

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ»

на правах рукопису

ГУСЄВ ЯРОСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 339.727.22+336.71(477)(043.5)

**УЧАСТЬ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ
В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник:

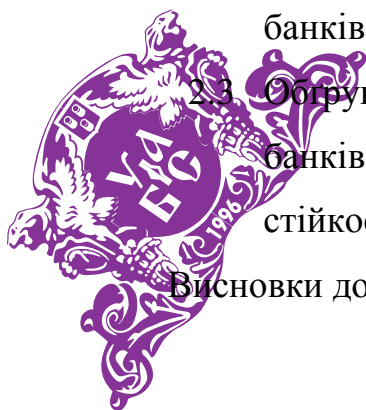
Журавка Федір Олександрович,
доктор економічних наук, доцент

Суми – 2012

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ КРАЇНИ.....	12
1.1 Узагальнення категоріально-понятійного апарату та теоретичної бази дослідження участі іноземного капіталу в банківській системі.....	12
1.2 Роль та місце банків з іноземним капіталом в процесах фінансової глобалізації, інтернаціоналізації та інтеграції.....	37
1.3 Етапи входження іноземного капіталу в банківську систему України.....	50
1.4 Узагальнення специфічних особливостей участі іноземного капіталу в банківській системі України.....	65
1.5 Обґрунтування позитивних і негативних наслідків експансії іноземного капіталу в банківську систему України.....	84
Висновки до розділу 1.....	100
РОЗДІЛ 2. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ ТА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	106
2.1 Вплив іноземного банківського капіталу на розвиток конкуренції в банківському секторі країн Європи та України.....	106
2.2 Формалізація впливу банків з іноземним капіталом на розвиток банківської системи та національної економіки України.....	133
2.3 Обґрунтування оптимальної частки іноземного капіталу в банківській системі України в контексті забезпечення її фінансової стійкості.....	156
Висновки до розділу 2.....	172

РОЗДІЛ 3. РОЗИТОК МЕТОДИЧНИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В УКРАЇНІ.....	176
3.1 Узагальнення світового досвіду регулювання участі іноземного капіталу в банківських системах.....	176
3.2 Удосконалення системи регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні.....	195
3.3 Вплив монетарних інструментів державної грошово-кредитної політики на масштаби участі іноземного капіталу в банківській системі України	206
Висновки до розділу 3.....	228
ВИСНОВКИ.....	231
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	234
ДОДАТКИ.....	258
Додаток А – Окремі характеристики розвитку банківських систем та економік країн Європи.....	258
Додаток Б – Активи, власний капітал, кредитний портфель та депозити банків України.....	266
Додаток В – Вихідні дані для перевірки гіпотез щодо впливу іноземного капіталу на банківську систему України.....	288
Додаток Г – Індикатори фінансової стійкості банківської системи України.....	289
Додаток Д – Окремі характеристики банківських систем Мексики і Казахстану.....	291
Додаток Е – Зобов’язання України щодо її відкритості у наданні фінансових послуг країнам-членам СОТ.....	293
Додаток Ж – Довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження.....	297

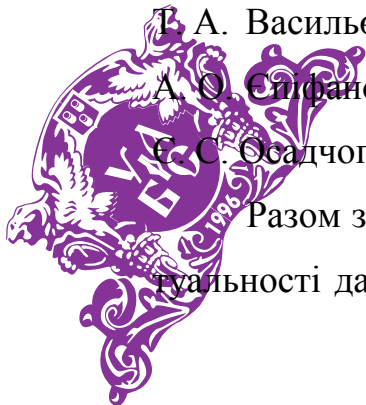

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Інтернаціоналізація фінансових ринків та лібералізація торгівлі фінансовими послугами загострили проблему оптимізації макроекономічних параметрів руху іноземного банківського капіталу та його впливу на розвиток національних економік більшості країн світу. Під час світової фінансової кризи 2008-2009 рр. уряди та регулятори банківських систем цих країн постали перед проблемою вирішення різноспрямованих питань: з одного боку – щодо обмеження негативного впливу експансії іноземного банківського капіталу на рівень фінансової стійкості банківської системи, а з іншого боку – щодо захисту національних фінансових ринків від наслідків масового виходу з них банків з іноземним капіталом під впливом кризових явищ. Функціонування банків з іноземним капіталом в Україні породжує цілий ряд суперечностей нормативно-правового, організаційного та фінансового характеру, що обумовлює необхідність перегляду існуючого інструментарію регулювання та нагляду за їх діяльністю.

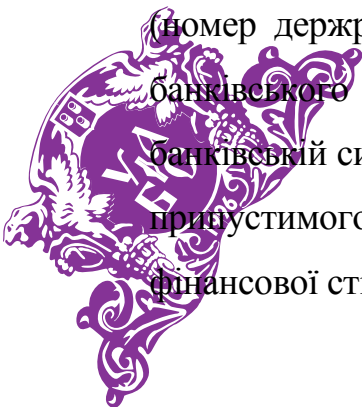
Вагомий внесок у розвиток науково-методологічних засад обґрунтування доцільності, способів та меж участі іноземного капіталу в банківських системах різних країн світу здійснено такими зарубіжними дослідниками, як: Д. Бонін, П. Вочтел, Л. Голдберг, Р. Гросс, Г. Гудзінга, П. Гупта, Е. Деміргук-Кунт, Є. Детрадживец, Дж. Кларк, С. Клесенс, Р. Кулл, М.-С. Мартинез-Перія, Д. Метісон, С. Санчез, Т. Трессел, І. Хасан, Р. де Хасс, Н. ван Хорен, А. Чопра, Ж. Шиназі та ін. Досліджувана проблема висвітлена в роботах російських вчених, зокрема: Д. В. Лепетнікова, А. В. Вернікова, І. В. Бурова, О. А. Хандруєва, С. Р. Моїсєєва, а також вітчизняних науковців, зокрема: О. І. Барановського, Т. А. Васильєвої, В. М. Геєця, І. Є. Гольченка, О. В. Дзюблюка, М. І. Диби, А. О. Спіфанова, Ф. О. Журавки, І. Б. Івасіва, Р. В. Корнилюка, С. В. Леонова, Є. С. Осадчого, І. В. Сала, Т. С. Смовженко, О. О. Чуба та ін.

Разом з тим, незважаючи на численні наукові здобутки та підвищення актуальності даної проблеми для України в посткризовий період, ряд питань за-

лишається недостатньо дослідженими. Так, зокрема, особливо гостро стоять такі завдання як: уточнення типів банків з іноземним інвестором в контексті впорядкування нормативно-правової бази регулювання діяльності іноземного банківського капіталу в Україні; обґрунтування наслідків експансії іноземного банківського капіталу як для банківської системи України, так і для економіки в цілому; формалізації впливу іноземного банківського капіталу на розвиток конкуренції та концентрації у вітчизняній банківській системі, її ліквідність, капіталізацію та ін.; обґрунтування гранично припустимого рівня іноземного банківського капіталу з точки зору забезпечення фінансової стійкості банківської системи; розвитку інструментів та методів регулювання іноземного банківського капіталу тощо. Все це обумовило вибір теми дисертаційного дослідження, мети та завдань, а також підтверджує його актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в контексті пріоритетних напрямів реалізації державної фінансової політики України, наукових програм національного та регіонального значення. Наукові результати дисертанта враховані при підготовці звітів за науково-дослідними роботами, що виконуються в ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”. Зокрема, до звіту за темою “Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні” (номер держреєстрації 0103U006965) увійшли висновки дисертанта щодо розвитку класифікації банків з іноземним інвестором; за темою “Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів” (номер держреєстрації 0109U006782) – пропозиції щодо удосконалення системи регулювання діяльності іноземного банківського капіталу в Україні; за темою “Розвиток механізму функціонування банківської системи України під впливом іноземного капіталу” (номер держреєстрації 0107U0123112) – щодо формалізації впливу іноземного банківського капіталу на розвиток конкуренції та концентрації у вітчизняній банківській системі, її ліквідність, капіталізацію, а також обґрунтування гранично припустимого рівня іноземного банківського капіталу з точки зору забезпечення фінансової стійкості банківської системи.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток науково-методичних положень обґрунтування впливу іноземного банківського капіталу на розвиток банківської системи та економіки України, а також організаційних засад функціонування та регулювання діяльності банків з іноземним капіталом на вітчизняному ринку банківських послуг.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки і вирішення таких завдань:

- розвинути класифікаційні ознаки банків з іноземним інвестором;
- узагальнити стратегії та мотиви діяльності банків з іноземним капіталом; організаційні форми трансформації іноземного банківського капіталу;
- дослідити роль та місце іноземного банківського капіталу в процесах фінансової глобалізації, інтернаціоналізації та інтеграції, виявити стадію розвитку інтернаціоналізаційних процесів в банківській системі України;
- порівняти банки з іноземним та вітчизняним капіталом за ефективністю діяльності та ліквідністю;
- розвинути періодизацію процесу експансії іноземного банківського капіталу в Україну, обґрунтувати її позитивні та негативні наслідки;
- поглибити науково-методичні засади та провести розрахунки щодо оцінювання впливу іноземного банківського капіталу на розвиток конкуренції в банківській системі країн Європи та України;
- формалізувати вплив іноземного банківського капіталу на розвиток банківської системи та національної економіки України;
- розвинути методичні підходи до оцінювання оптимальної частки іноземного банківського капіталу в банківській системі України в контексті забезпечення її фінансової стійкості;

узагальнити досвід регулювання участі іноземного банківського капіталу в банківських системах країн світу;

удосконалити систему регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні;

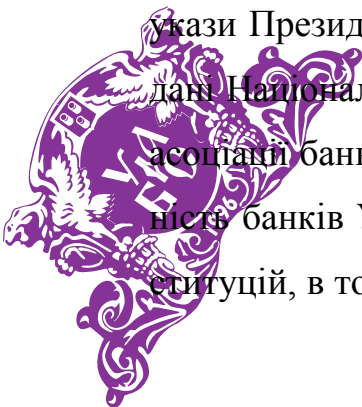
- обґрунтувати вплив державної грошово-кредитної політики (її інструментів) на масштаби участі іноземного капіталу в банківській системі.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають між учасниками ринку банківських послуг в процесі входження, діяльності та виходу банків з іноземним капіталом з нього, а також регулювання їх діяльності.

Предметом дослідження є науково-методичне забезпечення та організаційні засади функціонування та регулювання іноземного капіталу в банківській системі України.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дисертаційного дослідження склали фундаментальні положення економічної теорії, теорії грошей та кредиту, фінансового посередництва та банківської справи, а також наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені проблемам функціонування банків з іноземним капіталом. У процесі вирішення завдань дослідження використовувалися наступні методи наукового пізнання: методи логічного узагальнення та наукової абстракції (при уточненні категоріального апарату); кореляційний, регресійний і порівняльний аналізи (при дослідженні впливу іноземного банківського капіталу на розвиток банківської системи та економіки в Україні та інших країнах); системно-структурний аналіз (при періодизації процесу експансії іноземного банківського капіталу в Україну); факторний аналіз, методи синтезу, стандартизації та ранжування показників (при формалізації впливу іноземного банківського капіталу на розвиток конкуренції в банківських системах країн Європи та України); методи експертних оцінок, індексний, групувань (при дослідженні системи та інструментарію регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні).

Інформаційно-фактологічну основу дослідження склали: закони України, укази Президента України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, звіти дані Національного банку України, Асоціації українських банків та Незалежної асоціації банків України, Державної служби статистики України, публічна звітність банків України; аналітичні огляди міжнародних фінансово-кредитних інституцій, в тому числі МВФ та Світового банку; наукові публікації вітчизняних

та закордонних дослідників, присвячені діяльності банків з іноземним капіталом.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розвитку науково-методичних та організаційних засад функціонування та регулювання іноземного капіталу в банківській системі України.

Найбільш вагомими науковими результатами дослідження є такі:

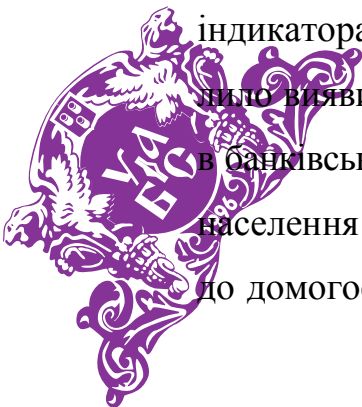
вперше:

– запропоновано науково-методичні засади обґрунтування частки активів БІК в сукупних активах банківської системи країни, що забезпечує найбільший рівень фінансової стійкості банківської системи. На основі застосування методу подвійного пошуку та побудови однофакторної нелінійної моделі кількісно оцінено допустимі граничні межі та оптимальний рівень присутності іноземного банківського капіталу в Україні;

удосконалено:

– формалізацію впливу іноземного банківського капіталу на рівень міжбанківської конкуренції в Україні, що, на відміну від існуючих підходів, здійснено шляхом побудови поліноміальних залежностей індексу концентрації активів банків та процентного спреду від частки іноземного банківського капіталу в сукупному капіталі банків, що дозволило обґрунтувати оптимальний рівень участі іноземного капіталу в банківській системі України з точки зору впливу на розвиток конкурентних відносин;

– науково-методичний підхід до обґрунтування напрямків впливу іноземного банківського капіталу на розвиток банківської системи та економіки України, що здійснено на основі кореляційного та регресійного аналізу залежності між часткою активів банків з іноземним капіталом та окремими індикаторами розвитку банківської системи та економіки в цілому. Це дозволило виявити позитивний вплив присутності іноземного банківського капіталу в банківській системі України на рівень фінансової глибини економіки, довіру населення до банківської системи, кредитну активність банків по відношенню до домогосподарств, рівень кредитування нерезидентів, фінансування імпор-

ту; негативний вплив - на рівень ліквідності банківської системи; неоднозначний вплив (до і після світової фінансової кризи) – на якість кредитного портфелю банків та рівень їх прибутковості, капіталізацію банківської системи, рівень витрат з трансформації заощаджень населення в кредити та інвестиції;

– методичну базу обґрунтування впливу режиму валютного курсу, як інструменту державної грошово-кредитної політики на масштаби участі іноземного капіталу в банківській системі країни шляхом побудови однофакторних залежностей індикаторів руху транскордонних фінансових потоків (приток і відтік прямих іноземних інвестицій, обсяг консолідованих зовнішніх вимог до банків, відношення короткострокового боргу до загальних резервів країни, частка короткострокового боргу в загальному борзі країни) від ступеня лібералізації режимів валютного курсу, які застосовувалися в країнах Східної Європи та СНД;

набули подальшого розвитку:

– методичні засади типізації банків з іноземним інвестором, що, на відміну від існуючих підходів, здійснено за критеріями: 1) приналежність інвестора до фінансового сектору будь-якої країни; 2) частка участі іноземного інвестора у капіталі банку; 3) резидентність інвестора, що приймає стратегічні рішення в банку та здійснює фактичний контроль за їх виконанням. Це дозволило виділити та обґрунтувати специфічні особливості: банків без істотної участі іноземного інвестора, банків з істотною участю іноземного інвестора, банків під контролем іноземного інвестора, іноземних банків, банків з псевдоіноземним інвестором;

– науково-методичні засади реформування системи регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, що відрізняється від існуючих 1) орієнтацією лише на той інструментарій, що може бути застосований в межах зобов'язань, прийнятих Україною при вступі до СОТ, 2) диференціацією регуляторних заходів для всіх стадій присутності іноземного банківського капіталу

на ринку банківських послуг (входження, діяльність та вихід), 3) орієнтацією на врахування національних економічних інтересів;

– періодизація процесу експансії іноземного банківського капіталу в Україну, особливістю якої є її початок з моменту фактичної появи першого банку з іноземним капіталом в Україні, а не з моменту створення банківської системи України, а також врахування сучасних тенденцій щодо активізації процесів перетворення банків з іноземним капіталом на банки з псевдоіноземним інвестором.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що обґрунтовані в роботі теоретичні положення доведено до рівня методичних і практичних рекомендацій. Пропозиції автора щодо формалізації впливу іноземного банківського капіталу на розвиток банківської системи та економіки можуть бути використані в поточній діяльності НБУ для удосконалення існуючих механізмів регулювання та нагляду за діяльністю банків з іноземним капіталом в контексті розробки державних програмних документів щодо стратегії забезпечення фінансової стійкості банківської системи та фінансової безпеки економіки.

Висновки та рекомендації дисертанта щодо особливостей функціонування іноземного банківського капіталу в Україні та специфіки врахування ризиків банків з іноземним капіталом в наглядовій роботі впроваджено в діяльність Управління Національного банку України у Дніпропетровській області (довідка від 11.05.2012 № 12-132/7356); щодо кількісних оцінок впливу іноземного банківського капіталу на рівень фінансово-економічного розвитку економіки регіонів України – в діяльність Управління Національного банку України у Сумській області (довідка від 16.05.2012 № 2279-12/318); щодо оцінки впливу іноземного банківського капіталу на показники економічного розвитку регіону – в діяльність головного управління економіки Сумської обласної державної адміністрації (довідка від 08.05.2012 № 337-18/14); щодо впливу іноземного банківського капіталу на рівень конкуренції на ринку банківських послуг України – в діяльність ПАТ «ВТБ БАНК» (довідка від 21.05.2012 № 153-14/218); щодо коригування стратегії діяльності банків з іноземним капіталом з урахуванням

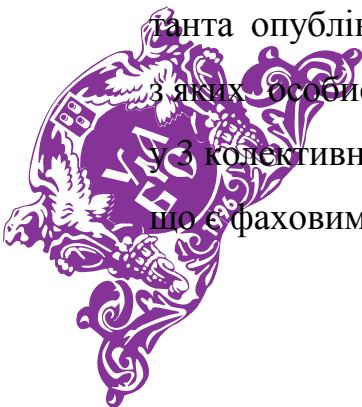
специфічних ризиків на ринку банківських послуг України – в діяльність СВ ПАТ «КРЕДОБАНК» (довідка від 15.05.2012 № С 19-115/282).

Одержані дисертантом наукові результати використовуються у навчальному процесі ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України” при викладанні дисциплін: “Банківський нагляд”, “Банківська система”, “Банківська справа” (акт від 08.05.2012).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є завершеною, самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, які виносяться на захист, відображені в опублікованих працях. Результати, опубліковані дисертантом у співавторстві, використані у дисертаційній роботі лише в межах його особистого внеску.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційного дослідження доповідалися, обговорювалися і отримали схвальну оцінку на науково-практичних конференціях, серед яких: XIII всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (2010 р., м. Суми); VI міжнародна науково-практична конференція «Поглед вверху световната наука – 2010» (2010 р., м. Софія, Болгарія); III міжнародна науково-практична конференція «Проблеми формування нової економіки XXI століття» (2010 р., м. Дніпропетровськ); міжнародні науково-практичні конференції «Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика» (2011-2012 рр., м. Суми); П'ята всеукраїнська наукова інтернет-конференція «Сучасна наука в мережі Інтернет» (2011 р., м. Тернопіль); VI міжнародна науково-практична конференція «Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків» (2011 р., м. Черкаси).

Публікації. Основні наукові положення, рекомендації та висновки дисертанта опубліковано у 19 наукових працях загальним обсягом 6,79 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,33 друк. арк., у тому числі: підрозділи у 3 колективних монографіях, 9 статей у журналах і збірниках наукових праць, що є фаховими з економіки; 7 публікацій у збірниках тез доповідей конференцій.

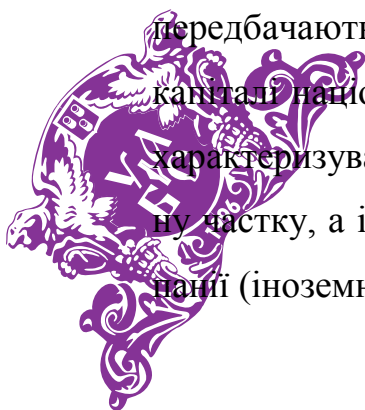
РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ
ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ КРАЇНИ1.1 Узагальнення категоріально-понятійного апарату та теоретичної бази
дослідження участі іноземного капіталу в банківській системі

Дослідження теоретичних основ функціонування банків з іноземним інвестором необхідно розпочинати з визначення понять «іноземний капітал», «іноземний банк», «банк з іноземним капіталом», основних причин та форм проникнення іноземного капіталу в банківську систему країни, класифікації банків з іноземним інвестором, впливу останніх на національні банківські системи.

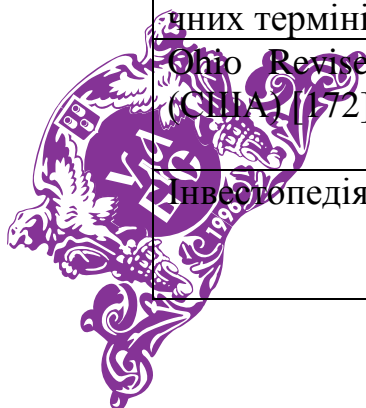
На сьогодні існує достатньо підходів до визначення сутності банку з іноземним капіталом. Поняття «банк з іноземним капіталом» пов'язане з поняттям іноземного капіталу, так як передбачає участь останнього у формуванні такого банку. У загальному розумінні іноземний капітал являє собою капітал у всіх його формах (банківський і промисловий), що належить зарубіжним власникам. Аналіз теоретичних напрацювань зарубіжних та вітчизняних учених у напрямку визначення понять з даної тематики наведено у табл. 1.1.

Таким чином, проаналізувавши ряд визначень, що надають нам різні джерела, можна стверджувати, що поняття «банк з іноземним капіталом» та «іноземний банк» є нетотожними. Про це свідчить той факт, що дані поняття хоча й передбачають обов'язкову участь іноземних компаній (інвесторів) у статутному капіталі національних банків, але при цьому, банк з іноземним капіталом буде характеризуватися як банк, в якому іноземні компанії (нерезиденти) мають певну частку, а іноземний банк – як банк, який повністю належить іноземній компанії (іноземному інвестору).

Таблиця 1.1 – Визначення понять «іноземний банк» та «банк з іноземним капіталом у зарубіжних і вітчизняних джерелах

Джерело	Визначення
Большой экономический словарь (под ред. А. Н. Азрилиана) [11]	Іноземний банк – банк, капітал якого частково або повністю сформований за рахунок зарубіжних вкладників (власників); він контролюється та відповідає їх інтересам.
Энциклопедический словарь экономики и права [140]	Іноземний банк – банк, що визнається таким за законодавством іноземної держави, на території якої цей банк зареєстрований.
Универсальный бизнес-словарь [84]	Іноземні банки – банки, які повністю або частково належать іноземному капіталу. Діяльність таких банків у країнах, де вони розповсюджують свої операції, регламентується національним законодавством країни.
Закон України «Про банки і банківську діяльність» [107]	Банк з іноземним капіталом – банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 відсотків.
Закон України «Про режим іноземного інвестування» [113]	Іноземні інвестори – суб'єкти, які провадять інвестиційну діяльність на території України, а саме: - юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України; - фізичні особи – іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності; - іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації; - інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України.
Законодавство США [173]	Іноземний банк – це банк, що діє відповідно до зарубіжного законодавства, або філія, відділення, представництво, що розміщені за межами країни.
Правила регулювання відповідно до «Investment Company Act 1940» [174]	Іноземний банк – банківська установа, що підпорядковується законам іншої країни.
Глоссарий статистичних термінів [171]	Іноземний банк – банк, головний офіс якого знаходиться в іншій країні, ніж країна-місце знаходження банку.
Ohio Revised Code (США) [172]	Іноземний банк – будь-яка компанія, дочірнє відділення або афілійована компанія, що здійснює свою діяльність відповідно до банківського законодавства зарубіжної країни.
Інвестопедія [162]	Філія іноземного банку – тип іноземного банку, діяльність якого регулюється одночасно вітчизняними та зарубіжними нормами.

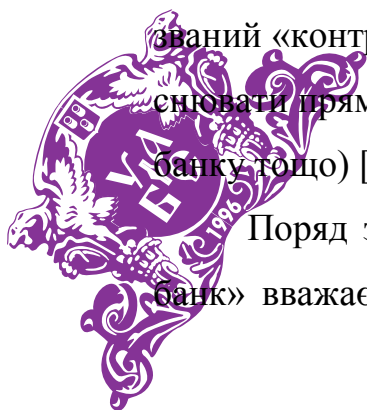

Важливого значення при формуванні поняття банку з іноземним капіталом набуває дослідження питання про різновиди банків з іноземним інвестором у країні залежно від частки іноземних компаній в банку. На сьогодні поширеним є поділ на дві основні групи – банки з часткою іноземних інвестицій менше 50 % та банки з часткою іноземних інвестицій більше 50 %. У даному аспекті постає проблема щодо визначення участі іноземних інвестицій у вітчизняних банках – або через частку іноземних інвестицій у статутному капіталі банків, або у пасивах банку, або у сукупних активах. Як показує світова практика, участь іноземних інвестицій в банківській системі країни часто визначається саме через їх частку в статутному капіталі банку. Одразу слід відзначити, що виходячи з цього здійснюється регулювання участі іноземних компаній у національних банківських системах з боку державного регулятора [16, 21, 150].

Розглядаючи дане питання, необхідним є градація банків з іноземним інвестором у національних банківських системах. Основними формами експансії іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему виступають прямі інвестиції (інвестиції у контрольний пакет акцій або створення дочірнього банку) і портфельні інвестиції (переважно з метою отримання прибутку). Звертаючись до законодавчого регулювання іноземного капіталу в банківській системі більшості розвинених країн, можна стверджувати наступне:

- частка в статутному капіталі банку до 10 % свідчить про здійснення портфельних інвестицій з боку іноземних інвесторів;
- частка в статутному капіталі банку на рівні від 10 до 50 % говорить про те, що іноземний інвестор володіє міноритарним пакетом акцій («неконтролюючим»), який не дозволяє йому прямо здійснювати управління банком;
- частка в статутному капіталі банку на рівні більше 50 % формує так званий «контрольний» пакет акцій іноземного інвестора та дає змогу йому здійснювати пряме управління банком (тобто через формування Спостережної ради банку тощо) [16, 139, 150].

Поряд з розглядом понять «банк з іноземним капіталом» та «іноземний банк» вважаємо за доцільне розглянути категорію «банку з псевдоіноземним

інвестором», оскільки в сучасних умовах розвитку країн, що розвивають банківську систему, зокрема й України, дане поняття є досить важливим. У силу того, що глобалізаційні процеси у світі набувають все більшого масштабу, значного поширення набуває розвиток офшорних зон у різних країнах. Офшорні компанії на сьогодні виступають одним з способів оптимізації оподаткування, тому їх участь в проникненні іноземних інвестицій у різні країни постійно зростає [69].

Для розуміння ролі офшорних зон надамо коротку інформацію щодо основних переваг створення офшорних компаній та груп офшорних зон, які набули поширення у світі.

Основними перевагами створення офшорних компаній виступають:

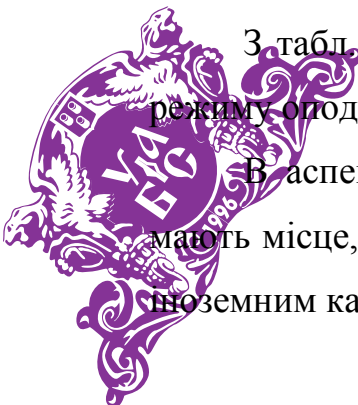
- лояльність державного регулювання;
- скорочення податкового тягаря;
- високий рівень банківської та комерційної таємниці;
- стабільність режиму та уникнення бюрократії;
- захист активів та мінімізація ризиків;
- анонімність реальних власників компанії;
- скорочення експлуатаційних витрат та ін. [76, 99].

Як бачимо, офшорні компанії приваблюють, перш за все, оптимізацією оподаткування та конфіденційністю. Даний факт підтверджується тим, що значна кількість банків в Україні має власників, що зареєстровані як офшорні компанії в інших країнах без розголошення кінцевих власників установи.

Відповідно до податкового оподаткування і структуризації міжнародного бізнесу офшорні компанії поділяють на декілька типів, характеристика яких наведена у табл. 1.2.

З табл. 1.2 видно, що існує вибір офшорних компаній, що залежить від режиму оподаткування та умов країни, в якій розміщується дана компанія.

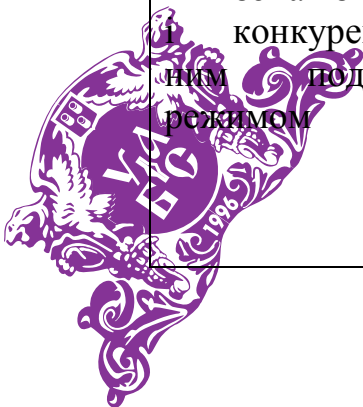
В аспекті банків з іноземним капіталом офшорні компанії обов'язково мають місце, оскільки на сьогоднішній день велика кількість начебто «банків з іноземним капіталом» в країні належить вітчизняним власникам, які зосередили

свій капітал за кордоном, зокрема в країнах, що вважаються офшорними зонами.

Таблиця 1.2 – Типи офшорних компаній для податкового планування і структуризації міжнародного бізнесу [86, 99]

Тип офшорної компанії	Характеристика	Приклади країн
Компанії з дуже низьким або взагалі нульовим оподаткуванням	Дані компанії створюються в країнах, що незначно або повністю звільняють компанію від сплати будь-яких податків. Це здійснюється за умов, що управління компанією буде здійснюватися за межами території реєстрації і вона не матиме там джерел доходу. Досить часто такий тип компаній не надає фінансової звітності і відомостей про власників.	Країни «податкової гавані»: Панама, Сейшели, Беліз, Британські Віргінські острови, Кайманові острови, Панама
Компанії, які підлягають територіальному оподаткуванню	Компанії, які не мають прибутку місцевого походження, звільняються від сплати податків.	Гонконг
LLC (Limited Liability Company – товариство з обмеженою відповідальністю) і LLP (Limited Liability Partnership – партнерство з обмеженою відповідальністю)	Дані типи компаній мають переваги обмеженої відповідальності в поєднанні з принципами flow-through щодо цілей оподаткування (переклад прибутків та витрат компанії на партнерів). Прибуток у даному випадку розподіляється серед партнерів компанії пропорційно їх вкладенням, які підлягають оподаткуванню в країні їх проживання.	Великобританія, Шотландія
Компанії в офшорних зонах з гнучким і конкурентоздатним податковим режимом	Розташовані в країнах, які активно ведуть конкуренцію у справі залучення міжнародних компаній і приватних осіб вигідною політикою та можливостями податкового планування. До даного числа включаються й міжнародні холдингові компанії.	Кіпр, Великобританія, Португалія, Сінгапур, Австрія, Швейцарія, Люксембург, Нідерланди

Тому поряд з розглянутими вище поняттями будемо оперувати також поняттям «банк з псевдоіноземним інвестором», який являє собою банк, що прямо чи опосередковано належить або контролюється вітчизняними власниками.

Отже, підсумуємо поняття, які сформовані нами в рамках дисертаційної роботи у вигляді табл. (табл. 1.3)

Таблиця 1.3 – Класифікація банків з іноземним інвестором в Україні

Критерій класифікації	Види банків з іноземним інвестором в Україні				
	Банк без істотної участі іноземного інвестора	Банки з іноземним капіталом (за Законом України «Про банки і банківську діяльність»)			
		Банк з істотною участю іноземного інвестора	Банк під контролем іноземного інвестора	Іноземний банк	Банк з псевдоіноземним інвестором
Іноземний інвестор	1. Фізичні особи. 2. Юридичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням фінансових послуг. 3. Юридичні особи, діяльність яких не пов'язана з наданням фінансових послуг.	1. Фізичні особи. 2. Юридичні особи, діяльність яких не пов'язана з наданням фінансових послуг.	Юридичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням фінансових послуг (банк, фінансова компанія, фінансовий конгломерат тощо)	1. Фізичні особи. 2. Юридичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням фінансових послуг. 3. Юридичні особи, діяльність яких не пов'язана з наданням фінансових послуг.	
Частка іноземного інвестора (пряма або опосередкована) в капіталі банку	Менше 10%	Від 10% до 50%	Більше 50%	Більше 10%	
Резидентність інвесторів, що приймають стратегічні рішення в банку та здійснюють фактичний контроль за їх виконанням	Резиденти	Резиденти. Нерезиденти лише мають вплив на прийняття рішень	Нерезиденти	Резиденти	
Приклад банків	Відсутня офіційна інформація	ПАТ «Дельта Банк», ПАТ АКБ «Індустріалбанк», ПАТ «Банк Золоті Ворота»	ПАТ Банк «Контракт», ПАТ Банк «Траст»	ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «ОТП Банк», ПАТ «Ерсте Банк»	ПАТ КБ «НАД-РА», ПАТ КБ «Приватбанк», ПАТ КБ «Експобанк», ПАТ «ДІВІБАНК»

Остання із зазначених категорій (банк з псевдоіноземним інвестором) набуває особливої актуальності в питанні дослідження участі іноземного капіталу

в банківській системі України. Події недавньої світової фінансової кризи 2008 р. та внутрішні економічні проблеми змусили власників деяких українських банків зареєструвати частину свого капіталу через офшорні компанії, що надало нового статусу для існуючого в країні банку – банку з іноземним капіталом.

Характеристика понять «банк з іноземним капіталом», «іноземний банк» і «псевдоіноземний банк» відображена на рис. 1.1.

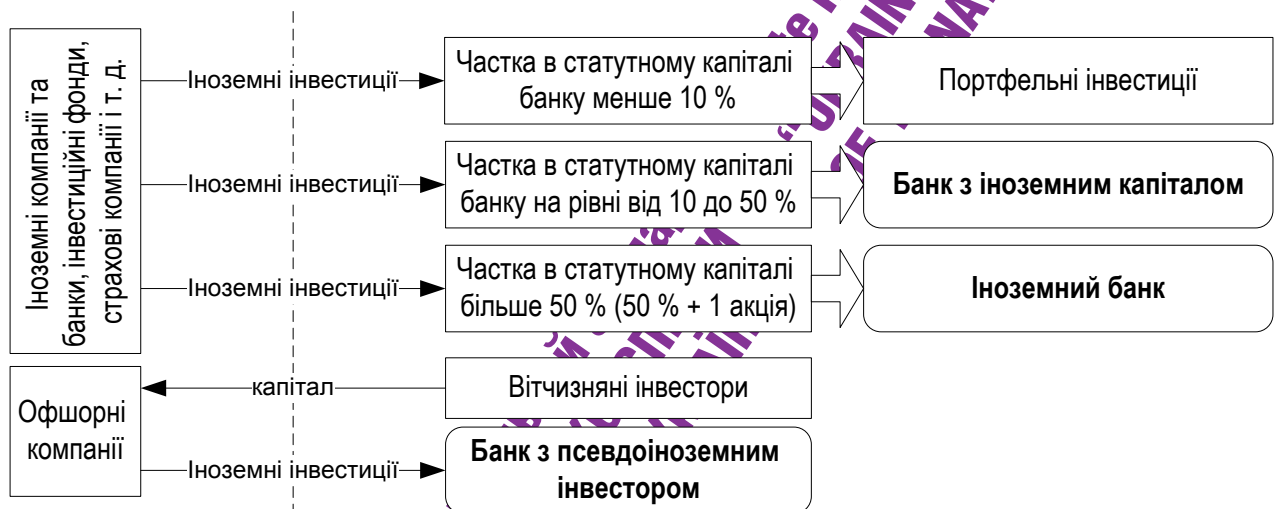
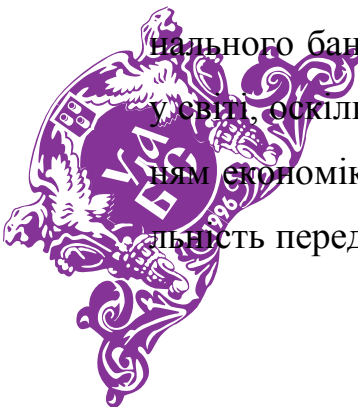

Рисунок 1.1 – Характеристика понять «банк з іноземним капіталом», «іноземний банк», «банк з псевдоіноземним інвестором» (авторська розробка)

Розглянуті вище поняття ми вважаємо основними в межах нашого дослідження. Однак у світовій практиці розповсюдженим є й такий різновид банку з іноземним капіталом, як «мультинаціональний або транснаціональний банк». Дані поняття пов'язані з банками, діяльність яких виходить за національні межі і часто пов'язана з іншими фінансовими послугами, а не виключно з наданням класичних банківських послуг. Поняття транснаціонального або мультинаціонального банку пов'язане з поняттям глобалізації та міжнародними процесами у світі, оскільки передбачає діяльність на міжнародному рівні, тобто з охопленням економік та фінансових систем майже всіх регіонів і країн світу. Така діяльність передбачає отримання доходів за кордоном, а також географічну дивер-

сифікацію ризиків банку, створення складної системи корпоративного управління.

Додаткової уваги заслуговують і банки, в яких окремих іноземний інвестор має частку в статутному капіталі менше 10 % (банк без істотної участі іноземного інвестора). Відповідно до банківського законодавства більшості країн світу такий інвестор не має вирішального впливу на управління банківською установою і, як правило, за головну мету тримання такої частки акцій банку ставить отримання доходу у вигляді дивідендів. Ситуація змінюється, коли йдеться мова про «сімейний банк», коли інвестори з часткою в капіталі менше 10 % за рахунок прийняття спільних рішень можуть впливати на стратегічні питання щодо діяльності банку. Однак, така ситуація зустрічається дуже рідко і навіть за наявності 3-5 «портфельних інвесторів» в структурі власників банку, один може володіти контрольним пакетом та управляти установою самостійно без врахування голосів інших власників, частка яких в статутному капіталі є незначною. Однією з цілей тримання інвестором частки в статутному капіталі банку менше 10 % також може бути його бажання збільшити її розмір в майбутньому.

У теорії та на практиці існує ряд різновидів (підформ або способів) входження іноземного капіталу в банківський сектор країни, що є загальноприйнятими: створення дочірніх структур банка-нерезидента, відкриття філій та представництв, придбання контрольних або міноритарних пакетів акцій іноземними інвесторами [139]. Дані форми проникнення іноземного капіталу передбачають або створення нової структури в банківській системі країни (банку), або купівлю контрольного пакету акцій банку, що вже має сформовану та розгалужену філійну мережу та відповідну частку на ринку (рис. 1.2).

У даному аспекті злиття і поглинання виступають одним з найпоширеніших способів входження іноземних компаній в національну банківську систему

(рис. 1.3).

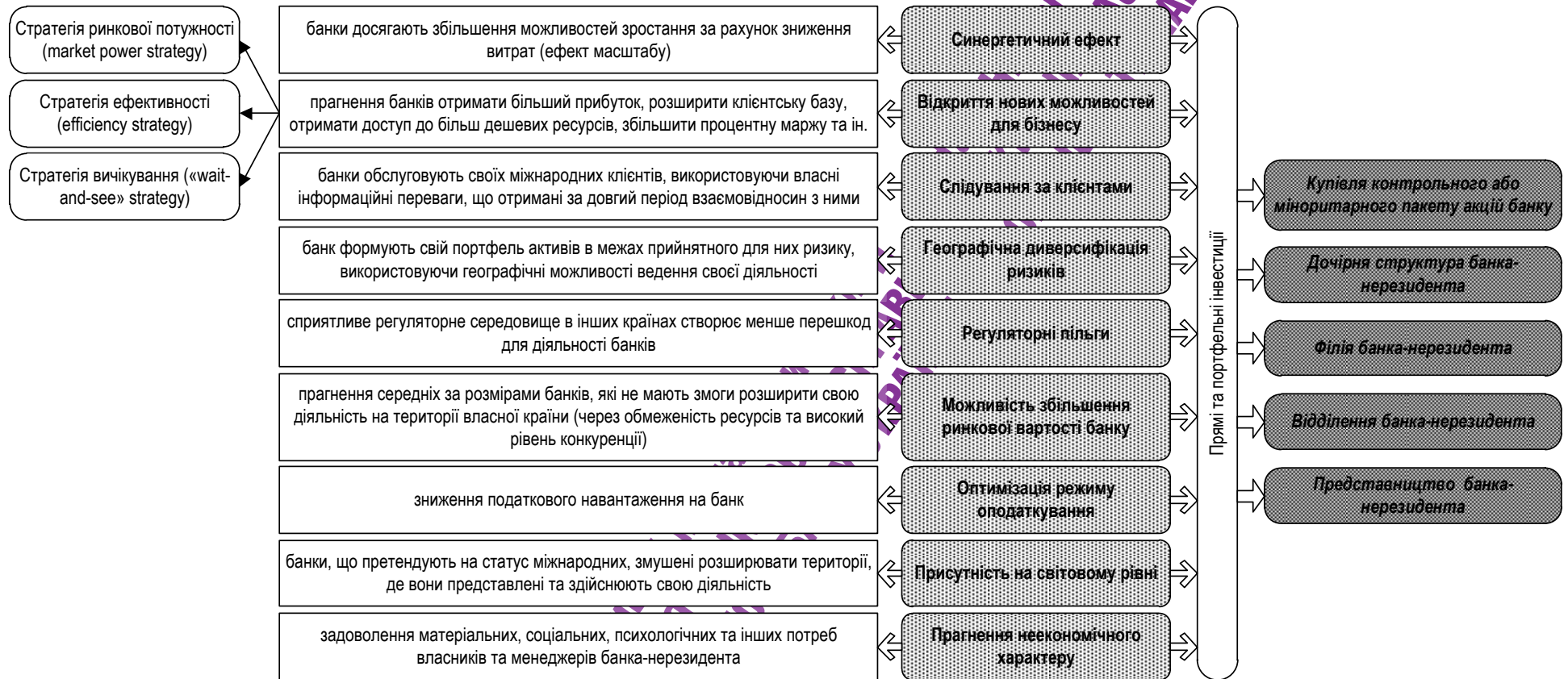

Рисунок 1.2 – Основні мотиви входження іноземного капіталу в національні банківські системи (складено автором на основі [13, 26, 27, 30, 47, 70, 79, 88, 90, 139])

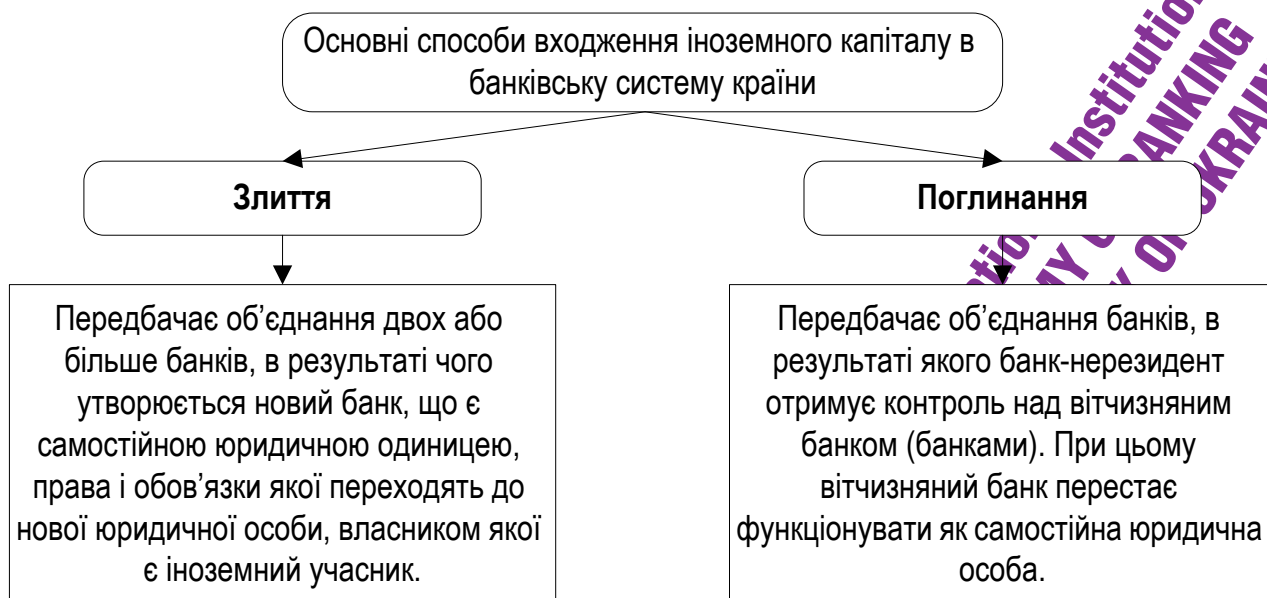

Рисунок 1.3 – Основні способи входження іноземного капіталу в банківську систему країни

Дані форми консолідації банківського капіталу у аспекті участі іноземного капіталу в банківській системі країни набувають по суті міжнародного характеру. Тобто угоди злиття та поглинання банків за участю вітчизняної та іноземної сторони є транснаціональними угодами, що передбачають рух капіталу з однієї країни в іншу. Деякі науковці дані поняття ототожнюють, стверджуючи що вони за своїм змістом є схожими. Це можна пояснити тим, що здійснення цих угод передбачає передачу контрольних функцій над діяльністю банку іноземній стороні. Однак злиття та поглинання як основні форми експансії іноземного капіталу в банківську систему країни мають свої особливості та характеристики.

Так, злиття передбачає об'єднання двох або більше банків, в результаті чого утворюється новий банк, що є самостійною юридичною одиницею. Внаслідок такого об'єднання права і обов'язки вітчизняних банків переходять до нової юридичної особи, власником якої є іноземний учасник. Такий банк повинен заново пройти процедуру реєстрації і ліцензування банківської діяльності для того, щоб нова банківська економічна одиниця могла розпочати здійснення

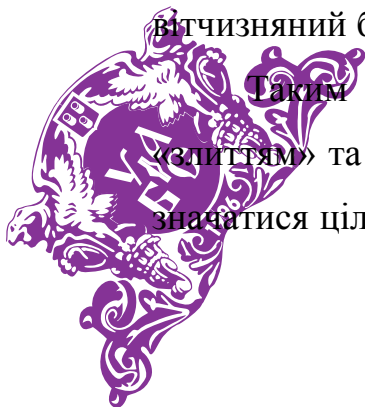
своєї діяльності, що не суперечить вимогам законодавства країни, в якій розміщується банк [115, 123].

Поглинання передбачає об'єднання банків, в результаті якого банк-нерезидент отримує контроль над вітчизняним банком (банками). При цьому вітчизняний банк перестає функціонувати як самостійна юридична особа і передає належні йому майно, кошти, права та обов'язки до банку-нерезиденту, який здійснює поглинання. У даному випадку необхідною є процедура перереєстрації банку, який буде здійснювати діяльність [119, 123].

Досить часто процедура злиття банку-нерезиденту з вітчизняним здійснюється тоді, коли вітчизняний банк відчуває певні фінансові труднощі та з певних причин не може повноцінно функціонувати і надавати повний спектр банківських та інших послуг. Як показує практика, виникнення таких труднощів викликане зовнішніми факторами такими, як світові фінансові кризи. В результаті цього вітчизняні банки єдиним виходом продовження свого існування вбачають у злитті з іншими банками, зокрема й з іноземними. Злиття з банком-нерезидентом не обов'язково має бути свідченням того, що банк-нерезидент не має ніяких проблем. Може спостерігатися ситуація, коли якраз банк-нерезидент та вітчизняний банк здійснюють процедуру злиття для спільного подолання проблем, які в них виникли. Тому можна стверджувати, що угода злиття передбачає об'єднання приблизно однакових за розмірами банку-нерезидента та вітчизняного банків між собою.

На відміну від злиття, поглинання передбачає зворотню ситуацію. Як правило, великий банк-нерезидент здійснює процедуру поглинання вітчизняного банку, який за обсягом активів, зобов'язань і капіталу є значно меншим. Хоча зустрічаються й випадки, коли невеликий банк-нерезидент поглинає великий вітчизняний банк.

Таким чином, з упевненістю можна стверджувати, що відмінності між «злиттям» та «поглинанням» банків за участю іноземних інвесторів будуть визначатися цілями вищого менеджменту, персоналу і власників банку, який пог-

линається іноземною стороною або підпадає під процедуру злиття з банком-нерезидентом.

Характеристика різновидів (підформ або способів) входження іноземного капіталу в банківський сектор країни наведена у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Способи входження іноземного капіталу в банківський сектор країни

Спосіб входження іноземного капіталу	Характеристика
Створення дочірніх структур банку-нерезидента	Дочірня структура банку-нерезидента – це формально незалежна структура, що має статус юридичної особи, її однак контрольний пакет акцій належить іншій (материнській) компанії (банку) [17, 50].
Відкриття філій та представництв банків-нерезидентів	<p>Філія банку-нерезидента – це відокремлений структурний підрозділ банку-нерезидента (юридичної особи), що знаходиться за межами його розташування та виконує всі його функції (в т.ч. провадить банківську діяльність) [105, 111].</p> <p>Представництво банку-нерезидента – це територіально-відокремлений структурний підрозділ банку-нерезидента, який не є юридичною особою та не здійснює банківську діяльність на території свого розташування. Основними функціями представництва є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – присутність в зарубіжному фінансовому секторі, коли відкриття філії чи відділення банку є неможливим з певного ряду причин; – допомога своїм клієнтам у здійсненні бізнесу в зарубіжній країні; – збір фінансово-економічної інформації про країну розташування (ринкові, регулятивні, економічні та ін. умови здійснення банківської діяльності) [56, 112, 128].
Придбання контрольних або міноритарних пакетів акцій	<p>Контрольний пакет акцій – кількість акцій, що дає право акціонеру здійснювати вирішальний вплив на діяльність банку та приймати необхідні рішення. Як правило, складає 50 % плюс одна акція [67, 68, 106, 127].</p> <p>Міноритарний пакет акцій – кількість акцій, що не дозволяє акціонеру прямо впливати на управління банком; даний пакет є меншим за контрольний пакет акцій [16, 62]</p>

Відповідно до способів та форм проникнення іноземного капіталу в банківський сектор країни створюються різні види банків з іноземним інвестором, які можуть здійснювати свою діяльність на її території.

Класифікація видів банків з іноземним капіталом, які можуть здійснювати свою діяльність в країні розташування наведена на рис. 1.4.

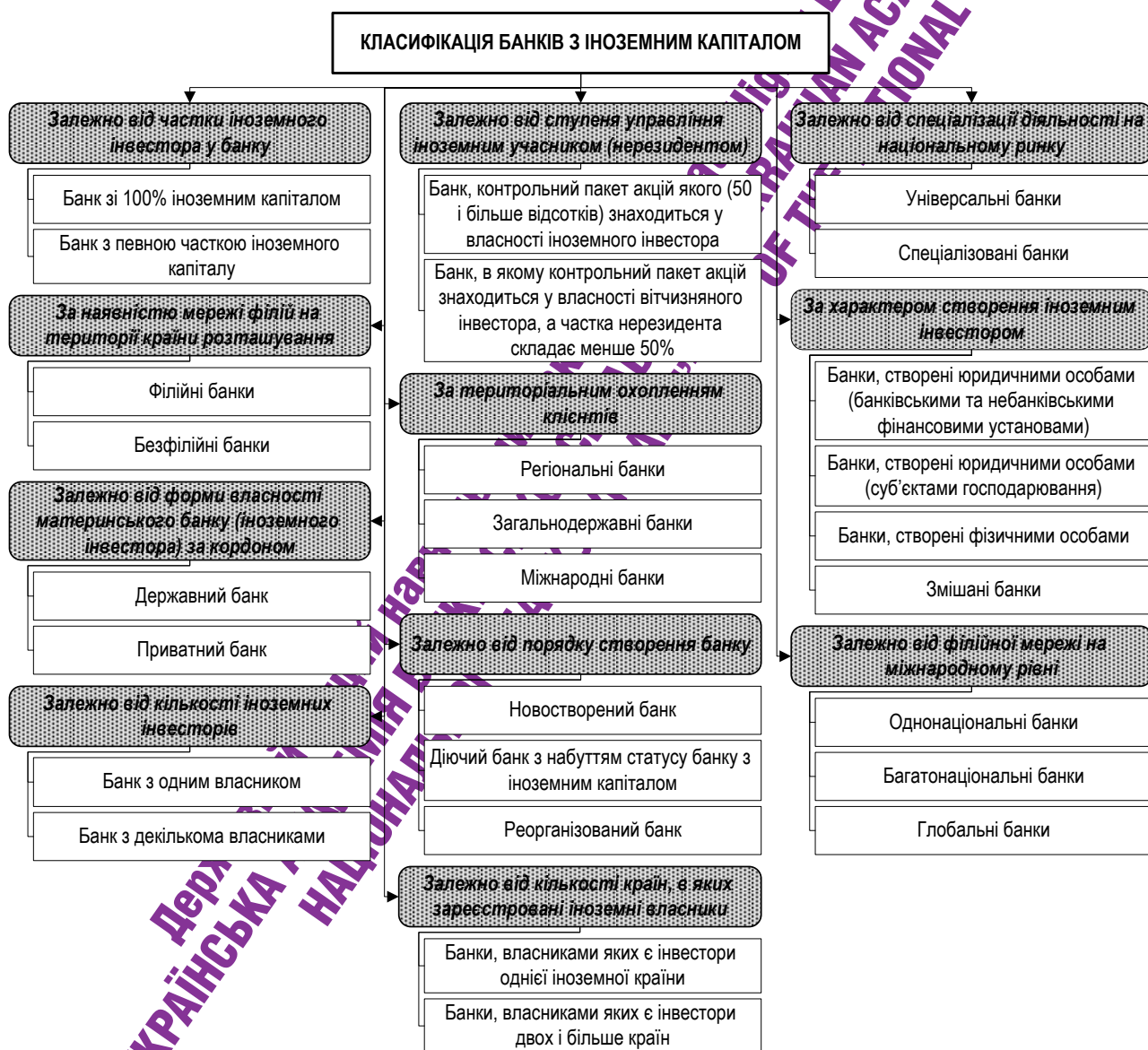

Рисунок 1.4 – Класифікація видів банків з іноземним капіталом (складено автором на основі [21, 53])

Як видно з рис. 1.4, існує велика кількість різновидів банків з іноземним капіталом, які можуть діяти на території приймаючої країни.

Вид банку з іноземним капіталом в країні базування визначається багатьма факторами:

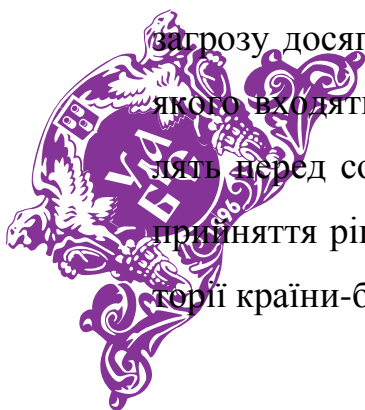
– умовами входження іноземного капіталу в банківський сектор країни (або купівля діючого банку з набуттям останнього статусу з іноземним капіталом, або створення установи внаслідок об'єднання, злиття чи поглинання місцевого банку з банком-нерезидентом);

– метою діяльності іноземної корпоративної структури в країні базування – або зосередження діяльності на регіональному рівні (регіональні банки), або здійснення діяльності на території всієї приймаючої країни (загальнодержавні банки);

– обмеження з боку держави на частку іноземного капіталу в статутному капіталі місцевого банку (або банк, в якому контрольний пакет акцій у власності іноземного інвестора складає 50 % і більше, або банк, в якому контрольний пакет акцій знаходиться у власності вітчизняного інвестора, а частка нерезидента складає менше 50 %);

– кількістю іноземних учасників при створенні банку (або банк з одним власником, або банк з декількома власниками) і т.д.

Особливої уваги заслуговує розгляд банків з іноземним капіталом залежно від кількості країн, в яких зареєстровані іноземні власники. Відразу слід відмітити, що функціонування таких банків з позиції управління їх діяльністю та прийняття стратегічних рішень є досить складним. За умов володіння іноземними власниками з різних країн майже однаковою часткою в статутному капіталі банку виникають проблеми щодо співпадіння інтересів учасників щодо діяльності банківської установи. Досить поширеним є виникнення конфліктів між власниками через їх різне бачення ведення банківського бізнесу. Це ставить під загрозу досягнення бажаних показників діяльності банку, до складу власників якого входять інвестори з різних країн, і тому досягнення тих цілей, що ставлять перед собою іноземні власники, можливе лише за узгодженості їх дій та прийняття рішень в напрямку стратегії розвитку банківської установи на території країни-базування банку з іноземним капіталом.

Ще одним різновидом банків з іноземним капіталом, що потребує аналізу, є банки, що виокремлюються залежно від порядку створення банку. У даному аспекті слід враховувати декілька особливостей.

Перш за все, порядок створення нового банку, власниками якого є іноземні інвестори, залежить від країни, в якій відбувається входження іноземного капіталу в банківську систему. Так, у країнах, що не відзначаються розвиненим банківським законодавством в галузі регулювання входження та діяльності банків з іноземним капіталом, як правило, процедура створення нового банку, який буде відразу мати статус з іноземним капіталом, є досить тривалою та складною. Тому поширеною практикою в таких країнах є скоріше ситуація, коли вже діючий банк набуває статусу юридичної особи, власниками якої є іноземні інвестори. Зміна статусу банку досягається за рахунок купівлі вітчизняних банків іноземними інвесторами, або ж за рахунок таких поширених способів входження іноземного капіталу в банківську систему країни, як злиття та поглинання. Відзначимо, що у високо розвинутих країнах процедури злиття та поглинання банків регламентуються та регулюються високоефективною та надійною нормативно-правовою базою. Саме це є причиною їх поширення у даних країнах в процесі участі іноземного капіталу в банківській системі.

Окрім традиційних видів банків з іноземним капіталом, що можуть здійснювати свою діяльність на території приймаючої країни, виділяють й окремі форми присутності іноземного капіталу в банківському секторі виключно в деяких країнах світу. До них належать:

- агенції – підрозділи банків-нерезидентів, яким не дозволяється приймати депозити від населення;

- банки, створені за принципом консорціуму, – передбачають об'єднання кількох фінансових компаній та банків з метою здійснення великих за обсягом операцій;

- міжнародні корпорації, які діють на підставі Закону Еджа (Edge Act Corporations) – створюються у межах Сполучених Штатів Америки (США) для проведення міжнародних операцій. Відповідно до даного закону банк має право

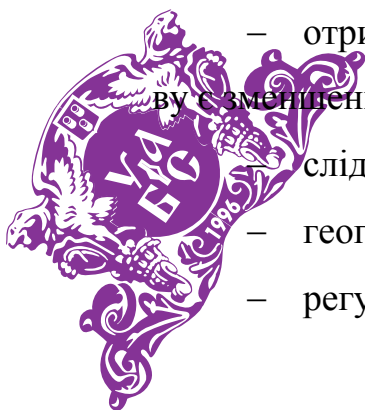
створювати компанії в різних регіонах та містах за межами свого штату. Обов'язковою умовою створення такого виду компаній є здійснення банківської діяльності на міжнародному рівні, а не на внутрішньому. Міжнародні корпорації Еджа також здійснюють загальну міжнародну банківську справу, пайові вкладення в акції та спеціалізоване фінансування [69];

– банки з іноземним капіталом, які діють у зонах IBF (International Banking Facility) та почали своє існування зі США у 1980 рр. Даним структурам заборонено здійснювати банківську діяльність всередині країни, вони мають право надавати послуги лише щодо прийняття строкових депозитів і надання кредитів іноземним суб'єктам господарювання та фірмам. Зони IBF є вигідними для банків, так як на них не поширюються резервні вимоги, федеральні обмеження на процентні платежі клієнтам-вкладникам [137].

На сьогодні значні переваги поряд з іншими банківськими структурами при входженні у банківський сектор приймаючої країни безумовно мають багатонаціональні та глобальні банки-нерезиденти, які мають широкую мережу філій і відділень у різних країнах світу та залучають ресурси і здійснюють свої операції незалежно від країни розташування. Саме такі банки мають можливість обирати той чи інший вид іноземної банківської структури залежно від країни та регіону свого розміщення.

Входження іноземного капіталу в банківську систему відбувається під впливом певних мотивів з боку іноземних компаній та банків. Враховуючи існуючі класифікації різних науковців та світовий досвід експансії іноземного капіталу до національних банківських систем, сформуємо власний перелік цілей та мотивів, якими керуються банки-нерезиденти при входженні у банківський сектор інших країн (див. рис. 1.2):

- отримання синергетичного ефекту (основним елементом даного мотиву є зменшення розміру витрат);
- слідування за клієнтами;
- географічна диверсифікація ризиків;
- регуляторні пільги;

- можливість збільшення ринкової вартості банку;
- оптимізація режиму оподаткування;
- присутність на світовому рівні;
- прагнення неекономічного характеру.
- відкриття нових можливостей для бізнесу. Для використання ринкових можливостей, що мають місце в нових країнах розміщення, банк керується однією з стратегій (рис. 1.5).

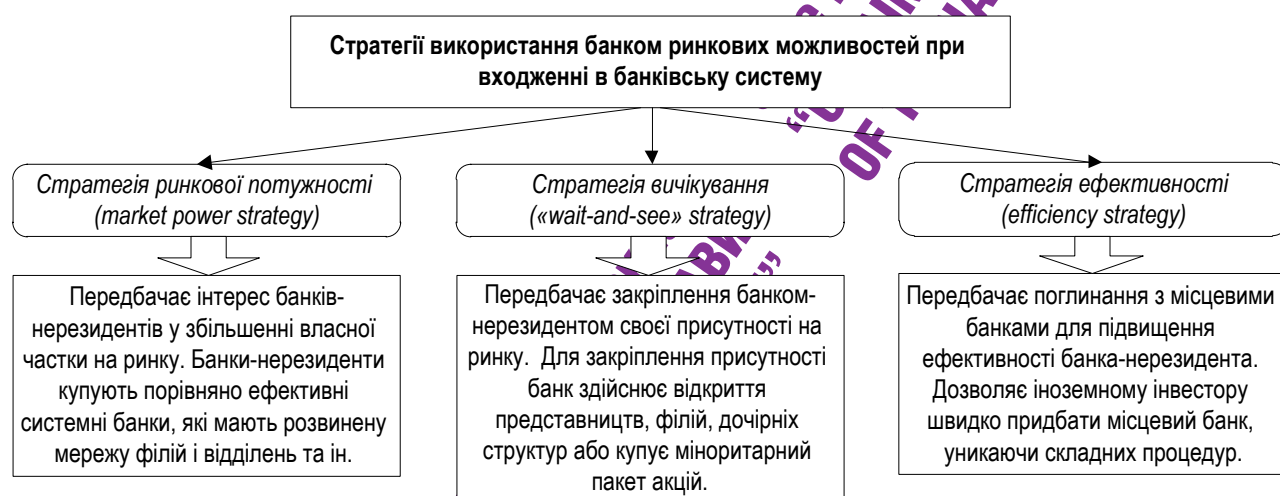

Рисунок 1.5 – Стратегії використання банком ринкових можливостей при входженні в банківську систему

Надамо детальну характеристику стратегій використання банком ринкових можливостей при входженні у банківську систему країни.

Стратегія ринкової потужності (англ. market power strategy) передбачає інтерес банків-нерезидентів у нарощуванні власної частки на ринку. У такому випадку здійснюється купівля порівняно ефективних системних банків, які мають розвинену мережу філій і відділень та сформовану клієнтську базу. Таке проникнення, як правило, здійснюється у перехідних економіках, потребує значних витрат, але дає можливість іноземному інвестору швидко захопити необхідну частку на ринку і отримати винагороди в майбутньому;

Стратегія вичікування (англ. «wait-and-see» strategy) передбачає закріплення своєї присутності на ринку за допомогою створення дочірніх структур та

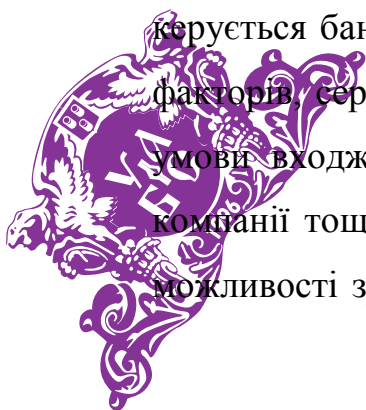

інших форм з метою активізації діяльності в майбутньому. Закріплення присутності здійснюється шляхом відкриття представництва, філії, дочірньої структури або купівлі міноритарного пакету акцій банку. Дана стратегія передбачає виважений аналіз середовища з боку іноземних інвесторів для здійснення банківської діяльності та формування відповідних висновків про подальшу присутність на обраному ринку та надання визначеного спектру банківських послуг.

Стратегія ефективності (англ. efficiency strategy) означає поглинання банком-нерезидентом місцевого банку задля підвищення рівня ефективності банку-нерезидента. Така стратегія дозволяє іноземному інвестору швидко придбати місцевий банк, уникаючи процедури ліцензування, реєстрації нового банку та отримання дозволів від контролюючих і регулюючих органів на здійснення банківської діяльності у даній країні або регіоні.

При дослідженні мотивів входження іноземного капіталу в банківські системи країн світу слід згадати про міжнародні фінансові групи та міжнародні банки, які на сьогодні відіграють одну з найважливіших ролей в глобалізаційних процесах у світі та проникненню іноземного капіталу в країни, що розвиваються та не мають остаточно сформованої банківської системи. Маючи достатньо великий розмір активів, зобов'язань та капіталу міжнародні фінансові групи безумовно виступають основними зацікавленими учасниками, що прагнуть розширити свою присутність по всьому світу та зайняти лідируючі позиції на світовому ринку банківських та фінансових послуг. Як правило, основні мотивами входження таких груп у банківські системи країн світу пов'язані з отриманням синергетичного ефекту, географічною диверсифікацією ризиків та пошуком сприятливих режимів регулювання.

Досить складно визначити першочерговість того чи іншого мотиву, яким керується банк, що входить до міжнародної фінансової групи, через цілий ряд факторів, серед яких можна виділити економічний розвиток країни базування, умови входження в новий банківський сектор, можливостями материнської компанії тощо. Але, перш за все, банки-нерезиденти прагнуть збільшити свої можливості зростання при одночасному збереженні існуючих темпів розвитку

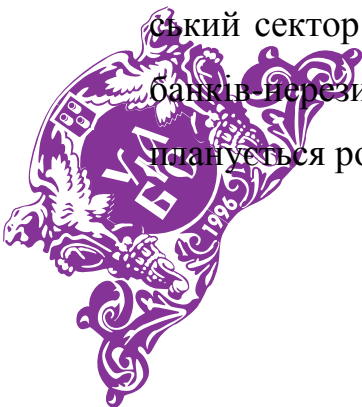
за рахунок ефекту масштабу, тобто досягнення синергетичного ефекту. За таких умов банки-нерезиденти знижують свої адміністративні та інші витрати, створюючи можливості для отримання більших доходів та розширення свого бізнесу.

По-друге, прагнучи розширити свою присутність в інших регіонах світу, банки-нерезиденти одночасно диверсифікують свої ризики. При виході за межі країни розміщення материнської компанії, банки-нерезиденти досягають прийняттого рівня ризику при наданні банківських та інших послуг клієнтам. Поряд з галузевою диверсифікацією, розподіл ризиків за географічним принципом є дієвим інструментом мінімізації імовірності настання різного роду ризиків для банку, що безперечно робить такий банк більш фінансово стійким та надійним. При цьому мінімізується ризик зниження прибутковості операцій банку через його діяльність в різних країнах світу з різними макроекономічними умовами для ведення банківського бізнесу.

По-третє, міжнародні фінансові групи та банки, виходячи за національні межі, прагнуть знайти більш сприятливі режими регулювання та оподаткування. Жорсткі умови регулювання та оподаткування в країні не стимулюють банки надавати послуги клієнтам в бажаних обсягах, що часто є причиною міграції капіталу до більш «ліберальних» регіонів та юрисдикцій.

Слід сказати, що міжнародні фінансові групи та банки, як правило, керуються дещо іншими мотивами при розширенні своєї діяльності та входженні у банківські системи інших країн світу, ніж невеликі банки, які в більшості випадків здійснюють експансію лише в межах певного регіону чи сусідніх країн, що є не досить значною.

Підсумуємо, що цілі та мотиви входження іноземного капіталу в банківський сектор країни постійно змінюються і залежать від учасників входження банків-нерезидентів та загального стану економічного розвитку країни, в якій планується розміщення банку, який буде мати іноземних власників.

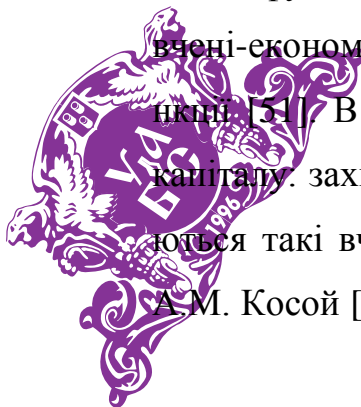

Серед основних способів і мотивів проникнення банків-нерезидентів в національні банківські системи вирізняють ряд сутнісних ознак присутності останніх:

- наявність частки іноземного інвестора у статутному капіталі банку;
- розташування материнського банку за межами країни базування банку з іноземним капіталом (у випадку створення дочірніх структур, філій, відділень, представництв тощо);
- підпорядкованість одночасно законодавчим вимогам країни базування та вимогам материнського банку за кордоном;
- направленість діяльності на обслуговування окремих сегментів ринку;
- зацікавленість тільки на перспективних напрямках ведення банківського бізнесу;
- доступ та можливість здійснення різного роду операцій на міжнародному рівні;
- застосування найновітніших технологій в галузі банківської справи та надання широкого спектру операцій та послуг;
- доволі розширена мережа філій, відділень, представництв і дочірніх структур у різних регіонах світу та прагнення до постійного її розширення на нових ринках [21].

Одним з важливих напрямків дослідження впливу іноземного капіталу на банківський сектор України є визначення основних функцій банків з іноземним капіталом, які вони в ньому виконують.

Що стосується традиційних функцій банків, то дана тема є достатньо вивченою в науковій літературі. Зокрема, існують загальні підходи щодо визначення функцій банківського капіталу та банків. До основних функцій банків вчені-економісти відносять: депозитну, кредитну, розрахункову й емісійну функції [31]. В економічній літературі виділяють наступні функції банківського капіталу: захисна, оперативна та регулятивна. З такою класифікацією погоджуються такі вчені, як М. Д. Алексеєнко [1], О. В. Дзюблюк [45] тощо. Вчений А. М. Косой [73] виділяє лише дві функції банківського капіталу, такі як обігова

(авансування активів, зважених на ризик у банківський обіг) та резервна (створення запасу власного капіталу з метою відшкодування невіправданих ризиків активних операцій). Іншими джерелами [7] визначаються наступні функції банківського капіталу:

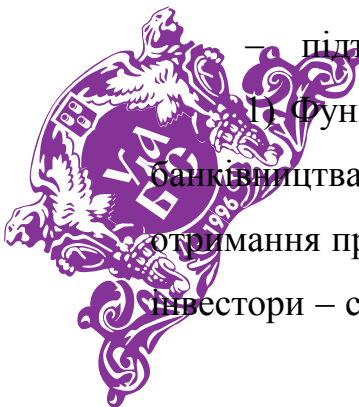
- слугує буфером, який поглинає можливі збитки і підтримує платоспроможність банку;
- забезпечення доступу до ринків фінансових ресурсів;
- стримування зростання та обмеження ризику банку.

При дослідженні ролі іноземного капіталу в банківській системі слід визначити функції, які він виконує в банківському секторі та економіці України. На нашу думку, доцільним є виділення двох груп функцій, які виконує іноземний банківський капітал в сучасній економіці - мікроекономічну та макроекономічну. До мікроекономічної групи функцій ми пропонуємо віднести функції, що відображають роль та призначення іноземного капіталу в процесах розвитку та організації діяльності банків з іноземним капіталом. До макроекономічної групи функцій, на нашу думку, належать функції, які характеризують зовнішні прояви властивостей іноземного банківського капіталу та діяльності банків з іноземним капіталом в на ринку банківських послуг та їх роль в економічному розвитку країни.

Зважаючи на вищезазначене, мікроекономічну групу функцій, на нашу думку, формують наступні функції:

- цільового спрямування;
- забезпечення операційної діяльності;
- отримання прибутків;
- фінансового посередництва;
- підтримки довіри.

Г) Функція отримання прибутків. Одним з головних мотивів іноземного банківництва та здійснення діяльності суб'єктами іноземного банківництва є отримання прибутків (чи підвищення обсягів отримуваних прибутків). Іноземні інвестори – суб'єкти іноземного банківництва, виходячи на нові ринки, можуть

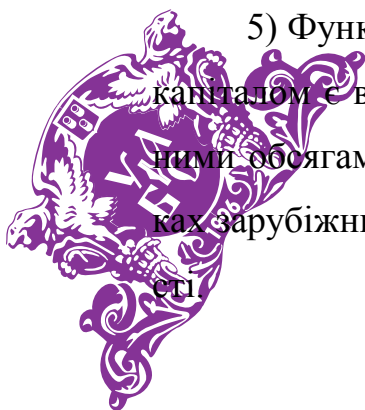
розширювати спектр операцій, що здійснюються, та надавати нові послуги, що дасть змогу виявити нові джерела прибутку. При цьому вони шукають зручні для них умови роботи. Надають перевагу тим країнам, які характеризуються вигідними правовими і податковими умовами діяльності, доступом до більш дешевих ресурсів (оренда землі, ціни на нерухомість, заробітна плата тощо), стабільним економічним і політичним становищем.

2) Функція забезпечення операційної діяльності. Дає змогу банку-нерезиденту розвиватись на внутрішньому ринку країни, здійснювати банківські операції і надавати послуги, забезпечувати впровадження нових банківських продуктів.

3) Посередницька функція. Банк з іноземним капіталом – суб'єкт іноземного банківництва виступає посередником при здійсненні різного роду операцій та розрахунків між суб'єктами підприємницької діяльності. Він безпосередньо задовольняє інтереси осіб, які мають тимчасово вільні грошові ресурси та тих, кому вони необхідні.

4) Функція цільового спрямування. Полягає у тому, що іноземний банківський капітал використовується переважно на обслуговування експортно-імпортних операцій та надання послуг великим іноземним підприємствам. Банки з іноземним капіталом супроводжують своїх клієнтів (великі іноземні компанії) у кожній країні. Пріоритетними клієнтами зазвичай виступають суб'єкти господарювання, задіяні у зовнішньоекономічній діяльності, а також великі системні клієнти, які працюють у нафтогазовій промисловості, хімічній, паливній, харчовій тощо. Банки з іноземним капіталом обслуговують також міжнародні операції (розрахунки) українських компаній, що сприяє їх виходу на міжнародну арену.

5) Функція підтримки довіри. Проявляється у тому, що банки з іноземним капіталом є відомими у світі, мають добру репутацію, характеризуються значними обсягами капіталів і тривалою роботою на міжнародних ринках, на ринках зарубіжних країн, що переконує клієнтів банку у стабільності і прибутковості

До групи макроекономічних функцій іноземного банківського капіталу ми пропонуємо віднести наступні функції:

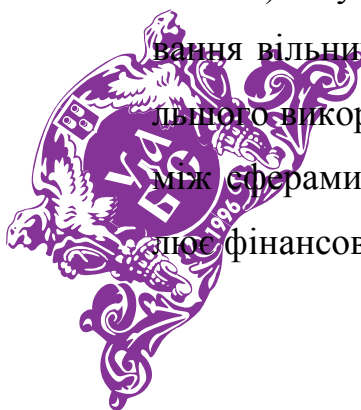
- інтеграційна функція;
- організація кредитного процесу;
- організація емісії кредитних грошей;
- акумулювальна функція;
- організація платіжного обігу;
- конкурентна функція;
- стимулююча функція;
- функція економічного зростання;

1) Організація емісії кредитних грошей. У структурі грошового обігу значне місце займає безготівковий обіг, основними емітентами грошей у цьому випадку виступають банківські установи. Банки проводять депозитну емісію (тобто випуск кредитних засобів обігу на підставі створення банком депозитів). Банки здатні збільшувати або зменшувати грошову масу. Це прямо пов'язано з депозитною і кредитною діяльністю банків. Видача кредитів збільшує грошову масу, повернення кредитів – зменшує.

2) Організація кредитного процесу. Забезпечується комерційними банками за допомогою механізму формування кредитних засобів обігу. Мобілізуючи ресурси, банки отримують можливість задовольняти тимчасову потребу коштів одних суб'єктів господарювання за рахунок їх тимчасового надлишку у інших.

3) Організація платіжного обігу. Банки виступають як посередники у платежах, здійснюють розрахунки за дорученням клієнтів, приймають гроші на рахунки і ведуть облік усіх грошових надходжень і виплат.

4) Акумулювальна функція. Завдяки цій функції здійснюється акумулювання вільних грошових коштів фізичних та юридичних осіб з метою їх подальшого використання в якості кредитних ресурсів з подальшим перерозподілом між сферами національного господарства. Банк з іноземним капіталом акумулює фінансові ресурси для їх використання на здійснення банківських операцій.

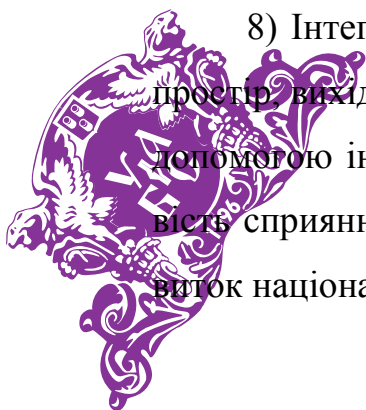

5) Стимулювальна функція. Забезпечує існування банківського бізнесу, стимулює здійснення ефективної діяльності вітчизняних банківських установ, заохочує вітчизняні банки до розширення нових операцій та послуг, використання новітніх банківських технологій та досягнення рівня банку з іноземним капіталом у сфері залучення і обслуговування клієнтів.

6) Функція розвитку конкуренції. Іноземне банківництво впливає на розвиток конкурентного середовища між банківськими установами. Іноземне банківництво сприяє розвитку конкуренції як між банками, так і між підприємствами, які відують потребу в кредитах. З появою великих банків з іноземним капіталом виникає більш високий рівень конкуренції на ринку банківських послуг. Це по-своєму може призвести до зменшення кількості вітчизняних банків. Поява банків з іноземним капіталом призводить до процесів злиття і поглинання банків. Таким чином, вітчизняна банківська система «очиститься» від малих, фінансово нестійких та неприбуткових банків. Великі банки з іноземним капіталом мають можливість надавати масштабні кредити, а доступність в отриманні кредитів розвиває конкурентні відносини і посилює конкуренцію між підприємствами.

7) Функція економічного зростання. Полягає в тому, що іноземне банківництво сприяє розвитку не тільки банківської системи, а й економіки країни. Іноземні інвестиції у банківську систему сприяють розвитку реального сектора економіки та підвищенню економічного зростання країни загалом. Окрім цього, банки з іноземним капіталом приносять на вітчизняний ринок нові робочі місця і нові технології, нові стандарти ведення бізнесу, сприяють розширенню спектра банківських послуг, надають консультаційні послуги та кваліфіковану допомогу при виході на міжнародні фінансові ринки.

8) Інтеграційна функція. Сприяє інтеграції країни у світовий фінансовий простір, вихід на міжнародні ринки та національні ринки зарубіжних держав. За допомогою інтеграційної функції іноземного банківництва з'являється можливість сприяння залученню іноземних капіталів у країну та забезпечується розвиток національної банківської діяльності та економіки.

Проведений нами аналіз функцій іноземного капіталу в банківському секторі дозволяє сформувати піраміду функцій з одночасним визначенням пріоритетності їх виконання банками з іноземним капіталом (рис. 1.6).

Рисунок 1.6 – Функції іноземного капіталу в банківській системі країни

Як бачимо із рис. 1.6, діяльність банків з іноземним капіталом на національних ринках країн повинна виконувати функції, що сприяють розвитку не лише окремих банків, а й банківської системи і економіки країни в цілому.

У той же час кожна із зазначених функцій може в меншій або в більшій мірі проявлятися в залежності від різноманітних факторів, зокрема, від ступеня розвитку країни-донора, особливостей державного регулювання діяльності банків з іноземним капіталом у країні-реципієнті, рівня економічного розвитку політичної ситуації в країні, наявності законодавчих обмежень на проведення банківських операцій, особливих умов регулювання здійснення банківської діяль-

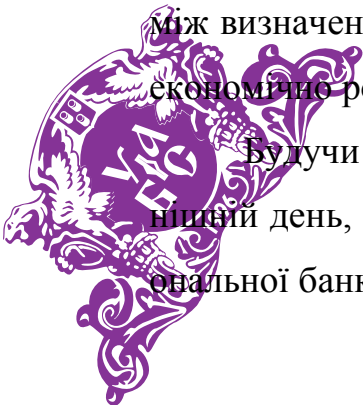

ності за кордоном країнами-донорами іноземного банківського капіталу. Саме від вірно обраної стратегії та тактики виходу на зарубіжні ринки і ведення банківської діяльності буде залежати можливість розширення іноземної експансії та розвиток національної банківської системи.

1.2 Роль та місце банків з іноземним капіталом в процесах фінансової глобалізації, інтернаціоналізації та інтеграції

Ураховуючи сучасні тенденції у світі, можна з упевненістю стверджувати, що обсяги операцій, пов'язаних з валютно-кредитною сферою та фінансовою сферою, переважають над міжнародною торгівлею. Лібералізація руху іноземного капіталу, яка стала поширеною починаючи з 1990-х рр. відкрила широкі можливості для банків з іноземним капіталом щодо поширення своєї присутності в регіонах з країнами, що перебувають на етапі економічного становлення та потребують значні обсяги фінансових ресурсів. Таким чином, рух іноземного банківського капіталу став невід'ємною складовою сучасного етапу фінансової глобалізації в світі. Слід зазначити, що рух іноземного банківського капіталу на сьогодні між економічно розвиненими країнами не набув такого широкого розмаху, як у випадку його переміщення з розвинутих країн до країн, що характеризуються економічними перетвореннями у всіх галузях економіки. Такі тенденції визначаються можливістю та бажанням банків з іноземним капіталом отримати додаткові прибутки, зменшити рівень витрат та розширити свою присутність у інших регіонах, чого досягти у вже сформованому та розподіленому між визначеними учасниками фінансовому секторі країни, що входить у топ-15 економічно розвинутих країн світу, фактично неможливо.

Будучи однією з важливих складових фінансової глобалізації на сьогоднішній день, банки з іноземним капіталом стають стимулом для розвитку національної банківської системи та економічного зростання країни в цілому. Банки

з іноземним капіталом створюють додаткову конкуренцію для місцевих банків, поширюють у країнах експансії нові технології у сфері банківської діяльності. У той же час фінансова глобалізація в аспекті руху іноземного банківського капіталу може характеризуватися або вільним проникненням банків-нерезидентів у національні банківські системи, або існуванням певних бар'єрів, які можуть створюватися здебільшого державними органами країни та наявністю обмежень неформального характеру таких, як перевага клієнтів в обслуговуванні тільки у місцевих банках, неможливість проникнення виходячи з ситуації на ринку тощо.

Характеристика місця банків з іноземним капіталом в процесі фінансової глобалізації відображена на рис. 1.7.

Як видно з рис. 1.7, банки з іноземним капіталом відіграють одне з ключових місць в процесі фінансової глобалізації. Здійснюючи свою діяльність у країнах, що розвиваються, вони створюють можливості для становлення фінансового сектору країни та всіх секторів економіки, що позитивно відображається на підтриманні ключових показників економічного розвитку країни та її місця у світовому господарстві і міжнародній фінансовій сфері.

Поряд з фінансовою глобалізацією головною тенденцією розвитку сучасної світової економіки є інтернаціоналізація політичної, культурної, господарської та економічної діяльності. Поняття «інтернаціоналізація» характеризує сучасну взаємодію між різними країнами світу. Інтернаціоналізація банківської діяльності є основою для розвитку міжнародної банківської інтеграції та глобалізації.

Існує кілька аспектів, з яких можна розглядати інтернаціоналізацію банківської системи, зокрема, як вихід банків за межі вітчизняного ринку, як участь іноземних інвесторів в вітчизняних банках. Відповідно до цих аспектів слід розрізнити внутрішню та зовнішню інтернаціоналізацію. Однією з характеристик рівня інтернаціоналізації є кількість відділень та філій, що відкриті вітчизняними банками за кордоном та сума активів, які накопичені цими підрозділами та відносяться до загальних активів консолідованого балансу банку.

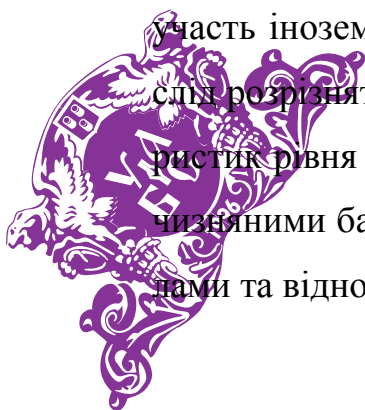

Рисунок 1.7 Місце банків з іноземним капіталом в процесі фінансової глобалізації (складено автором на основі [147, 148, 154, 160, 163, 177, 178, 191, 192, 194])

Найперспективнішими ринками для відкриття нових банківських підрозділів є ті країни, з якими встановлені тривалі та тісні економічні відносини. Перш за все, це країни СНД та Східної Європи.

Але головною перешкодою для створення конкурентоспроможної мережі за кордоном для українських банків та для банків інших країн з перехідною економікою є недостатній рівень капіталізації та неспроможність надавати своїм клієнтам увесь спектр послуг міжнародного рівня.

Тим не менше, українські банки активно вивчають можливості виходу на закордонні ринки, реєструючи за кордоном власні представництва. Зокрема, Укрексімбанк запланував відкриття офісів в Сінгапурі і Москві, VABank – в Китаї, Приватбанк – в Лондоні та Пекіні.

Варто зауважити, що серед українських науковців немає єдиної думки стосовно відмінностей та взаємозв'язку між такими термінами, як фінансова інтеграція, глобалізація та інтернаціоналізація.

Достатньо обґрунтованою на наш погляд є думка В. Козюка, який зазначає, що глобалізацію не слід трактувати як наступний етап розвитку інтернаціоналізації економіки світу, оскільки це якісно інший феномен, який відображає новий інтегральний стан функціонування національної та міжнародної економіки, до характерних ознак якого слід віднести тенденції по формуванню економічної цілісності світу на базі інтеграції ринків [66, С. 7]. Тобто цим підкреслюється, що глобалізація виникає в результаті подальшого розвитку процесів інтеграції на фінансових ринках світу. Таким чином, сутність взаємовідносин між термінами фінансова інтеграція, глобалізація та інтернаціоналізація й передумов їх розвитку можна відобразити наступним чином (рис. 1.8):

Появі терміну «фінансова глобалізація» наприкінці ХХ століття, на нашу думку, сприяв той факт, що фінансові ринки стали незалежними від ринків товарів та послуг. Гроші стали товаром – таким чином, на сьогодні фінансові, а не товарні, ринки формують фінансову систему та визначають рівень розвитку країн.

Розвиток інтернаціональних технологій та створення в 70-80-ті рр. ХХ століття нових фінансових інструментів та операцій з ними сприяв перетворенню фінансового сектору в незалежну частину світової економіки та її відокремлення від виробництва і торгівлі.

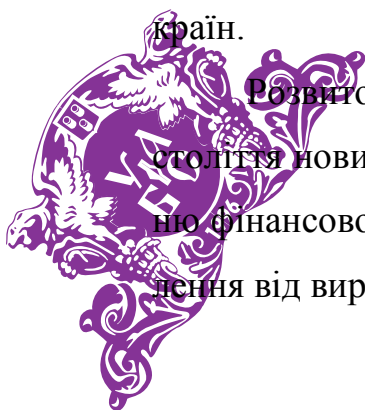

Рисунок 1.8 – Взаємозв'язок понять «фінансова глобалізація», «інтеграція» та «інтернаціоналізація» [78]

Банки активно використовують інструменти, які по суті є для них позабалансовими операціями (наприклад форварди, ф'ючерси, опціони, непокриті акредитиви тощо). Нетрадиційні банківські операції досить вигідні для банків, тому що дають їм змогу збільшити власний прибуток за рахунок комісій. Окрім цього, вони дозволяють уникнути вимог по нарощуванню капіталізації за рахунок виведення певної частини активів на позабаланс. Найбільш поширеним видом позабалансових операцій останнім часом стала сек'юритизація активів, яка за своєю суттю є продажем боргових вимог банку, оформлених у вигляді цінних паперів. Вищезазначене стимулює подальший відрив фінансових потоків не лише від товарних ринків, а й від фактичних банківських операцій, які відображаються на бухгалтерських рахунках та регулюються відповідним міжнародним та національним законодавством.

На сьогодні головними факторами стимулювання розвитку фінансової інтеграції є:

- нерівномірність розвитку економік та розподілу фінансових ресурсів серед країн;
- неврівноваженість платіжних балансів країн;
- недостатні обсяги власних ресурсів в більшості країн для реалізації інвестиційних проектів і соціально-економічних перетворень;
- потреба в ресурсах для відшкодування дефіциту бюджетів та виконання боргових зобов'язань по внутрішнім та зовнішнім запозиченням;
- проведення операцій злиття та поглинання компаній та банків;
- запровадження сучасних електронних технологій з метою вдосконалення здійснення операцій в режимі реального часу.

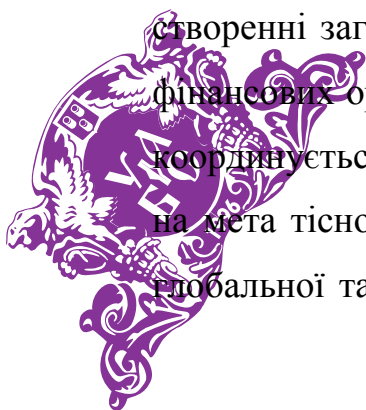
На сьогодні банки розробляють власні стратегії, враховуючи прогнози макроекономічного розвитку не тільки країн, де базуються головні офіси, але й прогнози розвитку економіки світу в цілому. Банківські системи на рівні країни виконують функції акумулювання та перерозподілу фінансових потоків між секторами економіки, а на міжнародному рівні світова банківська система діє як самостійний чинник розвитку економіки світу. Транснаціональні банки поширюють власну діяльність в національних банківських системах через здійснення операцій злиття та поглинання комерційних банків з національним капіталом. Велика кількість укладених договорів по злиттю та поглинню комерційних банків спричиняє фундаментальні зміни в банківській системі. Зокрема, в 2008 р. в світі було здійснено понад 40 тис. угод злиття та поглинання, в Україні ж з 2004 р. по 2008 р. було здійснено 22 угоди, тобто 12 % від середньорічної кількості банків. Очевидно, що банківська система України зважаючи на низький рівень забезпеченості капіталом в порівнянні з транснаціональними банками, не здатна суттєво впливати на світовий ринок банківських послуг. Недостатня капіталізованість банків визначає рівень довіри інших суб'єктів економіки до них та являється одним з основних індикаторів розвитку банківського сектору. Таким чином, проблема капіталізації банківської системи виявляється справою створення фінансового базису вітчизняного банківського сектору, від якос-

ті й величини власного капіталу банків якого залежить стабільність всієї економічної системи та динаміка її наступного розвитку.

Порівняння обсягів капіталу банків з іноземним капіталом та вітчизняних банків показує, що не дивлячись на поступове збільшення показника власного капіталу, він є достатньо низьким та становить всього 5 % від ВВП України, в Росії цей показник становить 37,2 % від ВВП, в країнах Центральної Європи – більше 40 % ВВП [167]. Глобалізація фінансових ринків світу передбачає ліквідацію інституційних, законодавчо-нормативних й інших перешкод між міжнародним та внутрішнім фінансовими ринками та розвиток різноманітних зв'язків між різними секторами економіки, оскільки в ідеальному випадку капітал повинен рухатися вільно на глобальному рівні зі світового на внутрішній ринок та навпаки – за напрямком, що дасть гарантію вищої норми прибутку та продуктивності в порівнянні з можливостями внутрішнього ринку. Таким чином, варто очікувати, що міжнародна мобільність потоків капіталу зростатиме до тих пір, поки світова економіка не стане відносно однорідною.

Головним мотиваційним чинником входу іноземних інвесторів в банківську систему України стали потенційні ринкові переваги, такі як вища норма прибутку на капітал (ROE) та можливість завоювання нового великого ринку. Це справедливо, перш за все, для середніх за розміром банків Західної Європи, які не могли наростити обсяги операцій на європейських ринках через високий рівень конкуренції та обмеженість вільних фінансових ресурсів. Утім, саме така експансія обумовила ситуацію, в якій банки стали основними інвесторами банківської системи країни. Різниця в законодавчому полі окремих країн з часом усувалася, а також суттєво змінювався й характер функціонування іноземних фінансових організацій. Транснаціональні банки, як правило, зацікавлені в створенні загальної, однорідної системи, замість розрізнених груп незалежних фінансових організацій, які розташовані в різних країнах світу, діяльність яких координується та контролюється центральним банком країни перебування. Дана мета тісно пов'язана з розвитком міжнародної банківської системи замість глобальної та з розвитком інформаційних й комунікативних технологій. В ре-

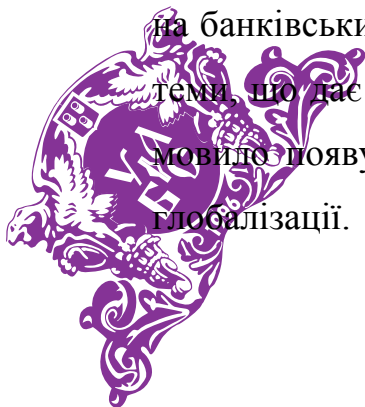

зультаті динамічної інтеграції України в світову економіку, в різноманітні міжнародні фінансові структури, розпочалася активна експансія іноземного капіталу до вітчизняного банківського сектору.

Концентрація банківського капіталу та пошук напрямків його прирощення й збереження від знецінення внаслідок інфляції, на нашу думку, є основними факторами, які рухають глобалізаційні процеси, в тому числі й стимулюють розширення діяльності банків з іноземним капіталом в країнах з перехідними та граничними економіками. Зазначені процеси також проходять і в банківській системі України, де основним чинником консолідації можна вважати іноземний капітал. Така ситуація вигідна всім сторонам, оскільки закордонні інвестори отримують гарантії щодо доступу на фінансовий ринок України, маючи розвинуту мережу філій та кваліфікований персонал, в той час, як для вітчизняних бізнесменів бізнес по створенню банків на продаж є досить високорентабельним, оскільки прибуток від капіталу, інвестованого в такий бізнес, може становити більше 100 % річних.

Зростаюча глобалізація фінансових ринків, формування міжнародної системи електронних розрахунків, активна діяльність банків як головних фінансових посередників в економіці дали можливість використовувати специфічні банківські продукти, практично миттєво обмінюватися фінансовою інформацією, переказувати та здійснювати інші операції, незважаючи на державні кордони та відстані [85, 142].

Вищезазначене сприяє подальшому розвитку глобалізації та інтернаціоналізації фінансового капіталу, що спричиняє ситуацію, коли ґрунтуючись на сформованих глобальних фінансових та інформаційних мережах певна частина фінансових потоків утворюється у віртуальному просторі, не відображаючись на банківських рахунках. Через це відбувається дерегулювання фінансової системи, що дає змогу уникнути встановлених раніше норм та обмежень. Це обумовило появу невідомих до цього часу явищ із характерними властивостями глобалізації.

Таким чином, фінансова глобалізація є досить складним та суперечливим процесом. По-перше, вона стимулює економічний розвиток, по-друге – збільшує ризики міжнародних фінансових операцій, а це, в свою чергу, сприяє поширенню наслідків локальних фінансових криз на світові фінансові ринки.

Загострення міжнародної банківської конкуренції було спричинене саме фінансовою глобалізацією. Зокрема, зазначений вплив на конкуренцію пов'язаний з позитивним впливом глобалізації, оскільки посилення спеціалізації в наданні банківських послуг призводить до зниження витрат та відсоткових ставок і тарифів на банківські послуги та продукти. В той же час, глобальна нестабільність, а саме великі фінансові кризи, формують передумови для регіональних та національних криз на банківських ринках [95].

Інтеграція банківського бізнесу виступає об'єктивним процесом розвитку взаємодії комерційних банків враховуючи вимоги економічних законів стосовно конкуренції, а також концентрації й централізації банківського капіталу. Процеси інтеграції в банківському секторі України почали активно розвиватися з 2000 р., і в результаті сформувалися дві протилежні тенденції: перша – це бажання зберегти самостійність, внутрішню цілісність та фінансово-економічний потенціал національних банків для можливості самостійно фінансувати розвиток національної економіки, друга – інтернаціоналізація національних банків, їх інтеграція в світову банківську систему. Враховуючи вищесказане, можемо сформулювати основні напрямки впливу фінансової глобалізації на банківську систему України (рис. 1.9).

Як свідчать дані рис. 1.9, фінансова глобалізація є комплексним явищем, яке відображає специфіку діяльності комерційного банку як фінансового посередника. Головною метою банківської системи є генерація та управління потоками капіталу на міжнародних, регіональних й національних фінансових ринках. Дана мета обумовлює необхідність виділення наступних класифікаційних ознак банківської інтеграції (яка є проявом фінансової глобалізації в банківській сфері):

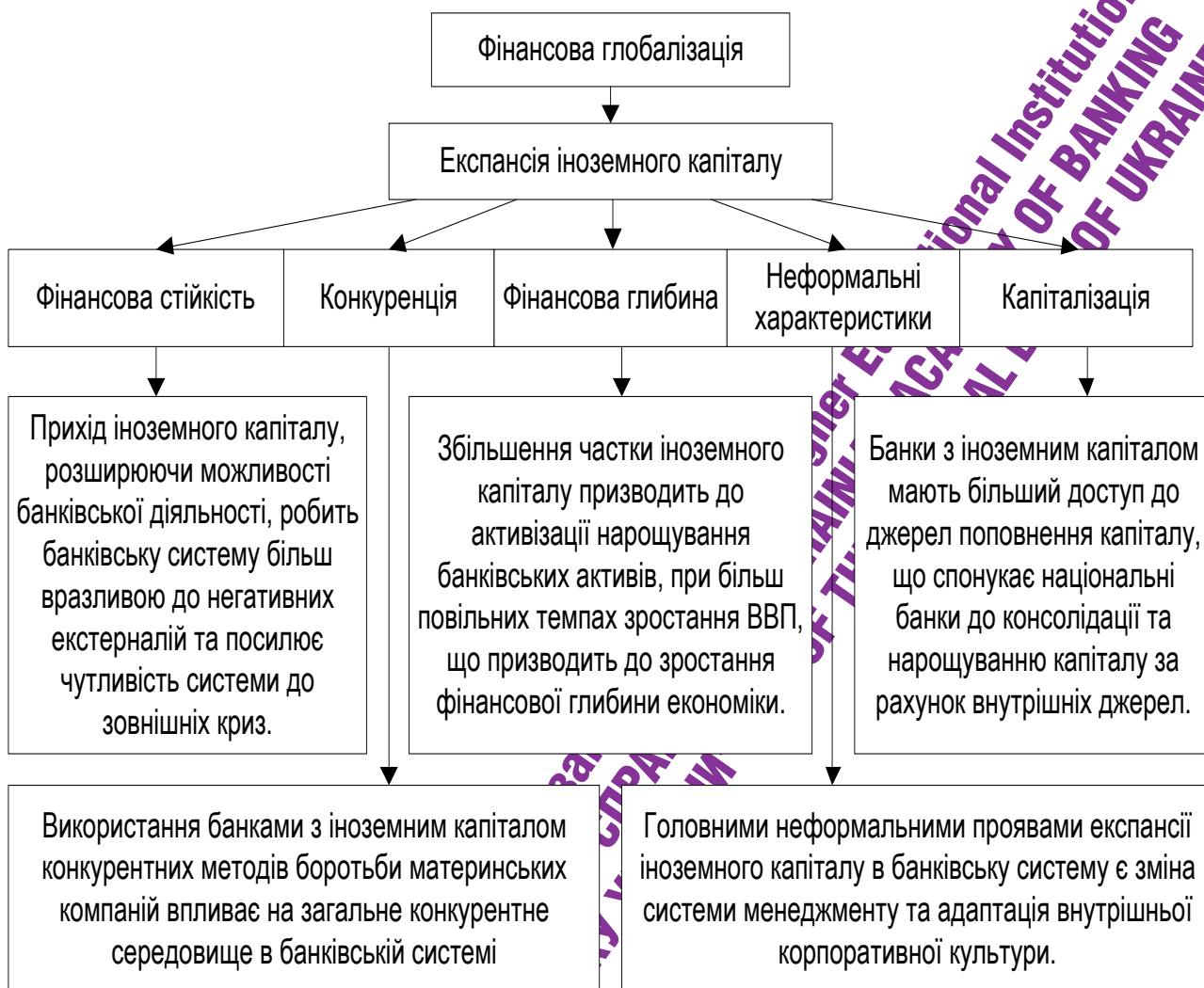

Рисунок 1.9 – Формалізація напрямків впливу фінансової глобалізації на банківську систему України (розроблено автором)

- міжнародна – як на рівні центральних банків, так і на рівні банківських установ другого (або третього) рівня;
- національна та регіональна інтеграція з іншими фінансовими установами.

Для визначення рівня участі банківської системи України в світовій фінансовій системі, на наш погляд, слід розглянути окремі стадії розвитку інтеграційних процесів в банківській діяльності.

Початок інтеграції банківського капіталу можна віднести до середини минулого століття. Інтеграційні процеси є складним явищем, тому весь їх роз-

виток можна розділити на декілька етапів, кожен з яких має власні особливості та характеристики.

Інтеграційні процеси в банківській сфері можна умовно поділити на наступні чотири стадії за напрямком розвитку:

- дезінтеграція;
- підготовча (передінтеграція);
- захисна фінансова інтеграція;
- наступальна кредитна інтеграція [12].

Формалізація стадій інтеграційних процесів в банківській сфері за напрямками розвитку відображена на рис. 1.10.

США є лідерами групи країн, банківські сектори яких можна віднести до останньої стадії інтеграції (наступальної кредитної). До цієї ж групи розвитку інтеграції, яка сприяє посиленню фінансової глобалізації, відносяться банківські системи країн Європейського Союзу, Канади, Австралії, Японії та інших високорозвинутих країн світу. Використання іноземного капіталу й розвиток інституціональної інтеграції банківської інфраструктури є головними особливостями функціонування національних банківських систем зазначених держав.

Першій стадії – дезінтеграції (або конфліктній лібералізації) властиве проведення країнами політики подвійних стандартів щодо процесів експансії іноземного банківського капіталу. Групу країн, які знаходяться на даній стадії розвитку інтеграційних процесів формують новобалканські країни, Албанія, багато пострадянських країн.

Друга, передінтеграційна, стадія характерна для банківських систем Центрально- та Східноєвропейських країн (Чехія, Болгарія, Угорщина) та багатьом країнам, що сформувалися на пострадянському просторі (зокрема Росія, Україна, Казахстан). Реорганізація спеціалізованих державних банків, що стали виконувати функції системоутворюючих кредитних інститутів стала основою для розвитку процесів фінансової глобалізації в національних банківських системах зазначених країн.

Рисунок 1.10 – Формалізація стадій розвитку міжнародної інтеграції банківського сектору

Наступну групу країн, які відносяться до третьої стадії розвитку міжнародної банківської інтеграції формують країни латиноамериканського регіону та Південно-Східної Азії. Ці країни, являючись головними імпортерами новітніх технологій, розвивають власні фінансові ринки разом з укріпленням національних банківських систем. З метою активізації процесів вливання національних банківських систем в світові було здійснено послаблення жорстких протекціоністських обмежень на експансію іноземного банківського капіталу, та на базі принципу взаємності – розширення меж його допуску до національних фінансових ринків.

На нашу думку, одним з найголовніших завдань найбільших банківських об'єднань, що сповідають наступальну кредитну інтеграцію, можна назвати концентрацію банківського капіталу та активів до такого рівня, який дозволить забезпечити вихід на ринки країн, що розвиваються, знаходяться на початкових стадіях інтеграції та покриття відповідних ризиків.

Приведемо дані щодо рівня розвитку найбільших банківських об'єднань світу (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Тенденції розвитку найбільших банків світу (складено автором за даними [214])

Назва банку	Країна	Сукупні активи на початок року, млрд. дол.				
		2008	2009	2010	2011	2012
Mitsubishi UFJ Financial Group	Японія	1757	1989	2214	2432	2720
HSBC Holdings*	Великобританія	2547	2422	2418	2691	2652
Royal Bank of Scotland Group	Великобританія	3805	4455	2657	2247	2418
JP Morgan Chase	США	1562	2175	2032	2118	2266
Bank of America Group	США	1716	1818	2230	2265	2129
Mizuho Financial Group	Японія	1402	1572	1698	1864	2082
BNP Paribas***	Франція	1694	2075	2057	1998	1965
Citigroup	США	2187	1938	1857	1914	1874
Credit Agricole Group**	Франція	1414	1653	1557	1593	1723

* - дані представлені станом на 30.06 відповідного року

** - джерело: річні звіти Credit Agricole Group [170]

*** - джерело: річні звіти BNP Paribas [169]

Варто зазначити, що саме банки цієї останньої стадії інтеграції створюють базу для розвитку фінансової глобалізації.

1.3 Етапи входження іноземного капіталу в банківську систему України

Україна є молодою країною, тому значного історичного досвіду функціонування на її території банків з іноземним капіталом немає. З отриманням незалежності Україна почала викликати інтерес з боку іноземних компаній як новий ринок, на якому вони змогли б зайняти певне місце та отримувати непогані прибутки зважаючи на нерозвиненість та несформованість вітчизняної банківської системи на той час. На сьогодні характер функціонування банків з іноземним капіталом змінився та суттєво відрізняється.

У даному аспекті актуальності набуває дослідження етапів розвитку експортно-імпоротної діяльності в Україні та входження іноземного капіталу в банківську систему країни. Особливої уваги заслуговує розгляд періоду останніх років, починаючи з 2008 р. (початку світової фінансової кризи), коли процес проникнення іноземного банківського капіталу дещо скоротився.

У науковій літературі з економіки виділяється декілька етапів у розвитку експортно-імпоротної діяльності в Україні.

Перший етап (1918-1987 рр.) – часи Радянського Союзу. На цьому етапі зовнішньоекономічні зв'язки УРСР розвиваються різними темпами – екстенсивно під час «холодної війни», інтенсивно – після «холодної війни». Проте в цілому обсяги зовнішньоторговельного обороту постійно зростали. Так, зокрема, у 1960 р. він склав 10 млрд. крб., у 1970 – 22 млрд. крб., у 1980 р. – 91 млрд. крб., а у 1985 – 145 млрд. крб. [49]. Проте вже із середини вісімдесятих років ХХ ст. темпи приросту зовнішньоторговельного обороту різко знижуються через вплив ряду негативних чинників: неефективної експортної структури – з переважно сировинною орієнтацією; ірраціонального складу імпорту, мається на увазі імпортування продукції, яка могла б вироблятися й на вітчизняних підприємствах; слабого використання експортного потенціалу переробної промисловості, а саме машинобудівної галузі; домінування в структурі зовнішньоекономічної діяльності традиційної торгівлі та недостатнє використання нових

форм торгівлі, таких як компенсаційні угоди, ліцензійна торгівля, форфейтинг та ін.

Загалом на даному етапі спостерігалось відсторонення безпосередніх виробників від світових ринків, оскільки на той час підприємства не мали права самостійно виходити на зовнішні ринки. Усі повноваження в сфері зовнішньоекономічної діяльності були монополізовані державою в особі уповноважених її органів. Все це досить сильно знижувало зацікавленість підприємств у розвитку виробництва експортної продукції, підвищенні її якості та технічних параметрів і в результаті призвело до недооцінки важливості зовнішньоекономічної діяльності у розвитку економіки.

Варто зауважити, що саме 80-ті рр. ХХ ст. – період бурхливих змін у світовій економіці: швидкими темпами здійснюється лібералізація фінансових секторів промислово розвинутих країн, що в свою чергу стимулює зняття бар'єрів для транскордонного руху капіталу. Інструменти міжнародної банківської справи урізноманітнюються, в тому числі шляхом експансії транснаціональних банків, в торговій сфері активізуються міжнародні факторингові асоціації (англ. Factors Chain International та International Factors Group S.C.).

Таким чином зарубіжні експортери й імпортери та торгово-посередницькі фірми мають не тільки багатий досвід активного використання торгівлі в різних формах, а й більш сприятливі умови фінансування власної справи.

Другий етап (1987-1991рр.) – перебудова зовнішньоекономічних зв'язків Української РСР (роки економічної перебудови). Визначальною рисою цього періоду була ліквідація державної монополії в сфері зовнішньої торгівлі та зміна базових принципів організації управління зовнішньоекономічною діяльністю.

Прийнята постанова Ради Міністрів СРСР № 1405 від 02.12.1988 р. – «Про дальший розвиток зовнішньоекономічної діяльності державних, кооперативних та інших суспільних об'єднань і організацій» надавала усім підприємствам право роботи на зовнішньому ринку. Відбувалася перебудова ЗЕД на рівні суб'єктів господарювання, регіонів та країни в цілому. Створювалася нова сис-

тема державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Однією з головних проблем даного періоду була відсутність у підприємств, які отримали право виходу на зовнішні ринки, належного досвіду та знань стосовно ведення бізнесу в сфері зовнішньоекономічної діяльності, в тому числі й щодо фінансування експортно-імпоротної діяльності.

Третій етап (з 1991 р. – до теперішнього часу) – період активізації розвитку зовнішньоекономічної діяльності, реформи в її управлінні в незалежній Україні, важливим фактором якого стала лібералізація ЗЕД через зменшення або скасування обмежень стосовно торгівлі товарами і послугами, руху капіталу та робочої сили.

Проте, з нашої точки зору, перший та другий етапи коректніше вважати одним періодом – «радянським» з виділенням першого та другого періодів – державного монополізму на ЗЕД та зміна організаційних принципів управління ЗЕД з ліквідацією державної монополії в сфері зовнішньої торгівлі.

Окрім того, слід враховувати, що розвиток зовнішньоекономічної діяльності в незалежній Україні відбувався неоднорідно ні за швидкістю, ні за глибиною розвитку, саме тому в даному періоді слід виокремлювати ще кілька етапів.

Перш за все, період 1991-2000 рр. – час активного формування нової моделі міжнародних економічних відносин з іншими країнами, коли приймалися важливі для функціонування ЗЕД в нових умовах закони: «Про єдиний митний тариф» [110], «Про зовнішньоекономічну діяльність» [112], «Про режим іноземного інвестування» [113] та «Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій» [109]. Базуючись на останньому законі Україна зробила важливий крок в напрямку спрощення умов для розширення присутності на міжнародних ринках – задекларувала в 1997 р. статтю VIII Статей Угоди МВФ, якою запроваджувалася конвертованість гривні по поточним операціям.

Також був прийнятий Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [114]. Як зазначається В. Новицьким [124], в наслідок цього відбувається не тільки пожвавлення міжнародної економічної співпраці України, а й формується тенденція до змін у співвідношеннях двох гіпотетичних секторів торгівлі – з колишніми республіками СРСР – новими незалежними країнами, та з іншими країнами.

Саме на даному етапі в Україні проходить реформування кредитно-фінансової сфери та формується двохрівнева банківська система з першим рівнем в особі Національного банку України. У той же час починають вживатися заходи з впровадження методології платіжного та торговельного балансу в національну практику як найважливішої складової фінансового сектору. У той же час перед комерційними банками постала проблема оволодіння методами та інструментами фінансування зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі й зовнішньої торгівлі.

Отже, можна підсумувати, що з 1991 по 2000 рр. закладаються підвалини розвитку нових можливостей та методів фінансування ЗЕД, перш за все на основі створення правового поля для відкриття доступу суб'єктів господарювання на зовнішні товарні та фінансові ринки. Таким чином, цей період можна визнати періодом формування системи фінансування зовнішньоекономічної діяльності в умовах лібералізації. На даному етапі розвиток підсистеми регулювання фінансування зовнішньої торгівлі відбувається випереджаючими темпами.

Наступний етап (2001–2010 рр.) – суттєво відрізняється від попередніх. З третього кварталу 1999 р. українська економіка переходить до зростання після стабілізації, а отже, демонструє стійку позитивну динаміку її основних макроекономічних показників. У той же час зростає зацікавленість іноземних інвесторів в об'єктах фінансової сфери, перш за все, її банківському сегменті. Це проявляється в зростанні питомої ваги банків участю іноземним капіталом в структурі вітчизняної банківської системи. Так, зокрема, з 1997 по 2000 рр. кількість таких банків зростає вдвоє, а банків зі 100 % іноземного капіталу в чотири рази. Що стосується періоду 2008-2009 рр., тобто періоду розпалу фінансово-

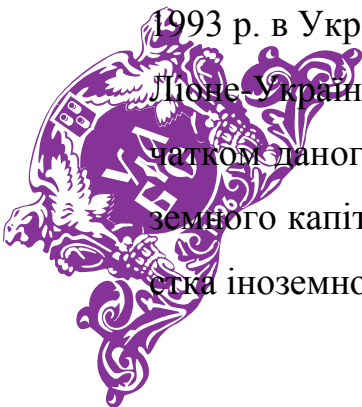
економічної кризи в Україні, то кризові явища не відвернули іноземні інвестиції від банківського сектору, навпаки, присутність іноземного капіталу навіть збільшилася. З такої тенденції можна зробити висновки, що, незважаючи на всі негативні явища в українській економіці, іноземні інвестори зберігають інтерес до економіки України, вбачаючи в ній широкі можливості для отримання прибутку.

Історія експансії іноземного капіталу у вітчизняну економіку свідчить про охоплення ним різноманітних сфер господарської діяльності економічних суб'єктів. Найбільш активною можна вважати експансію іноземного капіталу саме в банківський сектор України, оскільки з отриманням незалежності для банків-нерезидентів український ринок став ще одним перспективним напрямком для ведення банківського бізнесу, що в свою чергу відкривало нові можливості для вітчизняної банківської системи щодо її майбутнього розвитку та інтеграції у світове господарство.

Загалом процес проникнення іноземного капіталу у банківську систему України можна поділити на декілька етапів (рис. 1.11).

Перший етап охоплює період 1993-1998 рр. Деякі науковці [64] розділяють цей період на два підперіоди: до грошової реформи та після неї. Однак ми вважаємо, що такий поділ можна не здійснювати у зв'язку з тим, що протягом всього періоду 1993-1998 рр. банки-нерезиденти лише починали освоювати український ринок, і їх діяльність не набула такого широкого розмаху навіть після грошової реформи 1996 р.

Період 1993-1998 рр. характеризувався становленням банківської системи України та значними реорганізаційними процесами в ній. На той час на території України були відкриті перші представництва банків-нерезидентів. Так, у 1993 р. в Україні утворено перший банк зі 100 % іноземним капіталом – «Креді-Ліон-Україна». Зазначимо, що незважаючи на те, що більшість науковців початком даного періоду вважають 1991 р., ми стверджуємо, що входження іноземного капіталу в банківську систему України розпочалося саме з 1993 р. і частка іноземного банківського капіталу до цього року знаходилася майже на

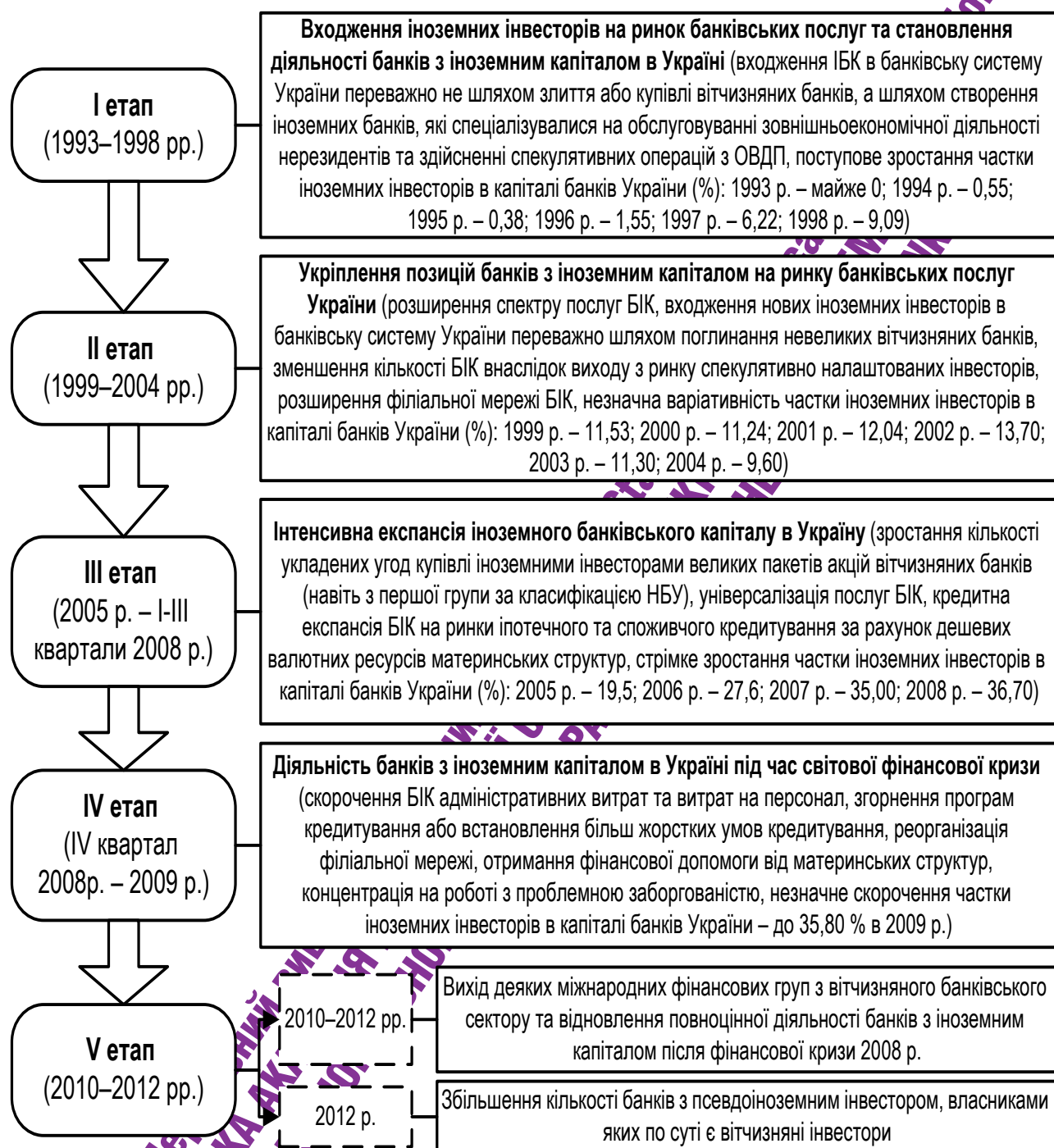

Рисунок 1.11 – Етапи входження іноземного капіталу в банківську систему України (складено автором на основі [64, 96, 136])

рівні нуль відсотків. Наш підхід ґрунтується ще й на тому, що фактичного входження іноземних інвестицій у банківський сектор країни, яка тільки-но отримала статус незалежної у 1991 р., не могло здійснюватися через відсутність ос-

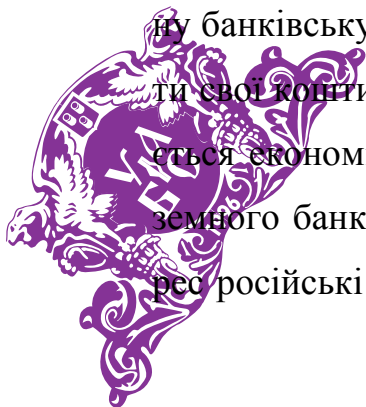

таточно сформованої банківської системи, яка перебувала на стадії становлення і реорганізації.

На жаль, в перші роки функціонування банків з іноземним капіталом в Україні їх діяльність носила переважно спекулятивний характер, часто мали місце порушення чинного законодавства у сфері банківської діяльності. У результаті значного розміру інфляції в країні банки з іноземним капіталом всі свої доходи направляли до материнських структур. Тобто за таких умов ціль присутності банків з іноземним капіталом у банківському секторі України була пов'язана з отриманням швидких доходів, використовуючи високі темпи інфляції та недосконалість українського банківського законодавства у напрямку регулювання та контролю за діяльністю кредитних інститутів в Україні. Зазначимо, що на початковому етапі діяльності в Україні банки зі 100 % іноземним капіталом мали право обслуговувати лише зарубіжні компанії та фізичних осіб-нерезидентів, тобто обслуговувати головним чином зовнішньоекономічну діяльність.

У другій половині 1990-х рр. банки з іноземним капіталом в Україні зосередили свою увагу на інвестуванні коштів в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). Фінансова криза 1998 р. мала негативні наслідки для банківської діяльності та призвела до погіршення стану банківської системи України і стала причиною відтоку банків з іноземним капіталом з країни [64, 96, 136].

Другий період діяльності банків з іноземним капіталом в Україні припадає на 1999-2004 рр. Внаслідок кризи 1998 р. деякі банки з іноземним капіталом змушені були покинути український ринок, а ті, що залишилися, зосередили свою увагу на обслуговуванні корпоративних клієнтів. На початку даного періоду ніяких передумов для подальшої експансії іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему не існувало, іноземні інвестори не наважувалися вкладати свої кошти в українське банківництво. З початку 2000 р. в Україні стабілізується економічна ситуація, відбувається активізація процесу проникнення іноземного банківського капіталу в Україну. Зокрема, починають проявляти інтерес російські банки, які намагалися активно скуповувати українські банківські

структури. В цей час банки з іноземним капіталом починають створювати розгалужену систему філій та відділень, до спектру послуг, що надавалися банками з іноземним капіталом, додаються послуги щодо обслуговування фізичних осіб. Відзначимо, що в подальші роки основою метою діяльності в банківській системі України для деяких банків з іноземним капіталом було надання послуг переважно саме фізичним особам, які вважались іноземними компаніями та материнськими структурами перспективним напрямком ведення банківського бізнесу в Україні [64, 96, 129, 136].

Відзначимо, що на початкових етапах входження іноземного капіталу в банківську систему України існували певні обмеження:

- максимальний розмір частки одного нерезидента (іноземного інвестора) у банку повинен був складати не більше 35 %;
- максимальний розмір частки іноземного капіталу в банківському секторі (загальному капіталі) не повинен бути більше 15 %;
- заборона інвестицій у банки з офшорних компаній;
- створювати дочірні структури банків в Україні могли лише «першокласні» банки-нерезиденти;
- встановлювався мінімальний розмір статутного фонду новоствореного банку у випадку істотної участі в ньому іноземного інвестора [55].

Третій період, що охоплює 2005 р. – I-III квартали 2008 р., характеризується різким проникненням банків-нерезидентів в Україну, універсалізацією послуг банків з іноземним капіталом, їх кредитною експансією на ринки іпотечного та споживчого кредитування за рахунок дешевих валютних ресурсів материнських структур та значним зростанням частки іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі. Основними мотивами проникнення банків-нерезидентів у вітчизняний банківський сектор були: сприятлива макроекономічна ситуація та наявність перспектив розширення банківського бізнесу на території України. Входження іноземного банківського капіталу в Україну відбувалось в основному за рахунок купівлі вітчизняних банків іноземними структурами, внаслідок чого у 2008 р. частка іноземного капіталу в банківській системі

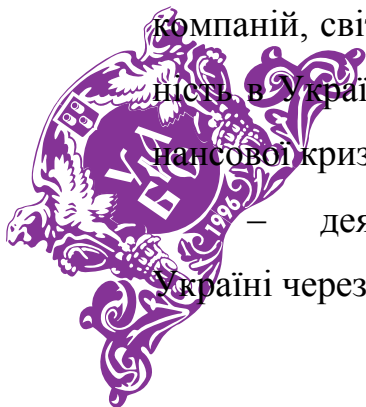

України становила вже близько 35 %. «Прорив» іноземного банківського капіталу у вітчизняний банківський сектор відбувся, коли іноземні інвестори придбали три з найбільших банків України на той час. До них належали такі банки: АППБ «Аваль», АКІБ «УкрСиббанк» та АКБ «Укрсоцбанк» (табл. 1.6) [96, 97, 121, 131, 136].

Період, що охоплює IV квартал 2008 р. – 2009 р., відноситься до четвертого етапу діяльності банків з іноземним капіталом в Україні. Світова фінансова криза, що розпочалася у 2008 р., торкнулася й вітчизняної банківської системи та дочірніх структур банків-нерезидентів в Україні. Ситуація в банківській системі характеризувалася загальним погіршенням фінансового стану банків, проблемами з ліквідністю та зниженням прибутків банків. Банки з іноземним капіталом перебували у кращому положенні, ніж вітчизняні, оскільки отримували потрібний обсяг фінансування від своїх материнських структур за кордоном. У даний період мали поширення банкрутства банків та введення тимчасової адміністрації до деяких банківських структур [212]. У той же час, у вітчизняному банківському секторі продовжувалася консолідація, що перш за все, відображалася у здійсненні угод злиття та поглинання банків, основними учасниками яких виступали іноземні компанії та банки з іноземним капіталом. Так, однією з найбільших та найдорожчих угод на даному етапі діяльності банків з іноземним капіталом була угода між російською та українською сторонами – про купівлю російським «Внешэкономбанком» українського ПАТ АКППБ «Промінвестбанк» за 1,080 млрд. дол., який на той час мав серйозні фінансові труднощі (див. табл. 1.6).

Однак, не зважаючи на підтримку корпоративних структур банків з іноземним капіталом у вітчизняному банківському секторі з боку материнських компаній, світові кризові явища все ж таки мали негативний вплив на їх діяльність в Україні. Отже, можна виокремити такі негативні наслідки світової фінансової кризи на діяльність банків з іноземним капіталом в Україні:

– деякі банки з іноземним капіталом вирішують згорнути діяльність в Україні через фінансові труднощі та зниження доходів;

Таблиця 1.6 – Основні угоди злиття та поглинання банків в Україні за участю іноземних компаній та банків за період 2004-2009 рр. [117, 122]

№ п/п	Продавець	Покупець	Країна покупця	Вартість угоди, млн. дол.	Кількість проданих акцій, %	Дата угоди
1.	Ажіо	Vilniaus Bank (SEB Group)	Литва (Швеція)	27,5	98,00	17.12.2004
2.	Аваль	Raiffeisen International	Австрія	1028	93,50	20.10.2005
3.	Форум	The Bank of New York	США	20	7,81	21.10.2005
4.	ВаБанк	TBIF Financial Service (Kardan Group)	Нідерланди (Ізраїль)	8,75	9,55	01.11.2005
5.	Укрсиббанк	BNP Paribas Group	Франція	325	51,00	01.12.2005
6.	ПРБ-Україна	Сбербанк	Росія	100	100,00	12.01.2006
7.	Мрія	Внешторгбанк	Росія	70	98,00	31.01.2006
8.	Укрсоцбанк	Banca Intensa	Італія	1161	85,42	14.02.2006
9.	Індекс-Банк	Credit Agricole S.A. (Calyon)	Франція	260	98,00	24.03.2006
10.	Міжнародний іпотечний банк	IMB Group Public Limited	США	30,1	45,00	10.05.2006
11.	Райффайзен банк Україна	OTP Banka Slovensko	Угорщина	812,5	100,00	01.07.2006
12.	Універсальний	EFG Eurobank	Греція	50	99,34	20.07.2006
13.	Престиж	Erste Bank der osterreichischen Sparkassen AG	Австрія	35,3	50,50	28.07.2006
14.	Агробанк	PPF Group	Чехія	40,0	100,00	03.07.2006
	Укргазбанк	Ринковий продаж / IPO	Росія	20	7,00	13.08.2006
15.	Надра	Ринковий продаж / IPO	Швеція	53	7,70	20.08.2006
16.	Родовід	Ринковий продаж / IPO	Інвестиційні фонди з Європи і США	36,7	18,90	10.09.2006
17.	Електрон Банк	Volksbank AG	Австрія	71,0	98,00	15.12.2006
18.	Престиж	Erste Bank der osterreichischen Sparkassen AG	Австрія	104	49,50	20.12.2006
19.	Укрінбанк	Bank Napoalim	Ізраїль	136	75,80	24.12.2007
20.	Факторіал-Банк	Skandinaviska Enskilda Banken AB	Швеція	120	97,25	18.11.2007
21.	Радабанк	КИТ Финанс	Росія	10	100,00	10.12.2007

Продовження табл. 1.6.

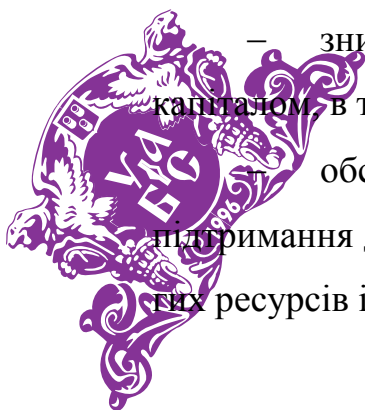
№ п/п	Продавець	Покупець	Країна покупця	Вартість угоди, млн. дол.	Кількість проданих акцій, %	Дата угоди
22.	НРБ Банк	Сбербанк России	Росія	150	100,00	27.12.2007
23.	Правекс-Банк	Intesa Sanpaolo	Італія	750	100,00	04.02.2008
24.	Південний	East Capital Explorer Financial Institutions Fund	Швеція	79,91	10,00	10.04.2008
25.	Промінвестбанк	Внешэкономбанк	Росія	1080,0	75,00	15.01.2009
26.	ПроКредит	ProCredit Holding	Німеччина	52,5*	20,00	28.04.2009
27.	УкрСиббанк	BNP Paribas	Франція	Н.д.	25,00	11.06.2009
28.	Мегабанк	EBRD, KfW	Німеччина	41,16	30,00	20.08.2009
29.	Банк Форум	Commerzbank AG	Німеччина	250*	26,25	05.03.2010
30.	УкрСиббанк	BNP Paribas	Франція	87,90*	1,00	07.12.2010
31.	Кредитпромбанк	Fintest Holding	Кіпр	54*	23,50	2010
32.	Всеукраїнський Акціонерний банк (VAB банк) разом з лізинговою компанією	Н.д.		53 млн. євро*	84,00	Грудень 2010
33.	БГ Банк (Банк Перший)	Н.д.	-	9,6*	80,00	Грудень 2010
34.	Агробанк (Home Credit Bank Ukraine)	IMB Group (Platinum Bank)	Кіпр	47,17*	100,00	06.12.2010
35.	Надра банк	DF Group	Україна	Н.д.	86,70	Грудень 2010
36.	Донміскбанк	ПУМБ	Україна	Н.д.	100,00	16.06.2011

* Прогнозована ціна угоди, реальна вартість банку не розголошується (за даними НБУ та Асоціації українських банків).

– банки з іноземним капіталом підвищують процентні ставки за кредитами та депозитами для забезпечення необхідного рівня ліквідності та прибутковості банку, намагаючись досягти збалансованості активів і зобов'язань банку;

– зниження довіри населення до місцевих банків та банків з іноземним капіталом, в тому числі через банкрутства потужних банків за кордоном;

– обсяг фінансування з боку материнських компаній є недостатнім для підтримання діяльності дочірньої структури, що вимагає залучення більш дорогих ресурсів із внутрішнього ринку;

– зниження рейтингу банків з іноземним капіталом. Наприклад, у жовтні 2008 р. рейтингові агентства Moody's і Fitch знизили рейтинги із «позитивного» на «стабільний» наступних банків з іноземним капіталом в Україні: Райффайзен Банк Аваль, Каліон Банк Україна, ІНГ Банк Україна, Індекс-банк, ОТП Банк, Укрсиббанк, Укрсоцбанк, НРБ Банк Альфа-банк тощо [20, 96, 134, 136].

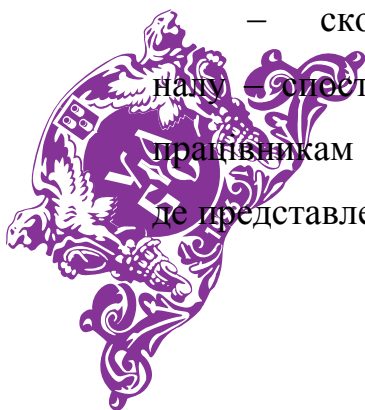
Як і більшість українських банків, банки з іноземним капіталом протягом періоду фінансової кризи вживали цілий ряд заходів, направлених на мінімізацію негативних наслідків кризи та виведення банку зі скрутного фінансового становища (рис. 1.12).

Рисунок 1.12 – Антикризові заходи банків з іноземним капіталом в період світової фінансової кризи 2008 р.

Надамо більш детальний опис заходів боротьби з кризою, що застосовувалися банками з іноземним капіталом:

– скорочення адміністративних витрат та витрат на утримання персоналу – спостерігалася ситуація зі скороченням заробітних плат банківським працівникам та скорочення штатів філій і відділень в різних регіонах України, де представлений банк. Внаслідок цього відбувалися закриття цілого ряду філій

та відділень у деяких регіонах України, що відповідно супроводжувалося звільненнями банківських робітників;

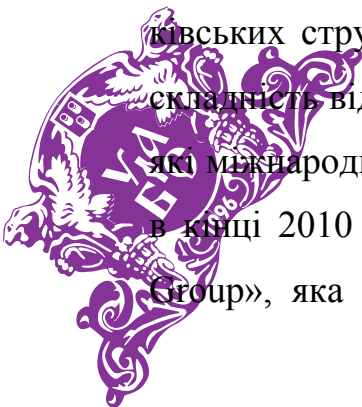
– реорганізація філійної мережі банків – мали місце закриття неприбуткових або «невигідних» банку відділень та філій. Поширеними були зміна статусу філії банку на відділення, що супроводжувалося скороченням персоналу, а також виключення деяких видів банківських операцій із загального спектру раніше представлених послуг;

– поряд з основною складовою доходів банків від кредитної діяльності важливого значення набувають комісійні доходи, що супроводжується зростанням комісій з боку банків, у першу чергу, для фізичних осіб в процесі розрахунку за зобов'язання перед комунальним господарством;

– банки з іноземним капіталом активізують роботу з проблемною заборгованістю та встановлюють більш жорсткі умови кредитування клієнтів тощо. Зокрема банки створюють цілі підрозділи, направлені на ведення переговорів з боржниками з метою погашення останніми своїх зобов'язань перед банком у якомога скоріший термін.

Даний перелік не є закінченим, оскільки досить складно перелічити весь ряд антикризових заходів банків з іноземним капіталом, які застосовувалися ними в період кризи 2008-2009 рр.

Новий етап діяльності банків з іноземним капіталом в Україні можна визначити як етап відновлення всієї банківської системи України від негативних наслідків кризи 2008-2009 рр., у тому числі й переорієнтація діяльності банків з іноземним капіталом та їх активна робота зі значною часткою проблемної заборгованості в кредитних портфелях. Даний етап припадає на 2010-2012 рр., протягом яких банки з іноземним капіталом з активних покупців вітчизняних банківських структур перетворилися на продавців. Значні фінансові труднощі та складність відновити свою діяльність на рівні докризового періоду змусили деякі міжнародні фінансові групи оголосити про вихід з українського ринку. Так, в кінці 2010 р. український ринок покинула міжнародна група «Home Credit Group», яка володіла «Хоум Кредит Банком», російська «Ренессанс Групп»

продала «Ренессанс Капітал», інвестиційна група «Kardan N.V.» повідомила про продаж 84 % акцій «ВіЕйБі Банку», фінансова група «Bank of Georgia» залишила за собою лише 19,4 % акцій «БГ Банку». У 2012 р. український роздрібний бізнес продовжують покидати банки з іноземним капіталом. Так, на початку 2012 р. було закрито всі відділення ПАТ «Кредит Європа Банку» у всіх регіонах України, окрім головного офісу в м. Києві. Банк вирішив зосередити свою увагу на обслуговуванні корпоративних клієнтів, малого та середнього бізнесу [23, 28, 141].

Таким чином, бачимо, що в післякризовий період відбулася часткова переорієнтація діяльності банків з іноземним капіталом в напрямок обслуговування переважно суб'єктів господарювання – малого та середнього бізнесу та більш серйозного корпоративного сегменту. У даному аспекті постає питання про частку іноземного капіталу в банківській системі України в подальші роки та перспективи її зростання до рівня 50 %. Враховуючи бажання деяких іноземних компаній покинути український ринок, не слід однак забувати про те, що в післякризовий період банки з іноземним капіталом можуть мати вирішальне значення для укрупнення банківського бізнесу в Україні та подальшого розвитку вітчизняної банківської системи.

Особливої уваги заслуговує розгляд питання про збільшення кількості банків з псевдоіноземним інвестором в Україні в період 2010-2012 рр. Наявність ряду проблем в банківській системі України змусили не тільки деяких банків з іноземним капіталом покинути український ринок, а й замислитися українських власників вітчизняних банків над питанням збереження свого капіталу в країні. Це послугувало причиною виведення українськими банкірами частини свого капіталу за кордон у офшорні зони та викуп частки капіталу свого ж банку через механізм офшорної компанії. Так, наприклад, у 2011 р. ПАТ «Приватбанк», перший банк за розміром активів в банківській системі України, отримав статус банку з іноземним капіталом. Близько 30 % його капіталу було придбано кіпрською компанією Triantal Investments Ltd.

Деякі експерти вважають, що зростання частки іноземного капіталу в банківській системі України в період 2010-2012 рр. викликане саме зростанням кількості банків з псевдоіноземним інвестором. Станом на 2011 р. можна назвати деякі банки в Україні, які номінально є банками з іноземним капіталом, але по суті перебувають у розпорядженні українських власників: ПАТ «Приватбанк» (Кіпр – 30 %); ПАТ «Надра» (Австрія – 90 %); ПАТ «Кредит-Дніпро» (Кіпр – 100 %); ПАТ «Київська русь» (Кіпр – 40 %); ПАТ «Експобанк» (Кіпр – 34 %) [3].

Отже, бачимо, що іноземний капітал пройшов декілька етапів входження та діяльності в банківській системі України. Ми наполягаємо на тому, що експансія банків-нерезидентів у вітчизняний банківський сектор розпочалася саме у 1993 р., а не у 1991 р., зважаючи на ряд об'єктивних факторів, що пояснюють наш підхід. На сьогодні входження іноземного банківського капіталу в Україну є об'єктивним явищем, що підтверджує прагнення України інтегруватися у світове господарство. Не дивлячись на бажання та наміри деяких банків з іноземним капіталом та міжнародних фінансових груп покинути український ринок банківських послуг, актуальності сьогодні набуває питання про подальше збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі України до рівня 50 %. У зв'язку з цим активно досліджується визначення оптимальної частки іноземного капіталу в банківській системі України та питання її регулювання з боку наглядових органів.

Постійні дискусії виникають з питань дослідження та створення банків з псевдоіноземним інвестором в Україні, оскільки вплив українського капіталу за кордон та отримання ним статусу іноземного негативно впливає на економіку і фінансовий сектор країни та створює складнощі для його регулювання на національному рівні.

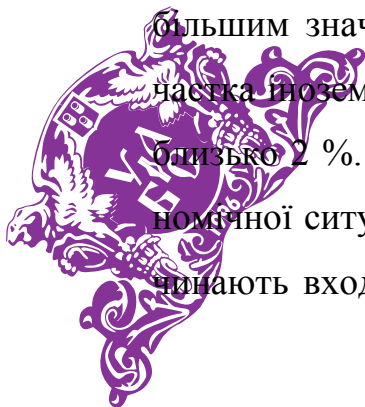
1.4 Узагальнення специфічних особливостей участі іноземного капіталу в банківській системі України

В останні роки банки з іноземним капіталом в Україні все більше засвідчують свою присутність на вітчизняному ринку. В умовах світових глобалізаційних процесів Україна намагається інтегруватися у світове господарство, і частка іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі зростає. Враховуючи доволі відчутну частку банків з іноземним капіталом в Україні, на сьогодні значної уваги набуває дослідження процесів експансії іноземного капіталу у вітчизняний фінансовий сектор, форм діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, позитивних та негативних сторін їх діяльності в країні та формування системи заходів, що здійснюються в Україні у напрямку регулювання входження та діяльності банків з іноземним капіталом.

Вплив фінансової глобалізації та інтернаціоналізації на розвиток банківської системи України має певні особливості, головними з яких є експансія банків-нерезидентів та зростаючий вплив глобальних фінансових ризиків на діяльність українських банків.

Перша особливість характеризується високими темпами зростання чисельності банків з іноземним капіталом та зростання частки іноземного капіталу в валовому капіталі банків України (табл. 1.7).

Як видно з табл. 1.7, частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, починаючи з початку 2000-х рр., починає зростати. Незважаючи на роки, в яких спостерігалось зниження частки іноземного капіталу, все ж таки її розмір поступово зростає і станом на 01.01.2012 р. складає 41,9 %, що є поки-що найбільшим значенням за період незалежності України. Протягом 1991-1995 рр. частка іноземного капіталу в банківській системі України знаходилась на рівні близько 2 %. Лише з проведенням грошової реформи та стабілізації макроекономічної ситуації в країні, як це було зазначено раніше, банки-нерезиденти починають входження в Україну, про що свідчить частка іноземного капіталу у

1996 р. на рівні вже близько 5 % та відповідно подальше її зростання у наступні роки.

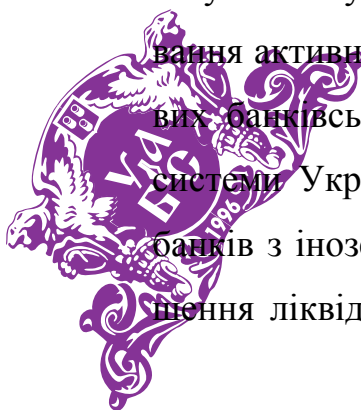
Таблиця 1.7 – Частка іноземного капіталу в банківській системі України

Показники	Роки / станом на початок року											
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Кількість зареєстрованих банків	195	189	182	179	181	186	193	198	198	197	194	198
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій	153	152	157	158	160	165	170	175	184	182	176	176
з них: з іноземним капіталом	22	22	20	19	19	23	35	47	53	51	55	53
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	7	6	7	7	7	9	13	17	17	18	20	22
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	13,3	12,5	13,7	11,3	9,6	19,5	27,6	35,0	36,7	35,8	40,6	41,9

Джерело: НБУ [102].

Відзначимо, що основними факторами, що спонукали банків-нерезидентів до входження на український ринок банківських послуг були значні ринкові переваги, високий прибуток на капітал і можливість розширювати межі своєї діяльності. Такими мотивами керувалися, перш за все, невеликі банки Західної Європи, які не мали змоги розширити свою діяльність на місцевих ринках та були нездатними конкурувати з банками-лідерами у своїй країні. Так чи інакше Україна прагнула інтегруватися у світове господарство, а отже, стала учасником глобалізаційних процесів у всьому світі.

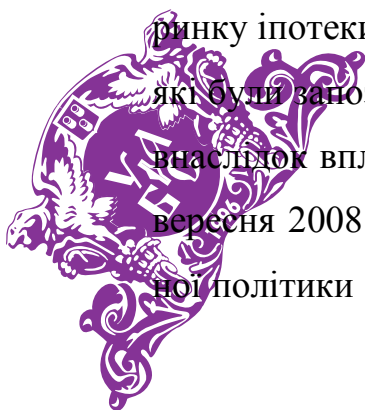
Позитивні наслідки входження банків-нерезидентів в вітчизняну банківську систему переважають, банки з іноземним капіталом стимулюють нарощування активних операцій, запровадження нових інформаційних технологій і нових банківських продуктів, сприяючи нарощуванню капіталізації банківської системи України. В той же час, окрім позитивних наслідків функціонування банків з іноземним капіталом, їх діяльність може формувати умови для погіршення ліквідності й платоспроможності українських банків внаслідок різкого

відтоку капіталу іноземних інвесторів та може змінювати спрямування кредитних потоків в економічно вигідних для іноземних інвесторів напрямках, нехтуючи стратегічно важливими для розвитку національної економіки сферами. В зв'язку з вищезазначеним, Україні слід враховувати світовий досвід лібералізації руху та доступу іноземного капіталу на ринки фінансових послуг. Зважаючи на визначальну роль банків у формуванні та регулюванні фінансових потоків країни, ті чи інші обмеження доступу іноземних інвесторів на ринки фінансових послуг зберігаються в понад 100 країнах світу, а національні суб'єкти мають в окремих випадках професійний статус.

Друга характерна особливість впливу на фінансову систему фінансової глобалізації має несприятливі наслідки. Перш за все, це стосується глобальної та регіональної нестабільності, яку посилює фінансова глобалізація через взаємну залежність національних економік на глобальному рівні. Місцеві економічні флуктуації або кризи в межах однієї країни можуть мати не тільки регіональні, а й навіть глобальні наслідки. Це підтверджується, зокрема, азіатською фінансовою кризою 1997 р., кризою 1998 р. в Російській Федерації та кризою 2007-2008 рр. у США. Як відомо, неплатежі у США за іпотечними позиками спричинили глобальну кризу ліквідності не лише в американських банках, а й також в європейських фінансових інституціях, зокрема постраждали найбільші банки Франції, Великобританії, Австрії, а з країн СНД найбільше постраждали Росія та Казахстан [78, 129].

Фінансова криза в Сполучених Штатах Америки була в основному спровокована сек'юритизацією іпотечних кредитів, які разом з властивими їм ризиками були придбані інвесторами з усього світу, що в свою чергу вплинуло й на українську банківську систему. Це можна пояснити тим, що стрімкий розвиток ринку іпотеки в Україні вимагав залучення довгострокових кредитних ресурсів, які були запозичені вітчизняними банками в іноземних інвесторів. У результаті, внаслідок впливу кризи в США, вартість кредитних ресурсів на протязі липня-вересня 2008 р. постійно зростала, що обумовило необхідність зміни процентної політики більшості українських банків. Дана більшість готувалася до засто-

сування плаваючих процентних ставок по іпотечним кредитам, з прив'язкою до LIBOR або KIBOR, що, на наш погляд, і спровокувало нестабільність на українському ринку іпотеки. Таким чином, аналізуючи наслідки впливу американської кризи на іпотечному ринку на глобальний фінансовий ринок, можна зробити висновок, що фінансова глобалізація може призвести до руйнівних процесів, враховуючи те, що сучасні інформаційні технології забезпечують миттєвий перехід кризових явищ з однієї країни на великі регіони світу та можуть мати досить негативний вплив на всю світову економіку.

Відзначимо, що перелік країн походження іноземного банківського капіталу в Україні з часів отримання нею незалежності постійно розширювався і на сьогодні представлений близько 17 країнами. Тому вважаємо за доцільне надати інформацію останніх років щодо розподілу банків з іноземним капіталом за країною походження капіталу (табл. 1.8).

Як видно з табл. 1.8, за розміром частки банків з іноземним капіталом в загальній кількості, які контролює визначена країна, найбільші мають: Кіпр, Російська Федерація, Австрія, Нідерланди, Німеччина, Британія, Польща та Франція.

Так чи інакше, банки з іноземним капіталом безумовно виступають основними сучасниками консолідації капіталу в Україні. Починаючи з 2004-2005 рр. у період активної експансії банків-нерезидентів у банківський сектор України, вони почали відігравати основну роль на ринку злиттів та поглинань банків у вітчизняному банківському секторі. За період своєї присутності в Україні, роль банків з іноземним капіталом в консолідаційних процесах змінювалась: від активних покупців вітчизняних банків у 2004-2008 рр. – до продавців українських банків в післякризовий період 2010-2012 рр.

Розглядаючи питання впливу іноземного капіталу на консолідаційні процеси в банківській системі України, доцільним є формулювання останніх тенденцій в напрямку законодавчого регулювання трансграничних злиттів та поглинань в українському банківському секторі.

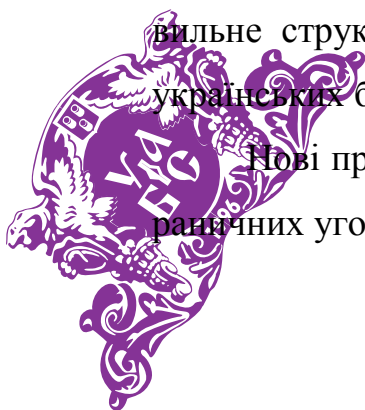
Таблиця 1.8 – Розподіл банків з іноземним капіталом за країною походження капіталу (станом на 01.10.2011 р.) [74]

№ п/п	Країна	Кількість банків з іноземним капіталом, яким належить капітал цієї країни	Частка банків з іноземним капіталом в загальній кількості, які контролює ця країна	Частка активів, яка контролюється іноземним власником
1	Кіпр	12	20,34 %	19,205 %
2	Російська Федерація	9	15,25 %	21,770 %
3	Австрія	6	10,17 %	21,393 %
4	Нідерланди	5	8,47 %	5,596 %
5	Німеччина	5	8,47 %	4,276 %
6	Британія	4	6,78%	1,712%
7	Польща	3	5,08%	3,072%
8	Франція	3	5,08%	8,911%
9	Сполучені Штати Америки	2	3,39%	2,446%
10	Швеція	2	3,39%	2,532%
11	Греція	2	3,39%	1,390%
12	Італія	1	1,69%	1,290%
13	Грузія	1	1,69%	0,068%
14	Швейцарія	1	1,69%	0,011%
15	Казахстан	1	1,69%	0,057%
16	Угорщина	1	1,69%	0,729%
17	Ірландія	1	1,69%	0,568%

Так 8.09.2011 р. були прийняті нові правила НБУ, які значно змінили процес отримання дозволу НБУ для трансграничних злиттів та поглинань в банківському секторі України.

Слід відзначити, що процедура отримання дозволу НБУ на сьогодні до кінця не відпрацьована та залежить від інтерпретації НБУ. У зв'язку з цим, правильне структурування та планування трансграничних злиттів та поглинань українських банків за участю іноземних інвесторів стає ще більш важливим.

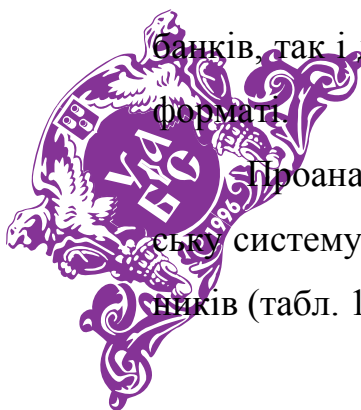
Нові правила стосуються наступних змін щодо регулювання НБУ трансграничних угод злиття та поглинання компаній:

- власник істотної участі (тобто власник не менше, ніж 50 % акцій банку, що придбаються) має звертатися із запитом придбати акції не лише до продавця, а й до НБУ про придбання більше, ніж 10 %, 25 %, 50 % або 75 % акцій даного банку;
- у разі володіння контрольним пакетом акцій покупець надає два окремі пакети документів до НБУ: підтвердження від продавця та документи від власника істотної участі;
- двостороння угода між НБУ та Центральним банком (ЦБ) країни, в якій розташований об'єкт придбання. На сьогоднішній час існують двосторонні угоди НБУ з такими країнами: Білорусь, Вірменія, Киргизстан, Кіпр, Китай, Литва, Люксембург, Польща, Російська Федерація, Туреччина, Швеція, Угорщина;
- відсутність двосторонньої угоди може призвести до відмови зі сторони НБУ у наданні дозволу на приєднання банків (згідно листа НБУ № 8-313/6192-12246);
- нові аудиторські звіти, що надаються учасниками угоди злиття або поглинання;
- звіт від центрального банку країни, в якій знаходиться продавець, про регулятивний капітал установи та згоду продавця з економічними нормативами після поглинання;
- період розгляду документів НБУ складає три місяці.

Отже, нові законодавчі зміни направлені на підвищення прозорості консолідаційних угод між банками та спрощення процедури їх укладання. Вплив іноземного капіталу на консолідаційні процеси в банківській системі України є неоднозначним, маючи позитивні та негативні результати як для вітчизняних банків, так і для всього банківського сектору і економіки України в загальному форматі.

Проаналізуємо детальніше вплив банків з іноземним капіталом на банківську систему України. З цією метою ми пропонуємо порівняти значення показників (табл. 1.9) по банкам з іноземним капіталом та вітчизняним банках.

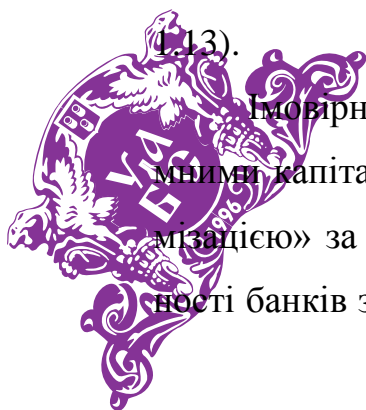

Таблиця 1.9 – Формули розрахунку показників для порівняльного аналізу банків з іноземним капіталом та вітчизняних банків

№	Показник	Спосіб розрахунку
1	Рентабельність активів	Чистий прибуток / чисті активи
2	Рентабельність статутного капіталу	Чистий прибуток / статутний капітал
3	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / власний капітал
4	Показник концентрації капіталу	Власний капітал / чисті активи
5	Коефіцієнт резервування під кредитні ризики	Резерви під кредитні ризики / кредити надані
6	Коефіцієнт ліквідності	Грошові кошти / пасиви
7	Відношення процентних витрат до процентних доходів	Процентні витрати / процентні доходи
8	Частка депозитів у пасивах	Депозити / пасиви
9	Коефіцієнт покриття	Процентні доходи / процентні витрати
10	Відношення кредитів до депозитів	Кредити надані / депозити
11	Процентна маржа	Чистий процентний дохід / кредити надані
12	Коефіцієнт інтенсивності кредитування	Абсолютний приріст кредитів / середній арифметичний обсяг активів за період

Багато хто висловлював сподівання, що прихід банків з іноземним капіталом підвищить ефективність української банківської системи, через прогнозовану оптимізацію витрат, нижчу вартість залучення капіталу, запровадження передових систем управління ризиком, адекватніше проведення бухгалтерського обліку. Проте аналіз динаміки показників рентабельності засвідчив, що за час початкового напливу іноземного капіталу у 2005–2008 рр. рентабельність активів (ROA) і капіталу (ROE) банків з іноземним капіталом, як правило, була меншою порівняно з відповідними показниками банків без участі іноземного капіталу. Це пояснюється вищими затратами банків з іноземним капіталом по розширенню регіональної мережі та післяпродажній реструктуризації (рис. 4.13).

Імовірно є й те, що такі низькі показники рентабельності банків з іноземним капіталом, що функціонують в Україні, обумовлені податковою «оптимізацією» за рахунок фактичного завищення витрат. Низький рівень ефективності банків з іноземним капіталом в період економічного росту є досить нега-

тивним сигналом з позиції наповнення державного бюджету та потребує посиленої уваги відповідних органів виконавчої влади до такої тенденції.

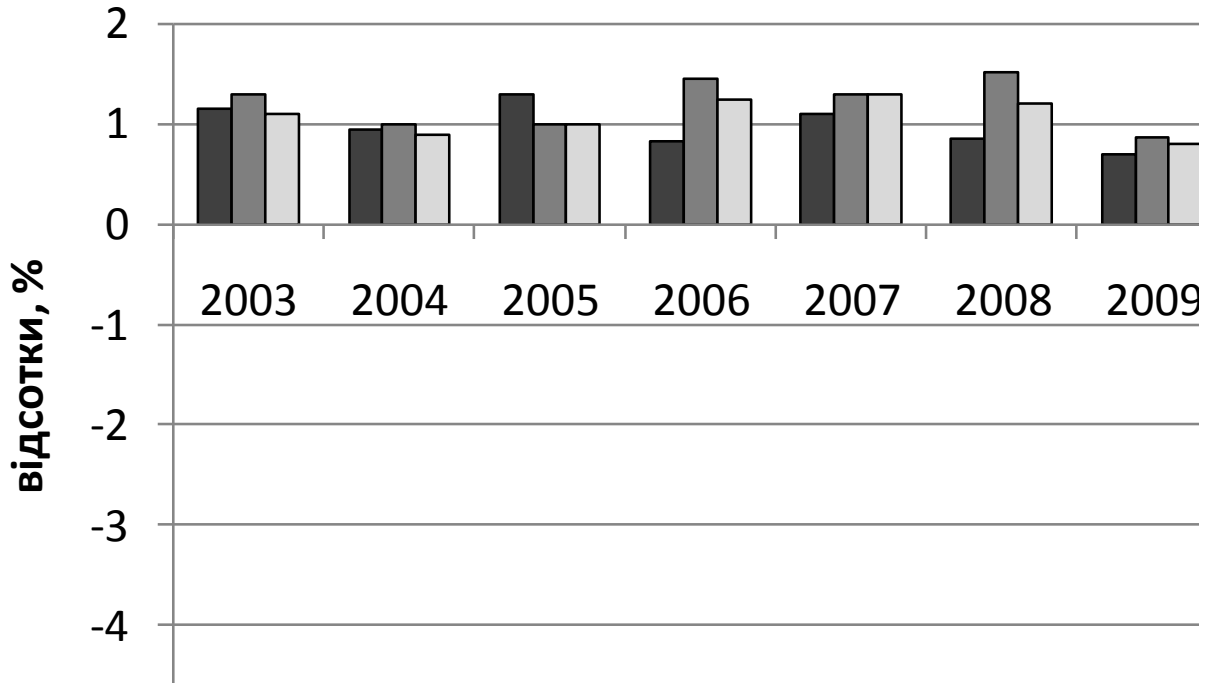

Рисунок 1.13 – Рентабельність активів банків України протягом 2003-2010 рр. (розраховано автором за даними банків України)

З іншого боку, ми оцінюємо незначним вплив рентабельності на рівень розвитку самих банків, оскільки нерозподілені прибутки залишаються мало популярним джерелом для інвестицій в українську банківську систему порівняно, наприклад, з внутрішньогруповим кредитуванням, субординованим боргом або єврооблігаціями.

Під час фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр. показники ефективності банків України різко погіршилися (помітне річне відставання фактичних показників від кризових явищ, що обумовлено періодичністю звітності). При цьому, слід зауважити, що банки з іноземним капіталом продемонстрували вищі середньозважені значення показників ROA (-2,8 %) і ROE (-23,9 %) в порівнянні з вітчизняними банками (відповідно -4,1 % та -45,9 %). Отже, протягом кризи, вплив іноземного капіталу на ефективність вітчизняної банківської сис-

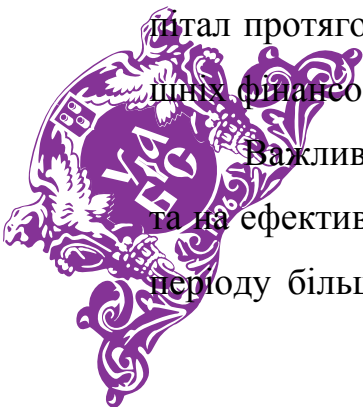
теми був відносно позитивним в порівнянні з недержавними вітчизняними банками, велика кількість яких зазнала запровадження тимчасової адміністрації, рекапіталізації чи навіть технічного дефолту.

У цілому, аналіз ефективності засвідчив, що банки з іноземним капіталом характеризуються меншою волатильністю показників рентабельності протягом досліджуваних 2003–2011 рр. в порівнянні з вітчизняними, а отже, в певній мірі сприяють покращенню фінансової стійкості банківської системи України.

Наступним важливим показником для аналізу є адекватність капіталу. Протягом 2004–2010 рр. коефіцієнт адекватності капіталу п'ятдесяти найбільших комерційних банків України стабільно перебував в межах 10–13 %, при цьому вітчизняні банки навіть демонстрували вищий рівень капіталізації у порівнянні з банками з іноземним капіталом. Проте різниця середньозважених значень коефіцієнта адекватності капіталу між банками з іноземним капіталом та вітчизняними банками є несуттєвою. Головною причиною стабільності показників капіталізації, на нашу думку, є те, що дотримання коефіцієнта адекватності капіталу досить жорстко регулюється НБУ, оскільки це є базовий індикатор фінансової стійкості банку відповідно до рекомендацій Базельського комітету та Міжнародного валютного фонду (МВФ). Крім цього, після поповнення статутного фонду банки з іноземним капіталом, як правило, починали нарощувати кредитну активність або компенсували попередні списання коштів до резервів по кредитним ризикам. Це зменшувало вплив абсолютного приросту капіталу на фактичне значення коефіцієнту адекватності капіталу банків з іноземним капіталом [46].

Результати дослідження капіталізації банків України також засвідчили, що банки з псевдоіноземним інвестором не спромоглися швидко поповнити капітал протягом кризи, оскільки були позбавлені можливостей залучення зовнішніх фінансових ресурсів.

Важливим фактором, який впливає на адекватність банківського капіталу та на ефективність банківської діяльності, є якість активів. Протягом кризового періоду більшість дочірніх банків в Україні продемонстрували найвищий рі-

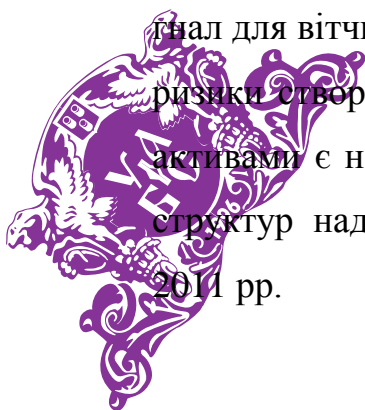

вень проблемної заборгованості серед всіх країн Центральної та Східної Європи. Так, зокрема, згідно міжнародних стандартів фінансової звітності агрегований показник проблемних активів групи Райффайзен склав 6,5 %, в той час як їх дочірніх банків в Україні – 23,5 %; групи ОТП – 7,9 % та 22,4 %, групи Ерсте – відповідно 4,1 % та 14,2 %.

Під час кризового, 2009 р., відрахування до резервів на покриття збитків від проблемної заборгованості були на рівні 40 % витрат та спричиняли збитковість майже 66 % банків з іноземним капіталом в Україні. Внаслідок суттєвого зниження якості кредитних портфелів в 2009 р., резерви під відповідні кредитні ризики в досліджуваній групі банків зросли з 21,3 до 55,7 млрд. грн., вітчизняних банків – з 14,4 до 34,3 млрд. грн. Відношення затрат на формування зазначених резервів до сукупних доходів банків України збільшилося з 31,3 % у 2008 р. до 94,7 % у 2009 р. У той же час, банки спеціально завищували якість активів, щоб мінімізувати відрахування до резервів.

За результатами 2010 р. рівень прибутковості банків збільшився, проте рівень проблемності кредитних портфелів продовжував зростати [87]. Частка резервів під відшкодування втрат за кредитними операціями в активах банків з іноземним капіталом в період економічного росту була постійно на 3 процентні пункти менше в порівнянні з вітчизняними банками, зменшуючись на протязі 2005-2008 рр. одночасно зі зростанням кредитного портфеля. Проте під час кризи банки з іноземним капіталом зуміли вчасно залучити необхідні ресурси для наповнення резервів, збільшивши їх відношення до кредитів з 5,3 % до 20,2 %.

Таким чином, менші значення коефіцієнту резервування під кредитні ризики в групі банків з іноземним капіталом не слід трактувати як негативний сигнал для вітчизняної банківської системи, оскільки реальні резерви під кредитні ризики створюються за межами України. Запорукою ефективності управління активами є не стільки обсяги відповідних резервів, як здатність материнських структур надати підтримку дочірньому банку, що і було зроблено в 2010–2011 рр.

Слід зауважити, що банки з іноземним капіталом, які були створені з нуля, та банки з псевдоіноземним інвестором менше захищені від кредитних ризиків. Це особливо чітко відобразилося під час кризи. Проте причини можуть бути різними. Створені з нуля банки проявляють меншу активність в секторі роздрібних позик. Банки з псевдоіноземним інвестором меншою мірою займаються класичним кредитуванням та не мають достатніх обсягів фінансових ресурсів для формування резервів.

Наступним фактором, який слід проаналізувати в контексті впливу іноземного капіталу – це ліквідність. Як засвідчують результати досліджень, ліквідність банків з іноземним капіталом під час експансії та протягом економічного зростання була нижчою за середній показник по вибірці (рис. 1.14).

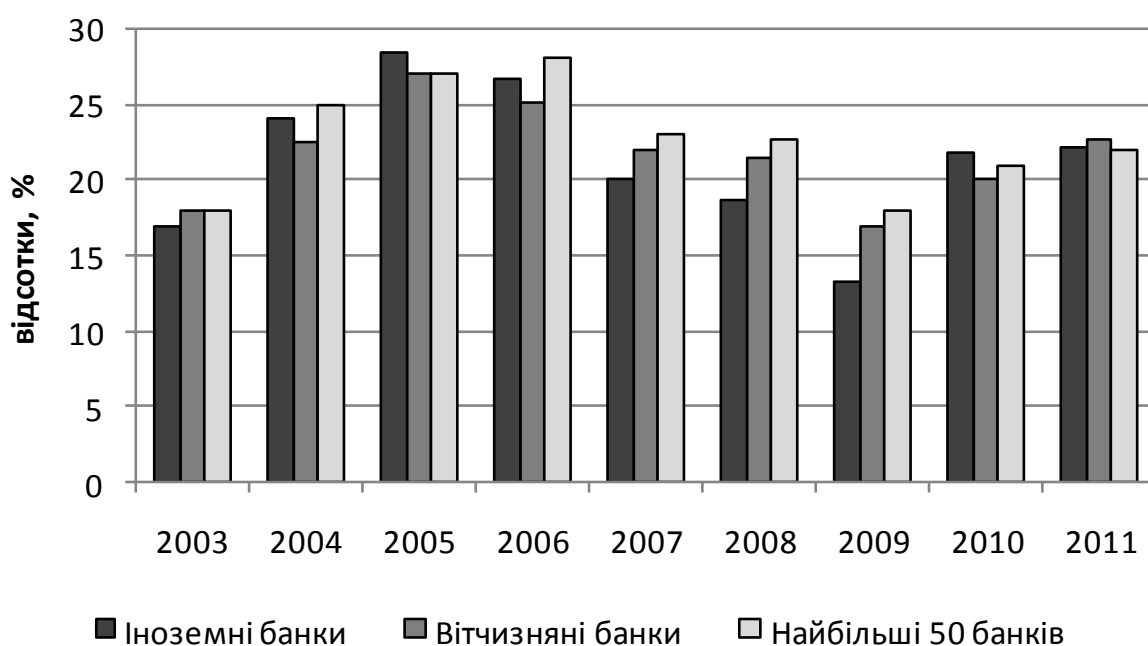
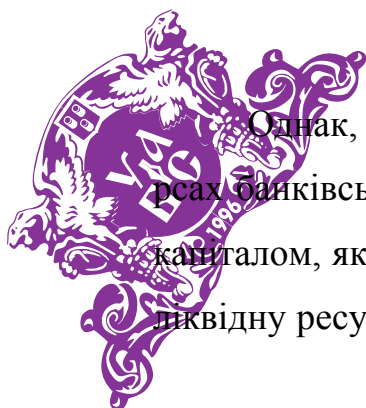

Рисунок 1.14 – Ліквідність банків України протягом 2003-2011 рр. (складено автором на основі звітності банків та НБУ)

Однак, протягом кризи частка високоліквідних активів в залучених ресурсах банківської системи зростає, в тому числі й за рахунок банків з іноземним капіталом, які проявили здатність у випадку необхідності швидко поновлювати ліквідну ресурсну базу. Вітчизняні банки, на відміну від банків з іноземним ка-

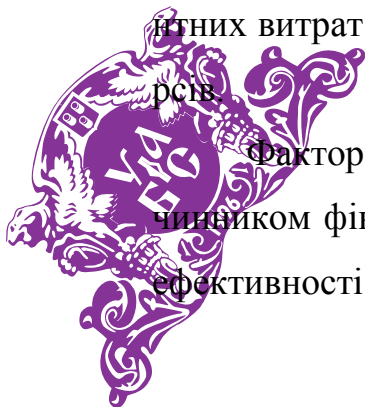
піталом, під час кризи зазнали великих проблем з ліквідністю через непередбачений та неконтрольований вплив депозитів, частково призупиненого дію мораторію НБУ на дострокове зняття строкових вкладів. Ліквідність вітчизняних банків зазнала значного тиску внаслідок необхідності сплати значних сум по зовнішнім боргам за єврооблігаціями та синдикованими кредитами.

Протягом 2010-2011 рр. рівень ліквідності обох досліджуваних груп банків знову суттєво підвищився через невизначеність на кредитному ринку. За умов економічного спаду стали помітні відмінності між коефіцієнтами ліквідності по різних підгрупах банків. У 2009–2010 рр. комерційні банки, що були створені іноземцями з нуля, мали суттєво вищу частку грошових ресурсів (30 %) порівняно з поглинутими (20 %), тому що внаслідок слабких позицій на депозитному ринку були менш чутливими до кризи ліквідності, здійснювали не такі ризикові операції, в основному спеціалізуючись не на процентних, а на комісійних доходах.

Суттєвим наслідком проникнення іноземного капіталу в українську банківську систему стали структурні зміни, які були пов'язані з фондуванням банків. Прихід банків-нерезидентів сприяв диверсифікації й стабілізації основних джерел формування банківських ресурсів завдяки залученню «материнських кредитів». В результаті цього, питома вага коштів інших банків в структурі ресурсної бази банків з іноземним капіталом становила близько 51 %, а це у 1,5 рази більше, ніж у вітчизняних [102]. Вартість капіталу в системі транснаціональних банків суттєво нижча, зважаючи на низькі показники інфляції в країнах-донорах та досить високі кредитні рейтинги іноземних фінансових компаній. Втім, особливості капіталізації банків з іноземним капіталом не характерні для банків з псевдоіноземним інвестором, які мають високу питому вагу процентних витрат (в межах 60–70 %) внаслідок дефіциту порівняно недорогих ресу-

ресів.

Фактор зовнішніх дотацій банків з іноземним капіталом в Україні став чинником фінансової стабілізації банківської системи з точки зору ліквідності, ефективності та адекватності капіталу під час кризи. Зростання конкурентосп-

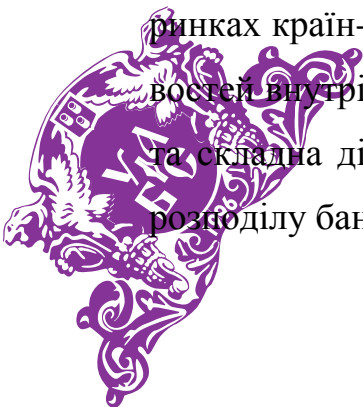

роможності банків мало важливий системний ефект. У той же час, зовнішні до-
тації банків з іноземним капіталом призвели до зростання зовнішніх зо-
бов'язань банківської системи України та формування специфічних ризиків

1. Ризик невиконання зобов'язань вітчизняними банками по зовнішнім зобов'язанням сягнув свого максимуму в 2009 р., коли іноземних інвесторів змусили погодитись на реструктуризацію зобов'язань за єврооблігаціями та синдікованими кредитами таких вітчизняних банків як «Фінанси та кредит», «Надра», Укргазбанк, «Родовід» а також Альфа-банк. Зростання довіри міжнародних інвесторів до вітчизняних дочірніх банків в період економічного зростання 2004–2007 рр. поширилося і на вітчизняні банки, які, втім, сподівань не виправдали.

2. Заміна внутрішніх депозитів в гривні дешевшими зовнішніми позичками та номінованими в іноземній валюті єврооблігаціями, створює додаткові валютні ризики для банків України. Так, зокрема, девальвація гривні майже на 50 % у 2008 р. призвела до зростання боргового тягара дочірніх банків у гривні. Для вирішення проблем, пов'язаних з валютним ризиком, слід приділяти особливе значення регулюванню діяльності банків з відкритою довгою валютною позицією [54].

3. Дисбаланс за критерієм географічного розташування в структурі ресурсів призводить до невідповідності активів та пасивів банків з іноземним капіталом за термінами (пасиви з країн-донорів мають короткостроковий характер, активи в Україні – довгострокові). За умов суттєвих коливань процентних ставок на міжнародних фінансових ринках банки наражаються на розриви ліквідності. Саме тому транснаціональні банки з незбалансованою географічною структурою пасивів та активів все ж зацікавлені у нарощенні обсягів депозитів на ринках країн-реципієнтів. Формування ресурсної бази банку за рахунок можливостей внутрішнього ринку в даному випадку є більш доцільним, аніж кропітка та складна діяльність по збалансуванню ліквідності за рахунок географічного розподілу банківського бізнесу в різних регіонах світу.

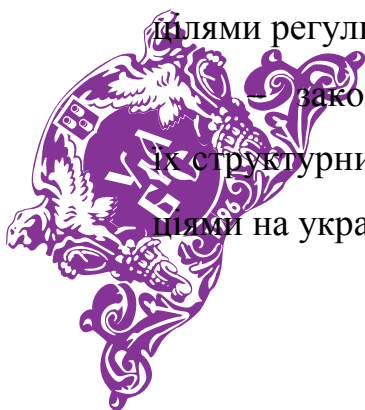

4. Банки з іноземним капіталом стали однією з причин перевищення обсягів кредитів над обсягами депозитів в Україні до майже 300 відсотків у 2010 р. У міжнародній практиці коефіцієнт відношення кредитів до депозитів показує рівень надлишкового кредитування економіки. Чим вищий даний показник, тим вища залежність комерційних банків від міжбанківського та зовнішнього фінансування. Все це підтверджує той факт, що банки з іноземним капіталом отримали великі обсяги дофінансування, яке було здійснене ззовні за рахунок материнських структур даних банків за кордоном.

Таким чином, зважаючи на проведений нами аналіз сутності фінансової глобалізації та її проявів в Україні, можемо констатувати, що головним проявом фінансової глобалізації для України є експансія іноземного капіталу в банківську систему. Причому така експансія спричиняє суттєві зміни у фінансовій стійкості банківської системи, конкуренції між банками, якісних параметрах банківської діяльності та збільшення фінансової глибини в Україні. Стосовно конкретного впливу фінансової глобалізації на банківську систему України, то можемо зазначити, що за окремими показниками (наприклад частка проблемних кредитів в активах, рівень зовнішньої заборгованості) іноземний капітал може виступати дестабілізатором економічного розвитку банківської системи. Проте аналіз якісних показників капіталізації та ефективності банківської діяльності засвідчив перевагу банків з іноземним капіталом над вітчизняними, що свідчить про наявність позитивного впливу глобалізації на банківську систему.

Враховуючи той факт, що банки з іноземним капіталом зайняли достатньо важливі позиції у вітчизняному банківському секторі, значної уваги потребує формування ефективної та правильно направленої системи державного регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні. Так основними цілями регулювання діяльності останніх в Україні мають бути:

— законодавче регулювання діяльності банків з іноземним капіталом та їх структурних підрозділів в Україні, здійснення нагляду та контролю за операціями на українському ринку банківських послуг;

- забезпечення надійності, фінансової стабільності та конкурентоспроможності національної банківської системи в умовах процесів глобалізації у світі;
- стимулювання міжнародного співробітництва України з іншими країнами та її інтеграції у світове господарство;
- протидія злочинності та боротьба з відмиванням грошей за допомогою каналів банківської системи України;
- мінімізація ризиків діяльності банків з іноземним капіталом в Україні;
- забезпечення необхідного рівня конкуренції в банківській системі України та ін. [19].

У контексті дослідження діяльності банків з іноземним капіталом в Україні вважаємо за необхідне розглянути систему наглядових та контролюючих органів національного та міжнародного рівня, які є складовою загальної системи іноземного банківництва в Україні (рис. 1.15).

Рисунок 1.15 – Наглядові та контролюючі органи в банківській сфері України (непрямі суб'єкти іноземного банківництва)

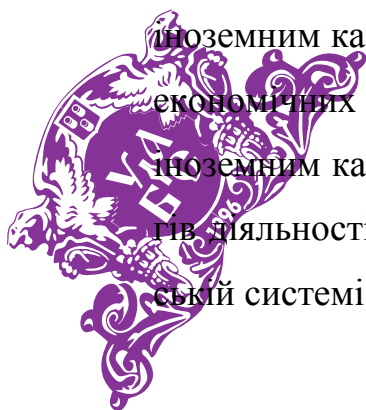

До наглядових та контролюючих органів в Україні, які є непрямыми суб'єктами іноземного банківництва, належать:

– Міжнародні організації і Базельський комітет з питань банківського нагляду, які визначають міжнародні стандарти банківської діяльності, вимоги щодо достатності капіталу банку, умови діяльності контролюючих і наглядових органів за діяльністю банків та ін. Так у «Основних принципах ефективного банківського нагляду» Базельського комітету з питань банківського нагляду [98] надаються деякі рекомендації щодо нагляду за діяльністю банків з іноземним капіталом у країні базування. Зазначається, що у разі, якщо пропонованим власником або материнською організацією є банк-нерезидент, необхідно отримати попередню згоду від органу нагляду країни походження банку. Органи банківського нагляду повинні вимагати здійснення банками з іноземним капіталом операцій у відповідній країні з дотриманням тих же стандартів, які застосовуються до національних установ в ній. Можна з упевненістю стверджувати, що зазначені принципи у повній мірі виконуються в Україні іноземними корпоративними структурами.

– Національний банк України (НБУ) – є головним суб'єктом банківського нагляду та регулювання в Україні, повноваження якого розповсюджуються і на банки з іноземним капіталом та їх структурні підрозділи. НБУ регулює питання у сфері ліцензування і здійснення окремих видів операцій банками, встановлює вимоги щодо розміру капіталу банку, рівень облікової ставки, розробляє нормативно-правові документи, що регулюють діяльність банків в Україні, в тому числі й з іноземним капіталом.

– Верховна Рада України (ВРУ) і Кабінет Міністрів України (КМУ). Дані органи можуть створювати передумови для розширення діяльності банків з іноземним капіталом на території України шляхом розроблення і впровадження економічних політик та законодавчих документів у сфері діяльності банків з іноземним капіталом, які направлені або на розширення, або на звуження обсягів діяльності останніх та відповідно їх загального рівня присутності у банківській системі України.

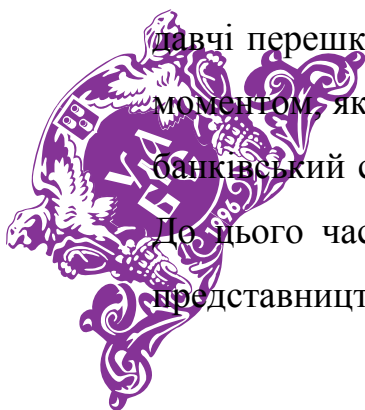
– Міністерство закордонних справ України – виступає певним посередником між різними країнами на міжнародному рівні. Воно створює необхідні умови для розвитку іноземного банківництва в Україні шляхом розроблення і впровадження програм розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств та інших суб'єктів господарювання, сприяння їх виходу на міжнародний рівень (закордонні ринки) тощо.

– Податкові органи в Україні. Діяльність даних органів полягає у створенні необхідної та адекватної системи оподаткування як місцевих, так й банків з іноземним капіталом з метою регулювання діяльності банківських структур в Україні. Оподаткування може стосуватися окремих операцій або доходів, отримуваних банками від здійснюваних операцій.

– Антимонопольний комітет України (АМКУ) контролює дотримання антимонопольного законодавства з метою запобігання негативним наслідкам від монополізації на ринку банківських послуг України. АМКУ також здійснює контроль за процедурами злиття і поглинання банків, які останнім часом набули широкого розмаху. При цьому відзначимо, що іноземні компанії на сьогодні є основними ініціаторами угод злиття та поглинання банків в банківській системі України.

– Інші державні органи, міністерства та відомства, які мають прямий або опосередкований вплив на розвиток іноземного банківництва в Україні, експансію іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему та діяльність банків з іноземним капіталом в Україні як на міжнародному, так і на національному рівні, що відображається на розвитку економіки країни та функціонуванні її фінансової системи [18].

Досить тривалий час для банків-нерезидентів створювались певні законодавчі перешкоди для проникнення у банківську систему України. Переломним моментом, який став проривом для експансії іноземного капіталу у вітчизняний банківський сектор, став вступ України до Світової організації торгівлі (СОТ). До цього часу банкам-нерезидентам в Україні дозволялося відкривати лише представництва та дочірні компанії. Однією з умов вступу України до СОТ був

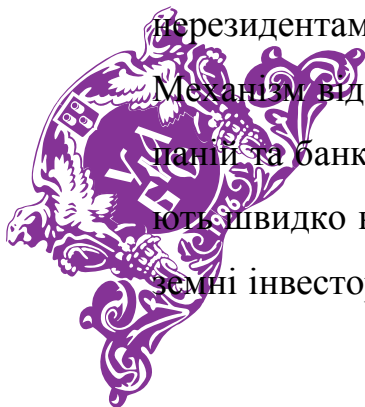

дозвіл на відкриття філій банків-нерезидентів на її території з метою відкриття внутрішнього ринку для міжнародного руху капіталу між країнами-членами об'єднання. Україна вступила до СОТ 16.05.2008 р., однак підготування до цього здійснювались починаючи з 2006 р. У тому ж році Верховна Рада України підготувала законопроект, який дозволяв банкам-нерезидентам відкривати філії на території України. На той час серед вітчизняних банків панувало занепокоєння з приводу того, що філії не є самостійними юридичними особами, а виступають лише структурними підрозділами іноземних компаній та банків-нерезидентів, діяльність яких регулюється іноземним законодавством і які абсолютно непідконтрольні НБУ, що могло принести додаткові загрози для банківської системи України в напрямку порушення її стійкості та надійності [4, 48].

На сьогодні порядок відкриття філій та представництв банків-нерезидентів в Україні регулюється законами України та нормативно-правовими актами НБУ. Головним законом в даному аспекті можна вважати закон України «Про банки і банківську діяльність» [107], у статті 24 (на основі змін від 16.11.2006 р. [108]) якого визначається: «Діяльність філії іноземного банку повинна відповідати вимогам, встановленим цим Законом та нормативно-правовими актами Національного банку України. Національний банк України здійснює регулювання діяльності та встановлює економічні нормативи для філій іноземних банків відповідно до вимог законодавства України». Звідси видно, що діяльність банків регулюється законодавчими документами України, а не іноземним законодавством, що значно знижує ризики втрати контролю за банками-нерезидентами або їх дочірніми структурами.

На жаль, з отриманням можливості щодо відкриття банками-нерезидентами філій на території України, жодної філії так і не було відкрито.

Механізм відкриття філії хоча і створений в Україні, однак для іноземних компаній та банків-нерезидентів тягне за собою чимало труднощів, які не дозволяють швидко відкрити даний підрозділ та пройти акредитацію у НБУ. Тому іноземні інвестори на сьогодні частіше звертаються до купівлі українських банків,

що надає більше переваг та можливостей для реалізації банківського бізнесу в Україні. Переваги стосуються головним чином вже наявної сформованої філійної мережі банку та певного кола клієнтів, які обслуговуються у даному банку. Це значно знижує витрати на початковому етапі ведення бізнесу та дозволяє зосередити увагу на специфічних напрямках бізнесу або роботі над «проблемними» бізнес-напрямами банку.

Проведений аналіз діяльності банків з іноземним капіталом в Україні є підставою стверджувати, що банки з іноземним капіталом займають помітне місце у вітчизняній банківській системі, досягаючи при цьому поставлених цілей та отримуючи бажані фінансові показники. Враховуючи всі негативні наслідки та загрози діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, вони все ж таки показують кращі результати діяльності порівняно з вітчизняними банками. Про це свідчать вищі показники ефективності діяльності, відносно краща збалансованість ліквідності та ефективне управління активами і пасивами загалом, вищий рівень адекватності капіталу, більша ресурсна база. Всі зазначені характеристики безумовно надають переваги банкам з іноземним капіталом в порівнянні зі своїми банками-конкурентами, власниками яких є українські інвестори. Однак, одночасно з досягненням зазначених показників та демонструванням їх вищих значень, якість активів та темпи нарощення кредитних портфелів банків з іноземним капіталом викликають ряд запитань. Надання кредитів з високим рівнем ризику та формування кредитних портфелів таких розмірів особливо в докризовий період, що не відповідають обсягу сформованої ресурсної бази, несуть серйозну загрозу для фінансової стійкості банківської системи України та її надійності.

Зауважимо, що за обсягом капіталу, активів та зобов'язань банки з іноземним капіталом знаходяться майже на рівні з вітчизняними банками. І тому поточна діяльність банків з іноземним капіталом в Україні та перспективи їх подальшого функціонування і конкуренції на українському ринку банківських послуг залежать від системи регулювання та нагляду за діяльністю банків з боку

відповідних державних органів України, що буде відповідати загальноекономічним цілям розвитку країни.

1.5 Обґрунтування позитивних і негативних наслідків експансії іноземного капіталу в банківську систему України

На сьогодні важливого значення набуває аналіз впливу банків-нерезидентів на національні банківські системи та на економічний стан приймаючих країн загалом. Враховуючи той факт, що наразі активним є проникнення іноземного капіталу в банківські системи країн, що розвиваються, та країн, що знаходяться на перехідному етапі розвитку до ринкових відносин, доцільним є визначення позитивних та негативних наслідків експансії іноземного банківського капіталу та діяльності банків з іноземним капіталом в країні.

На основі проведеного аналізу існуючих досліджень сформуємо з перелік позитивних наслідків впливу іноземного банківського капіталу на розвиток банківської системи та економіки приймаючої країни (табл. 1.10).

Незважаючи на достатньо значний перелік позитивних наслідків впливу іноземного капіталу на національну банківську систему, досить часто спостерігається ситуація, коли входження іноземних компаній та банків-нерезидентів в банківську систему країни має ряд негативних наслідків. У першу чергу, це стосується відповідності діяльності банків з іноземним капіталом національним інтересам країни та впливу банків з іноземним капіталом на процеси, що відбуваються в напрямку розвитку та становлення національної банківської системи.

Тому в даному аспекті пропонуємо надати перелік негативних наслідків впливу іноземного банківського капіталу на національну банківську систему та економіку приймаючої країни (табл. 1.11).

Таблиця 1.10 – Позитивні наслідки впливу іноземного банківського капіталу на національні банківські системи та економіку приймаючої країни (складено автором на основі [47, 71, 72, 75, 153, 156, 161, 166])

Наслідки	Пояснення
Зростання фінансової глибини економіки	Іноземний капітал в банківському секторі сприятиме зростанню співвідношення активів всіх фінансових посередників до ВВП, що характеризує, наскільки фінансовий сектор забезпечує своїми активами обсяги ВВП.
Підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни	Банки з іноземним капіталом сприятимуть залученню іноземних інвестицій з інших країн та розширенню ресурсної бази для соціально-економічного розвитку.
Посилення конкуренції на ринку банківських послуг	Відбувається розширення спектру банківських послуг, витіснення економічно слабких банків. Поряд з цим має місце зниження рівня витрат банків та банківської маржі (за рахунок здешевлення кредитів та ін.).
Підвищення фінансової стійкості банківської системи	Значно більші можливості банків з іноземним капіталом в протистоянні фінансовим кризам, можливість підтримки вітчизняних банків банками з іноземним капіталом та географічна диверсифікація останніх сприяють фінансовій стійкості національної банківської системи в країні.
Покращення системи корпоративного управління в банках	Передбачається розвиток корпоративного управління, збільшення прозорості банків та їх безпеки. Також спостерігається впровадження достатньо високих міжнародних стандартів аудиту та бухгалтерського обліку, різних видів звітності та системи нагляду.
Нововведення в банківський бізнес	Прихід іноземного капіталу сприятиме поліпшенню диверсифікації ризиків банків за допомогою: <ul style="list-style-type: none"> – використання найновіших технологій їх управління та страхування; – переходу до міжнародних стандартів у напрямку банківського регулювання та нагляду; – підвищення кваліфікації працівників банку; – розширення пропозиції кредитних ресурсів та ін.
Підвищення рівня капіталізації банківської системи	Досягається за рахунок додаткових інвестицій материнськими компаніями своїх дочірніх структур в інших країнах. У той же час відбувається посилення стабільності джерел щодо надходження капіталу.
Покращення системи банківського регулювання, нагляду та контролю	Використання досвіду та напрацювань банків-нерезидентів у сфері банківського регулювання, нагляду та контролю.

Таблиця 1.11 – Негативні наслідки впливу іноземного банківського капіталу на національні банківські системи та економіку приймаючої країни (складено автором на основі [47, 71, 72, 75, 153, 156, 161, 166])

Наслідки	Пояснення
Можливість втрати економічного суверенітету країни	В умовах глобальної нестабільності і конфліктності з непередбачуваними наслідками виникає загроза «обвальної» глобалізації національної системи господарства.
Загроза для економічної безпеки країни	Може виникнути через можливий процес неконтрольованого відтоку капіталу та фінансових ресурсів.
Підвищення рівня доларизації економіки	Це відбувається через легкість доступу і дешевизну до зовнішніх джерел фінансових ресурсів.
Загострення економічних, соціальних і політичних проблем	Формальні і неформальні критерії й цілі діяльності іноземних банків не завжди збігаються з національними цілями щодо соціально-економічного розвитку, зокрема: <ul style="list-style-type: none"> – вибіркового характеру кредитування; – відмова в кредитуванні нових та невеликих підприємств та суб'єктів господарювання; – відмова в кредитуванні «неперспективних» підприємств; – обслуговування провідних та високоприбуткових підприємств та суб'єктів господарювання.
Розбалансування зовнішньоторговельного балансу	Прискорені темпи підвищення капіталізації банків за рахунок зовнішніх джерел призводять до порушення збалансованості зовнішнього балансу (тобто значний профіцит фінансового рахунку платіжного балансу створює ревальваційний тиск на курс національної валюти в країні).
Зниження фінансової стійкості банківської системи	Виникає через можливі згортання бізнесу з боку іноземних банків та їх вихід з ринків, достатньо високу частку проблемної заборгованості клієнтів на рахунках банку.
Несумісність зарубіжних та вітчизняних банківських технологій	Пояснюється можливими проблемами в налагодженні нових систем іноземних банків з вже існуючими в приймаючій країні, складністю адаптації банківських продуктів до умов нових ринків.
Неспівпадання інтересів іноземних банків з вітчизняними	Досить часто іноземні банки зосереджують свої зусилля переважно на досягненні власних цілей, не враховуючи інтереси вітчизняних банків та пріоритетів економічного розвитку приймаючої країни загалом.
Загострення проблем в системі корпоративного управління в банках	Для швидкого та адекватного прийняття рішень іноземному банку потрібен час для адаптації своєї корпоративної структури. Часто виникає соціальна напруга в колективі через масові звільнення в процесі зміни власників банку.
Ускладнення системи банківського регулювання, нагляду та контролю	Виникає складність у нагляді та контролі за діяльністю іноземних банків, які входять до міжнародних фінансових груп та мають розгалужену систему дочірніх структур та компаній.

Таким чином, можна підсумувати, що вплив банків-нерезидентів на національні банківські системи є неоднозначним та визначається в основному соціально-економічним становищем в країні, ступенем розвитку банківської справи, національними інтересами та інтересами власників банку-нерезидента, що планує здійснювати свою діяльність в приймаючій країні.

Попередньо ми розглянули позитивні та негативні наслідки впливу на національні банківські системи. Однак, дані наслідки мають місце лише за умов присутності банків з іноземним капіталом у банківському секторі країни. Намагаючись же проникнути у банківський сектор країни досить часто іноземні компанії та банки-нерезиденти зустрічають ряд явних та неявних перешкод, які стримують їх вільну експансію у нову країну або регіон. Під час намірів проникнення у банківську систему іншої країни для банків-нерезидентів можуть створюватися такі бар'єри:

– законодавчі обмеження з боку держави – як правило, забороняють створення банків з іноземним капіталом в країні та не дозволяють відкриття дочірніх структур банків-нерезидентів. У той же час створення на території країни банку з іноземним капіталом як юридичної особи може заборонятися законодавством, але відкриття філій, відділень, дочірніх структур банків-нерезидентів є дозволеним за умов виконання вимог, що ставляться державними та законодавчими органами приймаючої країни. Слід відмітити, що філії банків-нерезидентів не є самостійними юридичними особами, а лише бізнес-одинацями юридичних осіб, що розташовані за кордоном, і діяльність яких знаходиться під регулюванням іноземним законодавством. У зв'язку з цим навіть при відкритті філій та інших структурних підрозділів банками-нерезидентами, в законодавстві приймаючої країни чітко прописуються процедури їх відкриття, регулювання та нагляду діяльності;

– обмеження економічного та політичного характеру. Може скластися ситуація, коли банк-нерезидент, бажаючи ввійти на ринок банківських послуг певної країни, стикається з рядом політичних перепон. Законодавчих обмежень щодо проникнення банків-нерезидентів у банківський сектор країни не створе-

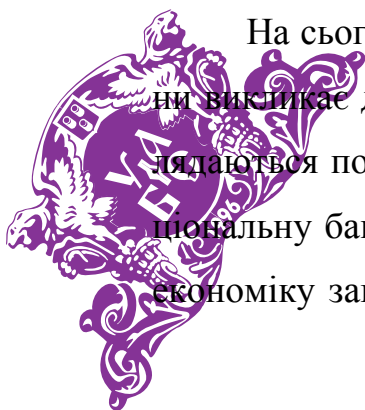

но, але певні політичні кола не сприяють експансії іноземного банківського капіталу та різними шляхами намагаються не допустити іноземну компанію на вітчизняний ринок. Щодо економічних бар'єрів, то вони більше стосуються наявності нестабільної економічної ситуації в країні, хоча даний ринок може розцінюватися банками-нерезидентами як досить перспективний для розширення своєї діяльності;

– адміністративні бар'єри – обов'язковість реєстрації іноземних інвестицій в приймаючій країні. Відповідно, незареєстровані іноземні інвестиції не дають можливості одержувати пільги та гарантії, які передбачені законодавством приймаючої країни, що може мати для банків з іноземним капіталом непередбачувані негативні наслідки в майбутньому;

– обмеження неформального характеру. Досить часто в країні немає законодавчих, політичних або економічних перешкод для проникнення іноземного капіталу в банківський сектор, однак можливість входження на ринок ускладнюється тим, що ринок банківських послуг є чітко розподіленим між уже представленими на ринку учасниками. Тому досить складним та витратним може бути даний процес. Ситуація ускладнюється ще й тоді, коли банківський сектор є сильно інтегрованим у реальний сектор, тобто в країні створені фінансово-промислові групи (ФПГ), які включають в себе банки, стратегічно важливі підприємства, страхові компанії та інші інститути. Такі ФПГ є потужними утвореннями, конкуренція з якими для іноземних компаній та банків-нерезидентів стає серйозним бар'єром. Поряд з цим, існують й інші бар'єри неявного характеру. Входження банків-нерезидентів на ринок може ускладнюватися схильністю населення обслуговуватись у місцевих банках, підтримка державою переважно вітчизняних банків тощо.

На сьогодні присутність іноземного капіталу в банківській системі України викликає достатньо велику кількість дискусій між науковцями, в яких розглядаються позитивні та негативні наслідки експансії іноземного капіталу у національну банківську систему та його вплив на фінансову систему країни та її економіку загалом. У зв'язку з цим доцільним є дослідження впливу банків з

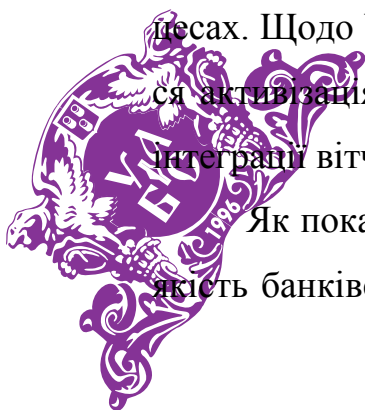
іноземним капіталом на банківську систему України та виокремлення позитивних та негативних сторін їх діяльності в Україні.

Для виокремлення позитивних та негативних експансії іноземного капіталу в банківську систему України вважаємо за доцільне врахувати той перелік переваг та недоліків, які прийняті у світовій практиці участі іноземного капіталу в банківських системах різних країн світу (див. табл. 1.10-1.11). Пропонуємо здійснити аналіз даних наслідків та провести дослідження кожного з них з урахуванням особливостей участі іноземного капіталу в банківській системі України. Такий підхід дозволить співставити світову та вітчизняну практику в аспекті позитивних і негативних наслідків експансії іноземного банківського капіталу і перевірити, чи справджується загальноприйнята світова практика на ситуацію в Україні. При цьому, можливим є виділення окремих позитивних та негативних наслідків виключно для умов входження та діяльності банків-нерезидентів у вітчизняному банківському секторі.

Дослідивши роботи різних вчених та економістів [8, 25, 26, 24, 29, 57, 61, 72, 77, 83, 91, 104, 126, 130] наведемо позитивні та негативні наслідки присутності іноземного банківського капіталу в Україні у співставленні їх із загальною світовою практикою у даному напрямку. Перш за все, розглянемо позитивні наслідки присутності іноземного капіталу в банківській системі України.

1. Зростання фінансової глибини економіки. Прихід банків-нерезидентів у нову банківську систему, особливою у ту, яка до цього функціонувала головним чином за рахунок вітчизняних банків, безумовно має позитивний ефект. Експансія нових банків у країну з новим баченням ведення банківського бізнесу вже по суті являє собою розвиток, оскільки іноземний банківський капітал, як правило, активізує участь країни в світових глобалізаційних та інтеграційних процесах. Щодо України, то завдяки іноземному банківському капіталу відбувається активізація участі України в об'єктивних світових процесах глобалізації та інтеграції вітчизняної банківської системи у світовий фінансовий простір.

Як показує практика, іноземний капітал в банківському секторі покращує якість банківських послуг і розширює їх спектр, що позитивно впливатиме на

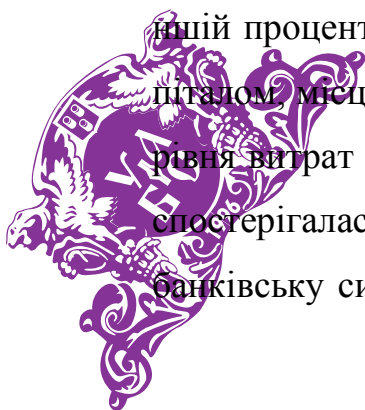
розвиток фінансового ринку та ринкової інфраструктури в Україні в цілому [82]. В загальному підсумку це сприятиме зростанню співвідношення активів всіх фінансових посередників до ВВП, що характеризує, наскільки фінансовий сектор забезпечує своїми активами обсяги ВВП.

2. Підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни. Даний наслідок в деякій мірі пов'язаний з попереднім. За рахунок входження банків-нерезидентів у країну можливо досягти зростання обсягу кредитних ресурсів в банках і забезпечення стабільності джерел їх поповнення за допомогою диверсифікації капіталу банку і акціонерної бази, що забезпечуватиме кредитування економіки країни навіть за умов економічного спаду або кризи.

Події недавньої світової фінансової кризи свідчать про значне скорочення обсягів кредитування як вітчизняних, так і банків з іноземним капіталом, тому даний наслідок як позитивний для України ставиться під деякий сумнів. Однак слід зауважити, що навіть в умовах світової фінансової кризи банки з іноземним капіталом продовжували безперервне надання банківських послуг клієнтам і таким чином виступали одним з стимуляторів соціально-економічного розвитку України, хоча й у досить малих темпах.

Зазначені вище позитивні наслідки мають більше відношення до загального економічного стану приймаючої країни та взаємодії банківської системи з національною економікою. Розглянемо наслідки експансії іноземного банківського капіталу в Україні, що більше стосуються саме діяльності банку як самостійної одиниці та середовища, в якому він здійснює свою діяльність.

3. Посилення конкуренції на ринку банківських послуг. Банки-нерезиденти, що входять в банківський сектор України, як правило, є помітно ефективнішими за вітчизняні банки. Це виражається у нижчих витратах та меншій процентній маржі. Для того, щоб конкурувати з банками з іноземним капіталом, місцеві українські банки починають вживати ряд заходів по зниженню рівня витрат та зменшенню процентної маржі. Така ситуація особливо яскраво спостерігалася на початкових етапах активної експансії іноземного капіталу в банківську систему України в 2004-2007 рр. Поряд з цим, з приходом банків-

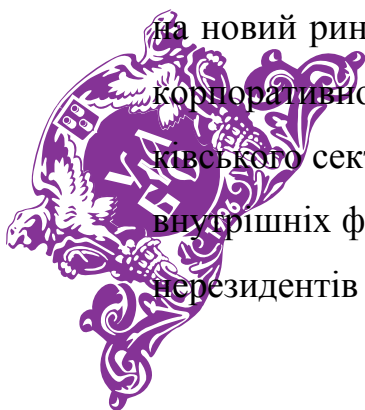

нерезидентів слідує впровадження міжнародного досвіду фінансового оздоровлення, реструктуризації та реорганізації банків, що має важливе значення в сучасних умовах консолідації банківського сектору України шляхом злиття та поглинання банків.

Загалом посилення конкуренції в банківському секторі України виступає стимулом оптимізації інституційної структури банківської системи та її наближення до стандартів найбільш економічно розвинутих країн світу.

4. Підвищення фінансової стійкості банківської системи. Відомим є той факт, що в світовій практиці більші можливості банків з іноземним капіталом в протистоянні фінансовим кризам та їх можливість підтримки вітчизняних банків сприяють фінансовій стійкості національної банківської системи. На даному етапі розвитку України банки з іноземним капіталом не мають чітко вираженого позитивного впливу на фінансову стійкість вітчизняної банківської системи, про що засвідчили події недавньої фінансової кризи. Хоча, в порівнянні з вітчизняними банками, банки з іноземним капіталом мали більший розмір капіталу та змогли швидко збільшити його розмір при встановленні НБУ нових вимог, саме вони мали основний тиск на фінансову стійкість вітчизняної банківської системи. У той же час, в останні роки спостерігається тенденція до виходу банків з іноземним капіталом з банківської системи України. Якщо відбудеться масовий вихід іноземного капіталу в короткі строки, це може негативно позначитися на фінансовій стійкості національної банківської системи. Тому можемо визначити вплив експансії іноземного банківського капіталу в Україні як той, що не сприяє на підвищенню фінансової стійкості банківської системи України [198].

5. Покращення системи корпоративного управління в банках. Приходячи на новий ринок банки-нерезиденти, зазвичай, приносять з собою нову систему корпоративного управління, що слугуватиме для підвищення прозорості банківського сектора, забезпечення його безпеки і зменшення залежності банків від внутрішніх факторів. Однак часто спостерігається ситуація, коли прихід банків-нерезидентів супроводжується масовими скороченнями штату працівників, що

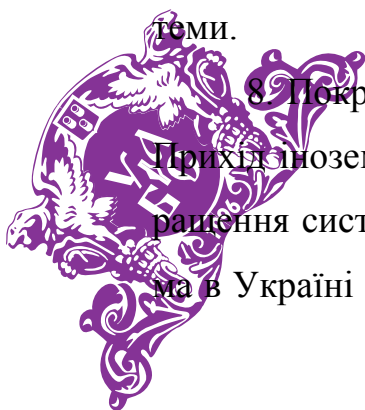

викликає соціальну напруженість не тільки в колективі банку, а й у суспільстві. Що стосується України, банки з іноземним капіталом дійсно впроваджують нові системи корпоративного управління, намагаючись врахувати всі особливості місцевих структур та уникнути небажаних проблем в процесі подальшої діяльності на ринку.

6. Зростання рівня впровадження інновацій в банках. Банки-нерезиденти при експансії в банківський сектор нової країни несуть з собою ефективне і швидке впровадження новітніх методів банківської діяльності – систему управління іноземної банківської структури, передові технології в банківській справі, поліпшення диверсифікації ризиків завдяки застосуванню новітніх технологій їх страхування. Все це впроваджується і в Україні та беззаперечно має позитивний вплив на вітчизняну банківську систему.

7. Підвищення рівня капіталізації банківської системи. У світовій практиці поширена думка, що експансія іноземного капіталу в банківську систему країни сприяє вирішенню проблеми її капіталізації у спосіб отримання ресурсів від материнської компанії, що водночас сприяє підтриманню платіжного балансу і припливу іноземної валюти в країну. В Україні спостерігалася дещо інша ситуація. Прихід банків-нерезидентів не мав відразу однозначного впливу на збільшення капіталізації банківської системи. Нарощуючи обсяги кредитування, банки з іноземним капіталом поряд з цим не здійснювали нарощення капітальної бази і за умов підвищення нормативних вимог до капіталу з боку НБУ саме банки з іноземним капіталом в більшій мірі виявилися недокапіталізованими у значних обсягах. Тому дане питання є досить дискусійним та не дає змоги робити висновок про позитивний вплив входження іноземного банківського капіталу в Україну на збільшення загального рівня капіталізації її банківської системи.

8. Покращення системи банківського регулювання, нагляду та контролю. Прихід іноземного банківського капіталу в Україну не означав швидкого покращення системи банківського нагляду, регулювання та контролю. Дана система в Україні формувалася поступово і по суті вже була сформована до періоду

активної експансії банків-нерезидентів. Зазначимо, що однією з умов відкриття потоків в Україну для руху іноземного капіталу був перехід до міжнародних стандартів нагляду та регулювання банківської практики, що було успішно майже практично повністю реалізовано.

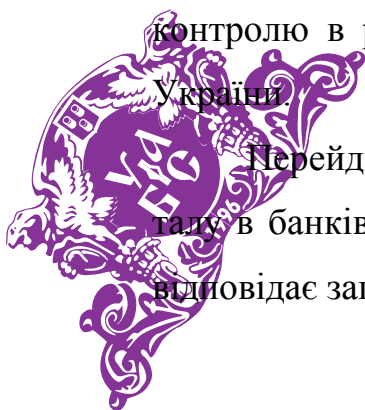
Проведене порівняння позитивних наслідків експансії іноземного капіталу в банківську систему України та в країнах світу представимо у вигляді таблиці (табл. 1.12).

Таблиця 1.12 – Співставлення позитивних наслідків експансії іноземного капіталу в банківську систему України та в країнах світу

Позитивні наслідки	Реалізація в Україні
Зростання фінансової глибини економіки	+
Підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни	+
Посилення конкуренції на ринку банківських послуг	+
Підвищення фінансової стійкості банківської системи	–
Покращення системи корпоративного управління в банках	+
Зростання рівня впровадження інновацій в банках	+
Підвищення рівня капіталізації банківської системи	–
Покращення системи банківського регулювання, нагляду та контролю	–

Отже, проведене співставлення наслідків експансії іноземного капіталу для України та світової практики, показує, що загалом тенденції в Україні відповідають світовим. Не реалізуються в Україні такі наслідки, як підвищення фінансової стійкості банківської системи, підвищення рівня капіталізації банківської системи і покращення системи банківського регулювання, нагляду та контролю в результаті входження іноземного капіталу в банківську систему України.

Перейдемо до розгляду негативних наслідків входження іноземного капіталу в банківський сектор країни та перевіримо, наскільки ситуація в Україні відповідає загальносвітовим процесам руху іноземного банківського капіталу.

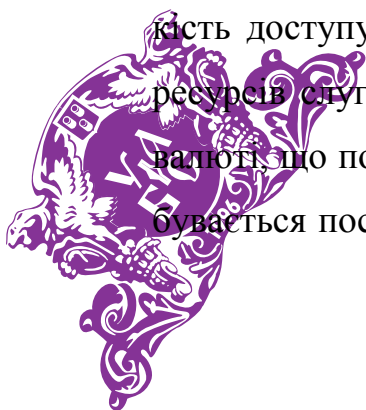

1. Можливість втрати економічного суверенітету країни. Враховуючи світові тенденції зростання глобальної нестабільності та конфліктності, розвиток даного сценарію в майбутньому для України є вкрай небажаним. На сьогоднішній день банки з іноземним капіталом в Україні не створюють загрозу для підризу економічного суверенітету в країні, що проявляється, перш за все, в тому, що Україна як держава має право самостійно вирішувати внутрішні і зовнішні економічні питання, без втручання в них будь-якої іншої держави.

2. Загроза для економічної безпеки країни. Питання порушення економічної безпеки України через присутність іноземного капіталу в банківській системі на даний момент набуває все більшої актуальності, зважаючи на тенденції останніх років щодо поступового зростання частки іноземного банківського капіталу в країні. Основною загрозою для економічної безпеки в країні в даному випадку є можливий неконтрольований вплив капіталу і фінансових ресурсів. Імовірність реалізації даної загрози підвищується, коли в країні присутня переважна кількість банків із 100 % іноземним капіталом.

В Україні майже половина банків з іноземним капіталом є банками зі 100 % іноземною участю, при цьому станом на початок 2012 р. частка іноземного капіталу складала 41,9 %. Ми вважаємо, що за таких умов для економічної безпеки країни існує ряд значних загроз, і при поступовому зростанні частки іноземного капіталу в банківській системі до рівня більше 50 % виникає ризик порушення економічної безпеки України через можливий неконтрольований відтік ресурсів, доходів та капіталу банків через будь-які зовнішні та внутрішні негаразди, включаючи й проблеми у материнських структурах банків-нерезидентів в Україні.

3. Підвищення рівня доларизації економіки. Відносна дешевизна і легкість доступу банків з іноземним капіталом до зовнішніх джерел фінансових ресурсів стигували вагомим аргументом на користь кредитування в іноземній валюті, що посилювало доларизацію в Україні. Починаючи з 2004-2005 рр. відбувається поступове зростання рівня доларизації національної економіки, хара-

ктеристикою чого виступав значний приріст валютних кредитів та депозитів у банках.

Держава в особі НБУ постійно проводить ряд заходів, направлених на регулювання грошового обігу в країні, але вони часто є малоефективними. Внаслідок надмірного зростання рівня доларизації економіки в Україні негативні наслідки світової фінансової кризи 2008 р. в банківській системі країни підсилювалися виникненням проблем у клієнтів щодо погашення валютних кредитів, які до цього часу видавалися у досить значних обсягах головним чином на споживчі потреби населення. Отже, даний наслідок можемо з упевненістю відносити і до української практики, незважаючи на те, що на сьогодні державними органами проводяться активні заходи щодо зменшення рівня доларизації економіки та підтримання національної грошової одиниці гривні.

4. Загострення економічних, соціальних і політичних проблем. За умов сприятливої економічної ситуації в країні, налагодженого виробництва та достатнього рівня добробуту населення прихід банків-нерезидентів з потужною ресурсною базою та передовими технологіями в сфері банківської діяльності безумовно впливає на соціально-економічний розвиток приймаючої країни. Така ситуація спостерігалася в Україні на ранніх етапах експансії іноземного банківського капіталу у 2002-2007 рр., коли банки з іноземним капіталом надавали широке коло послуг, тим самим кредитуючи різні галузі економіки країни та споживчі потреби населення.

В результаті події світової фінансової кризи та її наслідків для вітчизняного банківського сектору та економіки України в цілому цілі присутності банків-нерезидентів у вітчизняному банківському секторі дещо змінилися. На зміну кредитування всіх галузей економіки прийшло вибіркове обслуговування визначеного кола клієнтів (як правило, найбільш привабливими на сьогодні для банків з іноземним капіталом є високоприбуткові корпоративний бізнес, зовнішньоекономічні операції та операції з цінними паперами з високим рівнем доходності). Це в свою чергу загострює соціальну напругу в країні та не сприяє

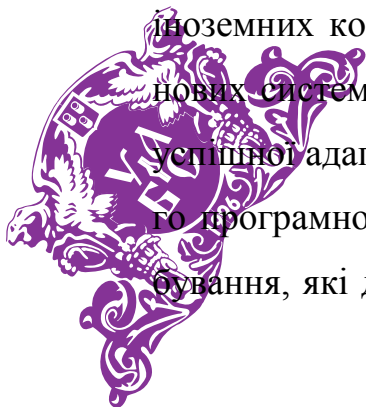

розвитку економіки, особливо в тих галузях, які потребують додаткового фінансування для заміни основних фондів і модернізації виробництва.

5. Розбалансування зовнішньоторговельного балансу. Прискорене нарощування капіталізації банків за рахунок зовнішніх джерел порушувало збалансованість зовнішнього балансу: великий профіцит фінансового рахунку платіжного балансу зумовлював ревальваційний тиск на курс національної валюти, що змушувало НБУ викуповувати надлишкові обсяги іноземної валюти, провокуючи тим самим монетарно-інфляційні наслідки.

6. Неспівпадіння інтересів банків з іноземним капіталом з вітчизняних банків. При порівнянні інтересів вітчизняних банків та банків з іноземним капіталом відразу можна зазначити, що основна ціль діяльності банку як підприємства полягає в отриманні прибутку за найменшого рівня витрат. Якщо вести мову про співпадіння інтересів українських банків та банків з іноземним капіталом щодо забезпечення соціально-економічного розвитку України, то можна стверджувати, що, як правило, вони не завжди відповідають один одному. Це пояснюється частковою вибірковістю банків з іноземним капіталом у кредитуванні лише певних галузей економіки та визначеного кола клієнтів. Однак, банки з іноземним капіталом, як і вітчизняні банки, надають повний спектр банківських послуг, при цьому намагаючись задовольнити будь-які потреби клієнтів, що стосуються банківської сфери. Банки з іноземним капіталом намагаються розширити коло клієнтів і відповідно обсяги своїх активних операцій, що відповідає й інтересам вітчизняних банків.

7. Несумісність зарубіжних та вітчизняних банківських технологій. Даний наслідок не можна вважати таким, що має негативний прояв в Україні. Як показує практика, в процесі здійснення угод злиття та поглинання банків за участю іноземних компаній та банків-нерезидентів, суттєвих проблем в налагодженні нових систем банків-нерезидентів з вже наявними в Україні не виникало. Для успішної адаптації систем обробки та обміну інформацією, впровадження нового програмного забезпечення тощо обов'язково проводяться попередні випробування, які дозволяють іноземним власникам розпочати роботу якомога шви-

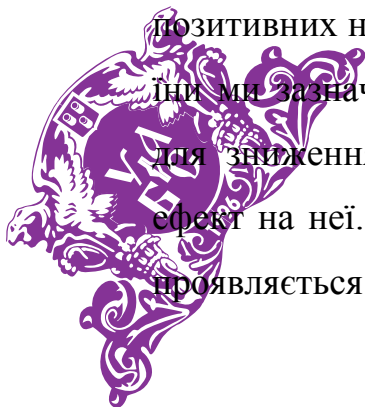
дше без будь-яких проблем з вже існуючими в Україні системами банківських технологій.

Зазначимо, що не викликає складності і адаптація нових банківських продуктів в Україні. Навпаки, банки з іноземним капіталом намагаються розробити такі продукти для вітчизняного ринку банківських послуг, які б повністю задовольняли потреби клієнтів.

8. Загострення проблем в системі корпоративного управління в банках. Процес входження банків-нерезидентів в Україну супроводжується впровадженням ними нових систем корпоративного управління, які розроблені за зарубіжним зразком. На даний момент серйозних проблем в системі корпоративного управління банків з іноземним капіталом в Україні не спостерігається, так як всі системи корпоративного управління розроблені з урахуванням прав та інтересів акціонерів, управління, клієнтів банку та інших учасників. Відзначимо, що всі банки в Україні зараз підтримують політику прозорості та ефективної системи інформування, що забезпечує своєчасне і достовірне розкриття інформації про банк та його діяльність.

Однією з проблем в системі корпоративного управління, яка пов'язана з присутністю банків з іноземним капіталом в Україні, є можливість прийняття рішень з боку материнських компаній-власників банків-нерезидентів в Україні, що не співпадають із загальнодержавними цілями. Однак, таких суперечливих ситуацій в українській практиці не виникало, тому можна стверджувати, що система корпоративного управління в банках з іноземним капіталом не створює проблем та враховує інтереси як власників іноземного капіталу в банку, так і українських акціонерів, які мають частку власності в даному банку.

9. Зниження фінансової стійкості банківської системи. При дослідженні позитивних наслідків присутності іноземних банків в банківській системі України ми зазначили, що на даний момент іноземні банки створюють ряд загроз для зниження фінансової стійкості банківської системи і мають негативний ефект на неї. Тому в даному випадку визначимо даний наслідок як такий, що проявляється у вітчизняній банківській системі.

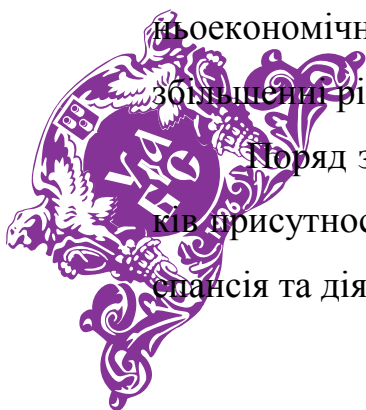

10. Ускладнення системи банківського регулювання, нагляду та контролю. Враховуючи постійну динаміку до зростання частки іноземного капіталу в банківській системі України, здійснення банківського регулювання, нагляду та контролю за діяльністю банків з іноземним капіталом постійно ускладнюється. За відсутності ефективної та дієвої системи регулювання та нагляду виникає ризик посилення іноземного контролю за банківським сектором країни, що може створювати додаткові загрози для вітчизняних банків та розвитку всієї банківської системи.

Ми вважаємо, що на сьогодні система банківського регулювання та нагляду за діяльністю банків з іноземним капіталом в Україні є достатньо ефективною, що підтверджується наявністю чітко сформованої структури суб'єктів банківського регулювання та контролю, нормативно-правової бази в даній сфері та ряду вимог, які висуваються до банків з іноземним капіталом. Зокрема, банки з іноземним капіталом здійснюють свою діяльність на території України на рівні з вітчизняними банками, подають повну фінансову звітність, підпадають під обов'язковий контроль за їх економічними нормативами з боку НБУ та виступають об'єктами фінансового моніторингу за діяльністю банків в Україні. Тому можемо вважати, що в аспекті банківського регулювання та нагляду банки з іноземним капіталом в Україні своєю присутністю не несуть суттєвих загроз для банківської системи країни.

Таким чином, можна стверджувати, що присутність іноземного капіталу в банківській системі України має більше переваг порівняно з негативними наслідками. Негативні наслідки в більшій мірі пов'язані з неспівпадінням інтересів вітчизняних та іноземних учасників та проявляються на макроекономічному рівні, що перш за все, проявляється у виникненні дисбалансів в процесі зовнішньоекономічних операцій, створенні загрози для економічної безпеки країни та збільшенні рівня доларизації економіки (табл. 1.13).

Поряд з порівнянням світової практики щодо питання негативних наслідків присутності іноземного капіталу в банківській системі країни, в Україні експансія та діяльність банків з іноземним капіталом має й дещо свої особливості.

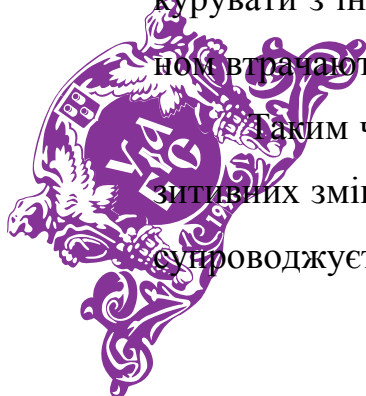
Таблиця 1.13 – Співставлення негативних наслідків експансії іноземного капіталу в банківську систему України та в країнах світу

Позитивні наслідки	Реалізація в Україні
Можливість втрати економічного суверенітету країни	–
Загроза для економічної безпеки країни	+
Підвищення рівня доларизації економіки	+
Загострення економічних, соціальних і політичних проблем	+
Розбалансування зовнішньоторговельного балансу	+
Неспівпадіння інтересів іноземних та вітчизняних банків	–
Несумісність зарубіжних та вітчизняних банківських технологій	–
Загострення проблем в системі корпоративного управління в банках	–
Зниження фінансової стійкості банківської системи	+
Ускладнення системи банківського регулювання, нагляду та контролю	–

На початковому етапі входження та діяльності в Україні банки з іноземним капіталом проводили спекулятивні операції, не надаючи повного спектру банківських послуг належної якості. У 1990-х рр. основною метою діяльності іноземних банків в Україні було інвестування в облігації внутрішньої державної позики (ОВДП), які на той час мали досить високі ставки.

Банки з іноземним капіталом, особливо в післякризовий період, значно скоротили обсяги кредитування клієнтів, при цьому обравши лише найприбутковіші сегменти ринку. Така політика банків з іноземним капіталом направлена на досягнення лише власних цілей, в той час як вітчизняні банки не здатні конкурувати з іноземними банківськими корпоративними структурами і таким чином втрачають основну масу своїх клієнтів.

Таким чином, можна зробити висновок, що, незважаючи на цілий ряд позитивних змін, експансія іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі супроводжується значним переліком ризиків для банківського сектора та еко-

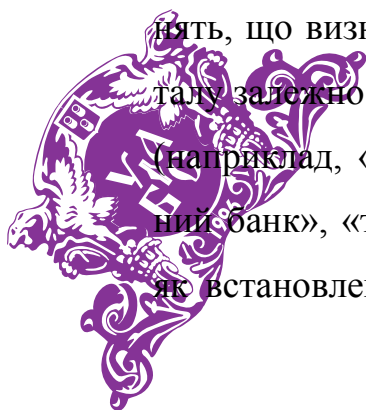
номіки України в цілому, оскільки банки з іноземним капіталом в Україні переслідують здебільшого власні цілі, не здійснюючи істотного позитивного впливу на економічний розвиток України та ефективність функціонування всієї банківської системи в цілому. Це вимагає посилення контролю держави над процесом входження іноземного капіталу в український банківський сектор. Разом з тим, слід усвідомлювати, що за обмеженості внутрішніх джерел фінансування і вкрай низької довіри населення до банків, достатній рівень зовнішнього фінансування, насамперед по внутрішньобанківських каналах, є необхідною умовою пом'якшення ресурсних обмежень української економіки, поліпшення платіжного балансу, відновлення кредитування реального сектора.

Висновки до розділу 1

У першому розділі «Теоретичні засади та практичні особливості участі іноземного капіталу в банківській системі країни» поглиблено типологію банків з іноземним інвестором, узагальнено стратегії, мотиви, способи та організаційні форми функціонування банків з іноземним капіталом в Україні та світі; досліджено його місце в процесах фінансової глобалізації, інтернаціоналізації та інтеграції; розвинуто періодизацію процесу експансії іноземного банківського капіталу в Україну; обґрунтовано її позитивні та негативні наслідки для розвитку банківської системи та економіки України.

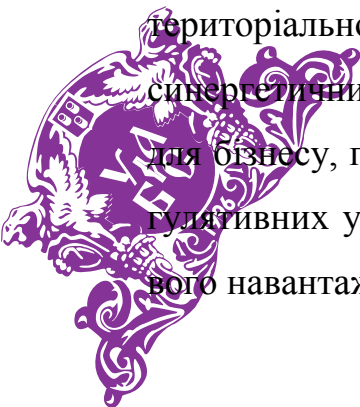
За результатами розділу зроблено наступні висновки:

1. У науковому термінологічному обігу знаходиться значна кількість понять, що визначають специфіку функціонування іноземного банківського капіталу залежно від стратегій, мотивів, способів та форм його входження на ринок (наприклад, «іноземний банк», «банк з іноземним капіталом», «псевдоіноземний банк», «транснаціональний банк», «мультинаціональний банк» та ін.), але як встановлено автором, узгодженість у їх трактуванні на сьогодні відсутня.

Більшість науковців розмежовують ці поняття переважно за формою руху іноземного банківського капіталу за національні межі (пайова або боргова), географічним розташуванням центрального офісу банків, присутністю дочірніх структур або філій банків на території приймаючої країни, розміром мінімальної частки статутного капіталу банку, що належить іноземному інвестору, формою інвестування (пряме або портфельне), резидентністю власників тощо. Зауважимо, що у вітчизняному нормативно-правовому полі використовується лише поняття «банк з іноземним капіталом» (банк, в якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 %), що суттєво обмежує можливості диференціації заходів регуляторного впливу. Автором розвинуто підхід до виокремлення типів банків з іноземним інвестором та виділено специфічні особливості кожного з них. Всю сукупність банків з іноземним інвестором можна об'єднати в дві групи: банки без істотної участі іноземного інвестора; 2) банки з іноземним капіталом, в межах якої можна виокремити банки з істотною участю іноземного інвестора, банки під контролем іноземного інвестора, іноземні банки, банки з псевдоіноземним інвестором. Такий поділ здійснено за критеріями: 1) приналежність інвестора до фінансового сектору будь-якої країни; 2) частка участі іноземного інвестора у капіталі банку; 3) резидентність інвесторів, що приймають стратегічні рішення в банку та здійснюють фактичний контроль за їх виконанням.

2. Автором досліджено найбільш поширені стратегії функціонування банків з іноземним капіталом (ринкової потужності, ефективності та вичікування); способи їх входження на ринок країни (злиття, придбання іноземними інвесторами контрольних або міноритарних пакетів акцій, створення дочірніх структур, відкриття філій, відділень та представництв іноземних банків); мотиви територіальної експансії іноземного банківського капіталу (ефект масштабу, синергетичний ефект, слідування за клієнтами, отримання нових можливостей для бізнесу, географічна диверсифікація ризиків, пошук більш сприятливих регулятивних умов діяльності, збільшення ринкової вартості, зниження податкового навантаження, мотиви неекономічного характеру тощо).

3. Інтернаціоналізація економічних відносин, лібералізація торгівлі фінансовими послугами та інтеграційні процеси в світовій економіці активізували процеси переміщення іноземного банківського капіталу за національні кордони, що створило підґрунтя для прискорення процесів фінансової глобалізації. В роботі досліджено напрямки впливу фінансової глобалізації на банківські системи та стадії розвитку процесів інтернаціоналізації в банківському секторі країн світу та України: 1) деінтернаціоналізація; 2) обмежена інтернаціоналізація; 3) лібералізація руху банківського капіталу; 4) наступально-кредитна інтернаціоналізація. Автор стверджує, що банківська система України перебуває на третій стадії, що об'єктивно обумовлює переважання обсягів експансії іноземного банківського капіталу в Україну над обсягами присутності вітчизняного банківського капіталу на зарубіжних ринках.

4. Проведений в роботі ретроспективний аналіз діяльності банків з іноземним капіталом в Україні дозволив виокремити такі основні етапи експансії іноземних інвесторів у вітчизняну банківську систему:

- 1993-1998 рр. – входження іноземних інвесторів на ринок банківських послуг та становлення діяльності банків з іноземним капіталом в Україні (входження іноземного банківського капіталу в банківську систему України переважно не шляхом злиття або купівлі вітчизняних банків, а шляхом створення іноземних банків, які спеціалізувалися на обслуговуванні зовнішньоекономічної діяльності нерезидентів та здійсненні спекулятивних операцій з ОВДП, поступове зростання частки іноземних інвесторів в капіталі банків України (%): 1993 р. – майже 0; 1994 р. – 0,55; 1995 р. – 0,38; 1996 р. – 1,55; 1997 р. – 6,22; 1998 р. – 9,09);
- 1999-2004 рр. – укріплення позицій банків з іноземним капіталом на ринку банківських послуг України (розширення спектру послуг банків з іноземним капіталом, входження нових іноземних інвесторів в банківську систему України переважно шляхом поглинання невеликих вітчизняних банків, зменшення кількості банків з іноземним капіталом внаслідок виходу з ринку спекулятивно налаштованих інвесторів, розширення філіальної мережі банків

з іноземним капіталом, незначна варіативність частки іноземних інвесторів в капіталі банків України (%): 1999 р. – 11,53; 2000 р. – 11,24; 2001 р. – 12,04; 2002 р. – 13,70; 2003 р. – 11,30; 2004 р. – 9,60);

- 2005 р. – I-III квартали 2008 р. – інтенсивна експансія іноземного банківського капіталу в Україну (зростання кількості укладених угод купівлі іноземними інвесторами великих пакетів акцій вітчизняних банків (навіть з першої групи за класифікацією НБУ), універсалізація послуг банків з іноземним капіталом, кредитна експансія банків з іноземним капіталом на ринки іпотечного та споживчого кредитування за рахунок дешевих валютних ресурсів материнських структур, стрімке зростання частки іноземних інвесторів в капіталі банків України (%): 2005 р. – 19,5; 2006 р. – 27,6; 2007 р. – 35,00; 2008 р. – 36,70);

- IV квартал 2008 р. – 2009 р. – діяльність банків з іноземним капіталом в Україні під час світової фінансової кризи (скорочення банками з іноземним капіталом адміністративних витрат та витрат на персонал, згорнення програм кредитування або встановлення більш жорстких умов кредитування, реорганізація філіальної мережі, отримання фінансової допомоги від материнських структур, концентрація на роботі з проблемною заборгованістю, незначне скорочення частки іноземних інвесторів в капіталі банків України – до 35,80 % в 2009 р.);

- 2010-2012 рр. – вихід іноземних інвесторів та масове входження псевдоіноземних інвесторів на ринок банківських послуг України (реорганізація філіальної мережі банків з іноземним капіталом, переорієнтація на кредитування великих корпоративних клієнтів та мікрокредитування. Формальне збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі України (2010 р. – 40,60 %; 2011 р. – 41,90 %; I половина 2012 р. – 41,20 %) фактично відображає рух не стільки іноземного, скільки псевдоіноземного банківського капіталу, оскільки одночасно мають місце дві протилежні тенденції: з одного боку – вихід окремих іноземних інвесторів з вітчизняного ринку банківських послуг;

з іншого боку – стрімке зростання кількості банків з псевдоіноземним інвестором).

Такий підхід до виокремлення етапів експансії іноземного банківського капіталу в Україну відрізняється від існуючих: 1) початком періодизації з моменту фактичної появи першого банку з іноземним капіталом в Україні (1993 р.), а не з моменту створення банківської системи України (1991 р.); 2) виокремленням етапу, який відображає тенденції щодо активізації створення банків з псевдоіноземним інвестором в Україні.

5. У роботі узагальнено позитивні та негативні наслідки експансії іноземного банківського капіталу на розвиток банківських систем та національних економік різних країн світу, а також перевірено відповідність виявлених тенденцій вітчизняним реаліям:

– позитивні наслідки: «Зростання фінансової глибини економіки», «Підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни», «Посилення конкуренції на ринку банківських послуг», «Покращення системи корпоративного управління в банках», «Зростання рівня впровадження інновацій в банках» – відповідають; «Підвищення фінансової стійкості банківської системи», «Підвищення рівня капіталізації банківської системи», «Покращення системи банківського регулювання, нагляду та контролю» – не відповідають.

– негативні наслідки: «Загроза для економічної безпеки країни», «Підвищення рівня доларизації економіки», «Загострення економічних, соціальних і політичних проблем», «Розбалансування зовнішньоторговельного балансу», «Зниження фінансової стійкості банківської системи» – відповідають; «Можливість втрати економічного суверенітету країни», «Неспівпадіння інтересів іноземних та вітчизняних банків», «Несумісність зарубіжних та вітчизняних банківських технологій», «Загострення проблем в системі корпоративного управління в банках», «Ускладнення системи банківського регулювання, нагляду та контролю» – не відповідають.

6. Проведений в роботі аналіз показав, що в 2003-2011 рр. за рядом показників (зокрема, ROE, ROA, показниками ліквідності, часткою резервів під від-

шкодування витрат за кредитними операціями в активах банків тощо) БК відставали від банків з вітчизняним капіталом, незважаючи на їх доступ до більш дешевих кредитних ресурсів та підтримку материнських структур.

Основні положення даного розділу дисертаційної роботи опубліковано автором в роботах [10, 31-34, 36, 38, 40, 41].

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING”
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

РОЗДІЛ 2

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ
ІНОЗЕМНОГО БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ НА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ
ТА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ2.1 Вплив іноземного банківського капіталу на розвиток конкуренції в
банківському секторі країн Європи та України

Сучасний розвиток вітчизняної економіки та банківської системи зокрема потребує чіткого визначення напрямків та орієнтирів. Значного розмаху у вітчизняній банківській справі набувають процеси залучення іноземного капіталу та діяльності банків з іноземним капіталом. Разом із цим надзвичайно важливими є питання розвитку конкуренції між українськими банками та банками з іноземним капіталом [81].

На основі аналізу пріоритетності виконання банками з іноземним капіталом власних функцій, можемо зазначити, що конкуренція із вітчизняними банківськими установами не є першочерговою задачею банків з іноземним капіталом. Проте, не можемо не відзначити, що банки з іноземними капіталом якісно відрізняються від своїх вітчизняних колег, про що свідчать окремі показники їх діяльності.

Так, зокрема, аналіз ключових показників ефективності діяльності банків з національним та іноземним капіталом є свідченням посилення ринкових позицій останніх. Нами було досліджено показники рентабельності активів, капіталу, частки банків на ринку кредитів та коштів клієнтів за період 2003-2011 рр.

Результати аналізу даних представлено на рисунку 2.1.

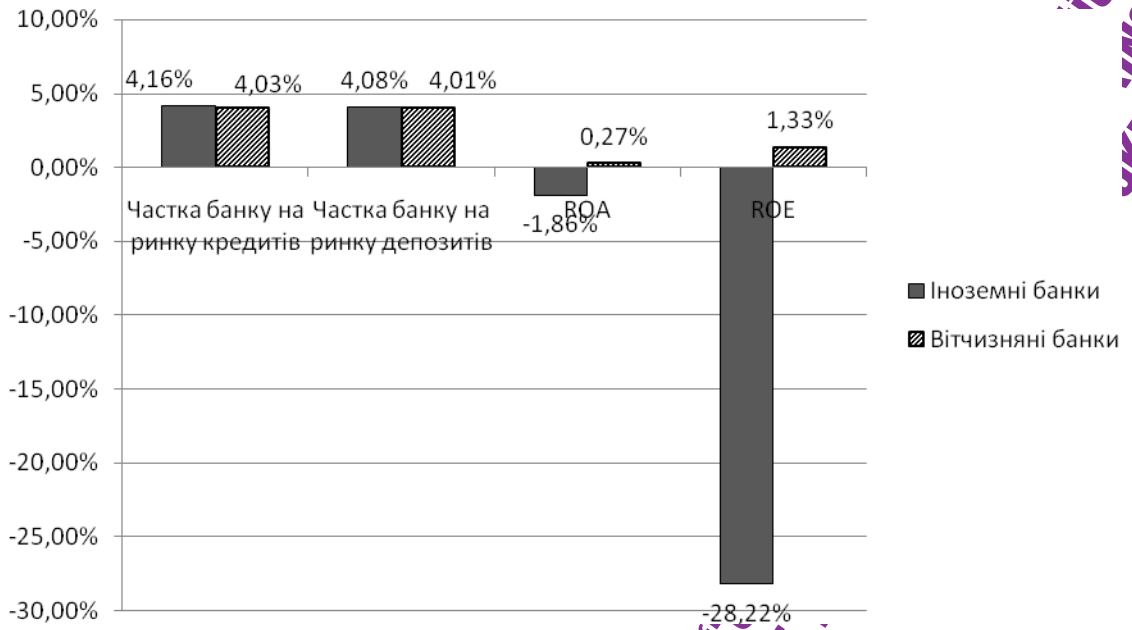

Рисунок 2.1 – Основні ринкові показники банків з іноземним капіталом та вітчизняних банків України першої групи станом на 01.01.2012 р., % (розраховано автором за даними НБУ)

Таким чином, ми дійшли наступних висновків стосовно стану конкуренції в банківській системі України.

По-перше, ПАТ «Приватбанк» продовжує утримувати лідерські позиції за всіма показниками.

По-друге, вітчизняні банки на протязі аналізованого періоду мають кращі результати за показниками ROA та ROE. Так, зокрема, станом на початок 2012 р. середня рентабельність капіталу найбільших вітчизняних банків склала 1,33 % проти -28,22 % банків з іноземним капіталом.

Аналогічно є ситуація і щодо прибутковості активів: 0,27 % - вітчизняні банки; -1,86% - банки з іноземним капіталом. За часи фінансово-економічної кризи значення даних показників практично зрівнялися.

По-третє, незначне лідерство банків з іноземним капіталом також спостерігається в утримуваних частках ринку депозитів. Українські банки втрачають позиції, особливо в сукупній частці, на цьому сегменті ринку, за виключенням 2009 р., що було досягнуто переважно за рахунок державних банків України.

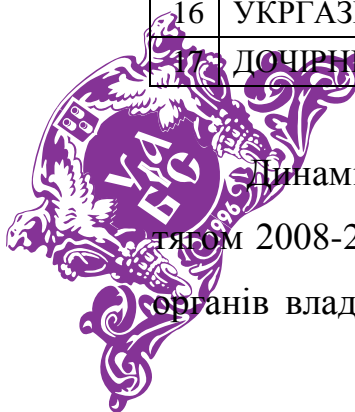
По-четверте, щодо ринкових позицій банків на ринку кредитів, то спостерігається лідерство банків з іноземним капіталом. Особливо це стало помітно після переходу ПАТ «Приватбанк» до категорії банків з іноземним капіталом.

Зазначимо, що за результатами 2011 р. з 17 найбільших банків України лише ПАТ «УкрСибБанк», ПАТ «УкрГазбанк» та ПАТ «Фінанси і кредит» отримали збиток, інші - прибуток. З них лише банк ПАТ «Фінанси і кредит» є вітчизняним. Ринкові позиції банків першої групи в Україні на кредитному та депозитному ринках наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Ринкові позиції банків першої групи в Україні на кредитному та депозитному ринках, станом на 01.01.2012 р. (розраховано автором за даними НБУ)

№	Назва банку	Частка банку на ринку кредитів	Частка банку на ринку депозитів
1	ПРИВАТБАНК	15,10%	22,62%
2	УКРЕКСІМБАНК	6,48%	4,35%
3	ОЩАДБАНК	7,23%	8,12%
4	РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	5,25%	4,84%
5	УКРСОЦБАНК	4,58%	3,44%
6	ПРОМІНВЕСТБАНК	3,59%	2,90%
7	ВТБ БАНК	4,07%	1,75%
8	ПЕРШИЙ УКР МЕЖНАРОДНИЙ БАНК	2,42%	2,78%
9	УКРСИББАНК	2,87%	3,66%
10	АЛЬФА-БАНК	2,88%	2,11%
11	"НАДРА"	3,09%	0,83%
12	ДЕЛЬТА БАНК	2,22%	2,63%
13	ОТП БАНК	2,47%	1,46%
14	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	2,36%	2,43%
15	БРОКБІЗНЕСБАНК	1,66%	2,36%
16	УКРГАЗБАНК	1,99%	1,41%
17	ДОЧІРНИЙ БАНК СБЕРБАНКУ РОСІЇ	1,85%	1,35%

Динаміка ринкових часток досліджуваних банків на ринку депозитів протягом 2008-2009 рр. засвідчує, що, не дивлячись на кризу довіри населення до органів влади, державні банки відчули найменше проблем з відтоком коштів

клієнтів. Окрім цього, високу лояльність до своїх банків продемонстрували також клієнти ПАТ «Райффайзен банк Аваль» та ПАТ «Приватбанк».

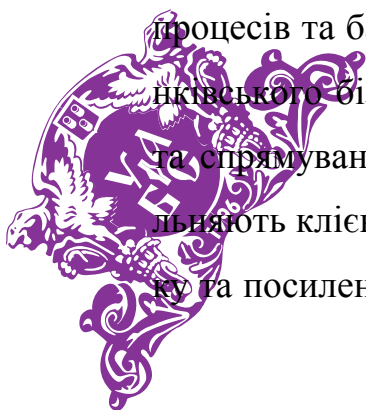
Враховуючи отримані результати дослідження часток банків першої групи на ринках кредитів та депозитів та беручи до уваги членство України у СОТ, що формує передумови для відкриття регіональних підрозділів банків-нерезидентів в Україні, зазначимо, що вплив банків з іноземним капіталом на конкуренцію в банківській системі України буде мати двоякий характер, з одного боку, стрімке нарощування ринкових часток стимулюватиме загострення конкуренції, з іншого – низький результат діяльності окремих банків з іноземним капіталом виступає дестимулятором розвитку.

Основні фактори, що додатково посилюють ринкові позиції банків з іноземним капіталом впливають із ряду проблем банківської системи України.

Першою проблемою на наш погляд є короткострокова ресурсна база вітчизняних банків, що суперечить сучасним потребам вітчизняної економіки в довгостроковому кредитуванні.

Наступною проблемою є низький рівень капіталізації українських банків. Недостатні обсяги капіталу призводять до неналежного страхування ризиків банків та відсутності надійного захисту інтересів банківських клієнтів, знижуючи таким чином фінансову стабільність банків та підвищуючи ризики банкрутства. Як вважає провідний російський вчений О. А. Хандруєв [132], дані проблеми можуть бути з часом подолані за рахунок залучення стратегічних та портфельних інвестицій, що відкриє можливості для запозичення фінансових ресурсів на вигідніших умовах та на більш тривалі строки.

Третьою, важливою проблемою є відставання вітчизняних банків від банків з іноземним капіталом за рахунок низької ефективності організації бізнес-процесів та банківської діяльності загалом. Особливістю сучасного ведення банківського бізнесу є активне використання новітніх інформаційних технологій та спрямування на створення банківських продуктів, які максимально задовольняють клієнтські потреби, що сприяє розширенню присутності банків на ринку та посиленню їх конкурентних позицій. Тому найефективнішим вирішенням

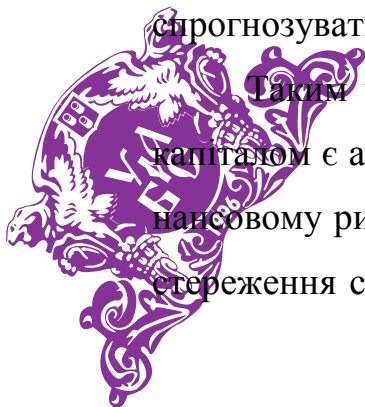
вищезазначеної проблеми є вкладення вітчизняними банками їх капіталу в розробку та впровадження адекватних сучасному рівню розвитку фінансового ринку інформаційних технологій. Проте, на сьогодні, це можуть зробити лише найбільші банки. Більшість банків України не мають достатніх обсягів ресурсів для здійснення такого інвестування. Програмні комплекси, які використовуються у більшості банків не відповідають реальним потребам ринку за своїми можливостями.

З результатами опитування Асоціації російських банків, проведеного в 2006 р., в ході якого спробували визначити, які саме управлінські технології плануються до впровадження в російських банках найближчими роками, виявилось наступне. Програмні комплекси для здійснення фінансового планування виявилися на першому місці. На другому місці опинилися технології різної звітності та ризик-менеджменту. Оптимізація та автоматизація управлінського обліку стала третьою за важливістю та пріоритетністю. Автоматизація задач стратегічного планування, управління, прогнозування виявилися найменш цікавими російським банкам [2]. Можна припустити, що результати подібного опитування в Україні були б схожими.

Отже, можна констатувати, що вітчизняні банки не повністю розуміють роль сучасних інформаційних технологій у забезпеченні конкурентоспроможності банку на фінансовому ринку, до того ж не мають змоги здійснювати інвестиції в подібні продукти через нестачу капіталу.

Підсумовуючи вищезазначене, можемо зробити невтішний висновок – банки не зацікавлені вести бізнес, орієнтуючись на довготривалий період, в переважній більшості випадків працюючи на сьогоденний результат. Головним їх аргументом є те, що вітчизняний ринок нестабільний, а тому його неможливо спрогнозувати.

Таким чином можемо констатувати, що на сьогодні банки з іноземним капіталом є активними учасниками конкурентної боротьби на вітчизняному фінансовому ринку, проте така ситуація склалася лише в останні роки. Таке спостереження спонукає нас до формування наступної гіпотези: існує певна межа

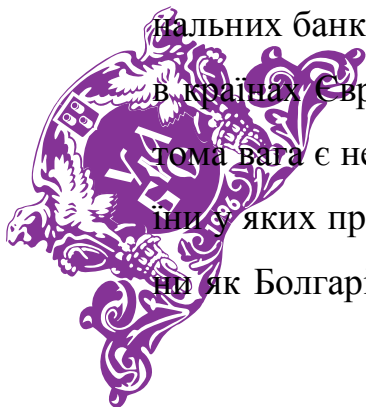

присутності іноземного капіталу в національній банківській системі, нижче якої банки з іноземним капіталом сконцентровані лише на виконанні першочергових функцій, таких як організація кредитного процесу, забезпечення платіжного обігу, організація емісії кредитних грошей і в першу чергу спрямовані на обслуговування іноземних суб'єктів господарювання, що мають сильне з материнським банком національне походження. При перевищенні ж даної межі, банки з іноземним капіталом стають активними учасниками конкурентної боротьби на внутрішньому ринку банківських послуг.

Говорячи про рівень присутності іноземного капіталу в банківській системі, ми вважаємо за недоцільне його вимірювання лише на основі питомої ваги іноземного капіталу в структурі власного капіталу банків. На нашу думку, найбільш адекватним показником, що буде характеризувати рівень присутності іноземного капіталу у банківській системі буде відношення активів банків з іноземним капіталом до сукупних активів банків України. Що ж стосується верхньої межі даного показника, яка свідчатиме про неактивне втручання банків з іноземним капіталом у конкурентну боротьбу, то ми вважаємо, що найкраще це відобразатиме відношення зовнішньоторговельного обороту країни до її ВВП.

Для того щоб підтвердити нашу гіпотезу, проаналізуємо в динаміці рівень присутності іноземного капіталу, ВВП, значення показників концентрації та рівень процентної маржі банків країн Європи (додаток А).

Процес міграції банківського капіталу в країнах Європейського Союзу розпочався досить давно і на сьогодні практично не спостерігається активної експансії. Окремі коливання частки іноземного капіталу звісно спостерігаються, але вони пояснюються більше тактичними інтересами великих транснаціональних банків. Загалом, якщо аналізувати активи банків з іноземним капіталом в країнах Європи, то слід зазначити, що в цілому по Євросоюзу питома їх питома вага є невеликою – на рівні 16-19 % (табл. 2.2). Варто також виділити країни у яких практично не залишилося власних національних банків, це такі країни як Болгарія, Естонія, Латвія, Люксембург, Мальта, Румунія, Словенія, Фін-

ляндія та Чехія. Не можна не відзначити, що у Європі існують також країни, в яких іноземний капітал в банківській системі практично відсутній, насамперед це Німеччина, Франція, Швеція, Італія та Іспанія.

Таблиця 2.2 – Питома вага активів банків з іноземними капіталом у сукупних активах банківської системи в країнах Європи протягом 2007-2011 рр. (розраховано автором на основі [103])

Країна	Роки				
	2007	2008	2009	2010	30.06.2011
Австрія	26,84%	29,38%	23,87%	24,25%	24,13%
Бельгія	13,80%	15,42%	50,41%	48,77%	48,83%
Болгарія	82,76%	83,91%	84,04%	80,74%	78,65%
Великобританія	15,28%	13,63%	24,37%	29,66%	30,27%
Греція	21,80%	21,80%	21,20%	19,94%	19,66%
Данія	15,72%	15,60%	18,13%	16,76%	12,97%
Естонія	100,00%	98,90%	98,94%	98,54%	98,31%
Ірландія	56,58%	66,80%	61,37%	62,06%	61,83%
Іспанія	10,05%	9,62%	8,80%	8,13%	7,98%
Італія	9,86%	8,37%	8,72%	8,29%	8,59%
Кіпр	29,52%	30,92%	96,06%	95,42%	29,06%
Латвія	82,14%	85,12%	82,79%	78,43%	76,37%
Литва	63,64%	61,24%	66,72%	65,89%	67,81%
Люксембург	89,20%	86,79%	89,64%	92,40%	91,78%
Мальта	82,05%	82,51%	79,29%	80,83%	79,64%
Нідерланди	34,67%	4,04%	4,47%	12,69%	12,50%
Німеччина	0,00%	10,28%	9,98%	4,80%	5,11%
Польща	68,47%	72,55%	68,36%	66,87%	64,71%
Португалія	23,25%	20,72%	21,41%	22,14%	21,85%
Румунія	87,18%	89,04%	85,60%	85,32%	85,64%
Словаччина	25,53%	28,43%	27,32%	26,53%	55,19%
Словенія	91,84%	96,24%	94,18%	93,45%	70,33%
Угорщина	60,55%	61,19%	50,23%	61,39%	61,41%
Фінляндія	66,09%	69,87%	69,17%	72,76%	73,03%
Франція	8,47%	3,86%	3,40%	3,32%	3,53%
Чехія	97,12%	95,91%	33,53%	30,75%	95,22%
Швеція	0,54%	0,39%	0,26%	0,47%	0,47%
Європейський союз (27 країн)	16,68%	15,69%	18,57%	19,30%	19,17%

З цього можна зробити висновок, що зазначені нами п'ять країн з низькою питомою вагою активів банків з іноземним капіталом є основними донорами іноземного капіталу в інші країни Європи (до них можна додати також і Великобританію, проте в останні 3 роки достатньо велика частка банківського капіталу в цій країні була викуплена іноземними інвесторами, в основному з арабських країн). Тобто в даному випадку має місце експансія банківського капіталу з більш розвинених країн до менш розвинених, що призводить до заповнення традицій та правил конкуренції у відповідному напрямку. Підтвердження цьому зображене на рисунку 2.2.

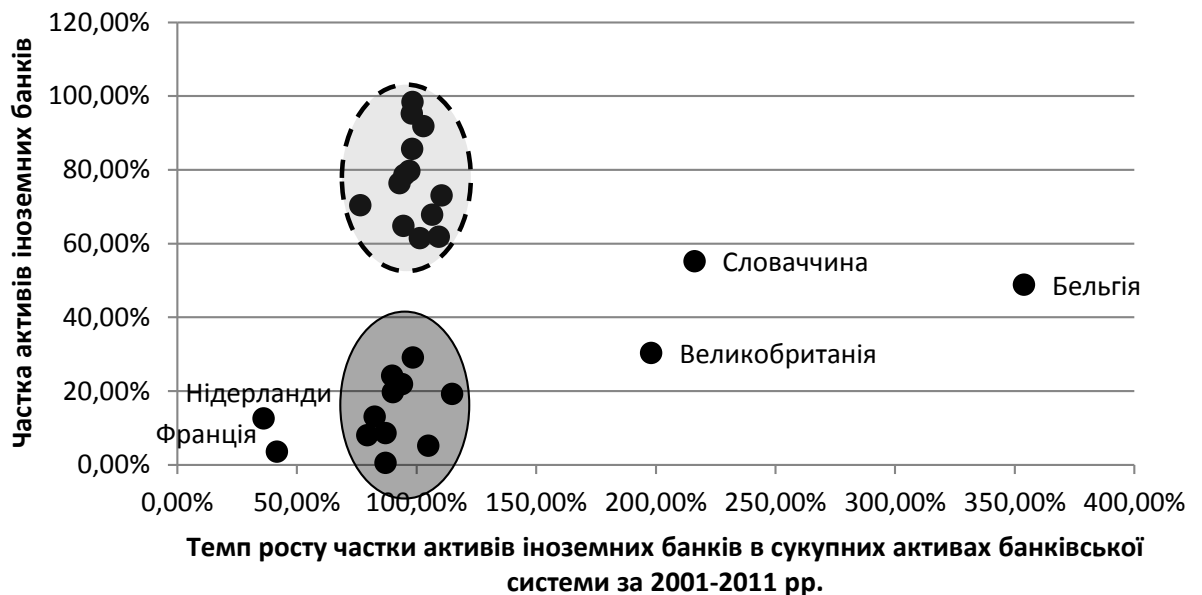

Рисунок 2.2 Експансія іноземного капіталу в країнах Європи протягом 2007-2011 рр. (побудовано автором)

Як бачимо, можна чітко виділити дві стійкі зони європейських країн. До першої зони відносяться країни з відносно низькою часткою іноземного капіталу (від 0 до 30%) – це країни-донори іноземного капіталу (10 країн), другу зону формують країни-реципієнти іноземного капіталу (13 країн). Як в першій, так і в другій зоні спостерігаються незначні коливання частки активів банків з іноземним капіталом протягом досліджуваного періоду, що є підтвердженням стійкості

виділених нами зон. 5 країн характеризуються високою волатильністю іноземного банківського капіталу, 3 з яких (Франція, Нідерланди та Великобританія) мають відносно низьку частку банків з іноземним капіталом, а 2 інші (Бельгія та Словаччина) – високу. Через високу волатильність руху банківського капіталу в цих країнах ми не можемо їх віднести до виділених нами стійких зон.

Проведений аналіз показав, що можлива ситуація, коли капітал експортується з менш розвинених країн до більш розвинених (як у випадку з арабськими країнами та Великобританією), в такому випадку вплив конкурентних процесів на ринку банківських послуг країни материнського банку на міжбанківську конкуренцію у приймаючій країні буде мінімальним, скоріше буде відбуватися запозичення певних прийомів, інструментів, продуктів, методик материнським банком у своїх дочок, для їх застосування на банківському ринку материнського банку.

Протягом розглянутого нами періоду (2007-2011 рр.) у більшості країн Європи не відбулося різких змін питомої ваги іноземного капіталу. Так несуттєве зменшення відбулося у Данії, Латвії та Словенії, збільшення – у Бельгії, Великобританії, Німеччині, Словаччині та Швеції. Цікавим прикладом є Чехія – у 2009 р. у банківському секторі цієї країни питома вага іноземного капіталу різко зменшилася з 96 % до 33 %, а через 2 роки – у 2011 р., вона сягнула знову 95 %. Тож підводячи підсумок, можна зазначити, що незважаючи на окремі різкі коливання питомої ваги іноземного капіталу в банківських системах окремих країн Європи, в цілому його частка стабільно зростає.

Для аналізу впливу іноземного капіталу на конкуренцію в банківському секторі проаналізуємо рівень концентрації активів в банківських системах країн Європи (табл. 2.3).

Для оцінки рівня концентрації використаємо індекс Херфіндаля-Хіршмана (*HHI*) (формула (2.1)):

$$HHI = \sum_{i=1}^N s_i^2 \quad (2.1)$$

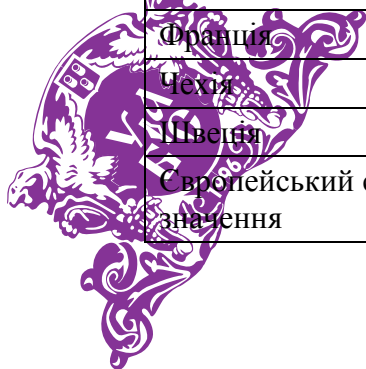

де s_i – частка i -го банку на ринку, розрахована як відношення активів банку до сукупних активів банківської системи;

N – кількість банків.

Таблиця 2.3 – Індекс Херфіндаля-Хіршмана для активів банків в країнах Європи протягом 2004-2010 рр. [103]

Країна	Рок						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Австрія	0,0552	0,0560	0,0534	0,0527	0,0454	0,0414	0,0383
Бельгія	0,2102	0,2112	0,2041	0,2079	0,1881	0,1622	0,1439
Болгарія	0,0721	0,0698	0,0707	0,0833	0,0834	0,0846	0,0789
Великобританія	0,0376	0,0399	0,0394	0,0449	0,0412	0,0467	0,0522
Греція	0,1070	0,1096	0,1101	0,1096	0,1172	0,1184	0,1214
Данія	0,1146	0,1115	0,1071	0,1120	0,1229	0,1042	0,1077
Естонія	0,3887	0,4039	0,3593	0,3410	0,3120	0,3090	0,2929
Ірландія	0,0600	0,0600	0,0600	0,0700	0,0800	0,0900	0,0900
Іспанія	0,0482	0,0487	0,0442	0,0459	0,0497	0,0507	0,0528
Італія	0,0230	0,0230	0,0220	0,0328	0,0307	0,0298	0,0395
Кіпр	0,0940	0,1029	0,1056	0,1089	0,1019	0,1089	0,1170
Латвія	0,1021	0,1176	0,1271	0,1158	0,1205	0,1181	0,1005
Литва	0,1854	0,1838	0,1913	0,1827	0,1714	0,1693	0,1545
Люксембург	0,0369	0,0373	0,0333	0,0316	0,0309	0,0310	0,0343
Мальта	0,1452	0,1330	0,1171	0,1177	0,1236	0,1250	0,1180
Нідерланди	0,1726	0,1796	0,1822	0,1928	0,2168	0,2032	0,2052
Німеччина	0,0178	0,0174	0,0178	0,0183	0,0191	0,0206	0,0298
Польща	0,0692	0,0650	0,0599	0,0640	0,0562	0,0574	0,0559
Португалія	0,1093	0,1154	0,1134	0,1098	0,1114	0,1150	0,1203
Румунія	0,1111	0,1115	0,1165	0,1041	0,0922	0,0857	0,0871
Словаччина	0,1154	0,1076	0,1131	0,1082	0,1197	0,1273	0,1239
Словенія	0,1425	0,1369	0,1300	0,1282	0,1268	0,1256	0,1160
Угорщина	0,0798	0,0795	0,0823	0,0840	0,0819	0,0864	0,0806
Фінляндія	0,2680	0,2730	0,2560	0,2540	0,3160	0,3120	0,3550
Франція	0,0623	0,0727	0,0726	0,0679	0,0681	0,0605	0,0610
Чехія	0,1103	0,1155	0,1104	0,1100	0,1014	0,1032	0,1042
Швеція	0,0854	0,0845	0,0856	0,0934	0,0953	0,0899	0,0860
Європейський союз, середнє значення	0,1120	0,1136	0,1105	0,1108	0,1120	0,1102	0,1099

В цілому по Європейських країнах можна констатувати граничний рівень концентрації банківських активів (на рівні 10 %) з незначним його перевищенням, проте досить багато країн характеризуються високим рівнем концентрації, це такі країни як Бельгія, Греція, Данія, Естонія, Кіпр, Латвія, Литва, Мальта, Нідерланди, Португалія, Словаччина, Словенія, Фінляндія та Чехія. При цьому, у Естонії, Нідерландах та Фінляндії індекс Херфіндаля-Хіршмана перевищив 0,2, що свідчить про низький рівень конкуренції на банківських ринках даних країн. Порівнюючи ці дані з даними про питому вагу іноземного капіталу можна побачити, що в Естонії та Фінляндії банки у своїй переважній більшості є іноземними.

Що стосується динаміки рівня концентрації банківських активів, то в цілому по європейським країнам він залишався на сталому рівні, коливаючись в межах 0,1136-0,1099, проте деякі країни характеризуються значними змінами. Так наприклад у Бельгії за період з 2004 р. по 2010 р. індекс Херфіндаля-Хіршмана знизився з 0,2102 до 0,1439, у Естонії – з 0,3887 до 0,2929. На відміну від них у Нідерландах даний показник зріс з 0,17,26 до 0,2052. Хотілося б зазначити, що визначені нами вище країни-експортери банківського капіталу характеризуються достатньо високим рівнем конкуренції, про що свідчать низькі значення індексу Херфіндаля-Хіршмана в даних країнах за досліджуваний період. Це може бути опосередкованим свідченням того, що висока частка іноземного капіталу в банківській системі країни призводить до зростання концентрації активів банків, і як наслідок – до зниження конкуренції. Не дивлячись на це, виділити стійких зон взаємозалежності концентрації та частки активів банків з іноземним капіталом не можна (рис. 2.3).

З рис. 2.3 можна зробити висновок, що не завжди захоплення банківського ринку банками-нерезидентами призводить до нарощування концентрації активів, по крайній мірі в країнах Європи.

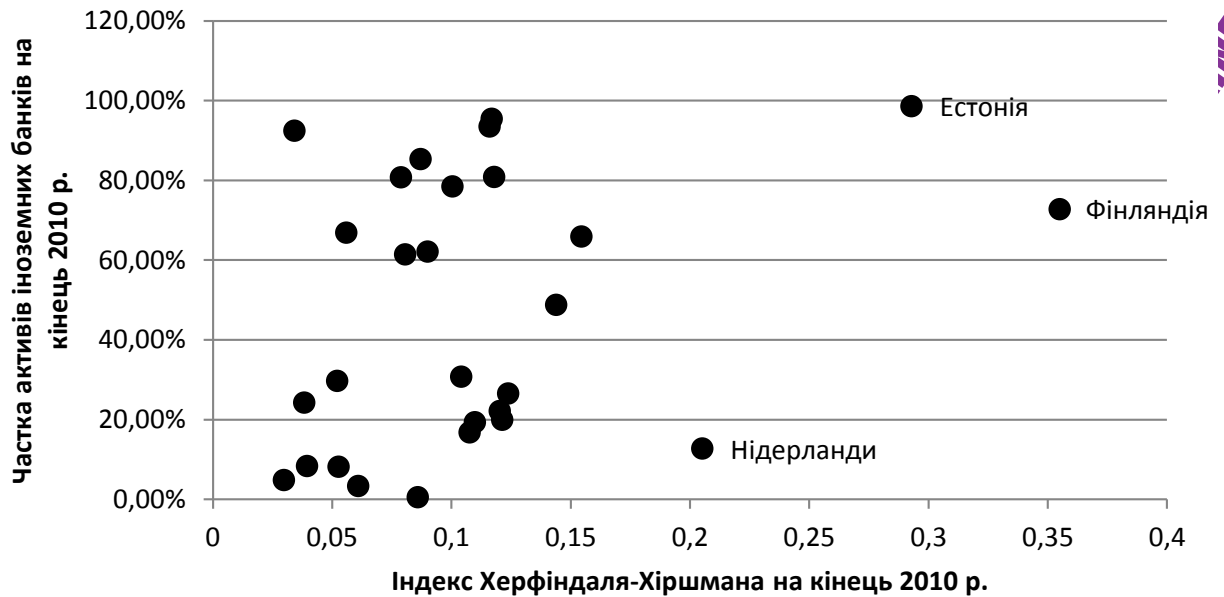

Рисунок 2.3 – Взаємозв'язок між концентрацією активів та часткою активів іноземних банків в країнах Європи (складено автором)

Це можна пояснити наступним чином: в країнах де ринок банківських послуг невеликий внаслідок незначної кількості населення або його нерозвинутості, експансія іноземного капіталу призведе до швидкої концентрації активів, оскільки, як правило, така експансія буде проводитися невеликою кількістю потужних міжнародних банків. У розвинених країнах, або в країнах, де є високий потенціал розвитку, буде висока конкуренція і між самими банками-нерезидентами, які прагнутимуть захопити даний ринок, а отже це не відобразиться на загальному рівні концентрації активів.

Окрім вищезазначеного аналізу, ми також провели регресійний аналіз впливу іноземного капіталу на концентрацію в банківському секторі. Період аналізу охопив 2004-2010 рр. В якості залежної змінної виступив індекс Херфіндаля-Хіршмана, а в якості незалежної змінної – частка активів іноземних банків в сукупних активах банківської системи. Слід зауважити, що за методикою Світового банку до іноземних банків відносяться банки, в яких понад 50 % статутного капіталу належить нерезидентам [103]. Отримані нами залежності відображені в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Функціональні залежності рівня концентрації в банківській системі від частки активів іноземних банків в сукупних активах банківської системи в країнах Європи

Країна	Функціональна залежність	Достовірність апроксимації (R ²)	Коефіцієнт варіації <i>HHI</i>
Австрія	$Y = -0,003x + 0,061$	0,902	14,59%
Бельгія	$Y = -0,011x + 0,234$	0,817	14,08%
Болгарія	$Y = 0,002x + 0,068$	0,549	8,42%
Великобританія	$Y = 0,002x + 0,034$	0,798	11,85%
Греція	$Y = 0,002x + 0,103$	0,894	4,89%
Данія	$Y = -0,0001x + 0,114$	0,059	5,52%
Естонія	$Y = -0,018x + 0,418$	0,919	12,28%
Ірландія	$Y = 0,006x + 0,048$	0,903	18,94%
Іспанія	$Y = 0,0001x + 0,045$	0,387	5,94%
Італія	$Y = 0,002x + 0,018$	0,740	22,44%
Кіпр	$Y = 0,002x + 0,094$	0,694	6,78%
Латвія	$Y = -0,0001x + 0,116$	0,006	8,50%
Литва	$Y = 0,005x + 0,197$	0,753	7,11%
Люксембург	$Y = -0,0001x + 0,036$	0,429	7,98%
Нідерланди	$Y = 0,006x + 0,167$	0,752	8,27%
Німеччина	$Y = -0,001x + 0,013$	0,585	21,90%
Польща	$Y = 0,002x + 0,069$	0,794	8,33%
Португалія	$Y = -0,001x + 0,109$	0,370	3,37%
Румунія	$Y = -0,005x + 0,122$	0,808	12,55%
Словаччина	$Y = 0,002x + 0,106$	0,533	6,49%
Словенія	$Y = -0,003x + 0,144$	0,920	6,54%
Угорщина	$Y = 0,0001x + 0,079$	0,244	3,00%
Фінляндія	$Y = 0,014x + 0,233$	0,660	13,04%
Франція	$Y = -0,001x + 0,071$	0,234	7,87%
Чехія	$Y = -0,001x + 0,115$	0,632	4,67%
Швеція	$Y = 0,000x + 0,085$	0,158	4,89%
Європейський союз (27 країн)	$Y = -0,0001x + 0,112$	0,332	1,03%

Пошук поліноміальних залежностей не виправдав себе через низький рівень достовірності апроксимації та невелику кількість спостережень. Таким чином, ми можемо засвідчити наявність лінійного функціонального впливу інозе-

мних банків на концентрацію в банківському секторі в таких країнах, як Австрія, Бельгія, Великобританія, Греція, Естонія, Ірландія, Італія, Литва, Нідерланди, Польща, Румунія та Словенія. Отриманих даних недостатньо для того, щоб визначити, межу присутності іноземного капіталу в банківській системі, після перетину якої іноземні банки змінюють характер впливу на конкуренцію між банками.

Іншим фактором, що, на нашу думку, може характеризувати конкуренцію у банківському секторі країни, є процентна маржа банків. На думку окремих дослідників [164], у банківському секторі з високим рівнем конкуренції, процентна маржа буде низькою, це пояснюється тим, що під час конкурентної боротьби, банки прагнуть зберегти або збільшити свою частку на ринку, при цьому поступаючись своїм прибутком у вигляді відсотку. Перевіривши дану гіпотезу розрахунками кореляції процентної маржі та індексу Херфіндаля-Хіршмана для активів банків європейських країн, ми отримали дещо суперечливі результати (табл. 2.5).

Коефіцієнт кореляції (r_{xy}) розрахуємо за формулою (2.2):

$$r_{xy} = \frac{\sum (x_i - \bar{x}) \times (y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2 \times \sum (y_i - \bar{y})^2}} \quad (2.2)$$

де x_i – значення однієї змінної;

y_i – значення другої змінної;

\bar{x} – середнє значення x ;

\bar{y} – середнє значення y .

Так, можна виділити 6 країн із сильним додатнім зв'язком (коефіцієнт кореляції більше 0,7), це такі країни, як Великобританія, Ірландія, Люксембург, Словаччина, Словенія та Угорщина. При цьому, дані країни характеризуються розміром процентної маржі на рівні середньої по європейським країнам (за винятком Словаччини, де процентна маржа майже у 2 рази більша за середній рівень).

Таблиця 2.5 – Рівень процентної маржі та коефіцієнт кореляції між процентною маржею (ПМ) та індексом Херфіндаля-Хіршмана для активів банків європейських країн протягом 2007-2010 рр.

Країна	Роки				Коеф. корел. ПМ/ННІ
	2007	2008	2009	2010	
Австрія	3,46	4,29	4,14	3,37	-0,08
Бельгія	6,91	7,57	7,19	7,12	-0,09
Болгарія	6,30	6,40	5,20	7,10	-0,86
Великобританія	3,98	3,73	3,90	5,33	0,92
Греція	12,64	9,54	12,62	8,36	-0,67
Данія	3,09	3,48	2,76	4,24	0,14
Естонія	2,10	2,80	4,60	6,70	-0,88
Ірландія	1,54	4,75	4,93	8,46	0,85
Іспанія	9,74	9,03	9,74	5,30	-0,73
Італія	2,17	3,47	3,01	1,82	-0,83
Кіпр	2,35	2,62	3,56	3,39	0,54
Латвія	4,80	5,50	8,20	7,70	-0,42
Литва	7,74	6,24	8,89	9,66	-0,62
Люксембург	1,23	1,26	1,23	1,70	0,97
Мальта	2,84	2,91	2,65	2,50	0,23
Нідерланди	0,73	0,23	-0,61	-0,59	-0,27
Німеччина	7,43	7,38	8,44	7,96	0,37
Польща	0,32	2,94	2,70	1,86	-0,87
Португалія	7,51	7,03	7,85	5,34	-0,76
Румунія	6,60	5,50	5,30	6,80	0,40
Словаччина	1,32	11,88	11,87	10,62	0,92
Словенія	6,22	5,71	5,05	3,69	0,97
Угорщина	2,30	0,30	5,20	2,70	0,71
Фінляндія	7,59	8,42	5,64	4,74	-0,61
Франція	7,01	6,71	7,44	6,55	-0,25
Чехія	4,50	4,60	4,70	4,80	-0,54
Швеція	2,40	2,28	3,05	3,92	-0,99
Європейський союз (27 країн)	4,62	5,06	5,53	5,22	-0,38

Окрім цього, можна виокремити 7 країн із сильним від'ємним зв'язком, це такі країни, як Болгарія, Естонія, Іспанія, Італія, Польща, Португалія і Шве-

ція. При цьому в даних країнах процентна маржа як вища так і нижча за середній рівень по європейським країнам (рис. 2.4).

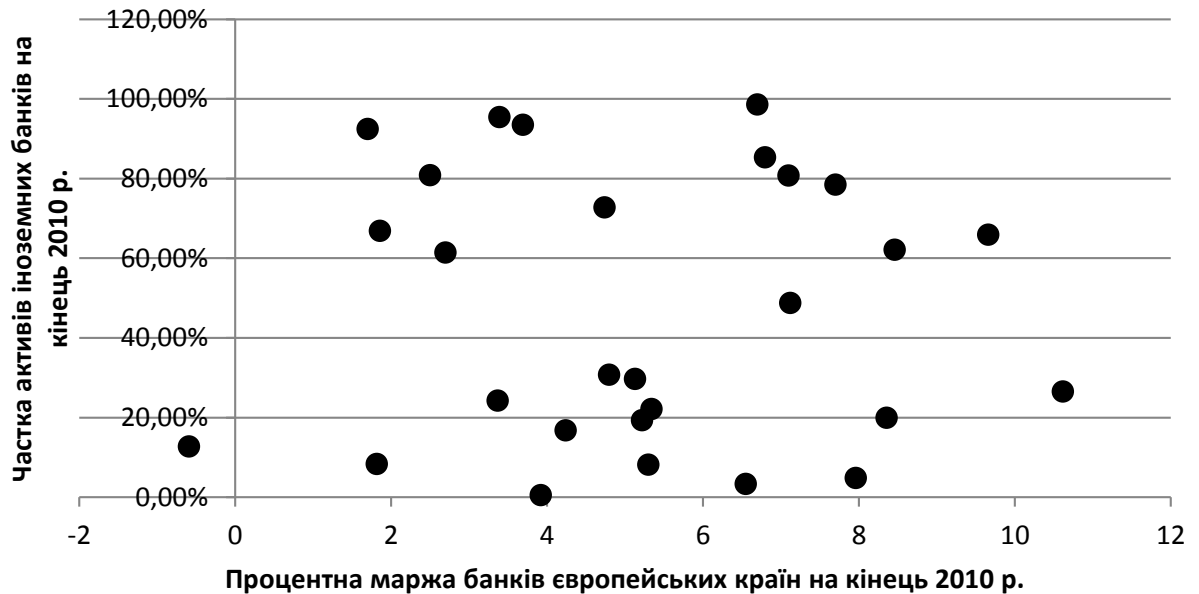

Рисунок 2.4 – Взаємозалежність між процентною маржею та часткою активів іноземних банків в країнах Європи (складено автором)

Таким чином, можемо зробити висновок, що чіткої прямої залежності між рівнем процентної маржі та ступенем концентрації активів в банківській системі країни однакової для всіх не існує, що підтверджується рис. 2.4. Наявність же достатньо міцних кореляційних зв'язків свідчить про вплив інших факторів, які підсилюють досліджувані зв'язки.

Як бачимо, в даному випадку стійких зон залежностей також не можна виявити.

Серед інших факторів, на які може впливати рівень присутності іноземного капіталу в банківській системі ми можемо виділити зовнішньоторговельний оборот країни. Такий висновок ми можемо зробити з того, що в першу чергу, іноземний капітал, інтегруючись у банківську систему переслідує мету забезпечення інтересів компаній з країни материнського банку, що здійснюють експортно-імпортні операції з компаніями країни-реципієнта банківського капі-

талу. Продовжуючи дану думку, можемо висловити припущення, що чим більший зовнішньоторговельний оборот країни – тим більша частка іноземного капіталу в її банківській системі. Розглянемо зовнішньоторговельний оборот країн Європи більш детально (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Динаміка зовнішньоторгівельного обороту країн Європи протягом 2004-2011 рр. (% до ВВП) [103]

Країна	Роки								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Австрія	99,19	103,69	107,66	112,07	112,78	96,09	103,63	110,29	
Бельгія	146,96	153,46	157,78	161,35	168,31	142,00	157,32	167,62	
Болгарія	115,32	96,16	140,01	138,65	136,95	103,85	116,72	132,35	
Великобританія	53,22	56,19	60,13	56,25	61,71	58,60	62,39	66,39	
Греція	54,76	55,71	56,51	60,54	62,70	49,74	51,88	55,49	
Данія	85,76	93,07	100,96	102,15	106,30	91,43	95,39	102,14	
Естонія	153,20	161,94	155,64	143,37	145,92	123,66	151,96	180,52	
Ірландія	151,49	150,48	148,22	151,48	157,82	166,22	183,07	189,86	
Іспанія	55,87	56,60	58,94	60,53	58,81	49,61	56,13	60,82	
Італія	49,68	51,81	56,06	57,95	57,74	48,02	55,16	58,99	
Кіпр	99,14	99,77	99,93	102,68	102,78	87,35	90,52	89,81	
Латвія	103,73	110,80	111,68	105,15	99,92	89,34	109,02	122,49	
Литва	110,80	121,75	127,81	120,96	130,91	110,29	137,79	157,05	
Люксембург	280,48	286,09	308,93	319,55	317,22	290,79	298,79	307,88	
Мальта	159,01	156,72	187,70	191,66	189,53	168,76	189,19	191,03	
Нідерланди	125,41	130,72	137,93	140,17	144,24	130,79	148,63	157,22	
Німеччина	72,05	77,42	85,41	87,33	89,91	78,89	88,18	95,18	
Польща	77,34	74,91	82,52	84,39	83,77	78,87	85,76	88,10	
Португалія	64,41	64,73	70,50	72,37	74,96	63,47	69,21	74,78	
Румунія	80,66	76,33	76,57	72,49	73,90	67,24	76,18	81,84	
Словаччина	151,87	157,17	173,01	174,82	169,32	142,59	163,80	175,56	
Словенія	116,91	124,76	133,60	140,84	137,51	115,34	130,28	143,55	
Угорщина	130,29	134,00	156,40	161,72	162,87	150,32	166,59	177,17	
Фінляндія	73,20	79,43	86,27	86,50	89,92	72,97	79,36	78,70	
Франція	51,88	53,35	55,09	55,26	56,00	48,49	53,27	57,30	
Чехія	125,08	126,14	130,94	133,77	126,51	115,39	132,53	145,61	
Швеція	83,73	89,04	94,12	96,28	100,31	89,43	93,18	93,78	
Європейський Союз (27 країн)	70,26	73,56	78,59	79,61	82,32	72,49	80,38	85,65	

В цілому країни Європи розділилися практично порівну з рівнем зовнішньоторгового обороту понад 100 % ВВП та менше 100 % ВВП. При цьому, загалом по Євросоюзу відношення зовнішньоторговельного обороту до ВВП за останні 8 років зросло з 70,26 % до 85,65 %. Найбільші значення спостерігаються в таких країнах як Люксембург, Мальта, Естонія, Ірландія, Угорщина та Словаччина (понад 175 %), найменші – в Греції, Італії, Франції, Великобританії та Іспанії (менше 70 %) (рис. 2.5).

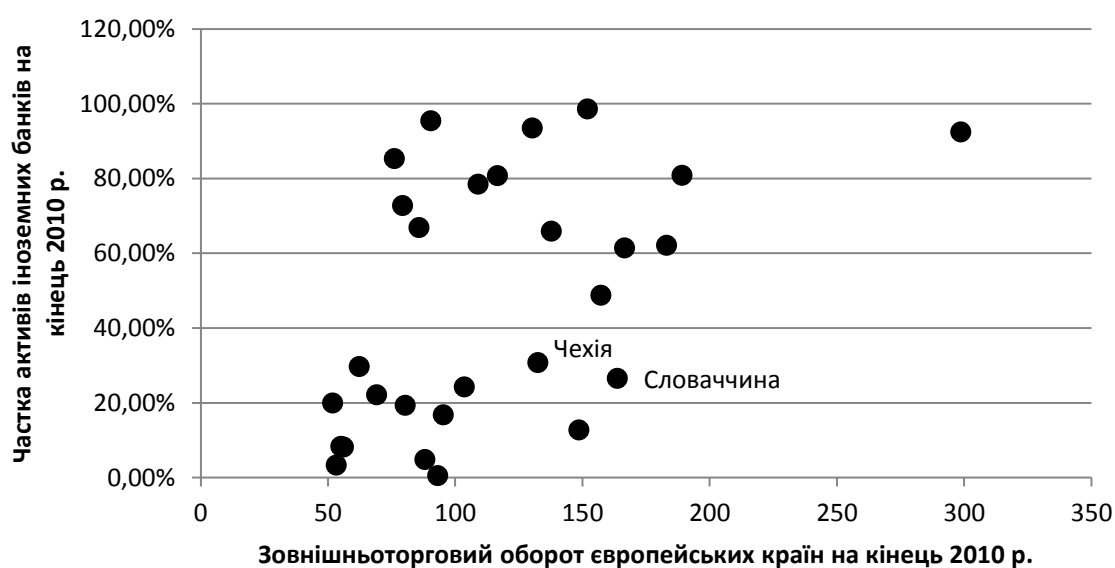

Рисунок 2.5 – Взаємозалежність між зовнішньоторговим оборотом та часткою активів іноземних банків в європейських країнах

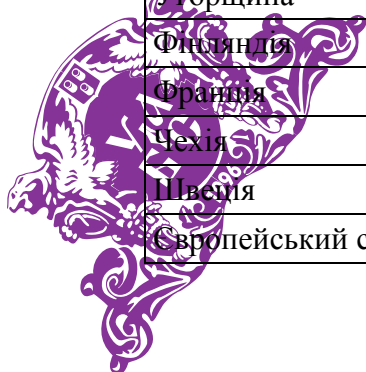
У даному випадку ми лише можемо констатувати загальну тенденцію – зростання обсягів зовнішньої торгівлі в переважній більшості призводить і до нарощування активів банків з іноземним капіталом, проте однозначного розподілу здійснити не можна. Окрему невелику групу формують країни з невеликими обсягами зовнішньоторговельного обороту та низькою питомою вагою активів іноземних банків, в основному, за винятком Греції, це потужні розвинені країни, які, як ми визначили раніше, є донорами банківського капіталу до інших країн. Країни ж реципієнти в даному випадку розташовані досить хаотично.

Підсумуємо залежності між розглянутими нами факторами та часткою активів іноземних банків в банківському секторі країни, розраховавши відповідні коефіцієнти кореляції (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Коефіцієнти кореляції впливу рівня іноземного капіталу в банківській системі на показники міжбанківської конкуренції та зовнішньоекономічної діяльності в країнах Європи за період з 2007 по 2010 р.

Країна	ННІ / іноз. капітал	ЗТО / іноз. капітал	% маржа / іноз. капітал
Австрія	57,37%	91,27%	38,80%
Бельгія	-92,02%	-43,99%	-14,25%
Болгарія	95,61%	-49,64%	-80,16%
Великобританія	93,88%	-22,09%	80,75%
Греція	-74,97%	-78,32%	59,58%
Данія	82,43%	-84,82%	-29,37%
Естонія	98,69%	43,44%	-79,33%
Ірландія	42,81%	14,51%	49,85%
Іспанія	-93,43%	-19,88%	76,83%
Італія	23,97%	-9,26%	-28,50%
Кіпр	69,54%	-68,52%	97,85%
Латвія	96,05%	41,80%	-46,00%
Литва	-45,40%	-2,60%	93,85%
Люксембург	87,40%	-49,14%	80,33%
Мальта	-36,50%	71,52%	70,47%
Нідерланди	-83,23%	28,29%	68,23%
Німеччина	-6,50%	-43,85%	38,00%
Польща	-17,35%	-11,03%	47,33%
Португалія	-10,45%	39,68%	-4,64%
Румунія	46,24%	-16,94%	-31,62%
Словаччина	56,74%	73,64%	82,76%
Словенія	6,40%	-40,00%	-4,41%
Угорщина	-86,82%	92,30%	-85,57%
Фінляндія	99,16%	61,38%	-60,52%
Франція	63,56%	-14,55%	11,92%
Чехія	31,96%	-30,15%	-90,78%
Швеція	5,31%	89,49%	-4,79%
Європейський союз (27 країн)	-95,23%	-75,27%	60,35%

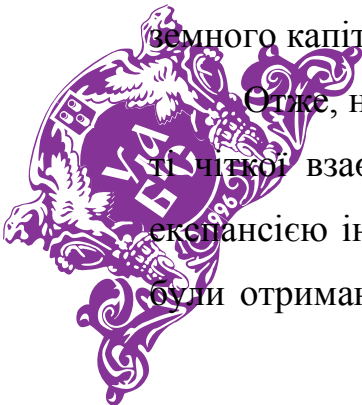
За результатами проведеного нами дослідження можемо виділити окремі групи країн з суттєвою залежністю між часткою іноземного капіталу в банківській системі, індексом Херфіндаля-Хіршмана, зовнішньоторговим оборотом та процентною маржею банків країн Європи (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Країни Європи з суттєвою кореляцією між часткою іноземного капіталу в банківському секторі, індексом ННІ, процентною маржею та зовнішньоторговим оборотом.

Країни з високими значеннями коефіцієнтів кореляції					
ННІ / іноз. капітал		ЗТО / іноз. капітал		% маржа / іноз. капітал	
>70%	<-70%	>70%	<-70%	>70%	<-70%
Болгарія	Бельгія	Австрія	Греція	Великобританія	Болгарія
Великобританія	Греція	Мальта	Данія	Іспанія	Естонія
Естонія	Данія	Словаччина		Кіпр	Угорщина
Латвія	Іспанія	Угорщина		Литва	Чехія
Люксембург	Нідерланди	Швеція		Люксембург	
Фінляндія	Угорщина			Мальта	
				Словаччина	

З вищенаведеного можемо зробити наступний висновок: у країнах Східної Європи експансія іноземного капіталу спричиняє суттєві зміни в конкурентному середовищі банківського сектору (особливо це стосується таких країн, як Угорщина, Чехія, Словаччина, Болгарія, Естонія та Латвія), при цьому спостерігається наступна тенденція по країнам Європи – чим довше лібералізований рух капіталу в банківському секторі країни – тим менший вплив експансії іноземного капіталу на конкуренцію.

Отже, нам не вдалося підтвердити висунуту нами гіпотезу, щодо наявності чіткої взаємозалежності між зовнішньоекономічною активністю країни та експансією іноземного капіталу в банківську систему, хоча в окремих країнах були отримані досить високі кореляції між досліджуваними показниками. Ре-

гресійний аналіз зв'язків між концентрацією активів та часткою активів іноземних банків не виявив однозначного стійкого зв'язку між даними показниками, проте це можна пояснити коротким періодом дослідження (6 років) та особливістю самого Євросоюзу, в якому сформувалися досить специфічні економічні зв'язки, і який рухається в бік посилення економічних, політичних та інших взаємозв'язків між його членами.

З огляду на це можна припустити, що вплив іноземного капіталу на українську банківську систему буде якісно відрізнятися від аналогічного впливу в Європі.

Отже, проаналізуємо вплив іноземного капіталу на конкуренцію в українському банківському секторі.

В якості індикаторів рівня конкуренції в банківській системі України ми використаємо індекс концентрації та процентний спред. Період дослідження склав 18 років (з 1993 по 2010 рр.), дані щодо індексу концентрації та процентного спреду отримані з бази даних Глобального фінансового розвитку [103], частка іноземного капіталу в банківській системі України розрахована за даними річної звітності НБУ [102]. Вихідними даними для розрахунків будуть виступати дані таблиць Б.1-Б.4 додатку Б.

Окремі дані щодо впливу іноземних банків на конкуренцію в банківському секторі України, а саме динаміка індексу Херфіндала Хіршмана для окремих показників банківської діяльності та його зв'язку з часткою іноземного капіталу в банківській системі України і динаміка процентного спреду та його зв'язку з часткою іноземного капіталу в банківській системі України відображені у таблицях 2.9 та 2.10.

Для згладжування короткострокових коливань досліджуваних показників, ми використали трирічну ковзну середню. Побудувавши регресійну модель, ми отримали наступні результати (рис. 2.6).

Таблиця 2.9 – Динаміка індексу Херфіндаля Хіршмана для окремих показників банківської діяльності та його зв'язку з часткою іноземного капіталу в банківській системі України (розраховано автором на основі [3])

Показник	Роки										Загальний коефіцієнт кореляції з часткою іноземного капіталу за 2002-2011 рр.
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Активи	0,046994	0,045564	0,045914	0,044693	0,042439	0,03835	0,038827	0,038409	0,041669	0,042646	
Депозити	0,059192	0,057307	0,054189	0,052329	0,047266	0,043568	0,044799	0,047281	0,052545	0,052581	
Кредити	0,048951	0,051368	0,050471	0,049189	0,049939	0,043305	0,042318	0,042132	0,045629	0,047603	
Капітал	0,030011	0,032149	0,032373	0,032136	0,031916	0,030701	0,04164	0,048067	0,050704	0,048436	
3-річні коефіцієнти кореляції з часткою іноземного капіталу											
Активи	-	-	0,788658	-0,99273	-0,97422	-0,98159	-0,96009	0,930269	0,998246	0,999832	-0,812885318
Депозити	0,784844	0,497128	0,971409	-0,67506	-0,94967	-0,99798	-0,87299	0,293145	0,879291	0,980493	-0,649172535
Кредити	-0,0751	-0,02713	-0,69579	-0,83469	-0,4643	-0,79417	-0,99836	-0,76126	0,991555	0,987146	-0,751342061
Капітал	-	-	-0,94301	-0,66791	-0,99929	-0,91856	0,563584	0,596018	0,591521	0,434336	0,765513636

Таблиця 2.10 – Динаміка процентного спреду та його зв'язку з часткою іноземного капіталу в банківській системі України (розраховано автором на основі [103])

Показник	Роки																	Загальний коефіцієнт кореляції з часткою іноземного капіталу за 2002-2011 рр.
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків	0,00	0,02	0,06	0,09	0,12	0,11	0,12	0,14	0,11	0,10	0,20	0,28	0,35	0,37	0,36	0,41	0,42	
Процентний спред	0,46	0,43	0,31	0,33	0,33	0,27	0,21	0,06	0,06	0,05	0,07	0,07	0,06	0,08	0,07	0,05	0,06	
Коефіцієнт кореляції 3-річний	0,025	0,188	-1,000	-0,872	0,946	-0,361	-0,623	-0,999	-0,201	0,908	0,928	0,984	-0,267	-0,066	0,937	-0,779	-0,828	

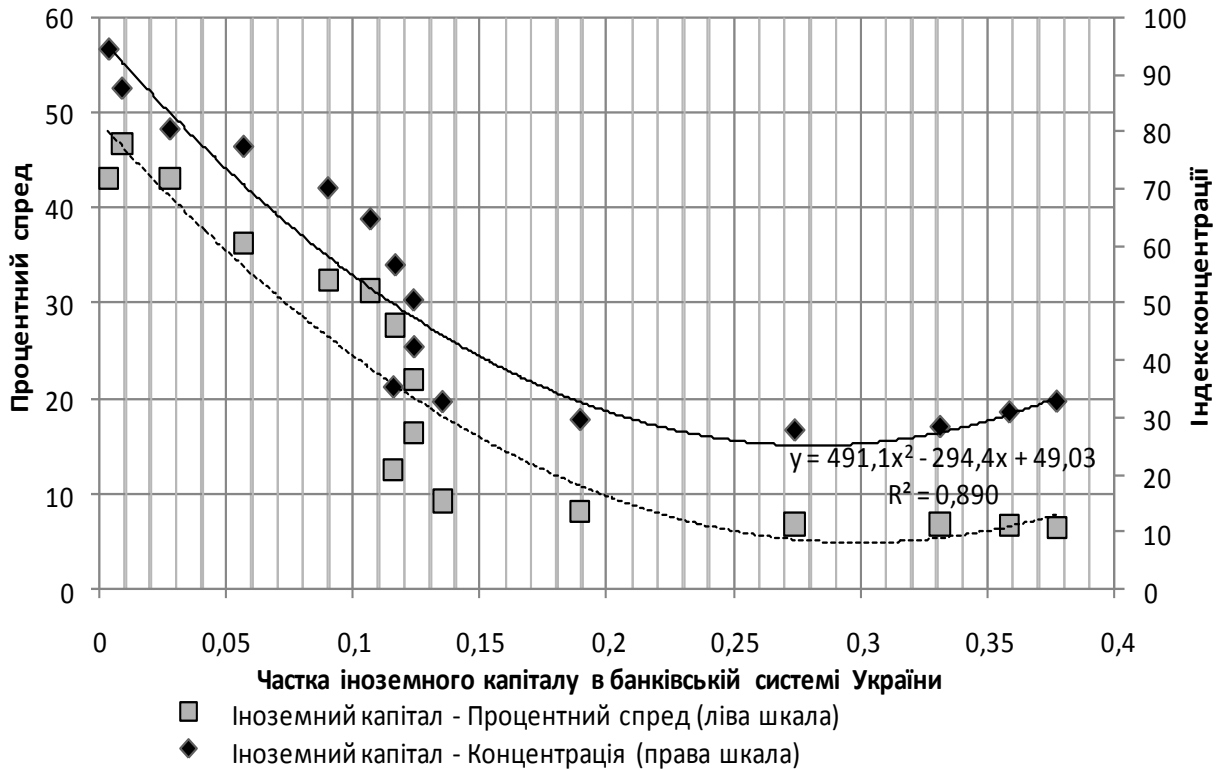

Рисунок 2.6 – Вплив іноземного капіталу на конкуренцію в банківській системі України (розраховано автором)

Розрахунки рівняння регресії дали нам наступні результати впливу іноземного капіталу на концентрацію активів в банківській системі:

$$CI_{BA} = 903,4 \times FBS_A^2 - 507,7 \times FBS_A + 96,59 \quad (2.3)$$

де CI_{BA} – індекс концентрації банківських активів;

FBS_A – частка активів іноземних банків в сукупних активах банківської системи.

Визначимо значимість даної моделі шляхом розрахунку коефіцієнту детермінації (R^2):

$$R^2 = \frac{\sum (y(x) - \bar{y})^2}{\sum (y - \bar{y})^2} \quad (2.4)$$

де x – фактичне значення частки активів іноземних банків в сукупних активах банківської системи (FBS_A);

$y(x)$ – значення індексу концентрації активів (CI_{BA}), розраховане за формулою (2.3) використовуючи фактичні значення x ;

y – фактичне значення індексу концентрації активів;

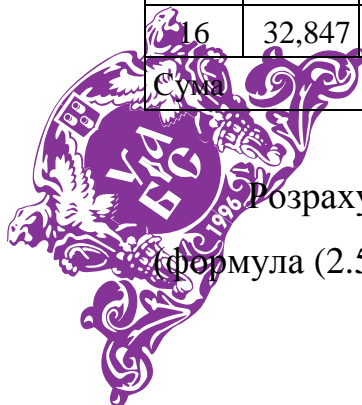
\bar{y} – середнє значення індексу концентрації активів

Використовуючи дані таблиці 2.9, розрахуємо коефіцієнт детермінації для отриманої нами моделі (2.3). Результати розрахунку представлені в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Вихідні дані для розрахунку коефіцієнта детермінації для моделі (2.3)

№	y	x	y(x)	y(середнє)	y(x)-y(ср)	(y(x)-y(ср)) ²	y-y(ср)	(y(x)-y(ср)) ²
1	94,573	0,003	95,029	52,685	42,344	1793,028	41,888	1754,632
2	87,719	0,008	92,454	52,685	39,770	1581,634	35,034	1227,391
3	80,573	0,027	83,460	52,685	30,776	947,161	27,889	777,776
4	77,509	0,056	70,903	52,685	18,219	331,919	24,825	616,258
5	70,241	0,089	58,390	52,685	5,706	32,556	17,556	308,224
6	64,818	0,106	52,853	52,685	0,169	0,028	12,134	147,224
7	56,749	0,116	49,833	52,685	-2,851	8,129	4,065	16,521
8	50,600	0,123	47,730	52,685	-4,955	24,552	-2,085	4,346
9	42,388	0,123	47,673	52,685	-5,012	25,117	-10,297	106,025
10	35,352	0,115	50,052	52,685	-2,632	6,930	-17,332	300,401
11	32,770	0,135	44,603	52,685	-8,082	65,311	-19,915	396,602
12	29,638	0,189	32,905	52,685	-19,779	391,227	-23,047	531,154
13	27,801	0,274	25,308	52,685	-27,376	749,464	-24,883	619,180
14	28,402	0,331	27,519	52,685	-25,166	633,318	-24,282	589,633
15	30,973	0,358	30,663	52,685	-22,021	484,937	-21,712	471,392
16	32,847	0,377	33,586	52,685	-19,098	364,736	-19,838	393,529
Сума						7440,046		8260,288

Розрахувавши коефіцієнт детермінації, отримали наступні результати (формула (2.5)):

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^N (CI_{BA}(FBS_A)_i - \overline{CI_{BA}})^2}{\sum_{i=1}^N (CI_{BA_i} - \overline{CI_{BA}})^2} = \frac{\sum_{i=1}^{16} (CI_{BA}(FBS_A)_i - 52,685)^2}{\sum_{i=1}^{16} (CI_{BA_i} - 52,685)^2} = \frac{7440,046}{8260,288} = 0,901 \quad (2.5)$$

Таким чином, можемо зробити висновок, що виведена нами залежність є значимою, а значить може бути використана для прогнозування та пояснення змін в концентрації банківських активів під впливом експансії іноземного капіталу.

Що стосується впливу іноземного капіталу на процентний спред, то в ході регресійного аналізу нами була отримана наступна залежність (формула (2.6)):

$$LDS = 491,1 \times FBS_A^2 + 294,4 \times FBS_A + 49,03 \quad (2.6)$$

де LDS – різниця в процентних ставках між кредитами та депозитами (процентний спред) в середньому по банківській системі України;

FBS_A – частка активів іноземних банків в сукупних активах банківської системи України.

Використовуючи дані табл. 2.10, розрахуємо коефіцієнт детермінації для отриманої нами моделі (2.6). Результати розрахунку представлені в табл. 2.12.

Розрахувавши коефіцієнт детермінації, отримали наступні результати (формула (2.7)):

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^N (LDS(FBS_A)_i - \overline{LDS})^2}{\sum_{i=1}^N (LDS_i - \overline{LDS})^2} = \frac{\sum_{i=1}^{16} (LDS(FBS_A)_i - 22,362)^2}{\sum_{i=1}^{16} (LDS_i - 22,362)^2} = \frac{2968,638}{3334,930} = 0,890 \quad (2.7)$$

Отже, отримана нами залежність між іноземним капіталом та процентним спредом є значимою, що підтверджується високим значенням коефіцієнту детермінації.

Таблиця 2.12 – Вихідні дані для розрахунку коефіцієнта детермінації для моделі (2.5)

№	y	x	y(x)	y(середнє)	y(x)- y(ср)	(y(x)- y(ср)) ²	y-y(ср)	(y(x)- y(ср)) ²
1	43,23	0,003	48,124	22,362	25,763	663,722	20,866	435,401
2	46,77	0,008	46,630		24,268	588,938	24,411	595,882
3	43,19	0,027	41,392		19,031	362,174	20,827	433,779
4	36,47	0,056	34,031		11,670	136,187	14,105	198,963
5	32,47	0,089	26,617		4,255	18,107	10,106	102,136
6	31,44	0,106	23,299		0,937	0,878	9,074	82,334
7	27,78	0,116	21,476		-0,886	0,784	5,423	29,406
8	22,17	0,123	20,199		-2,162	4,675	-0,187	0,035
9	16,54	0,123	20,165		-2,197	4,825	-5,818	33,851
10	12,65	0,115	21,608		-0,753	0,567	-9,713	94,338
11	9,376	0,135	18,290		-4,071	16,575	-12,986	168,636
12	8,27	0,189	10,931		-11,431	130,657	-14,092	198,584
13	6,994	0,274	5,243		-17,119	293,054	-15,367	236,159
14	6,974	0,331	5,389		-16,973	288,066	-15,387	236,766
15	6,808	0,358	6,595		-15,766	248,575	-15,553	241,901
16	6,653	0,377	7,841		-14,521	210,853	-15,709	246,759
Сума						2968,638		3334,930

Оскільки обидві, отримані нами залежності є квадратичними, то вважаємо за доцільне розрахувати точку екстремуму, яка в нашому випадку буде точкою мінімуму. Для цього нам доведеться продиференціювати отримані функції.

Визначимо похідну для функції CI_{BA} (формула (2.8)):

$$(CI_{BA})' = 1806,8 \times FBS_A - 507,7 \quad (2.8)$$

Для визначення точки екстремуму, нам потрібно розрахувати, при якому значенні FBS_A CI_{BA}' буде дорівнювати нулю. Таким чином (формула (2.9)):

$$FBS_A(\min) = \frac{507,7}{1806,8} = 0,281 \quad (2.9)$$

Таким чином при досягненні активами іноземних банків частки в 28,1 % від сукупних банківських активів, їх вплив на концентрацію активів змінився, тобто коли частка іноземних банків на ринку була менше 28,1 % – вони позитивно впливали на конкуренцію в банківській сфері, зменшуючи загальний рівень концентрації, після перевищення цього рівня, характер впливу змінився, й іноземні банки почали нарощувати концентрацію. Співставивши дані значення з фактичною часткою активів іноземних банків в Україні, можемо визначити, що це відбулося в 2007 р.

Знайдемо точку перегину для функції процентного спреду, для цього визначимо похідну для функції LDS (формула (2.10)):

$$(LDS)' = 982,2 \cdot FBS_A - 294,4 \quad (2.10)$$

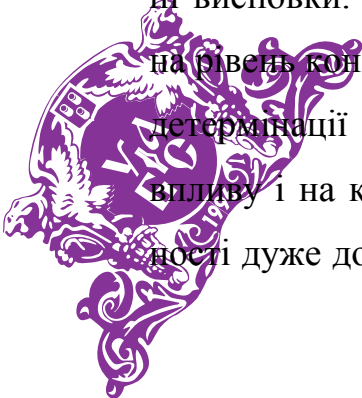
Для визначення точки екстремуму, нам потрібно розрахувати, при якому значенні FBS_A LDS' буде дорівнювати нулю. Таким чином (формула (2.11)):

$$FBS_{A(\min)} = \frac{294,4}{982,2} = 0,2997 \quad (2.11)$$

Як бачимо, для процентного спреду точка мінімуму знаходиться дуже близько до точки мінімуму індексу концентрації, що підтверджує сильний вплив іноземного капіталу на конкуренцію в банківському секторі України.

Подолання цієї межі банківською системою України також відбулося в 2007 р.

Таким чином, за результатами даного підрозділу можемо зробити наступні висновки. В Україні досить чітко простежується вплив іноземного капіталу на рівень концентрації та на процентний серед в банківській системі, коефіцієнт детермінації практично дорівнює в обох випадках 0,9. Більше того, характер впливу і на концентрацію, і на процентний спред однаковий, зазначені залежності дуже добре описуються квадратичною функцією з високим рівнем апрок-

симації. З огляду на характер виявленої функціональної залежності, ми можемо зробити висновок про наявність екстремуму, а саме – мінімуму даних функцій. Для процентного спреду – це 0,2997, а для індексу концентрації – 0,281. Така близькість значень екстремумів ще раз підтверджує тісноту виявленого нами зв'язку. Таким чином, нам вдалося розрахувати маржинальне значення частки іноземного капіталу, після досягнення якого змінюється характер його впливу на конкуренції в банківському секторі, зокрема при досягненні значення у 29,97 % іноземний капітал починає негативно впливати на процентний спред, а при досягненні значення у 28,09 % негативний вплив відображається і на індексі концентрації. Іншими словами ми виявили наступну залежність між іноземним капіталом та конкуренцією в банківському секторі: поки частка іноземних інвесторів складає менше 30 % іноземні банки є активними учасниками конкурентних процесів та сприяють загостренню конкуренції, при перевищенні цієї межі іноземні банки починають нарощувати концентрацію та збільшувати процентний спред. В Україні дана межа була подолана у 2007 р., а отже, на сьогодні вітчизняна банківська система вже починає відчувати негативний вплив іноземного капіталу на конкуренцію.

2.2 Формалізація впливу банків з іноземним капіталом на розвиток банківської системи та національної економіки України

Розширення присутності іноземних інвесторів в банківському секторі України та проблеми, що з цим пов'язані, вже давно є предметом численних наукових дискусій фахівців-економістів. Як свідчить аналіз публікацій з даної тематики, основна увага зосереджена на перевагах та недоліках розширення присутності іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі, особливо після вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ), доцільності допуску на український ринок філій банків-нерезидентів, необхідності вдосконалення

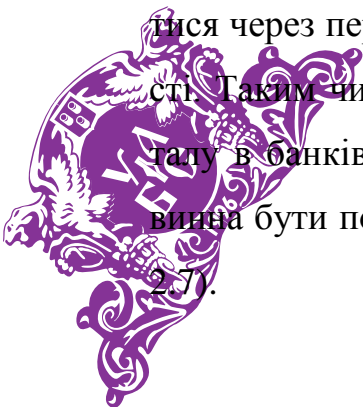
законодавства з питань регулювання їх діяльності через запровадження певних лімітів та умов входу на український банківський ринок.

Відзначаючи важливість дослідження даних аспектів експансії іноземного капіталу, необхідно зауважити, що роль банків з іноземним капіталом у розвитку фінансування суб'єктів господарювання, при чому не тільки тих, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю, а й усіх інших, залишається недостатньо дослідженою, хоча й відзначена достатньою кількістю наукових публікацій. На нашу думку, це обумовлює важливість формалізації ролі банків з іноземним капіталом у сфері фінансування зовнішньої та внутрішньої торгівлі, у запровадженні зарубіжного досвіду фінансування зовнішньоекономічної діяльності в Україні як за умов зростання економіки, так і під час кризи.

Логічно буде припустити, що вплив іноземного капіталу на вітчизняну банківську систему буде мати різний характер. Тож для дослідження характеру цього впливу сформулюємо ряд гіпотез (табл. 2.13) та здійснимо їх перевірку.

Отже розглянемо запропоновані гіпотези більш детально. Вихідними даними для перевірки гіпотез будуть виступати дані таблиць В.1-В.2 додатку В.

Перша гіпотеза випливає з міркувань, що входячи в банківську систему, іноземний капітал підвищує активність банків на грошово-кредитному ринку, стимулюючи їх до нарощування власних активів та пасивів. Насправді в даному випадку зв'язок буде двостороннім. Оскільки, по-перше, стабільний розвиток банківської системи сам по собі підвищує її привабливість для іноземних інвесторів, а отже стимулює їх до вкладення коштів в вітчизняні банки, а по-друге, збільшення присутності іноземних інвесторів на ринку банківських послуг стимулює вітчизняні банки до активізації власної діяльності для збереження існуючих позицій на ринку або до захоплення нових секторів, які можуть вивільнятися через переорієнтацію банків з іноземним капіталом на інші сфери діяльності. Таким чином, цілком логічно, що кореляція між часткою іноземного капіталу в банківській системі та показниками фінансової глибини економіки повинна бути позитивною. Розглянемо динаміку даних показників в Україні (рис.

Таблиця 2.13 – Характеристика гіпотез щодо характеру впливу іноземного капіталу на банківську систему України

Пропонована гіпотеза	Показники для перевірки гіпотези	Очікувана залежність
1. Іноземний капітал сприяє підвищенню фінансової глибини економіки	Активи БС/ВВП Сукупні кредити/ВВП Сукупні депозити/ВВП	Позитивна кореляція
2. Іноземний капітал підвищує довіру до банківського сектору	Депозити «до запитання»/строкові депозити М1/М3 Грошова маса/грошова база	Від’ємна кореляція Від’ємна кореляція Позитивна кореляція
3. Іноземний капітал сприяє зниженню транзакційних витрат в економіці	Процентна маржа	Від’ємна кореляція
4. Іноземний капітал впливає на кредитну активність банків відносно домогосподарств	Кредити домогосподарствам/ВВП Споживчі кредити/ВВП	?
5. Іноземний капітал підвищує фінансування імпорту	Кредити нерезидентам/ВВП Імпорт/Експорт	Позитивна кореляція Позитивна кореляція
6. Іноземний капітал сприяє покращенню якості кредитного портфеля банків	Проблемні кредити/Активи	Негативна кореляція
7. Іноземний капітал знижує прибутковість банківської діяльності	ROA ROE	Негативна кореляція Негативна кореляція
8. Іноземний капітал підвищує капіталізацію банківської системи	Адекватність регулятивного капіталу	Позитивна кореляція
9. Іноземний капітал знижує ліквідність банківської системи	Ліквідність Кредити/депозитів	Негативна кореляція Позитивна кореляція

Як видно з рисунку 2.7, досліджувані показники демонструють однонаправлене зростання. Розрахунок коефіцієнтів кореляції між показниками фінансової глибини та часткою іноземного капіталу в банківській системі України засвідчив наявність тісного позитивного зв’язку (рис. 2.8).

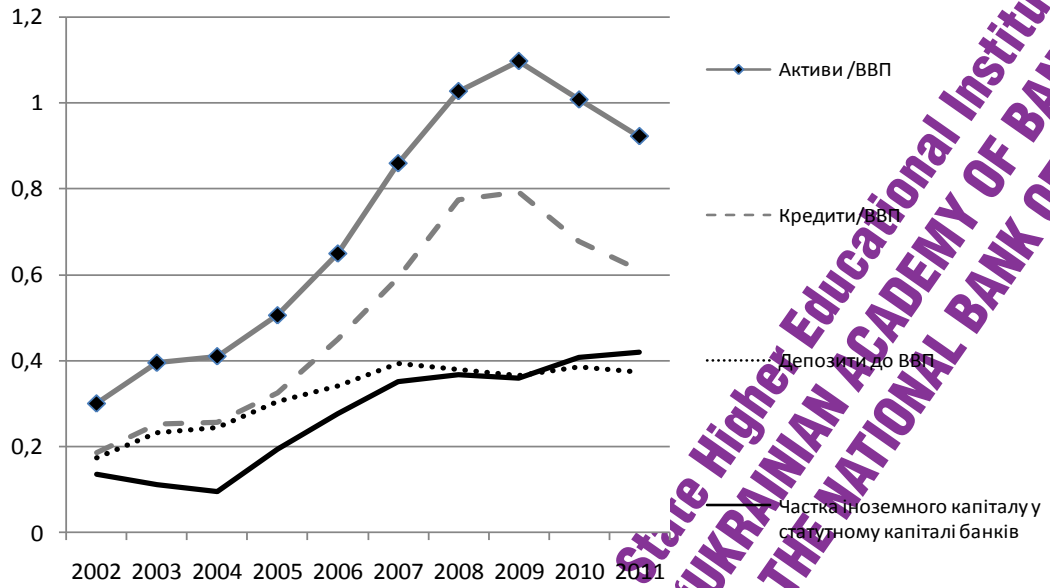

Рисунок 2.7 – Динаміка показників фінансової глибини в Україні протягом 2002-2011 рр. (складено за даними НБУ [102])

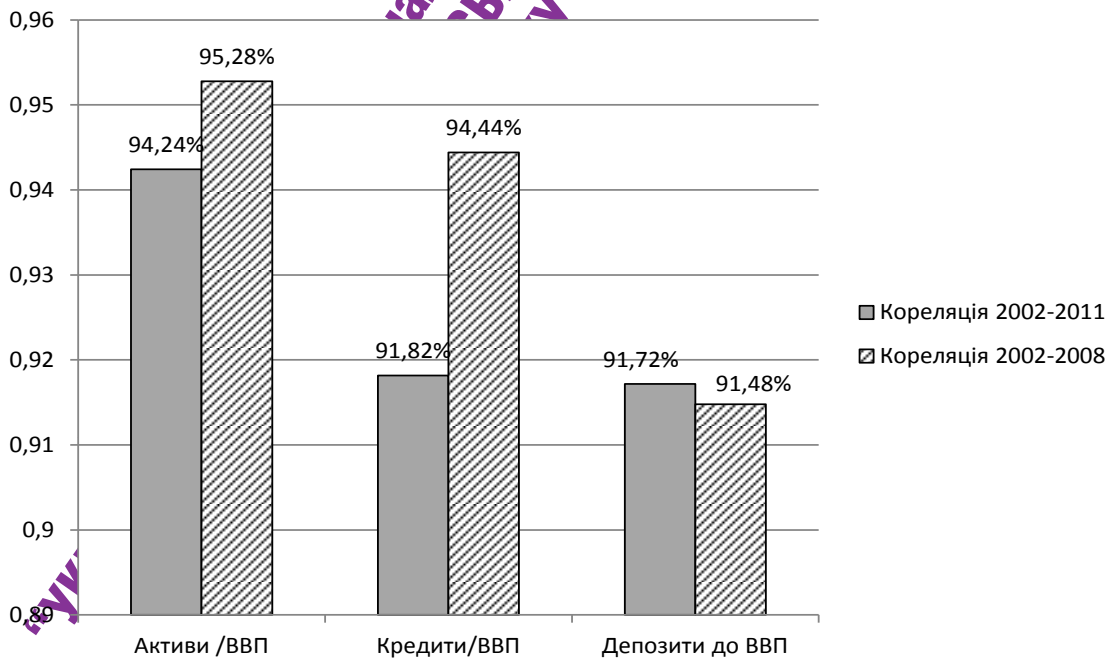

Рисунок 2.8 – Кореляція між показниками фінансової глибини та часткою іноземного капіталу в банківській системі України протягом 2002-2011 рр. (розраховано автором)

Як бачимо, перша гіпотеза про вплив іноземного капіталу в банківській системі на фінансову глибину економіки України виявилася правильною. Більше того, можна зазначити, що навіть кризові процеси 2008-2009 рр. не змінили даний взаємозв'язок. Кореляція до кризи та після кризи суттєво не відрізняється та є достатньо сильною.

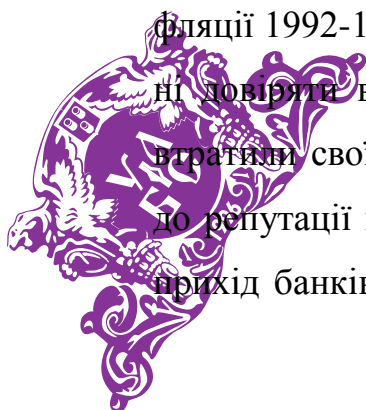
Проаналізуємо регресійні зв'язки між зазначеними показниками та часткою банків з іноземним капіталом. Пошук лінійних залежностей дозволив вивести наступні функції (табл. 2.12)

Таблиця 2.14 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та показниками фінансової глибини в Україні (розраховано автором)

Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R^2	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
Активи/ВВП	Частка іноземного капіталу	$Y=2,243*x+0,107$	0,888	63,538	5,32
Кредити/ВВП		$Y=1,654*x+0,043$	0,843	42,968	
Депозити/ВВП		$Y=0,56*x+0,168$	0,841	42,369	

Як видно з табл. 2.12, всі отримані нами залежності є значимими, що підтверджується високими значеннями коефіцієнтів детермінації та F-статистики, тому можемо констатувати, що іноземний капітал чинить значний позитивний вплив на показники фінансової глибини.

Перейдемо до аналізу другої гіпотези. Загалом питання довіри до банківського сектору України є достатньо болючим. Розчаровані наслідками гіперінфляції 1992-1995 рр., фінансової кризи 1998 та 2008 рр. українці не дуже схильні довіряти власні заощадження банкам. Окрім цього дуже багато українців втрачають свої заощадження у Ощадбанку СРСР, що також є великим мінусом до репутації вітчизняних банків у свідомості наших громадян. З огляду на це, прихід банків з іноземним капіталом, багатьма вченими-дослідниками розгля-

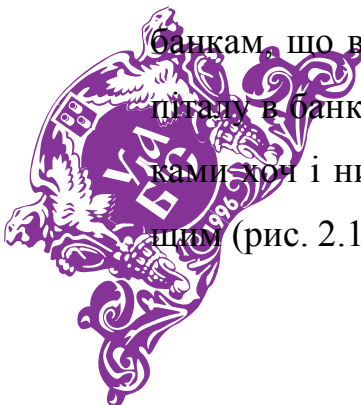
дався як поворотний момент в плані довіри до банківського сектору. Вважається, що за кордоном банки дорожать своєю репутацією та ставлять надійність вкладів своїх клієнтів на перше місце серед основних цілей діяльності. А отже, розширення їх присутності на українському ринку повинно покращити довіру населення до вітчизняного банківського сектору в цілому. Статистичним свідченням цього має бути зниження питомої ваги готівки в економіці та збільшення тривалості депозитів. Проаналізуємо зазначені показники в динаміці (рис. 2.9).

Регресійний аналіз виявив наступні функціональні зв'язки (табл. 2.15)

Таблиця 2.15 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та показниками довіри до банківської системи України (розраховано автором)

Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R^2	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
Депозити «до запитання»/строкові депозити	Частка іноземного капіталу	$Y = -0,953 * x + 0,874$	0,632	13,73	5,32
M1/M3		$Y = -0,369 * x + 0,604$	0,664	15,78	
Грошова маса /грошова база		$Y = 1,635 * x + 2,098$	0,712	19,79	

Загалом можна констатувати правильність наших прогнозів щодо напрямку зв'язку між іноземним капіталом та довірою населення до банків. За останні 10 років населення хоч і не значно, проте все ж таки стало більше довіряти банкам, що в свою чергу супроводжувалося зростанням частки іноземного капіталу в банківській системі. Рівень же кореляції між досліджуваними показниками хоч і нижчий ніж у попередньої групи показників, проте є досить значущим (рис. 2.10).

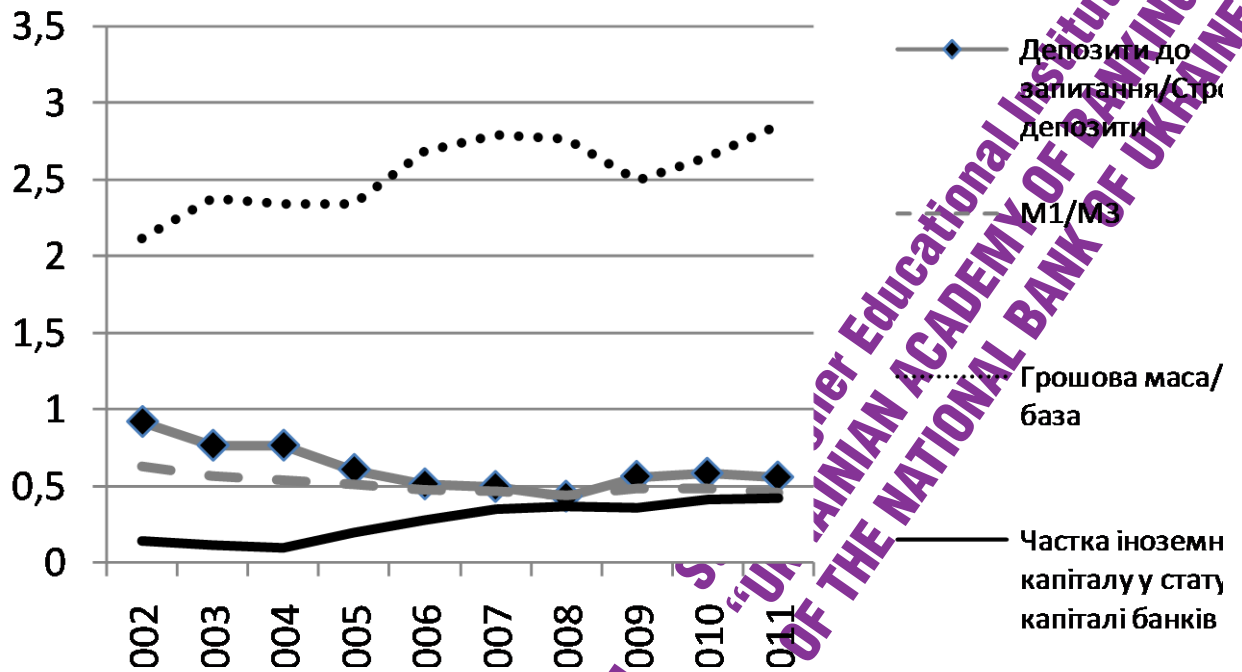
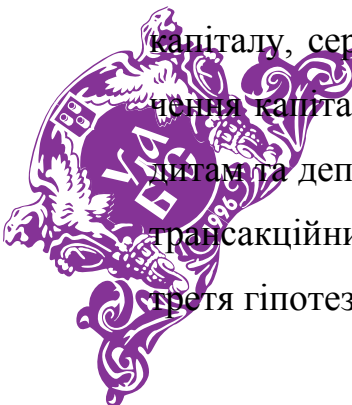

Рисунок 2.9 – Динаміка показників довіри населення до банківської системи та частки іноземного капіталу в банківській системі України протягом 2002-2011 рр. (розраховано за даними НБУ [102])

Загалом, можна зауважити, що лінійні функціональні зв'язки є досить сильними, що підтверджується значущими показниками детермінації та F-статистики, а отже вплив іноземного капіталу на довіру до банківської системи є досить сильним та позитивним.

Не можна не відзначити, що до кризи, тобто до 2008 р., кореляція була сильнішою, зазнавши послаблення у після кризові роки. Це може свідчити про те, що населення більш негативно відреагувало на наслідки кризи в банківському секторі, ніж іноземні інвестори.

Загалом, у вітчизняній науковій літературі висловлювалося досить багато думок щодо позитивних змін в банківському секторі під впливом іноземного капіталу, серед усього іншого, очікувалося, що завдяки нижчій вартості залучення капіталу іноземними інвесторами, різниця у процентних ставках по кредитах та депозитам буде зменшуватися, що в свою чергу призведе до зниження трансакційних витрат в банківській системі. Саме цього і стосується наступна – третя гіпотеза.

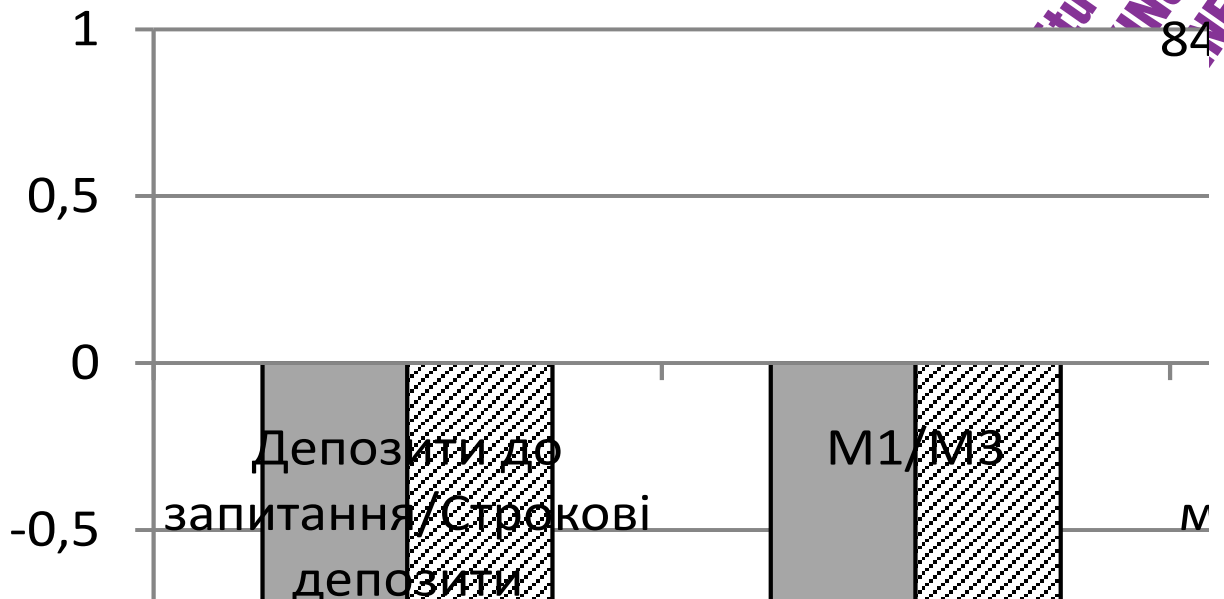

Рисунок 2.10 – Коефіцієнти кореляції між показниками довіри до банківської системи та часткою іноземного капіталу в статутному капіталі банків України протягом 2002-2011 рр.

Для її перевірки проаналізуємо динаміку процентної маржі вітчизняних банків (рис. 2.11).

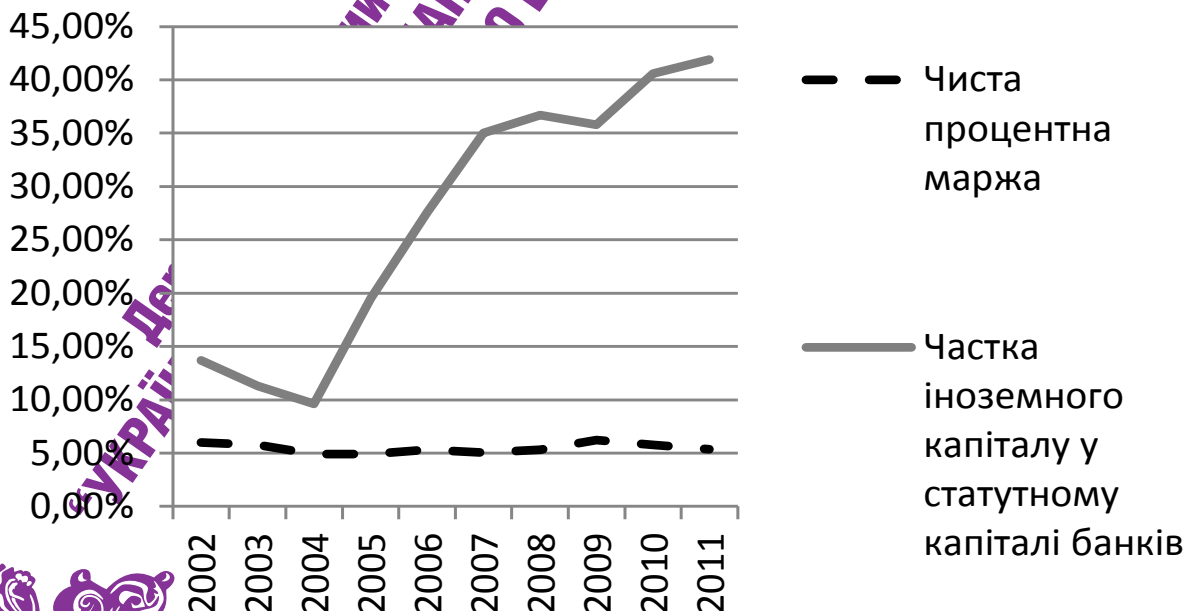

Рисунок 2.11 – Динаміка чистої процентної маржі та частки іноземного капіталу в банківській системі України протягом 2002-2011 рр. (розраховано за даними

НБУ [102])

Як видно з даного рисунку, взаємозв'язок між досліджуваними показниками практично відсутній, а отже висунута нами гіпотеза про зниження транзакційних витрат банків під впливом іноземного капіталу не справдилася. Коефіцієнт кореляції досить низький – 11 %.

Даний висновок також підтверджується пошуком лінійних функціональних зв'язків за допомогою регресійного аналізу (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та чистою процентною маржою банківської системи України (розраховано автором)

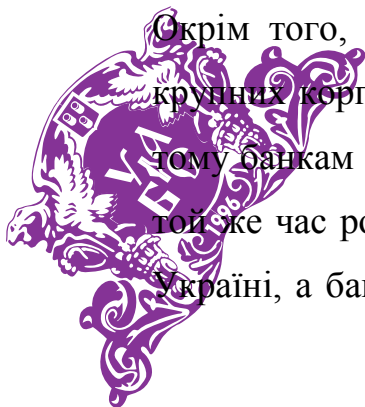
Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R^2	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
Чиста процентна маржа	Частка іноземного капіталу	$Y=0,418*x+5,341$	0,013	0,104	5,32

Як бачимо, лінійна функціональна залежність в даному випадку практично відсутня.

Таким чином, можемо констатувати, що іноземні інвестори не зацікавлені у зниженні процентної маржі, зберігаючи поки свій потенціал невикористаним. Можемо зробити припущення, що таким чином банки з іноземним капіталом страхують себе від посилення конкурентної боротьби у майбутньому.

Четверта гіпотеза ґрунтується на тому, що корпоративний сектор достатньо давно і успішно співпрацює з вітчизняними банками, а отже конкурентні переваги на даному секторі ринку не на користь банків з іноземним капіталом.

Окрім того, враховуючи реалії української економіки – більшість контактів крупних корпоративних клієнтів з банками зав'язані на особистих відносинах, тому банкам з іноземним капіталом досить важко завойовувати даний ринок. У той же час роздрібний бізнес має досить великий потенціал для розширення в Україні, а банки з іноземним капіталом мають великий досвід роботи з ним в

різних країнах. Додатковим плюсом даного сектору є й те, що кредитування фізичних осіб є більш прибутковим бізнесом ніж кредитування суб'єктів господарювання. Ці та інші фактори дають підстави сподіватися, що прихід банків-нерезидентів стимулюватиме кредитування фізичних осіб, посилюючи конкурентну боротьбу на даному ринку. Перевіримо статистично правильність наших припущень (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та кредитною активністю банків відносно домогосподарств (розраховано автором)

Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R^2	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
Кредити домогосподарствам /ВВП	Частка іноземного капіталу	$Y=0,668*x-0,035$	0,727	21,27	5,32
Споживчі кредити/Активи БС		$Y=0,185*x+0,078$	0,258	2,78	

Ми визначили, що дійсно, банки з іноземним капіталом стимулюють кредитування домогосподарств, причому простежується досить щільний лінійний зв'язок (коэф. детермінації 0,727), проте вони не чинять суттєвого впливу на структуру даного кредитування, зокрема на активізацію саме споживчого кредитування. Лінійні функціональні зв'язки є дуже слабкими та практично не пояснюють змін у споживчому кредитуванні.

Аналіз динаміки аналізованих показників (рис. 2.12) показує, що розбалансування відбулося після 2008 р., до цього вони зростали однонаправлено.

Зважаючи на вищенаведені дані, можемо констатувати, що до 2008 р. спостерігалася чітка кореляція між нарощуванням частки іноземного капіталу та кредитуванням фізичних осіб вітчизняними банками.

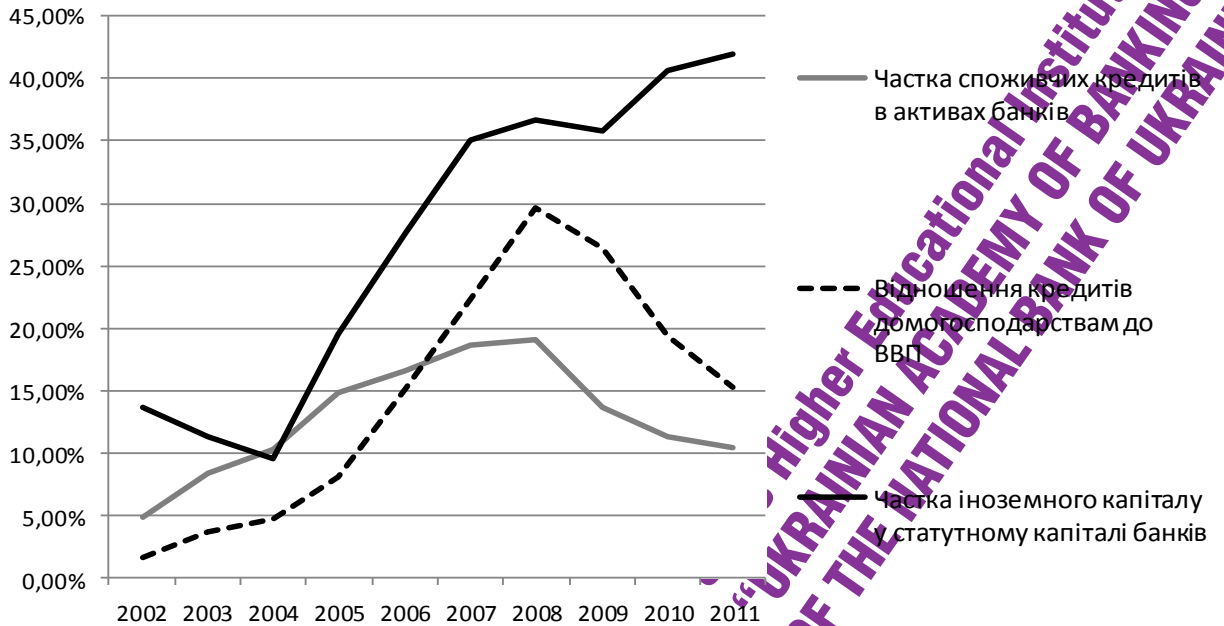
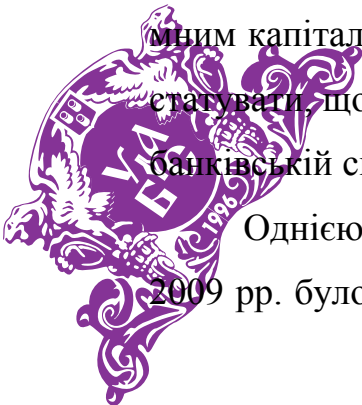

Рисунок 2.12 – Динаміка показників активності банків відносно домогосподарств та частки іноземного капіталу в банківській системі країни протягом 2002-2011 рр. (розраховано за даними НБУ[102])

Так, зокрема коефіцієнт кореляції між часткою споживчих кредитів в активах банків та часткою іноземного капіталу за 2002-2008 роки склав 88,83 %. Кореляція ж між відношенням кредитів домогосподарства до ВВП та часткою іноземного капіталу в банківській системі за відповідний період перевищила 96 %. Заради справедливості варто зазначити, що у післякризові роки банки трохи охолонули в своїх надіях та зменшили кредитування фізичних осіб, що призвело до зменшення досліджуваної залежності в середньому на 28 % та 11 % відповідно. Даному охолодженню також сприяла заборона НБУ на кредитування фізичних осіб в іноземній валюті, що послабило позиції банків з іноземним капіталом на досліджуваному сегменті ринку. Таким чином можемо констатувати, що присутня позитивна кореляція між часткою іноземного капіталу в банківській системі та активністю кредитування фізичних осіб.

Однією з головних причин фінансово-економічної кризи в Україні в 2008-2009 рр. було суттєве переважання імпорту над експортом. Так, зокрема, дефі-

цит торгового балансу України у 2008 р. склав понад 13 млрд. дол. США, що в результаті і призвело до значної девальвації гривні восени 2008 р. Однією з головних причин цього на нашу думку була активізація кредитування, яке переважно спрямовувалося на купівлю імпортних товарів, а отже і банки з іноземним капіталом приймали в цих процесах активну участь. Іншим аргументом на користь висунутої нами п'ятої гіпотези є те, що, маючи доступ до іноземних ринків капіталу, банки з іноземним капіталом залучають значні обсяги капіталу саме в іноземній валюті і для зменшення впливу валютного ризику доцільно буде фінансувати кредитування саме імпортних операцій, за якими відбуваються розрахунки також у валюті.

Дана залежність має важливе значення для економічної безпеки країни, оскільки надмірне переважання імпорту над експортом загрожує значною дестабілізацією економіки, особливо враховуючи імпортозалежність України по високотехнологічній продукції, енергоносіям та іншим суспільно важливим товарам. Проаналізуємо кореляцію показників, що характеризують дану гіпотезу, протягом 2002-2011 рр. (рис. 2.13).

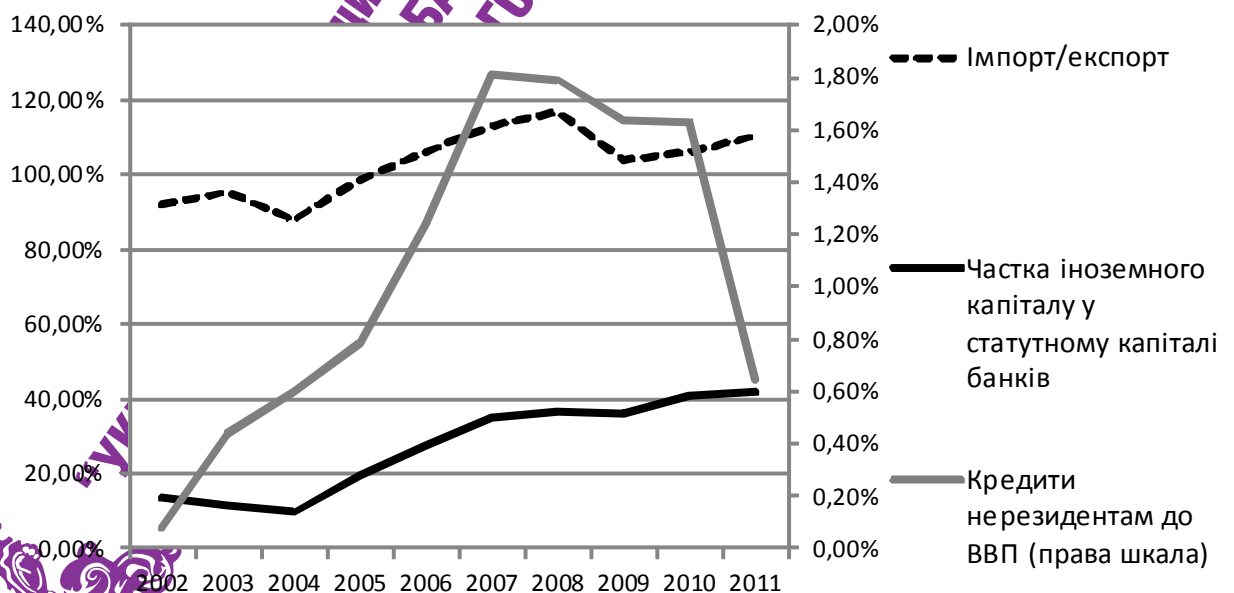

Рисунок 2.13 – Динаміка відношення імпорту до експорту, кредитів нерезидентам до ВВП та частки іноземного капіталу в банківській системі України за 2002-2011 рр.

Не важко помітити, що до 2008 р. спостерігалася стійка позитивна кореляція між досліджуваними показниками. Так, за 2002-2008 рр. динаміка відношення імпорту до експорту та частки іноземного капіталу співпадала на 98 %, а кредитів нерезидентам та частки іноземного капіталу – на 94 %.

Результати регресійного аналізу наведені у табл. 2.18.

Регресійний аналіз виявив досить щільний взаємозв'язок між часткою іноземного капіталу та відношенням імпорту до експорту, коеф. детермінації для лінійної залежності склав 0,767, що є досить високим показником, враховуючи значення критерія Фішера, яке перевищує табличне.

Таблиця 2.18 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та показниками фінансування імпорту (розраховано автором)

Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R^2	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
Кредити нерезидентам /ВВП	Частка іноземного капіталу	$Y=0,037*x+0,001$	0,545	9,57	5,32
Імпорт/Експорт		$Y=0,645*x+0,854$	0,767	26,3	

Що стосується залежності кредитів нерезидентам та частки іноземного капіталу, то в даному випадку значення коефіцієнта детермінації є невисоким (лише 0,545), проте критерій Фішера свідчить про не випадковість такого зв'язку та значимість моделі.

Кризові процеси, зокрема різка девальвація гривні, внесли свої корективи, що призвело до суттєвого зниження даних коефіцієнтів кореляції до 14 % та 74 % відповідно. Як висновок можемо зазначити, що в періоди стабільного розвитку економіки іноземний капітал сприяє нарощуванню кредитування імпорту, що перетворюється на каталізатор кризових процесів під час економічної нестабільності.

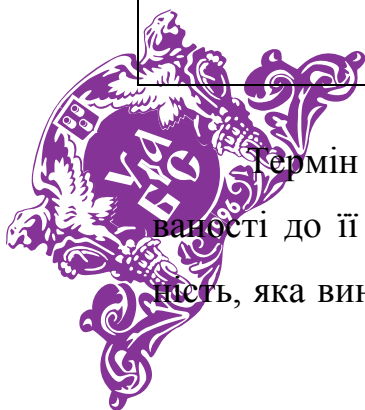
Наступна гіпотеза стосується позитивного впливу іноземного капіталу на якість кредитного портфеля банків. Аргументами на користь даного твердження є те, що банки з іноземним капіталом більш відповідально ставляться до власної безпеки і не схильні до проведення ризикових операцій. Також, маючи значний напрацьований досвід закордоном, такі банки прискількише ставляться до вибору своїх позичальників. Перевірка даної гіпотези засвідчила наступні результати (табл. 2.19).

Отже ми можемо засвідчити відсутність прямого лінійного зв'язку між якістю кредитних портфелів банківської системи та рівнем присутності іноземних банків, проте, зважаючи на поступовість виникнення проблемної заборгованості та її визнання на балансі банку, ми вирішили перевірити даний зв'язок із дворічним зміщенням.

Таблиця 2.19 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та показниками фінансування імпорту (розраховано автором)

Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R ²	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
Проблемні кредити/Активи	Частка іноземного капіталу	$Y=0,152*x+0,01$	0,253	2,7	5,32
Проблемні кредити/Активи	Частка іноземного капіталу (зі зміщенням на 2 роки назад)	$Y=0,282*x-0,009$	0,683	17,27	

Термін у 2 роки обумовлений середнім терміном від виникнення заборгованості до її визнання як проблемна. Іншими словами, проблемна заборгованість, яка виникла цього року була сформована в середньому два роки тому. В

результаті ми отримали досить значущий лінійний зв'язок із коефіцієнтом детермінації 0,683, підтверджений критерієм Фішера, який перевищує табличне значення (табл. 2.16).

Графічно динаміка досліджуваних показників представлена на рис. 2.14.

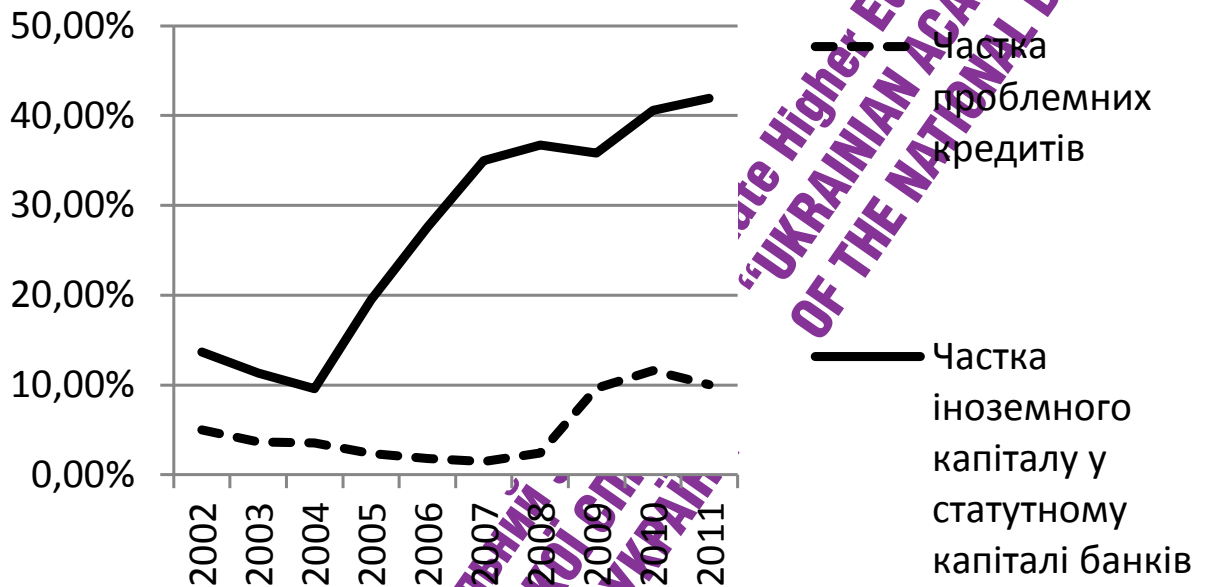

Рисунок 2.14 – Динаміка частки проблемних кредитів та іноземного капіталу в банківській системі України в 2002-2011 рр.

До 2008 р. спостерігається достатньо суттєва негативна кореляція між даними показниками і становила -76,3 %. Тобто, нарощування присутності іноземного капіталу в банківській системі України сприяло скороченню частки проблемних кредитів. Проте, починаючи з 2009 р. відбулося суттєве погіршення якості кредитного портфелю, причому воно стосувалося як вітчизняних так і банків з іноземним капіталом. В результаті загальний коефіцієнт кореляції даних показників за 2002-2011 рр. склав 50,3 %. У висновку можна зазначити, що в періоди стабільного розвитку економіки банки з іноземним капіталом сприяють очищенню кредитного портфелю банківської системи, проте в кризові періоди вони не здатні кардинально змінити негативні тенденції і відчувають ті ж самі проблеми, що і банки з українським капіталом.

Розглядаючи прибутковість діяльності банків України в межах перевірки сьомої гіпотези, перш за все, слід проаналізувати вплив іноземного капіталу на рентабельність активів та капіталу. Загалом, з 2003 р. по 2012 р. рентабельність активів знизилася з 1 % до -0,7 %. Проте тенденція не є сталою, вітчизняна банківська система демонструвала стабільний рівень прибутковості до настання кризи, тобто до 2008 р.. Починаючи ж з 2009 р. українські банки в повній мірі почали відчувати наслідки кризи, що негативно відобразилося на ефективності їх діяльності. На відміну від рентабельності активів, рентабельність капіталу демонструвала впевнене зростання, яке, щоправда, також продовжувалося до 2009 р. Таку різницю в показниках рентабельності можна пояснити тим, що зростання активів та прибутків банків відбувалося випереджаючими темпами порівняно зі зростанням обсягів капіталу. Сподівання окремих вітчизняних вчених щодо того, що притік іноземного капіталу до банківської системи підвищить її капіталізацію не справдилися. Аналіз статистичних даних свідчить проте, що банки з іноземним капіталом не прагнули збільшувати власний капітал, задовольняючись лиш необхідним мінімумом, якого вимагало нормативно-правове поле та об'єктивні реалії ризиковості банківських операцій.

Враховуючи вищезазначені тенденції в прибутковості та в частці іноземного капіталу в банківській системі України можна констатувати відсутність зв'язку між даними показниками діяльності банківської системи (рис. 2.15). Розрахунки відповідних коефіцієнтів кореляції підтверджують зроблені нами висновки.

Так, зокрема, коефіцієнт кореляції між ROA та часткою іноземного капіталу протягом 2002-2011 рр. дорівнює -52,5 %, а між ROE та часткою іноземного капіталу за той же період – (-51,1) %.

Регресійний аналіз також не виявив значимого зв'язку між даними показниками (табл. 2.20)

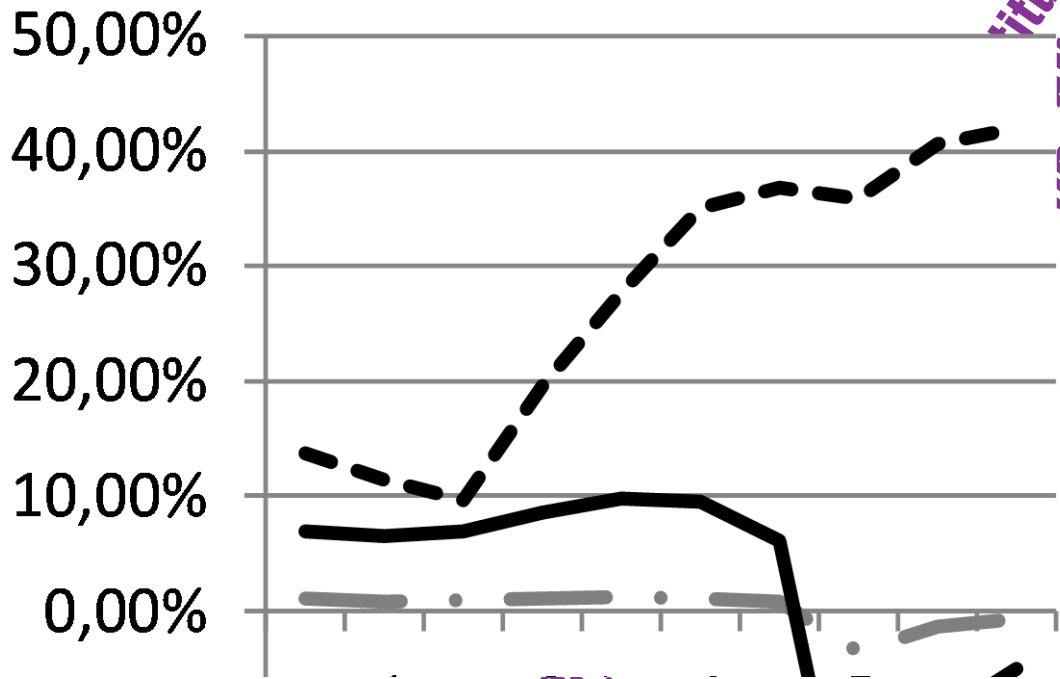

Рисунок 2.15 – Динаміка показників ROA, ROE та частки іноземного капіталу в банківській системі України з 2003 по 2012 рр.

Таблиця 2.20 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та показниками прибутковості банківської системи (розраховано автором)

Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R ²	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
ROA	Частка іноземного капіталу	$Y = -4,225 \cdot x + 0,276$	0,276	3,05	5,32
ROE		$Y = -0,471 \cdot x + 0,141$	0,261	2,83	

Таким чином можна констатувати, що за даний період відсутня пряма кореляція між показниками прибутковості та часткою іноземного капіталу в банківській системі України. Проте не можна не помітити, що до початку 2008 р., динаміка вищезазначених показників демонструвала однонаправлений ріст.

Аналогічна ситуація спостерігається і для ліквідності банківської системи. Щоправда зниження ліквідності відбулося дещо раніше, ніж зниження при-

бутковості – у 2007 р. і досягло свого нижнього значення у 2009 р. на рівні 17,1 % (рис. 2.16). На нашу думку, це пов'язано зі стрімким нарощуванням кредитування вітчизняних банків, що відбувалося значно вищими темпами ніж зростання депозитної бази.

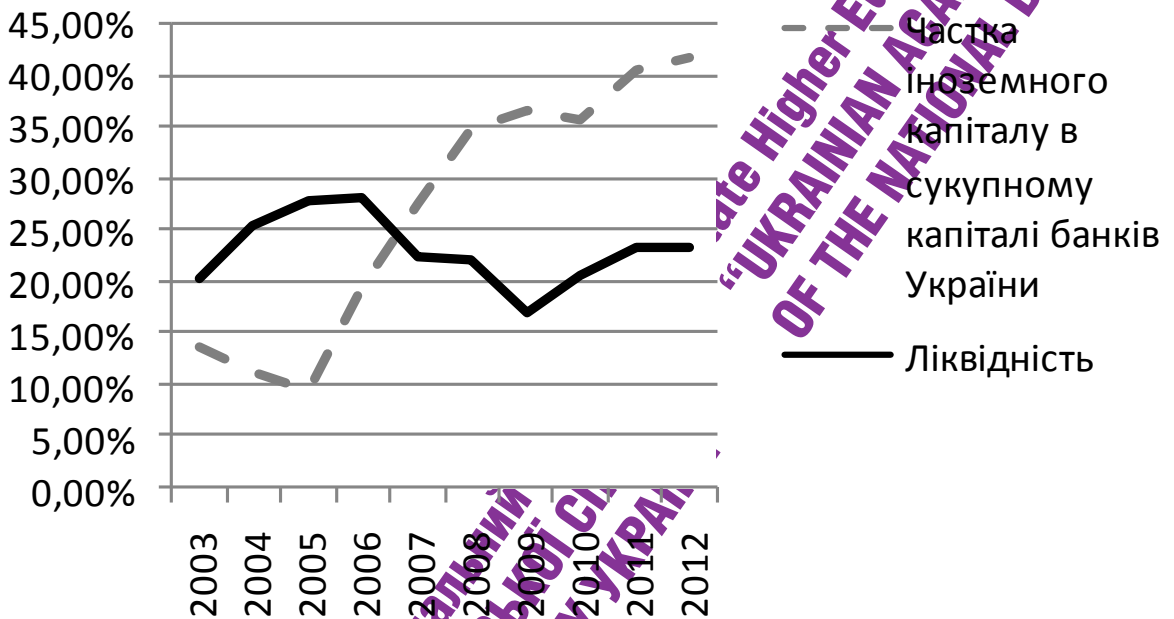

Рисунок 2.16 – Динаміка ліквідності банківської системи України та частки іноземного капіталу в ній протягом 2003-2012 рр.

Результати регресійного аналізу залежності ліквідності банківської системи України від іноземного капіталу представлені у табл. 2.21.

Таблиця 2.21 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та ліквідністю банків (розраховано автором)

Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R ²	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
Ліквідність	Частка іноземного капіталу	$Y = -0,141 \cdot x + 0,27$	0,267	2,92	5,32
Кредити/Депозити		$Y = 2,551 \cdot x + 0,668$	0,687	17,6	

Позитивна кореляція між часткою іноземного капіталу та ліквідністю банківської системи спостерігалася лише протягом короткого періоду 2005-2007 рр. та в післякризовий період 2009-2012 рр., загальний же коефіцієнт кореляції між даними двома показниками за 2003-2012 рр. становить 51,7 %, що може свідчити про те, що позитивний вплив на ліквідність іноземний капітал має лише у часи відносної стабільності розвитку банківської системи. У кризові періоди спостерігається навпаки – негативна кореляція, а отже, іноземний капітал може бути каталізатором дестабілізації ліквідності банківської системи у період кризи.

Даний висновок також підтверджується динамікою адекватності капіталу, яка є одним з основних індикаторів фінансової стійкості банківської системи. Позитивна, рівно як і негативна, довгострокова кореляція між адекватністю капіталу та часткою іноземного капіталу в банківській системі не спостерігається. Так, за досліджуваний період з 2003 по 2012 рр. коефіцієнт кореляції склав 12,4 %, що є несуттєвим. Різницю в динаміці даних показників представлено на рис. 2.17.

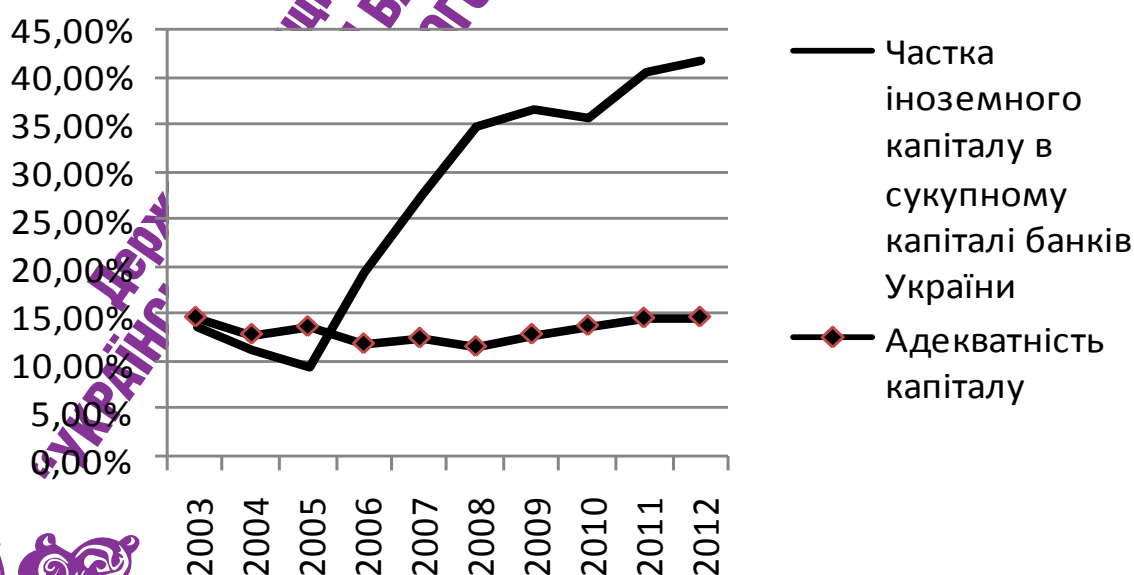

Рисунок 2.17 – Динаміка адекватності капіталу та частки іноземного капіталу в банківській системі України протягом 2003-2012 рр.

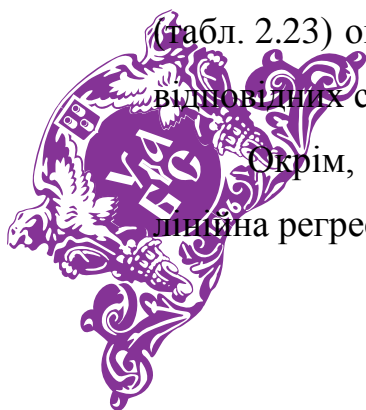
Регресійний аналіз також не виявив суттєвого зв'язку між адекватністю капіталу та часткою іноземного капіталу в банківській системі України (табл. 2.22).

Таблиця 2.22 – Функціональна залежність між часткою іноземного капіталу та адекватністю капіталу (розраховано автором)

Залежна змінна	Незалежна змінна	Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації R ²	Ф-критерій (факт)	Ф-критерій (табл.), $\alpha=0,05$
Адекватність капіталу	Частка іноземного капіталу	$Y=0,011*x+0,13$	0,015	0,125	5,32

Таким чином, ми перевірили усі висунуті нами гіпотези. В якості загального висновку, можна зазначити, що криза внесла досить суттєві корективи у формування залежностей між часткою іноземного капіталу та базовими показниками розвитку банківської системи України. У більшості випадків в докризовий період спостерігалася стійка кореляція між досліджуваними показниками, яка була порушена кризовими процесами. Аналізуючи характер виявлених залежностей, можемо зазначити, що іноземний капітал має позитивний вплив на банківську систему України, покращуючи якість надаваних послуг та сприяючи збільшенню їх обсягів. З іншого боку, вплив іноземного капіталу є достатньо сильним дестабілізуючим фактором розвитку банківської системи, оскільки, як показують розрахунки, у кризові періоди окремі аспекти діяльності банків з іноземним капіталом лише посилюють розбалансування економіки (четверта, п'ята та шоста гіпотези). Результати перевірки висунутих нами гіпотез (табл. 2.23) окреслюють поле пріоритетної уваги з боку регулятора для вжиття відповідних стабілізуючих заходів у майбутньому.

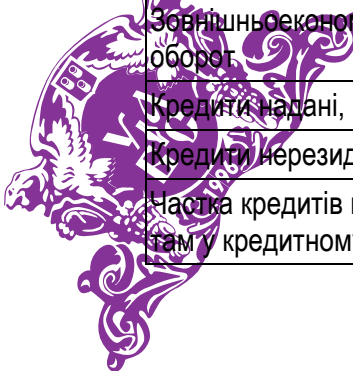
Окрім, вищезазначеного, кореляційно-регресійний аналіз засвідчує, що лінійна регресійна модель є достатньо адекватною для пояснення основних змін

грошово-кредитного ринку та розвитку економіки під впливом іноземного капіталу (табл. 2.24-2.25).

Таблиця 2.24 – Трирічні коефіцієнти кореляції між окремими показниками розвитку економіки України та часткою іноземного капіталу (власні розрахунки)

Показник	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ВВП (млн.грн)	-0,96328	0,81192	0,997104	0,984267	0,913327	0,914976	0,999836
Сукупні активи	-0,99647	0,894018	0,982129	0,975543	0,909334	0,811578	0,916579
Сукупні кредити(млн.грн)	-0,99932	0,908973	0,973843	0,982517	0,880353	0,864432	0,563591
Сукупні депозити млн.грн.	-0,99623	0,894036	0,997991	0,978999	0,962763	0,973342	0,992435
Зобов'язання банків	-0,9986	0,905162	0,984948	0,973395	0,921933	0,914104	0,603829
Депозити до запитання (млн.грн)	-0,99473	0,837682	0,999794	0,962105	0,990694	0,50807	0,903324
Строкові депозити (млн.грн)	-0,99985	0,916719	0,996181	0,984511	0,948392	0,996745	0,806625
M1	-0,99307	0,894508	0,999929	0,967412	0,965722	0,756678	0,955285
M3 (грошова маса)	-0,99502	0,893263	0,998658	0,976283	0,951774	0,946694	0,997347
Грошова база	-0,97839	0,886793	0,991442	0,951397	0,940214	0,76268	0,928505
Чиста процентна маржа	0,908244	-0,35446	0,835766	0,34316	-0,34008	0,185109	-0,13252
Кредити споживчі (млн.грн)	-0,99469	0,925454	0,989336	0,970577	0,916163	0,98363	-0,53272
Кредити домогосподарствам (млн.грн)	-0,99512	0,922774	0,958661	0,985032	0,892567	0,973342	-0,72339
Непрацюючі Активи (проблемні кредити)	-0,97096	0,582874	0,915861	0,983032	0,737952	0,138681	0,531622
Темп росту ВВП (відсотків до попереднього року)	-0,94403	0,822753	0,030468	-0,20003	0,965478	0,405776	-0,29624
ВВП на душу населення (грн.)	-0,96386	0,813137	0,996902	0,984461	0,91282	0,906808	0,999931
Індекс інфляції (Індекс споживчих цін)	-0,99406	-0,14665	-0,39839	0,938347	0,92689	0,595752	-0,5487
Експорт товарів та послуг, млн.дол. США	-0,95857	0,512901	0,962584	-0,77314	0,14249	0,992464	0,141841
Імпорт товарів та послуг, млн.дол. США	-0,99152	0,809417	0,993493	-0,72245	0,171547	0,998117	0,033521
Зовнішньоекономічний оборот	-0,97591	0,67884	0,986583	-0,74647	0,15866	0,996067	0,07831
Кредити надані, млн. грн.	-0,97402	0,890275	0,960146	0,984757	0,901783	0,912398	-0,18459
Кредити нерезидентам	-0,99769	0,84914	0,959136	0,978634	0,978219	0,999963	0,802962
Частка кредитів нерезидентам у кредитному портфелі	-0,98235	0,473455	0,998429	0,964958	-0,34262	-0,72986	0,965318

Таблиця 2.25 – Трирічні коефіцієнти кореляції між показниками розвитку банківської системи України та часткою іноземного капіталу (власні розрахунки)

Показник	Роки							
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ROA	0,582543	0,774505	0,969455	0,522403	-0,80918	-0,02309	0,176369	0,999559
ROE	0,098097	0,924457	0,999697	0,738405	-0,69997	-0,05001	0,199188	0,999983
Адекватність капіталу	0,633382	-0,95585	-0,69714	-0,30259	-0,04191	0,559879	0,741935	0,994785
Ліквідність	-0,99481	0,474844	-0,80027	-0,89875	-0,68138	-0,97573	0,695728	0,990265
Кредити до депозитів	0,848754	0,468145	0,845319	0,992059	0,832769	0,449135	-0,62882	-0,9957

Так, зокрема, лінійна регресійна модель є адекватною для пояснення впливу іноземного капіталу на такі показники як: активи банківської системи до ВВП, кредити до ВВП, частка проблемних кредитів (коефіцієнт детермінації 0,68 за умови дворічного лагу), кредити нерезидентам (коефіцієнт детермінації 0,81), резерви банків під активні операції до активів (коефіцієнт детермінації 0,545), відношення імпорту до експорту (коефіцієнт детермінації 0,77).

Усі отримані результати підтверджуються значимими коефіцієнтами Ф-статистики, що підтверджує результати протестованих нами гіпотез.

Нам вдалося однозначно підтвердити три з дев'яти висунутих нами гіпотез, а саме щодо сприяння підвищенню фінансової глибини економіки (гіпотеза № 1), підвищення довіри населення до банківського сектору (гіпотеза № 2) та підвищення фінансування імпорту (гіпотеза № 5). За іншими гіпотезами отримані результати є неоднозначними, в першу чергу через те, що на досліджуваний період припали кризові явища 2008-2009 рр., які в окремих випадках кардинально змінили характер залежності, що свідчить про нестабільність сформованих взаємозв'язків.

Таблиця 2.23 – Результати перевірки гіпотез щодо впливу іноземного капіталу на банківську систему України

(складено автором)

Пропонована гіпотеза	Показники для перевірки гіпотези	Очікувана залежність	Коефіцієнти кореляції між відповідним показником та часткою іноземного капіталу в банківській системі України, %		Лінійна функціональна залежність	Коефіцієнт детермінації	Значимість зв'язку
			2002-2008 рр.	2002-2011 рр.			
1. Іноземний капітал сприяє підвищенню фінансової глибини економіки	Активи БС/ВВП Сукупні кредити/ВВП Сукупні депозити/ВВП	Позитивна кореляція	95,3	94,2	$Y=2,243*x+0,107$	0,888	Значимий
			94,4	91,8	$Y=1,654*x+0,043$	0,843	
			91,5	91,7	$Y=0,56*x+0,168$	0,841	
2. Іноземний капітал підвищує довіру до банківського сектору	Депозити «до запитання»/строкові депозити М1/М3 Грошова маса/грошова база	Від'ємна кореляція	-89,4	-79,5	$Y=-0,953*x+0,874$	0,632	Значимий
			-84,0	-81,5	$Y=-0,369*x+0,604$	0,664	
			89,2	84,4	$Y=1,635*x+2,098$	0,712	
3. Іноземний капітал сприяє зниженню транзакційних витрат в економіці	Чиста процентна маржа	Від'ємна кореляція	-29,2	11,3	$Y=0,418*x+5,341$	0,013	Не значимий
4. Іноземний капітал впливає на кредитну активність банків відносно домогосподарств	Кредити домогосподарств/ВВП Споживчі кредити/Активи БС	?	96,0	85,2	$Y=0,668*x-0,035$	0,727	Значимий
			88,8	50,8	$Y=0,185*x+0,078$	0,258	Не значимий
5. Іноземний капітал підвищує фінансування імпорту	Кредити нерезидентам/ВВП Імпорт/Експорт	Позитивна кореляція	94,2	73,8	$Y=0,037*x+0,001$	0,545	Значимий
			98,0	14,4	$Y=0,645*x+0,854$	0,767	
6. Іноземний капітал сприяє покращенню якості кредитного портфеля банків*	Проблемні кредити/Активи банків*	Негативна кореляція	-76,3	50,3	$Y=0,152*x+0,01$	0,253	Не значимий
7. Іноземний капітал знижує прибутковість банківської діяльності	ROA ROE	Негативна кореляція	81,6	-52,5	$Y=-4,225*x+0,276$	0,276	Не значимий
			92,4	-51,1	$Y=-0,471*x+0,141$	0,261	
8. Іноземний капітал підвищує капіталізацію банківської системи	Адекватність регулятивного капіталу	Позитивна кореляція	-71,7	12,4	$Y=0,011*x+0,13$	0,015	Не значимий
9. Іноземний капітал знижує ліквідність банківської системи	Ліквідність Кредити/депозити	Негативна кореляція	-43,4	-51,7	$Y=-0,141*x+0,27$	0,267	Не значимий
			84,8	82,9	$Y=2,551*x+0,668$	0,687	

Примітка:

*- При дослідженні взаємозв'язку між часткою іноземного капіталу в банківській системі та часткою проблемних кредитів, було виявлено, що між даними показниками існує дворічний лаг, що обумовлений особливостями обліку та визнання проблемної заборгованості. При врахуванні цього факту, спостерігається значима лінійна залежність виду $Y=0,282*x-0,009$, коефіцієнт детермінації при цьому складає 0,683, а фактичне значення критерію Фішера (17,27) більше за табличне (5,32)

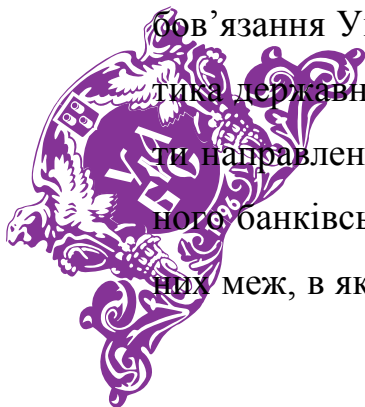

2.3 Обґрунтування оптимальної частки іноземного капіталу в банківській системі України в контексті забезпечення її фінансової стійкості

Сучасні глобалізаційні процеси та участь в них України призвели до лібералізації руху іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему. Вступ України до СОТ та поява можливості банків-нерезидентів відкривати свої філії на її території стали ще однією причиною для проникнення іноземних інвестицій у вітчизняний банківський сектор. Немає сумніву, що прихід нових іноземних власників у вітчизняні банки створює ряд переваг та перспектив для розвитку банківської справи в Україні та інтеграції всієї фінансової системи країни у світове господарство загалом. Однак зважаючи на доволі швидке зростання частки іноземного капіталу в банківській системі України за останні п'ять років, виникає проблема появи загроз для вітчизняного банківського сектору.

У першу чергу, головною загрозою надмірного обсягу іноземного банківського капіталу в Україні є ризик захоплення стратегічно важливих позицій на ринку та отримання «монополної влади» на здійснення банківської діяльності. Це несе негатив для розвитку вітчизняного банківництва та можливе витіснення українських банківських структур з сегментів ринку або ж вихід останніх взагалі. У той же час дії банків з іноземним капіталом в Україні мають співпадати з загальними стратегічними цілями держави та не порушувати цілісності та збалансованості фінансової системи країни [135].

Отже, політика регулювання частки іноземного капіталу в банківській системі України має враховувати одночасно переваги та недоліки присутності банків з іноземним капіталом у банківському секторі. Тому, не зважаючи на зобов'язання України перед СОТ бути відкритою для іноземних інвестицій, політика державних органів в сфері банківського регулювання та контролю має бути направлена не лише на створення умов для збільшення присутності іноземного банківського капіталу, а й на визначення його мінімальних та максимальних меж, в яких присутність іноземного капіталу в банківській системі України

матиме позитивний вплив на банківську діяльність та не створюватиме перешкоду для формування здорової конкуренції на українському ринку банківських послуг.

У зв'язку з цим постає необхідність розробки відносних показників, які б всеохоплююче характеризували динаміку рівня іноземного капіталу в банківській системі України, та їх граничних меж, дотримання яких сприяло розвитку вітчизняного банківництва та не ставило б банківську систему країни у залежність від іноземних банківських структур.

Таким чином, в даному аспекті актуальності набуває пошук критичного рівня іноземного капіталу в банківській системі України. Значення цього показника в сучасних умовах розвитку вітчизняної банківської системи є однією з характеристик її інтегрованості у світову фінансову систему та місця іноземного капіталу в банківському секторі, що в свою чергу визначає рівень конкуренції на ринку банківських послуг, спектр останніх та рівень задоволення клієнтів у всебічних потребах, які можуть надавати банківські установи.

Для здійснення кількісної оцінки рівня іноземного капіталу в банківській системі України будемо опиратися на дослідження І. М. Кобушко [63] у напрямку моделювання критичного рівня іноземного капіталу на інвестиційному ринку України, але враховуючи власну мету та завдання дослідження.

Кількісно рівень присутності іноземного капіталу в банківській системі України можна оцінити за наступними показниками.

- 1) Відношення обсягу іноземного капіталу до загального обсягу капіталу в банківській системі (формула (2.12)):

$$LFC_C = \frac{C_f}{C_{BS}} \times 100\% , \quad (2.12)$$

де LFC_C – рівень іноземного капіталу в банківській системі України (через участь іноземних учасників в капіталі банку);

C_f – обсяг іноземного банківського капіталу;

C_{BS} – загальний обсяг капіталу банків у країні.

2) Відношення обсягу активів іноземних банків до загального обсягу активів банківської системи (формула (2.13)):

$$LFC_A = \frac{A_f}{A_{BS}} \times 100\%, \quad (2.13)$$

де LFC_A – рівень іноземного капіталу в банківській системі України (через участь іноземних учасників в активах банку);

A_f – обсяг іноземних банківських активів;

A_{BS} – загальний обсяг активів банків у країні.

Розрахунок обсягу іноземних банківських активів здійснюється відповідно до частки іноземного власника в капіталі банку (формула (2.14)):

$$A_f = \sum A_{fb} \times S_{fb}, \quad (2.14)$$

де A_f – обсяг іноземних банківських активів;

A_{fb} – активи окремого іноземного банку;

S_{fb} – іноземна участь в капіталі банку.

Отже, ґрунтуючись на ключових теоретичних положеннях щодо оцінки іноземного капіталу та аналізу рівня його присутності можемо зробити висновок, що більш доцільним буде використання другого підходу.

Тобто оцінку рівня іноземного капіталу в банківській системі України будемо здійснювати на основі розрахунку відношення обсягу активів іноземних банків до загального обсягу активів банківської системи. Використання такого підходу враховує диспропорції, що виникають в процесі існування різних форм власності в одній банківській установі. Розрахунок обсягу іноземних банківських активів залежно від частки іноземної сторони в капіталі банку дозволить уникнути подвійного сумування часток іноземних власників і завищення масштабів іноземного контролю в банківському секторі країни. Поряд з цим необхідно дослідити вплив обсягу іноземних банківських активів на рівень фінансо-

вої стійкості банківської системи, що виражається через показник Z-statistic, який розроблений А. Д. Роєм [197].

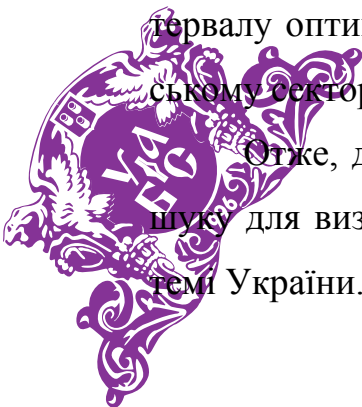
Проблемою дослідження критичного рівня іноземного капіталу в банківській системі України є не просто визначення існуючого рівня цього показника в різні проміжки часу і його прогнозування на майбутнє, а ідентифікація такого його значення, за якого б присутність іноземних учасників в банківському секторі не створювало перешкод для діяльності місцевих банків та відповідно розвитку вітчизняного банківництва.

Формування оптимального значення такої кількісної характеристики банківської системи потребує проведення дослідження множини значень, які може приймати рівень іноземного капіталу в банківській системі України, а також визначення оптимального значення даного показника, тобто мінімально та максимально можливої величини даної характеристики.

Для визначення граничних меж інтервалу оптимальних величин пропонується використати метод подвійного пошуку. Даний підхід був використаний І. М. Кобушко [63] при визначенні критичного рівня іноземного капіталу на ринку інвестицій в Україні. З математичної точки зору сутність даного підходу полягає в поступовому звуженні діапазону теоретично можливих значень (розрахованих на базі даних статистики) рівня іноземного капіталу в банківській системі України, до тих пір, поки не буде знайдений екстремум функції $LFC(t)$, яка є кількісним описом динаміки співвідношення між активами банків з іноземним капіталом та вітчизняних банків.

Метод подвійного пошуку полягає в тому, що дозволяє максимізувати або мінімізувати (в залежності від цілей пошуку) співвідношення між обсягами активів іноземних та вітчизняних банків, що дає змогу визначити крайні межі інтервалу оптимальних значень рівня присутності іноземного капіталу в банківському секторі України.

Отже, далі слід дослідити алгоритм застосування методу подвійного пошуку для визначення критичного рівня іноземного капіталу в банківській системі України.

Перш за все, необхідно ввести припущення, які б дозволили математично формалізувати визначення критичного рівня іноземного капіталу в банківській системі України:

- в якості функції ми пропонуємо взяти однофакторну нелінійну залежність показника рівня фінансової стійкості банківської системи від показника частки активів банків з іноземним капіталом в сукупних активах банківської системи;
- в якості незалежної змінної ми пропонуємо взяти частку іноземних власників в активах банківської системи;
- в якості обмеження функції ми пропонуємо використати нерівність, що характеризує границі зміни рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі.

Приймаючи до уваги визначені нами припущення, алгоритм застосування методу подвійного пошуку оптимальної межі іноземного капіталу в банківській системі України буде наступним:

1 етап – попередній. Визначаємо початкові умови пошуку, для цього визначаємо початковий інтервал невизначеності (формула (2.15)):

$$[a_1, b_1], \text{ при цьому } a_1 = M(\min_i(x_i)), b_1 = M(\max_i(x_i)) \quad (2.15)$$

Даний діапазон описує множину теоретично допустимих значень частки іноземного капіталу в банківській системі України.

Наступним кроком є вибір константи $\varepsilon > 0$ та допустимої скінченої довжини інтервалу невизначеності $l > 0$.

Приймаємо $k = 1$ та розпочинаємо наступний етап.

2 етап – основний. На даному етапі здійснюється скінчена кількість однотипних ітерацій (k – номер ітерації).

Коли $b_k - a_k \leq l$, це означає, що ми сягнули кінця алгоритму, тобто точка мінімуму функції знаходиться на проміжку $[a_k, b_k]$. У випадку якщо ця умова не виконується, розраховуємо додаткові параметри (формула (2.16)):

$$\lambda_k = \frac{a_k + b_k}{2} - \varepsilon, \quad \mu_k = \frac{a_k + b_k}{2} + \varepsilon, \quad (2.16)$$

де λ_k - параметр, який характеризує мінімальну величину діапазону невизначеності;

a_k - нижня межа діапазону невизначеності;

b_k - верхня межа діапазону невизначеності;

μ_k - параметр, який характеризує максимальну величину діапазону невизначеності.

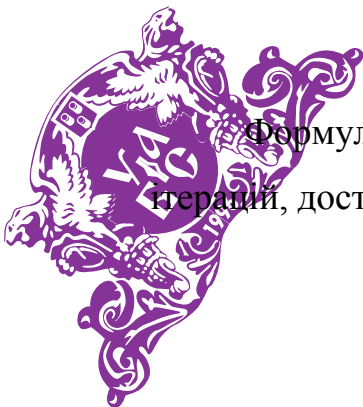
Значення, отримані в результаті розрахунків за формулою (2.16) є основою для подальших розрахунків.

Коли виконується нерівність $f(\lambda_k) > f(\mu_k)$, ми приймаємо $a_{k+1} = a_k$ та $b_{k+1} = \mu_k$, тобто ми звужуємо пошуковий інтервал значень рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі України шляхом зміни значення верхньої межі.

В іншому випадку, ми приймаємо $a_{k+1} = \lambda_k$ та $b_{k+1} = b_k$, що означає звуження меж інтервалу $[a_k, b_k]$. По завершенню розрахунків ми заміняємо k на $(k+1)$ та починаємо пошук з самого початку. На кроці $(k+1)$ інтервал пошуку визначається за формулою (2.17):

$$b_{k+1} - a_{k+1} = \frac{1}{2^k} (b_1 - a_1) + 2\varepsilon \left(1 - \frac{1}{2^k}\right) \quad (2.17)$$

Формулу (2.13) також можна використовувати для визначення кількості ітерацій, достатньої для досягнення бажаного рівня точності.

Розглянемо практичні моменти розрахунків частки іноземного капіталу в банківській системі України, базуючись на концептуальних аспектах застосування методу подвійного пошуку. В якості вхідних даних дослідимо динаміку активів іноземних банків в Україні, а також динаміку показника рівня фінансової стійкості банківської системи України за період з 2002 р. до 2011р.

Досліджуючи діяльність банків з іноземним капіталом в Україні (табл. 2.26), можна стверджувати, що протягом 2002-2011 рр. обсяг іноземних банківських активів мав стійку тенденцію до зростання та збільшився за аналізований період на 432455,1 млн. грн.

Таблиця 2.26 – Обсяг іноземних банківських активів та показник рівня фінансової стійкості банківської системи за період з 2002 по 2011 роки, млн. грн.

Рік	Іноземні банківські активи, тис. грн.	Активи вітчизняних банків, тис. грн.	Рівень фінансової стійкості банківської системи України (показник Z-statistic)
2002	9 284 972	58 488 547	53,18
2003	11 326 483	88 907 877	44,40
2004	12 897 396	121 450 484	52,33
2005	41 706 206	172 171 776	36,10
2006	93 889 483	246 289 805	37,52
2007	209 788 636	389 607 467	39,78
2008	339 873 745	586 212 753	49,95
2009	312 694 947	560 754 627	9,09
2010	382 486 102	559 597 892	15,35
2011	441 740 088	612 532 199	38,36

У той же час зазначимо, що динаміка зміни даного показника відрізнялась у певних періодах. Так, найбільші темпи зростання характерні для періоду 2005-2007 рр. У цей час спостерігається активне входження іноземного капіталу в банківську систему України. Зокрема на український ринок входять такі потужні фінансові групи світу, як Raiffeisen International Bank-Holding AG, BNP Paribas, Group Banca Intensa, які придбають великі українські банки - АППБ «Аваль», АКІБ «УкрСиббанк», АКБ «Укрсоцбанк». Дані угоди можна вважати

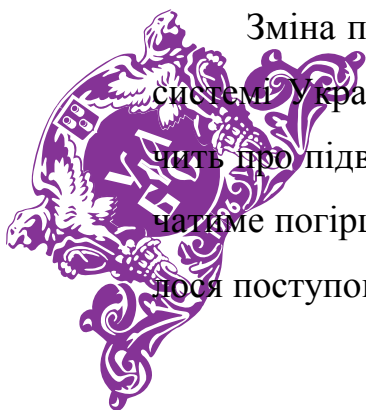

найголовнішою причиною зростання обсягу активів, що отримали у розпорядження іноземні власники: у 2005 р. їх обсяг зріс майже у 2,5 рази, а у 2006 р. та 2007 р. – близько 1,5 рази. Загалом протягом всього аналізованого періоду українська сторона виступала продавцем банків, не здійснюючи великих угод придбання банківських структур у іноземних компаній, що відповідно кардинально не змінювало тенденції до зростання обсягу іноземних банківських активів.

Від'ємний приріст іноземних банківських активів спостерігався лише у 2009 р., коли їх обсяг зменшився на 8 %. Дане зменшення пов'язане з скрутним економічним становищем в країні та негативними наслідками для банківського сектору через події світової фінансової кризи 2008 р. У цей час спостерігається загальне зменшення інвестиційної активності у світі, відбувається скорочення обсягів кредитування, як головної складової активів банків України.

Здійснюючи аналіз динаміки обсягу активів вітчизняних банків, можна зауважити, що протягом 2002-2011 рр. даний показник змінювався нерівномірно. Так, після щорічного зростання майже на 50 % у період 2002-2008 рр. у 2009 р. та 2010 р. спостерігався від'ємний приріст обсягу активів вітчизняних банків. Така ситуація, як і у випадку з банками з іноземним капіталом, була пов'язана з наслідками світової фінансової кризи. Однак вітчизняні банки виявилися більш вразливими, ніж банки з іноземним капіталом, що виразилося у ще більшому скороченні обсягу активів, перш за все, за рахунок скорочення кредитування. Це й пояснює те, що у 2009 р. обсяг активів вітчизняних банків зменшився на 4,34 %, а у 2010 р. – на 0,21 %. У 2011 р. вже спостерігається поступове збільшення даного показника, що пов'язано з поступовим відновленням після кризових явищ 2008-2010 рр.

Зміна показника Z також відповідала загальним тенденціям у банківській системі України протягом аналізованого періоду. Ріст даного показника свідчить про підвищення фінансової стійкості банківської системи, зниження означає погіршення стійкості. Виходячи з цього, до 2008 р. включно спостерігалось поступове підвищення фінансової стійкості банківської системи України, а

у 2009 р. відбулося різке падіння даного показника у зв'язку з подіями світової фінансової кризи, що свідчить про зниження фінансової стійкості банківського сектору. За період 2009-2011 рр. відбувається повільне зростання показника Z, що пояснюється післякризовим відновленням банківської системи в Україні (рис. 2.18).

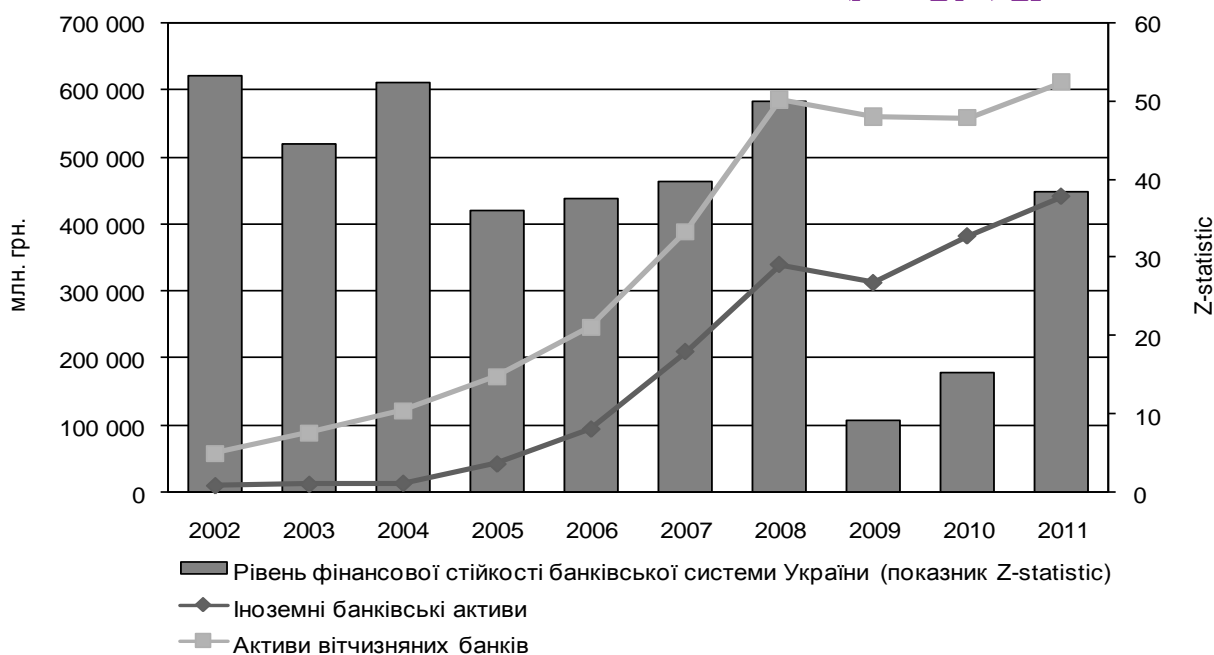
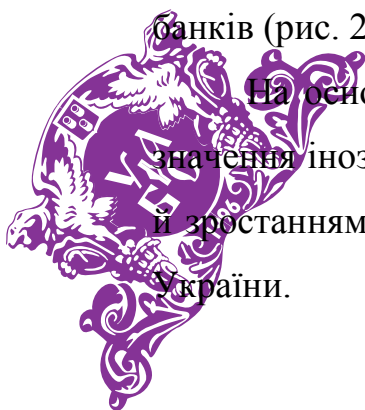

Рисунок 2.18 – Динаміка обсягу активів вітчизняних та іноземних банків та показника рівня фінансової стійкості банківської системи України (Z-statistic) за період з 2002 по 2011 роки (складено автором за даними НБУ та власними розрахунками)

Для повнішого аналізу досліджуваних показників вважаємо за доцільне навести інформацію й про зміну структури активів банківської системи поряд з абсолютними значеннями іноземних банківських активів та активів вітчизняних банків (рис. 2.19).

На основі даних рис. 2.19 можна зауважити, що зростання абсолютного значення іноземних банківських активів за аналізований період доповнювалося й зростанням їх питомої ваги в загальному обсязі активів банківської системи України.

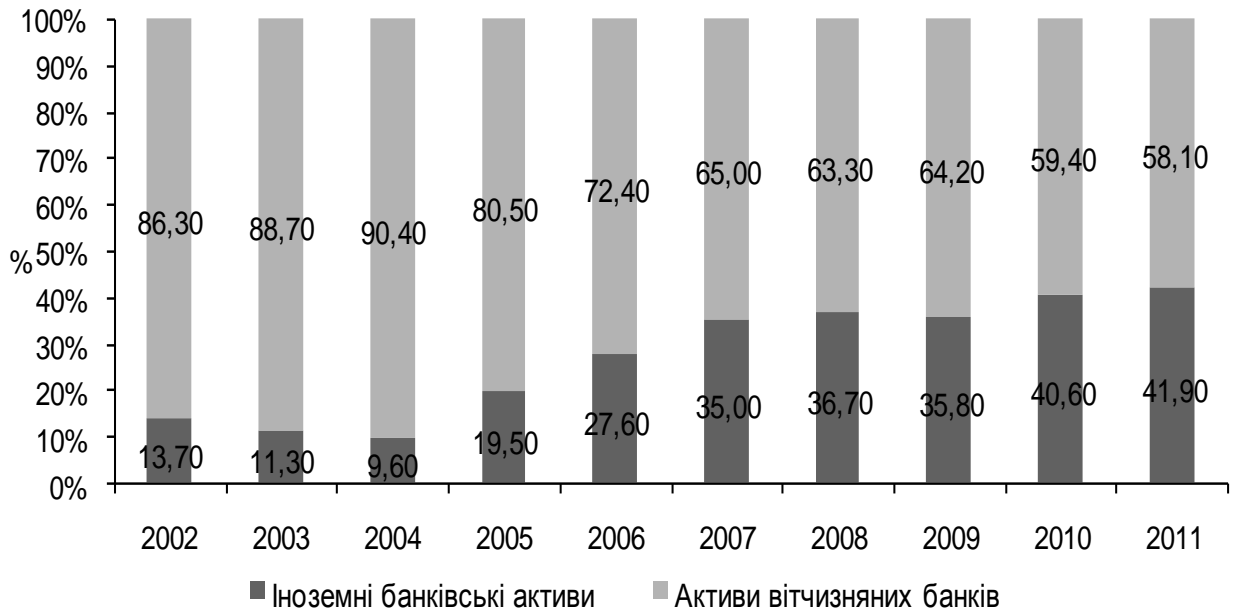
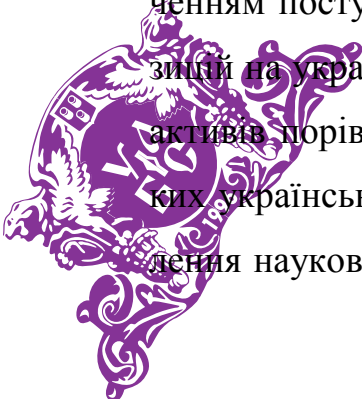

Рисунок 2.19 – Структура активів банківської системи України за період 2002-2011 рр. (складено автором на основі даних НБУ [102])

Так, за період 2002-2011 рр. частка іноземних банківських активів зростає на 28,2 п. п. і станом на 01.01.2012 р. склала 41,9 %. Найбільш стрімке зростання частки іноземних банківських активів спостерігалось у 2005 р. – на 9,9 % порівняно з минулим роком, що пояснюється великими угодами придбання українських банків іноземними власниками. Як свідчать дані останніх трьох років, відбувається поступове зрівняння питомої ваги вітчизняних та банків з іноземним капіталом в Україні. Хоча дана інформація по суті дублює частку іноземного капіталу в банківській системі України, з погляду активів вона дає уявлення про наочний стан розподілу вкладень ресурсів банків залежно від вітчизняного чи іноземного власника.

Таким чином, загальна ситуація в банківській системі України, яка є свідченням поступового захоплення банками з іноземним капіталом важливих позицій на українському ринку банківських послуг через збільшення обсягу своїх активів порівняно з місцевими вітчизняними структурами та придбання великих українських системоутворюючих банків актуалізує необхідність вдосконалення науково-методичних підходів до визначення критичного рівня іноземно-

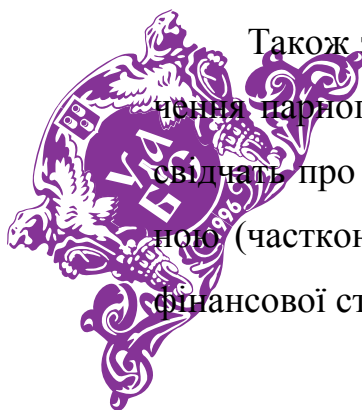
го капіталу в банківській системі України. Подальше зростання його частки може створювати загрози для розвитку вітчизняного банківництва в країні, залежності фінансової стійкості банківської системи України від іноземних фінансових груп та відхилення від основних напрямків соціально-економічного розвитку України і формування й розвитку її фінансової системи в майбутньому.

При переході до безпосереднього визначення критичного рівня іноземного капіталу в банківській системі України базуючись на методі подвійного пошуку, слід зауважити, що в якості цільової функції ми вирішили взяти однофакторну нелінійну залежність рівня фінансової стійкості банківської системи від обсягу активів банків з іноземним капіталом (показник Z-statistic). З огляду на це, розглянемо нелінійні залежності між ними (табл. 2.27, колонки 2-6), які слід застосовувати для кількісної характеристики необхідного взаємозв'язку.

Таблиця 2.27 – Розрахункові значення критичного рівня іноземного капіталу в банківській системі України (розраховано автором)

Рік	$y(x)$	$LFC_A(x)$	x^2	x^3	$\ln(x)$
2002	53,18	13,7	187,69	2571,35	2,62
2003	44,40	11,3	127,69	1442,90	2,42
2004	52,33	9,6	92,16	884,74	2,26
2005	36,10	19,5	380,25	7414,88	2,97
2006	37,52	27,6	761,76	21024,58	3,32
2007	39,78	35,0	1225,00	42875,00	3,56
2008	49,95	36,7	1346,89	49430,86	3,60
2009	9,09	35,8	1281,64	45882,71	3,58
2010	15,35	40,6	1648,36	66923,42	3,70
2011	38,36	41,9	1755,61	73560,06	3,74

Також зазначимо, що результати проведеного кореляційного аналізу (значення парного коефіцієнта кореляції між зазначеними змінними складає 0,57) свідчать про наявність тісноти зв'язку середнього рівня між незалежною змінною (часткою активів іноземних банків) і залежною змінною (показник рівня фінансової стійкості банківської системи України).

Аналіз та обробка даних табл. 2.27 дає нам результати в розрізі здійснення статистичного аналізу залежності рівня фінансової стійкості банківської системи від частки іноземних банківських активів (табл. 2.28).

Таблиця 2.28 – Параметри статистичного аналізу залежності фінансової стійкості банківської системи України від частки активів банків з іноземним капіталом (розраховано автором)

Параметр	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	Нижні 95%	Верхні 95%
Y-перетин	45,330	982,63	0,05	-2480,60	2571,26
$LFC_A(x)$	-4,406	120,11	-0,04	-313,16	304,34
x^2	0,088	2,62	0,03	-6,65	6,82
x^3	-0,001	0,02	-0,03	-0,06	0,06
$\ln(x)$	17,989	840,53	0,02	-2142,67	2178,65

Базуючись на табл. 2.28 математичне нелінійне однофакторне співвідношення у вигляді функції залежності фінансової стійкості банківської системи України від частки іноземних банківських активів набуде наступного вигляду (формула (2.18)):

$$Z = 45,33 - 4,406 \cdot LFC_{A_t} + 0,088 \cdot LFC_{A_t}^2 - 0,001 \cdot LFC_{A_t}^3 + 17,989 \cdot \ln(LFC_{A_t}) \quad (2.18)$$

де LFC_A – частка активів банків з іноземним капіталом в сукупних активах банківської системи України;

Z – показник рівня фінансової стійкості банківської системи України в t -ий період часу (Z -stat).

Виведена нами функція (2.18) є адекватною та може бути використана для подальшого подвійного пошуку критичних значень рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі України, про що свідчить значення кри-

терію детермінації ($R^2=33,87\%$), величина критерію Фішера ($F\text{-stat}=3,95$) та отримані значення критерію Стюдента.

Здійсненні нами розрахунки дозволяють перейти до безпосередньої практичної реалізації алгоритму подвійного пошуку для прогнозування критичного рівня іноземного капіталу в банківській системі України. Визначимо основні припущення для математичної формалізації прогнозування даного показника:

- 1) в якості цільової функції пропонується взяти однофакторну нелінійну залежність (формула (2.18));
- 2) в якості незалежної змінної пропонується взяти частку активів іноземних банків (формула (2.13));
- 3) обмеженням пошуку будуть граничні межі зміни рівня іноземного капіталу в банківській системі України в діапазоні від 0 до 100 %.

Враховуючи викладені припущення, алгоритм здійснення подвійного пошуку критичних рівнів присутності іноземного капіталу в банківській системі України буде наступним.

На першому, попередньому, етапі ми визначаємо

- 1) константу (формула (2.19)):

$$\xi = \frac{\max LFC_A - \min LFC_A}{10} = 3,23 > 0 \quad (2.19)$$

- 2) Скінчену допустиму довжину інтервалу невизначеності (формула (2.20)):

$$l = 10 > 0 \quad (2.20)$$

- 3) Початковий інтервал невизначеності (формула (2.21)):

$$\min \in [0,100] \quad (2.21)$$

Даний інтервал характеризує межі теоретично можливих значень рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі України.

Присвоюємо k значення 1 та переходимо до основного етапу.

Характеризуючи основний етап, опишемо лише першу ітерацію.

1) Оскільки умова $100 - 0 \leq l$ (що свідчить про закінчення алгоритму, й належності мінімуму до інтервалу $[0,100]$) не виконується, то слід провести додаткові розрахунки за формулами (2.22)-(2.23):

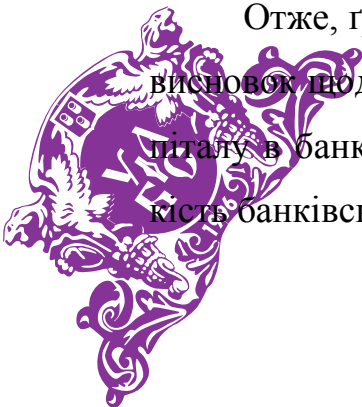
$$\lambda_1 = \frac{a_1 + b_1}{2} - \varepsilon = \frac{0 + 100}{2} - 3,23 = 46,77 \quad (2.22)$$

$$\mu_1 = \frac{a_1 + b_1}{2} + \varepsilon = \frac{0 + 100}{2} + 3,33 = 53,23 \quad (2.23)$$

Грунтуючись на отриманих значеннях, здійснюємо подальші розрахунки, які наведені в таблиці 2.29.

2) Проводимо звуження діапазону пошуку рівня іноземного капіталу в банківській системі України шляхом зміни нижньої або верхньої межі. Враховуючи, що в першій ітерації $f(\lambda_1) > f(\mu_1)$, то ми приймаємо $a_2 = a_1 = 0$, а $b_2 = \mu_1 = 53,23$, тобто проводимо звуження інтервалу пошуку критичних значень рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі України шляхом зменшення верхньої межі у наступній ітерації. Радикальна зміна тенденції спостерігається на 6-ій ітерації, де $f(\lambda_2) < f(\mu_2)$, а отже, приймаємо $a_7 = \lambda_6 = 1,46$, а $b_7 = b_6 = 9,38$. Аналогічно до цього здійснюються розрахунки на тридцяти п'яти ітераціях, які представлені в табл. 2.29.

Отже, грунтуючись на даних таблиці 2.29 (35-а ітерація), можемо зробити висновок про отриманих критичних значень рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі України з огляду його впливу на фінансову стійкість банківської системи:

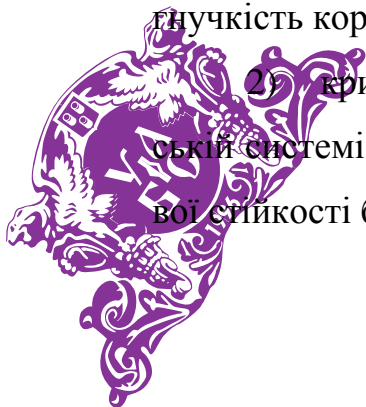

Таблиця 2.29 – Результати подвійного пошуку критичних рівнів іноземного капіталу в банківській системі України

k	a_k	b_k	λ_k	μ_k	$f(\lambda_k)$	$f(\mu_k)$
1	2	3	4	5	6	7
1	0,00	100,00	46,77	53,23	26,986	22,831
2	0,00	53,23	23,39	29,85	37,787	33,928
3	0,00	29,85	11,69	18,15	48,867	42,065
4	0,00	18,15	5,85	12,31	54,182	48,183
5	0,00	12,31	2,92	9,38	52,475	51,376
6	0,00	9,38	1,46	7,92	45,901	52,791
7	1,46	9,38	2,19	8,65	50,203	52,111
8	2,19	9,38	2,56	9,02	51,514	51,749
9	2,56	9,38	2,74	9,20	52,032	51,564
10	2,56	9,20	2,65	9,11	51,783	51,657
11	2,56	9,11	2,60	9,06	51,651	51,703
12	2,60	9,11	2,63	9,09	51,717	51,680
13	2,60	9,09	2,61	9,07	51,684	51,691
14	2,61	9,09	2,62	9,08	51,701	51,686
15	2,61	9,08	2,62	9,08	51,693	51,688
16	2,61	9,08	2,62	9,08	51,688	51,690
17	2,62	9,08	2,62	9,08	51,690	51,689
18	2,62	9,08	2,62	9,08	51,689	51,690
19	2,62	9,08	2,62	9,08	51,690	51,689
20	2,62	9,08	2,62	9,08	51,690	51,689
21	2,62	9,08	2,62	9,08	51,690	51,690
22	2,62	9,08	2,62	9,08	51,689	51,690
23	2,62	9,08	2,62	9,08	51,690	51,690
24...35	2,62	9,08	2,62	9,08	51,690	51,690

1) в даному випадку ми спостерігаємо інтервальні межі, а не точкову оцінку оптимального значення незалежної змінної, це дозволяє нам забезпечити гнучкість корегування;

2) критичний мінімум рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі України відповідає величині 2,62 % або показнику рівня фінансової стійкості банківської системи України (Z-statistic) – 51,69;

3) критичний максимум рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі України складає 9,08 %, що відповідає значенню у 51,69 показника Z-statistic.

Наочне відображення результатів пошуку значень критичного рівня присутності іноземного капіталу у вітчизняній банківській системі наведено на рис. 2.20.

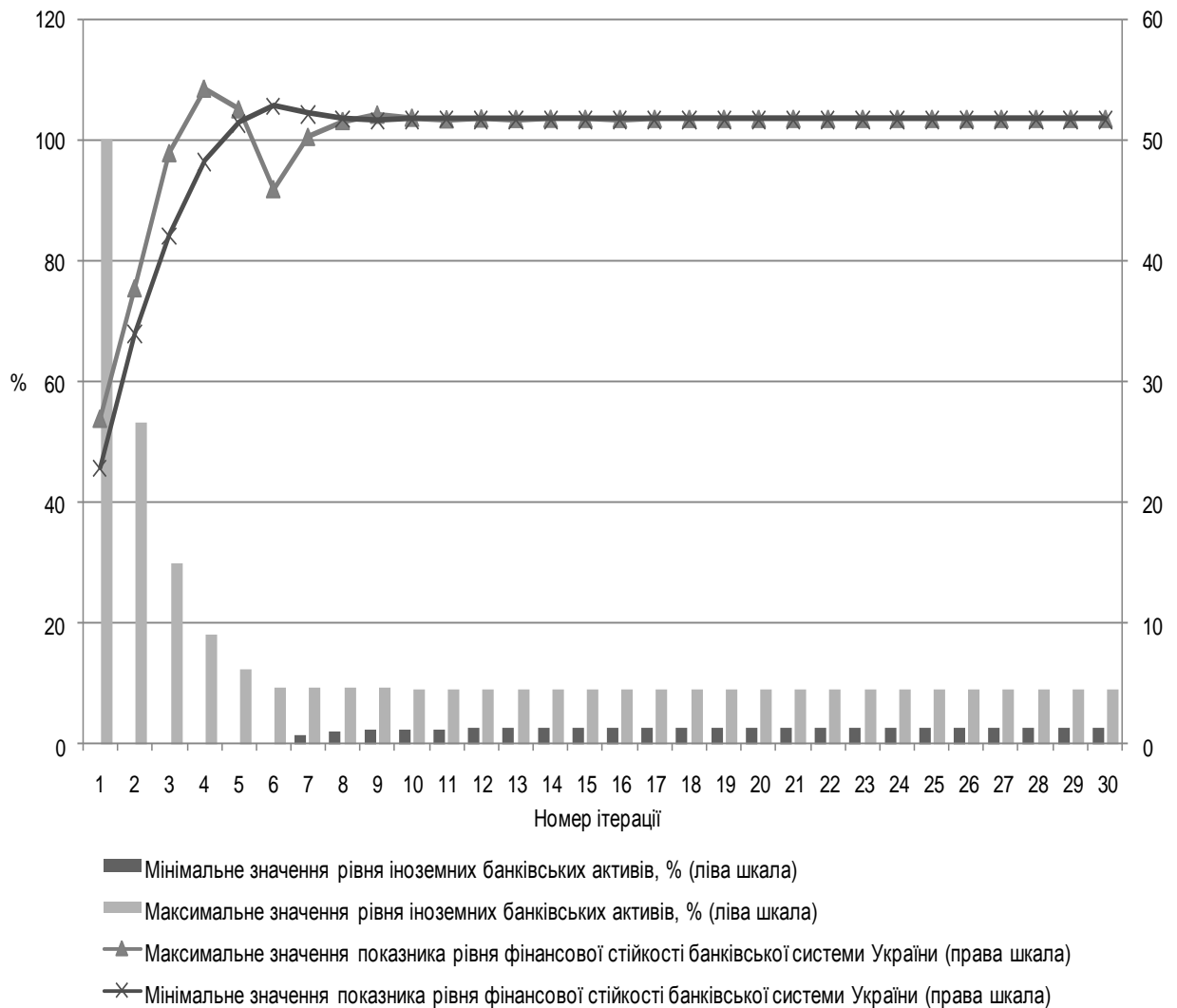
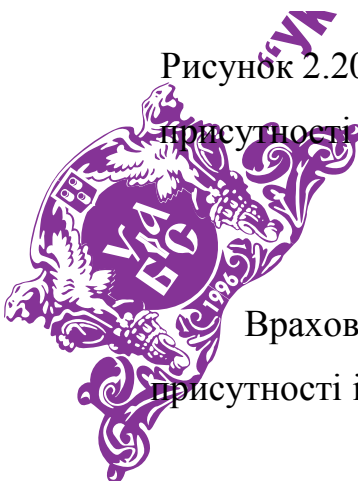

Рисунок 2.20 – Покрокове представлення подвійного пошуку критичних рівнів присутності іноземного капіталу в банківській системі України (побудовано на основі авторських розрахунків)

Враховуючи результати подвійного пошуку критичних значень рівня присутності іноземного капіталу в банківській системі України ми можемо кон-

статувати, що конкретне значення, яке характеризує рівень гранично допустимої частки іноземного капіталу в банківському секторі України відсутнє. Чіткий інтервал оптимальних значень з'являється починаючи із сімнадцятої ітерації. Зокрема, при значеннях частки активів банків з іноземним капіталом в сукупних активах банківської системи України в межах 2,62-9,08 %, буде забезпечено прийнятний рівень фінансової стійкості банківської системи України. Відзначимо, що і мінімальне, і максимальне значення частки активів банків з іноземним капіталом відповідає однаковому значенню показника рівня фінансової стійкості банківської системи України (значення Z-statistic при мінімальному та максимальному значенні незалежної змінної знаходяться на рівні 51,69). Даний факт, однак, не виключає того, що найвищий рівень фінансової стійкості банківської системи України буде досягнуто саме за рівня частки активів банків з іноземним капіталом, який відноситься до розрахованого діапазону оптимальних значень. При цьому найвище значення показника Z-statistic буде досягнуто при значенні частки активів банків з іноземним капіталом в Україні на рівні близько 6 %.

Таким чином, запропонований нами підхід до визначення критичних рівнів присутності іноземного капіталу в банківській системі України дозволяє сформувати інформаційне забезпечення для максимізації ефективності державного управління та регулювання відносно забезпечення мінімально необхідного та стабільного рівня фінансової стійкості банківської системи України та створення сприятливих умов для розвитку вітчизняного банківництва.

Висновки до розділу 2

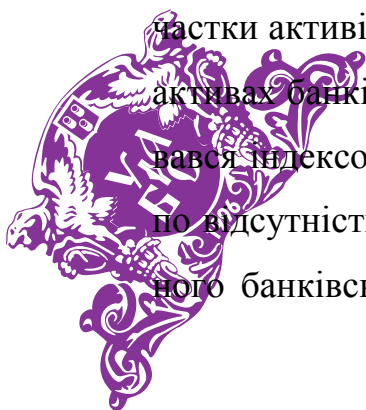
56 У другому розділі «Науково-методичні засади оцінювання впливу іноземного банківського капіталу на розвиток економіки та банківської системи України» обґрунтовано вплив іноземного банківського капіталу на розвиток

конкурентних відносин між банками, а також загальні характеристики розвитку банківського сектору та економіки України, розраховано оптимальну частку ІБК в контексті забезпечення фінансової стійкості банківської системи України.

За результатами розділу зроблено наступні висновки:

1. Автором досліджено специфічні особливості функціонування іноземного банківського капіталу на ринках європейських країн. У цілому по Євросоюзу питома вага активів банків з іноземним капіталом у сукупних активах банківських систем є незначною – 19,17 %. У той же час, в роботі встановлено, що серед 27 країн Євросоюзу можна виокремити дві стійкі сукупності країн, в яких за 2001-2011 рр. частка іноземного банківського капіталу в банківських системах практично не змінювалась. Перша група – це 9 країн – донорів іноземного банківського капіталу (Австрія, Німеччина, Португалія, Швеція, Італія, Іспанія, Греція, Данія, Кіпр), в яких середня частка активів банків з іноземним капіталом в активах банківських систем складає 12,98 %. Друга група – це 13 країн – реципієнтів іноземного банківського капіталу (Болгарія, Естонія, Ірландія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Польща, Румунія, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Чехія), в яких середня частка активів банків з іноземним капіталом в активах банківських систем складає 71,77 %. Таким чином, автор стверджує про вичерпання можливостей ринків країн Євросоюзу – реципієнтів іноземного банківського капіталу з точки зору подальшого зростання присутності іноземного банківського капіталу на них. Країни Євросоюзу – донори іноземного банківського капіталу в подальшому будуть орієнтуватися на ринки нових країн, тому поточні тенденції згортання в Україні діяльності багатьох банків з іноземним капіталом слід вважати тимчасовою.

2. Проведений автором регресійний аналіз з метою формалізації впливу частки активів іноземних банків та банків під контролем іноземного інвестора в активах банківських систем 27 країн Євросоюзу на рівень конкуренції (вимірювався індексом Херфіндаля-Хіршмана) за 2004-2010 рр. дозволяє стверджувати про відсутність єдиної, чітко вираженої тенденції: у 9 країнах зростання іноземного банківського капіталу знижує рівень концентрації активів (підвищує рі-

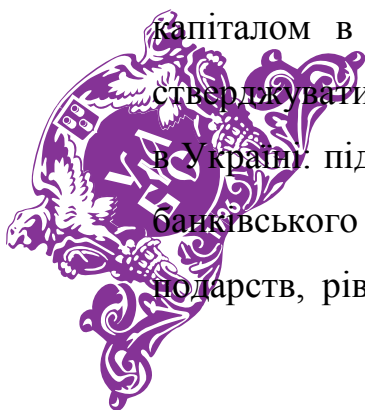

вень конкуренції); в 11 країнах – навпаки; для 11 країн побудовані залежності виявилися неадекватними.

3. Проведений автором кореляційний аналіз впливу рівня іноземного банківського капіталу на показники міжбанківської конкуренції (індекс Херфіндаля-Хіршмана, процентна маржа та ін.) також підтвердив різноспрямованість цього впливу.

4. Автор дослідив вплив іноземного банківського капіталу на індекс концентрації активів банків та процентний спред в Україні за період 1993-2010 рр., який дуже добре описується квадратичною функцією з високим рівнем адекватності. Для згладжування короткострокових коливань досліджуваних показників використано трирічну ковзну середню. Мінімальні значення індексу концентрації активів банків досягаються при рівні іноземного банківського капіталу 28,10 %, а для процентного спреду – 29,97 %. Таким чином, при перевищенні часткою іноземного банківського капіталу в банківській системі України граничного рівня у 30 % банки з іноземним капіталом починають нарощувати концентрацію активів та збільшувати процентний спред, тобто негативно впливати на розвиток конкурентних відносин на ринку банківських послуг. В Україні дана межа була подолана у 2007 р., а отже на сьогодні вже починає відчуватися негативний вплив іноземного банківського капіталу на міжбанківську конкуренцію.

5. В роботі досліджено напрямки впливу іноземного банківського капіталу на окремі індикатори розвитку банківської системи та економіки України в цілому за 2002-2008 рр. та 2002-2011 рр. на основі кореляційного та регресійного аналізу. Відокремлене дослідження цих двох часових інтервалів дало автору можливість врахувати специфічні особливості діяльності банків з іноземним капіталом в Україні під час світової фінансової кризи. Аналіз даних, дозволяє стверджувати, що незалежно від кризових явищ іноземний банківський капітал в Україні: підвищує рівень фінансової глибини економіки, довіру населення до банківського сектору, кредитну активність банків по відношенню до домогосподарств, рівень кредитування нерезидентів, фінансування імпорту; зменшує

рівень ліквідності банківської системи, особливо у частині співвідношення кредитів та депозитів. Вплив іноземного банківського капіталу на якість кредитного портфелю банків та рівень їх прибутковості до 2008 р. був позитивним, а після 2008 р. став негативним; на капіталізацію банківської системи — до кризи був негативним, а після неї вплив чітко не простежується; на рівень витрат по трансформації заощаджень населення в кредити та інвестиції — не вдалося чітко визначити зв'язок.

б. При дослідженні проблеми фінансової безпеки досить часто увагу зосереджують на необхідності обмеження обсягів експансії іноземного банківського капіталу, виходячи з тих загроз, які він несе для фінансової стійкості банківської системи. Для визначення оптимальної частки іноземного банківського капіталу в Україні саме з цих позицій автором застосовано метод подвійного пошуку, вихідною базою для застосування якого стала побудована однофакторна нелінійна залежність індикатора фінансової стійкості банківської системи (Z-statistic) від частки активів банків з іноземним капіталом в сукупних активах банківської системи у відповідний період (LFC_{At}) за 2002-2011 рр.. Перевірка адекватності даної залежності показала її статистичну значущість.

Застосування методу подвійного пошуку передбачає покрокову зміну максимального та мінімального рівнів LFC_{At} до тих пір, поки не буде встановлено такий діапазон граничних значень, при якому рівень фінансової стійкості банківської системи виявиться найвищим. В результаті дослідження автор дійшов висновку, що найвищий за 2002-2011 рр. рівень фінансової стійкості банківської системи України (Z-statistic = 51,69) досягається при перебуванні частки активів банків з іноземним капіталом в сукупних активах банківської системи в таких межах: $0,026 \leq LFC_{At} \leq 0,091$. Найбільше ж розрахункове значення показника Z-statistic = 54,08 за досліджуваній період відповідає рівню $LFC_{At} = 0,05$.

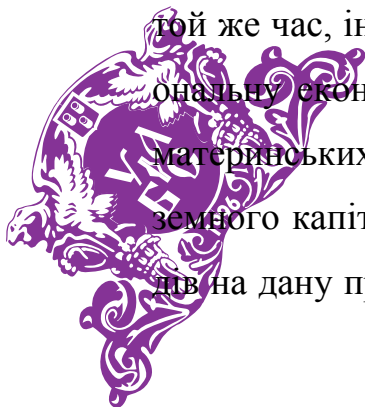
Основні положення даного розділу дисертаційної роботи опубліковано автором в роботах [10, 34, 35, 37, 39].

РОЗДІЛ 3

РОЗИТОК МЕТОДИЧНИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАСАД РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ В УКРАЇНІ3.1 Узагальнення світового досвіду регулювання участі іноземного
капіталу в банківських системах

На сьогодні іноземний капітал у банківських системах країн відіграє важливу роль, але його вплив не є однозначним. На даний момент у світовій практиці існують різні погляди щодо необхідності присутності іноземного капіталу в національній банківській системі. Деякі науковці вважають присутність іноземного капіталу в банківській системі країни об'єктивно необхідним явищем, оскільки банки з іноземним капіталом можуть виступати єдиними стимуляторами становлення та розвитку вітчизняної банківської системи. При цьому на банки з іноземним капіталом покладається завдання щодо підтримання конкуренції на ринку банківських послуг, підвищення рівня капіталізації банківської системи та забезпечення необхідними ресурсами реальний сектор економіки, що сформує умови для одночасного функціонування вітчизняних банків та банків з іноземним капіталом і економічного розвитку країни. Інша група науковців вважає присутність іноземного капіталу загрозою для національної банківської системи. Це пояснюється тим, що банки з іноземним капіталом можуть створювати перешкоди для стабільної діяльності вітчизняних банків, які можуть відчувати труднощі у зв'язку з відставанням від іноземних конкурентів. У той же час, іноземні компанії не зацікавлені у інвестуванні своїх коштів в національну економіку та більшу частину своїх доходів переводять за кордон до материнських структур. Враховуючи розрізненість двох підходів до участі іноземного капіталу в банківській системі країни, існує ще й інша система поглядів на дану проблему – забезпечення оптимального співвідношення іноземного

та вітчизняного капіталу в банківській системі, за якого присутність банків з іноземним капіталом мала б лише позитивний вплив на банківську систему та економіку приймаючої країни та не створювала перешкод для діяльності вітчизняних банків [211, 213].

Отже, узагальнюючи світовий досвід присутності іноземного капіталу в банківських системах країн світу, за ступенем відкритості банківського сектору країни для іноземних компаній та банків-нерезидентів усі країни можна поділити на три групи:

– перша група включає розвинуті країни, фінансові системи яких майже не мають банків з іноземним капіталом (наприклад, США, Швейцарія, Німеччина, Японія – частка активів банків з іноземним капіталом у даних країнах не перевищує 5-8 %);

– друга група складається з країн, в яких банки з іноземним капіталом переважають, і можна стверджувати про повний контроль над національним банківським сектором з боку іноземних компаній та банків-нерезидентів (наприклад, Бахрейн, Непал, Йорданія, Нова Зеландія, Ботсвана);

– третя група представляє країни, в яких рівень присутності іноземних компаній та банків-нерезидентів коливається в межах від 15 до 80 % активів національної банківської системи (наприклад, Україна, Росія, Білорусь, Казахстан, Азербайджан) [52, 79, 80, 120, 190].

Надамо характеристику кожної з трьох груп.

Перша група включає економічно розвинуті країни, які мають сформовану та доволі розвинуту фінансову систему. Банківські системи таких країн сформовані з різних фінансових установ банківського та небанківського типу; створена та діє ефективна система банківського нагляду та контролю, органи якої регулюють входження іноземного капіталу у вітчизняний банківський сектор та, як правило, не допускають збільшення кількості банків з іноземним капіталом понад встановлену межу.

Найяскравішими прикладами групи країн з найменшою часткою іноземного капіталу в банківській системі є США, найрозвинутіші країни-члени ЄС та Японія.

Історично склалося так, що при становленні США її фінансовий капітал формувався за рахунок інших країн, при чому в більшій мірі за рахунок європейських. На сьогоднішній день банківський капітал у країні контролюють американські власники, і частка банків з іноземним капіталом в активах банківської системи протягом останніх тридцяти років коливалася в межах 4-7 % (рис. 3.1). При цьому у США створено ряд нормативних документів, направлених на регулювання діяльності іноземних компаній на американському ринку банківських послуг та контроль частки іноземного капіталу у вітчизняному банківському секторі [145, 151, 175].

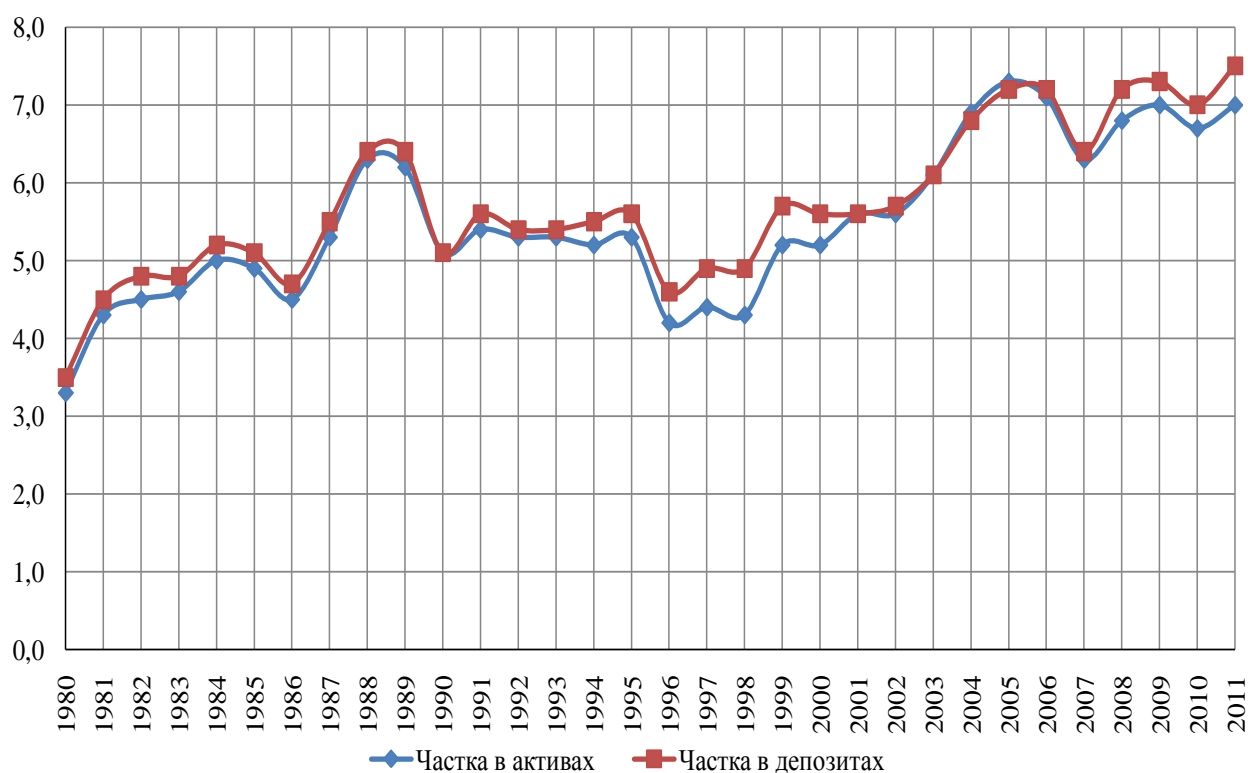

Рисунок 3.1 – Частка банків з іноземним капіталом в активах та депозитах банківської системи США за період 1980-2011 рр., % (джерело: Federal Reserve Board [149])

Банки-нерезиденти у США можуть здійснювати свою діяльність у формі філій, представництв, дочірніх банків, банківської або фінансової холдингової групи. Основними власниками банків з іноземним капіталом у США є інвестори з Європи, Азії та Канади. Так у 2000-х рр. десять банків контролювали 90 % активів іноземних філій у США [179, 185, 196, 210].

У США створено необхідну законодавчу базу для регулювання діяльності банків з іноземним капіталом на території держави. Основними нормативними документами в даному напрямку виступають:

- Закон про міжнародні банківські операції 1978 р. (The International Banking Act, 1978 [203]);
- Акт про розширення нагляду за діяльністю іноземних банків 1991 р. (The Foreign Bank Supervision Enhancement Act, 1991 [201]);
- Закон Ригла-Ніла про ефективність банківської діяльності і про відкриття відділень в декількох штатах 1994 р. (The Riegle-Neal Interstate Banking and Branching Efficiency Act, 1994 [206]);
- Закон Гремма-Ліча-Блїлі 1999 р. (The Gramm-Leach-Bliley Act, 1999 [202]);

Банківську систему Швейцарії вважають однією за найстабільніших у світі, а швейцарські банки показують свою надійність вже протягом багатьох десятиріч. Цікавим є той факт, що іноземні банки в банківській системі Швейцарії складають близько 40-45 % від усієї кількості банків. При цьому не спостерігається вплив іноземних компаній на національну банківську систему, яка продовжує стабільно та ефективно функціонувати.

До іноземних банків у Швейцарії відносяться, з одного боку, філії іноземних фінансових структур, а з іншого боку, банки, що мають у складі засновників одного або декількох іноземних акціонерів, частка яких перевищує половину статутного капіталу, або які володіють достатньою кількістю голосів для можливості серйозного впливу на політику банку.

На сьогодні у банківській системі Швейцарії діє близько 120 іноземних банків. Специфіка їх діяльності полягає в тому, що вони не залучають депозити

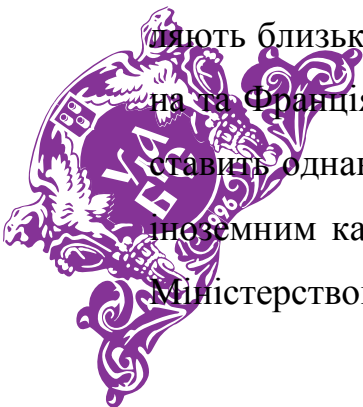

та відповідно не конкурують у даному напрямку діяльності з місцевими банками. Іноземні банки в основному здійснюють управління активами приватних клієнтів, фондові операції та управління майном клієнтів. Більшість з них є світовими лідерами у сфері торгового фінансування. Зважаючи на велику кількість іноземних банків у банківському секторі Швейцарії, у 1972 р. було створено Асоціацію іноземних банків, що представляє їх інтереси [9, 144, 205, 207].

Японія належить до країн, що має одну з найпотужніших та найрозвинутіших банківських систем світу. Банківська система Японії сформована з різних видів банків, до яких включаються й банки з іноземним капіталом. До певного часу доступ банків-нерезидентів у банківський сектор Японії був обмеженим. Така ситуація спостерігалася у період до Другої Світової війни та в певний час післявоєнного періоду. Однак, зважаючи на світову економічну глобалізацію, Японія не могла стояти осторонь даних процесів і, починаючи з 1970-х рр. для банків-нерезидентів створився позитивний клімат для проникнення у національну банківську систему Японії. Це стимулювалося наступними факторами:

- найбільші японські банки намагались розширити географію своєї діяльності за кордоном, тому задля цього й необхідно було відкрити доступ до вітчизняної банківської системи для іноземних інвесторів;
- необхідність покращення економічних відносин з США, які на той час погіршилися;
- національна економіка потребувала додаткових коштів, надати які могли лише банки-нерезиденти;
- прагнення державної влади лібералізувати банківську справу та перетворити Японію на валютно-фінансовий центр Азії [5, 6, 59, 165].

Зараз в банківській системі Японії банки з іноземним капіталом представляють близько 90 держав, основними з яких є США, Великобританія, Німеччина та Франція. Відзначимо, що в сьогоденних умовах японське законодавство ставить однакові вимоги до місцевих та банків з іноземним капіталом. Банки з іноземним капіталом, як і місцеві, мають звітуватися перед Банком Японії та Міністерством фінансів про свою діяльність на ринку банківських послуг.

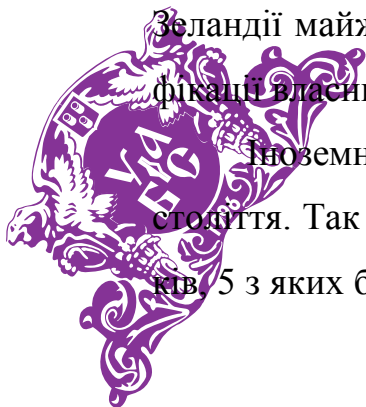
Незважаючи на сприятливі умови для входження іноземного капіталу в банківську систему Японії, частка іноземних компаній та банків-нерезидентів у загальних активах національної банківської системи залишається дуже низькою (до 4 %). Це пояснюється декількома причинами. По-перше, виникає неспівпадання стратегій західних підприємців та фінансистів з підприємницькою стратегією японців. По-друге, в Японії діє система промислово-фінансових угруповань, фінансові питання яких вирішують найбільші місцеві банки. Як правило, до зовнішніх запозичень такі угруповання звертаються дуже рідко. Тому банкам-нерезидентам досить складно зайняти в даній сфері певну частку ринку. Таким чином, існують неформальні бар'єри для входження іноземного капіталу в банківську систему Японії. Основними видами діяльності банків з іноземним капіталом в Японії залишаються: торгівля іноземною валютою, фінансовими активами, здійснення міжбанківських розрахунків, трастові операції [43, 59].

Сенс своєї присутності в банківському секторі Японії банки з іноземним капіталом пояснюють не тільки бажанням отримувати прибуток від здійснюваних операцій, а й бажанням мати опорні місця на одному з найбільших фінансових ринків світу в межах своєї глобальної стратегії розвитку.

Друга група банків включає країни, в яких іноземні компанії та банки з іноземним капіталом повністю контролюють національні банківські системи, про що свідчить їх значна частка в капіталі банківської системи країни в цілому. Наведемо приклади таких країн.

Однією з таких країн є Нова Зеландія. В країні п'ять банків володіють близько 90 % всіх банківських активів. При цьому три з них належать материнським компаніям у Австралії, один банк функціонує як філія австралійського банку та один належить англійським власникам. Таким чином, банки в Новій Зеландії майже повністю належать іноземним компаніям, хоча рівень диверсифікації власників банків є невисоким.

Іноземні банки присутні в банківській системі Нової Зеландії вже більше століття. Так на початку 1900-х рр. в Новій Зеландії працювало 6 торгових банків, 5 з яких були іноземними. У той же час ситуація з часткою іноземного капі-

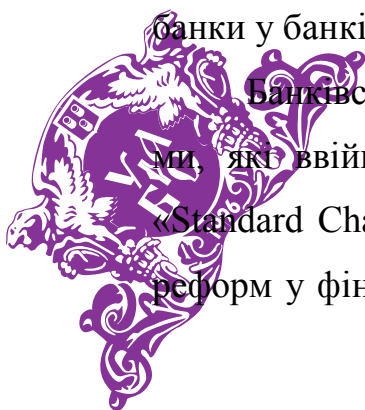

талу в банківській системі країни не змінилася – станом на 1985 р. приблизно 40 % сукупних активів банківської системи належало іноземним банкам. На сьогодні у іноземних власників знаходиться близько 98 % загальних активів по банківській системі [182, 208].

Як було зазначено раніше, три з п'яти найбільших банків Нової Зеландії знаходяться у власності австралійських компаній та один банк розділяє половину активів і доходів між двома країнами. До них відносяться так звана «велика четвірка» австралійських банків: ANZ Banking Group Ltd (ANZ), Commonwealth Bank of Australia (CBA), National Australia Bank (NAB) і Westpac Banking Corporation (Westpac). Такий високий рівень концентрації свідчить про економічну залежність між Австралією та Новою Зеландією. З одного боку, це можна розцінювати як позитивний момент для економіки та фінансової системи Нової Зеландії, а з іншого боку – обидві країни є одночасно вразливими для зовнішніх ризиків, що можуть виникати у них.

Присутність іноземного капіталу в банківській системі Нової Зеландії підвищує ефективність діяльності банків та відкриває для них доступ до міжнародних ринків фінансових ресурсів, що є значно дешевшими. У той же час, існує ризик зниження ефективності діяльності банків у Новій Зеландії через можливе виникнення проблем у їх австралійських материнських структурах. Для цього Резервний банк Нової Зеландії розробив ряд нормативних документів, які направлені на захист дочірніх структур австралійських банків у Новій Зеландії від перенесення ризиків від їх материнських компаній. У напрямку зниження залежності банківської системи країни від австралійських банків доцільним є диверсифікація власників іноземних банків у вітчизняному банківському секторі або ж диверсифікація фондів фінансових ресурсів, які вкладають іноземні банки у банківський сектор Нової Зеландії [152, 182, 208].

Банківський сектор Ботсвани повністю представлений іноземними банками, які ввійшли на ринок на початку 1950-х рр., коли «Barclays Bank» і «Standard Chartered Bank» вперше почали працювати у Ботсвані. В результаті реформ у фінансовому секторі, що розпочалися в середині 1980 рр., було роз-

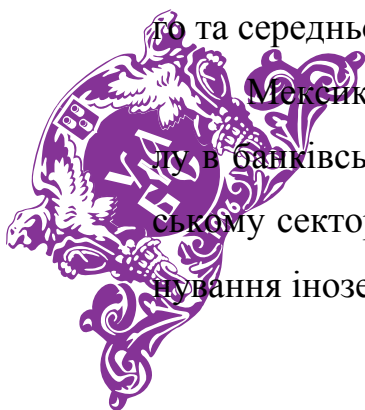

ширено перелік фінансових інструментів, засобів контролю за діяльністю банків та створено умови для подальшого проникнення іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему. Так, у 1990 р. Банк Ботсвани лібералізував свої вимоги щодо ліцензування нових банків. Нововведення вимагали лише достатнього рівня капіталізації банку та здатності менеджерів банку забезпечити реалізацію банківських операцій. У результаті цього у період 1990-1992 рр. було зареєстровано чотири нових банки з іноземним капіталом, що склали додаткову конкуренцію для трьох уже зареєстрованих раніше.

На сьогоднішній день можна стверджувати, що банківська система Ботсвани складається з семи банків з іноземним капіталом. П'ять з них є комерційними банками («Barclays Bank of Botswana», «Standard Chartered Bank of Botswana», «First National Bank of Botswana», «Bank of Baroda» і «Stanbic Bank of Botswana»), а два – інвестиційними («Investec Bank» і «African Banking Corporation Botswana»). Частка іноземних інвестицій в них знаходиться в межах 70-100 %. «Stanbic Bank» і «Bank of Baroda» є банками зі 100 % іноземним капіталом. «Barclays Bank» і «Standard Chartered Bank» мають частку іноземного капіталу на рівні 75 %, а «First National Bank» – на рівні 70 %. Найбільші три банки, «Barclays Bank», «Standard Chartered Bank» і «First National Bank», контролюють близько 89 % активів і 85 % депозитів усієї банківської системи Ботсвани.

Внаслідок входження нових іноземних банків у банківську систему Ботсвани рівень конкуренції в ній значно підвищився, що проявилось у впровадженні інновацій у вигляді нових банківських продуктів та якості надання банківських послуг. Хоча це не дало позитивного результату для отримання довгострокового фінансування зі сторони банків та надання кредитів суб'єктам малого та середнього бізнесу [176, 181, 189, 195].

Мексика, як і інші країни другої групи країн за участю іноземного капіталу в банківській системі, на сьогодні має частку іноземного капіталу в банківському секторі на рівні приблизно 80 %, що дає змогу стверджувати про домінування іноземних банків над місцевими.

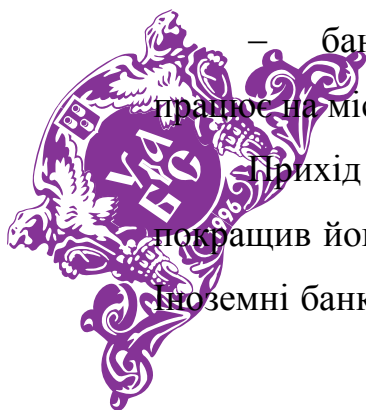

Частка іноземного капіталу в банківській системі Мексики не завжди була високою. На початку 1990-х рр. у країні розпочалися реформи, направлені на націоналізацію фінансового сектору та широку консолідацію банків за участю держави. Однак фінансова криза в Мексиці 1994 р., що супроводжувалася девальвацією песо, створила ряд проблем для фінансових інститутів. У зв'язку з цим для підтримання фінансового сектору країни велика кількість банків та інших фінансових інститутів потребували фінансової підтримки. Це призвело до відкриття доступу до банківського сектору Мексики для іноземних інвесторів, які почали активно відкривати свої дочірні структури та поглинати місцеві банки країни (найбільші угоди злиття та поглинання у банківській системі Мексики наведені у табл. Д.1 додатку Д). Так, на початку 1990-х рр. лише один банк, «Citibank», мав дозвіл на здійснення банківських операцій у країні та займав частку на ринку кредитування на рівні близько 1 %. Поступово після кризи 1994 р. у банківський сектор Мексики починають входити великі міжнародні фінансові групи з США, Великобританії, Іспанії. За період 1995-2011 рр. частка іноземного капіталу в банківській системі Мексики зростає з 10 % до близько 80 %.

На даний момент найбільшими банками у Мексиці є:

- банк «Banamex» є дочірньою компанією американської «Citigroup»;
- банк «BBVA Bancomer» є дочірньою компанією іспанської банківської групи «BBVA»;
- банк «HSBC Mexico» є структурою англійської банківської групи «HSBC»;
- банк «Santander Mexico» є частиною іспанського банківського гіганта «Banco Santander»;
- банк «Grupo Financiero Banorte», який є мексиканським банком та працює на місцевому ринку з 1899 р.

Прихід банків-нерезидентів у мексиканський банківський сектор значно покращив його становище після негативних наслідків фінансової кризи 1994 р. Іноземні банки за період 1994-2004 рр. збільшили рівень капіталізації банківсь-

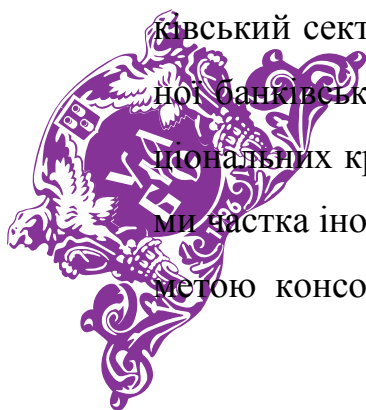

кої системи на суму близько 9 млрд. дол. або 42 % всього банківського капіталу станом на 2004 р. Другим важливим внеском іноземних банків було покращення якості активів мексиканських банків через зниження розміру проблемної заборгованості в цілому по системі. Однак, деякі науковці та економісти вважають вплив іноземного капіталу на банківську систему Мексики негативним, оскільки діяльність банків з іноземним капіталом хоча і направлена на рекапіталізацію вітчизняного банківського сектору та покращення якості його активів, все ж таки банки з іноземним капіталом не зацікавлені у подальшому розвитку банківської справи у Мексиці та стимулюванні її економічного розвитку через фінансування реального сектору економіки [160, 180, 183, 193, 199, 209].

Третя група країн включає країни, в яких частка іноземного капіталу в банківській системі є досить мінливою та коливається в межах 15-80 %. Як правило, до даної групи належать країни, що знаходяться на етапі активного економічного розвитку та в яких постає питання про відкриття або заборону входження іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему.

Казахстан належить до однієї з найбільш розвинутих країн СНД та постійно нарощує темпи свого економічного розвитку. Для економічного розвитку країни необхідна постійна підтримка з боку банківської системи, яка може забезпечити реальний сектор економіки необхідними фінансовими ресурсами. Хоча банківська система Казахстану є однією з найбільш розвинутих на пост-радянському просторі, на сьогодні питання про активне входження до неї іноземного капіталу є доволі актуальним.

Станом на 2011 р. частка власності іноземців у капіталі банківської системи країни складала близько 20 %, у загальних активах по банківській системі – близько 25 %. Причиною стримування експансії іноземного капіталу у банківській сектор Казахстану є державна програма по реформуванню національної банківської системи, спрямована на створення самостійних і потужних національних кредитних установ. Під час проведення реформи банківської системи частка іноземного капіталу в ній на початок 2003 р. досягала 49,4 %. Однак з метою консолідації банків та скорочення кількості проблемних банків було

проведено ряд угод злиття та поглинання, внаслідок яких загальна кількість банків в країні скоротилася. Це у свою чергу, призвело до скорочення кількості банків з іноземним капіталом. У той же час, в ході проведення реформи експансія банків-нерезидентів була обмежена, доступ до вітчизняного ринку відкритий дещо пізніше [60, 138].

На сьогодні в Казахстані з 39 працюючих банків у 22 установах присутні іноземні акціонери, 17 банків є дочірніми банками іноземних фінансових компаній (див. додаток Д). В майбутньому очікується ріст банків з іноземним капіталом, які зараз активно проявляють себе на різних сегментах ринку банківських послуг країни. Так згідно Концепції розвитку фінансового сектору республіки Казахстан [93] пропонується довести частку іноземного капіталу в банківській системі країни до 50 %. Вважається, що продаж іноземним інвесторам контрольного пакету акцій АО «Темірбанк», АО «БТА Банк», АО «Банк Центр кредит» і АО «Альянс банк» призведе до збільшення частки іноземного капіталу в банківській системі країни до 48,3 %. Такі прогнози можна пояснити наступним чином:

- в умовах недавньої світової фінансової кризи, в той час як вітчизняні банки зіткнулися з проблемами на зовнішніх ринках залучення ресурсів, дочірнім структурам банків-нерезидентів активно допомагали материнські компанії, що сприяло підтриманню необхідного рівня власного капіталу та росту активів банків;
- населення країни показує вищий рівень довіри до банків з іноземним капіталом в порівнянні з проблемною ситуацією у місцевих банків;
- банки з іноземним капіталом мають можливість отримати необхідне фінансування від своїх материнських структур та на сьогодні саме вони нарощують темпи кредитування невеликих суб'єктів господарювання та потужних підприємств у країні [22, 58, 94].

Таким чином, умови для експансії іноземного капіталу в банківську систему Казахстану існують. Усе залежить від інтересу іноземних компаній щодо

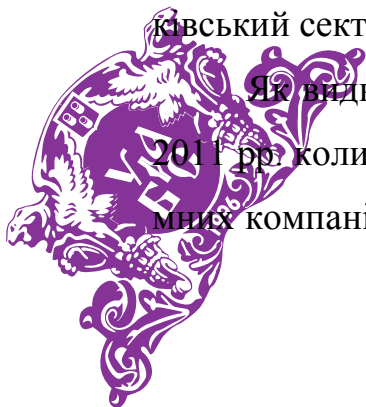
купівлі місцевих банків та настрою останніх у питанні загострення конкуренції на ринку банківських послуг внаслідок приходу нових учасників.

Протягом 1990-х рр. фінансові системи країн Латинської Америки пройшли ряд змін, спричинених кризовими явищами в даному регіоні. Обмеження на іноземну власність у банківському секторі багатьох країн були зняті, так як більшість банківських систем країн регіону відчували значну потребу у докапіталізації та подоланні негативних наслідків кризи. Внаслідок такої політики урядів країн Латинської Америки створилися передумови для входження іноземного капіталу в банківський сектор регіону, перш за все, через процедуру приватизації проблемних місцевих банків та здійснення угод злиття та поглинання банків за участю іноземних учасників.

Відкриття доступу до фінансових систем країн Латинської Америки для банків-нерезидентів підтримувалось розширеними фінансовими реформами, включаючи вдосконалення системи страхування депозитів і передачу необхідних ресурсів для посилення системи банківського нагляду та регулювання, яка включає підвищення вимог до розміру капіталу банку, класифікації кредитів та розкриття інформації [159].

Як приклад розглянемо діяльність банків з іноземним капіталом у Аргентині. Як і в більшості країн даного регіону активне входження банків-нерезидентів у банківську систему Аргентини розпочалось у 1990-х рр. У цей період спостерігається зростання кількості банків з іноземним капіталом у банківській системі країни (рис. 3.2). Слід відзначити, що криза у Мексиці 1994 р. також мала вплив на економічну ситуацію в Аргентині, що спричинило додаткові проблеми для вітчизняних банків, які потребували негайної докапіталізації. Сукупність існуючих на той час умов сприяли входженню у вітчизняний банківський сектор потужних фінансових груп з США та Європи [155, 204].

Як видно з рис. 3.2, частка банків з іноземним капіталом за період 1991-2011 рр. коливалася в межах 14-35 %. При цьому, якщо врахувати частку іноземних компаній у структурі власності не тільки банків, а й небанківських фінан-

сових інститутів, то найбільша частка іноземного капіталу в банківському секторі Аргентини спостерігалася у 2001 р. та складала близько 50 %.

International Institution
E BANKING
UKRAINE

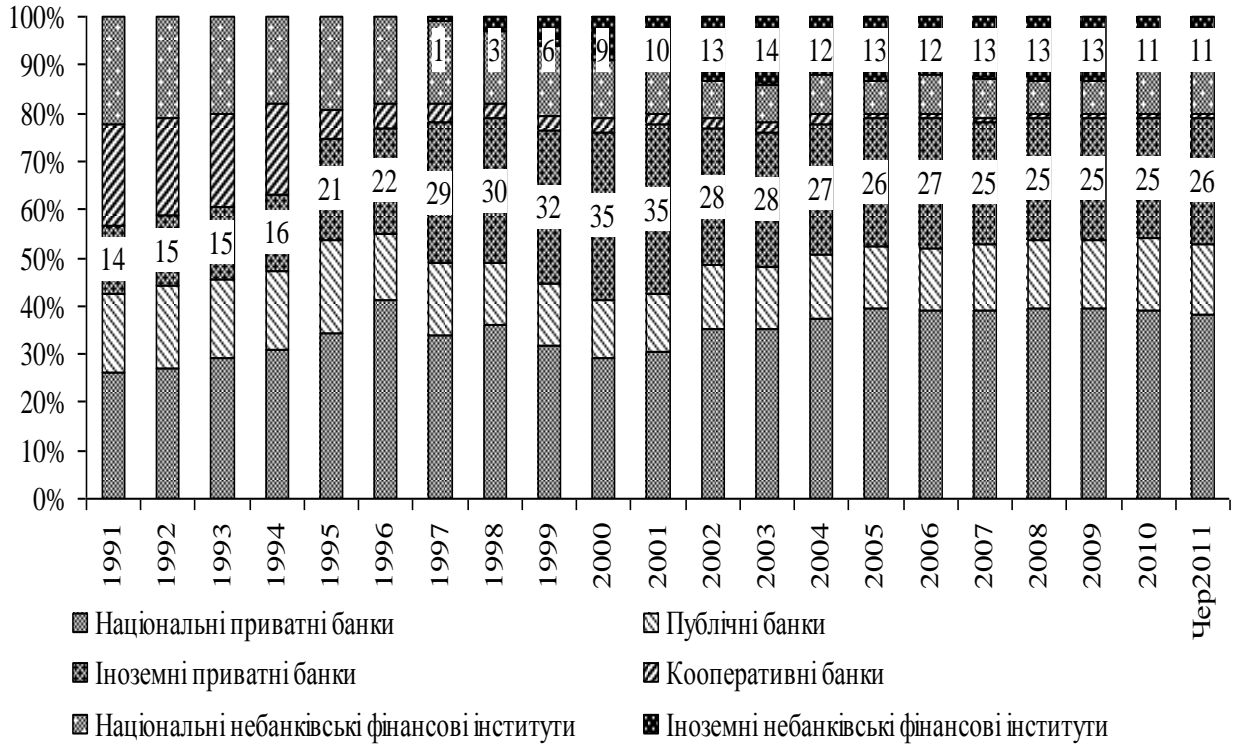
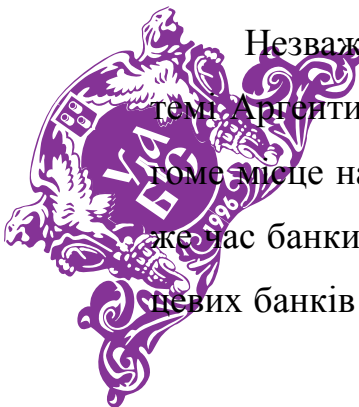

Рисунок 3.2 – Інституційна структура банківської системи Аргентини за період 1991-2011 рр. (Джерело: Центральний банк Аргентини [201])

У результаті економічної кризи в країні, що загострилася у 2001-2002 рр., деякі банки з іноземним капіталом вирішили покинути аргентинський ринок через значні збитки та економічні проблеми. Внаслідок цього кількість іноземних установ дещо скоротилося, що було досягнуто за рахунок продажу банків місцевим власникам або через процедуру злиття / поглинання з місцевими банками.

Незважаючи на скорочення частки іноземного капіталу в банківській системі Аргентини, банки з іноземним капіталом на сьогодні займають доволі вагоме місце на ринку банківських кредитів – близько 40 % всього ринку. У той же час банки з іноземним капіталом відчувають певну конкуренцію з боку місцевих банків та відповідно не мають широкого поширення у всіх сегментах ри-

нку. Так, основними напрямками вкладень коштів банків з іноземним капіталом є кредити у галузі виробництва та надання іпотечних кредитів [146, 157, 168].

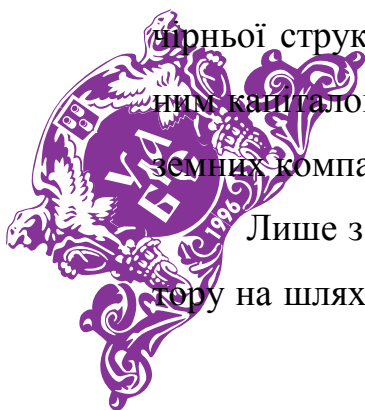
Важливого значення набуває дослідження участі іноземного капіталу в банківській системі Росії. Відразу слід відмітити те, що в Росії протягом достатньо тривалого періоду спостерігалось сильне політичне протистояння щодо діяльності банків з іноземним капіталом. Прихильники присутності останніх у країні стверджували, що прихід іноземного капіталу в банківську систему сприятиме розвитку конкуренції, впровадженню новітніх технологій в галузь банківської справи, підвищенню якості менеджменту та прозорості банківської діяльності. У той же час, інші стверджували, що місцеві російські банки ще не здатні конкурувати з іноземними аналогами, та закликали до встановлення обмежень на діяльність банків з іноземним капіталом на території Росії [133].

Таким чином, було створено ряд законодавчих обмежень щодо діяльності іноземних фінансових інститутів на території Росії:

- існувала 12-відсоткова процентна квота для банків з участю нерезидентів у сукупному статутному капіталі російського банківського сектору;
- наказ президента РФ № 1924 від 17.11.1993 [92], який банкам з іноземним капіталом, створеним пізніше 15.10.1993, забороняв обслуговувати рахунки резидентів юридичних та фізичних осіб;
- заборона Банку Росії на відкриття філій іноземних банків на території країни [133].

Отже, можна стверджувати, що у 1990-х рр. існували неявні перешкоди щодо входження іноземного капіталу в банківську систему Росії. Діяльність всіх банків з іноземним капіталом, які представлені на російському ринку банківських послуг достатньо тривалий час, розпочиналася з реєстрації власної дочірньої структури та отриманні банківської ліцензії. Операції банків з іноземним капіталом на той час зосереджувались в основному на обслуговуванні іноземних компаній, що діяли на території Росії, та операціях на фондовому ринку.

Лише з початку 2000-х рр. у період виходу російського банківського сектору на шлях стійкого зростання, банки з іноземним капіталом почали орієнту-

вати свою діяльність на розширення їх присутності на ринку та опануванні нових його сегментів, про що свідчить поступове зростання кількості останніх та їх частки на ринку банківських послуг в Росії (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 – Іноземні кредитні організації в Росії та частка іноземного капіталу в статутному капіталі всіх кредитних установ (джерело: Банк Росії [100])

Як видно з рис. 3.3, частка іноземного капіталу в банківському секторі Російської Федерації (РФ) протягом останніх десяти років поступово збільшувалась і станом на 01.01.2012 р. становила 27,70 %.

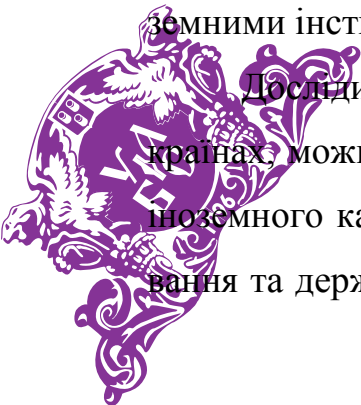
На сьогодні на російському ринку банківських послуг діють ряд потужних міжнародних фінансових груп. Вони прийшли на російський ринок протягом 2004–2008 рр., серед них: Nordea, KBC, OTP, Bank of Cyprus, BNP Paribas, Swedbank, Barclays, GE Money, Societe Generale, Morgan Stanley, Intesa Sanpaolo, Raiffeisen. У зв'язку з світовою фінансовою кризою 2008 р. деякі іноземні групи такі як – AIG, International Personal Finance (IPF), Santander, Rabobank – повністю згорнули бізнес в Росії, ліквідувавши або продавши дочірні банки. Інші банки, такі як Barclays, Swedbank, Morgan Stanley вирішили зберегти присутність в Росії, відмовившись від найбільш витратного бізнесу – роздрібного [42, 158].

Протягом доволі значного періоду присутності іноземного капіталу в банківському секторі Росії не спостерігається відкриття іноземними банками філій на території країни. На сьогоднішній день у Російській Федерації філії іноземних банків не зареєстровані, але, наприклад, у 2000 р. діяло 4 філії іноземних банків, протягом 2001-2003 рр. – одна філія іноземного банку. На даний момент Міністерство фінансів РФ підготувало законопроект, що забороняє банкам-нерезидентам відкривати філії на території Росії. Так, на сьогодні діючим російським законодавством передбачаються наступні форми функціонування іноземних банків: дочірні банки, філії та представництва іноземних банків [14, 100].

Враховуючи поступове збільшення частки іноземного капіталу в банківському секторі РФ, на даний момент вагомим значення набуває роль банків-нерезидентів у збільшенні капіталізації російської банківської системи. Для залучення банків з іноземним капіталом у банківський сектор РФ та підвищення довіри іноземних інвесторів слід створити ряд передумов, що стосуються покращення законодавчої бази прав інвесторів, покращення системи корпоративного управління як у банках, так і на підприємствах та ін.

Однак зважаючи на частку іноземного капіталу на рівні близько 27 % у банківському секторі РФ, значна кількість науковців та практиків говорить про можливі загрози для місцевих банків у країні у разі збільшення частки іноземного банківського капіталу до рівня принаймні 50 %. У даному аспекті питання про повний допуск іноземних компаній та банків-нерезидентів у банківський сектор РФ потребує детального вивчення та обґрунтування, оскільки банківська система Росії як і інші країни СНД, ще знаходиться на етапі остаточного становлення та формування і на даний момент не можна однозначно стверджувати про фінансову потужність вітчизняних банків та їх здатність конкурувати з іноземними інститутами [65, 118].

Дослідивши специфіку діяльності банків з іноземним капіталом у різних країнах, можна стверджувати, що на сьогодні умови та можливість входження іноземного капіталу в банківську систему залежить від законодавчого регулювання та державної політики у сфері іноземних інвестицій. Можна зробити ви-

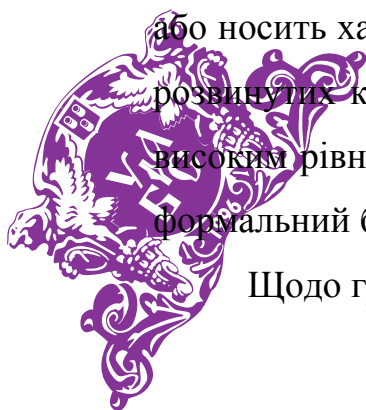

сновок про те, що найбільшого розмаху експансія іноземного капіталу в банківські системи країн різних регіонів світу набула у другій половині ХХ-го століття, коли більшість країн зважаючи на міжнародні глобалізаційні та інтеграційні процеси в світі відкрили доступ для входження у національну систему іноземних компаній та банків-нерезидентів. При цьому слід відмітити, що входження іноземного капіталу в банківський сектор відбувалось неоднаковими темпами та за різних умов. Наприклад, у Чеській республіці за період 1993-2000 рр. частка іноземного капіталу в банківській системі різко зросла з 4 до 95 %; у Японії починаючи з 1970-х рр. для банків-нерезидентів було дозволено тільки часткове входження у банківський сектор країни та існували обмеження на здійснення банківських операцій, а лише з 1980-х рр. банки-нерезиденти отримали можливість вільного входження у банківську систему Японії та надання широкого спектру банківських послуг на ринку порівняно з місцевими банками.

Враховуючи різний характер експансії іноземного капіталу в банківські системи країн світу, автором виділено основні групи країн залежно від умов та обмежень допуску входження іноземних компаній та банків (рис. 3.4).

Як видно з рис. 3.4, на сьогодні діяльність банків з іноземним капіталом в країні підпадає під регулювання державних органів, які в кінцевому результаті визначають місце останніх на ринку банківських послуг та перспективи їх експансії у національній банківській сектор. Остання група регулятивних заходів, що направлені на недопущення іноземного капіталу в національну банківську систему, на даний момент зустрічається досить рідко і притаманна країнам, які не бажають включатися в міжнародні інтеграційні процеси та прагнуть самостійно формувати власну фінансову систему без зарубіжного втручання. Країни, в яких експансія іноземного капіталу в банківську систему повністю дозволена або носить характер неявних обмежень, як правило, характерна для економічно розвинутих країн. Однак, у країнах зі сформованою банківською системою та високим рівнем конкуренції на ринку для банків-нерезидентів створюється неформальний бар'єр для проникнення на даний ринок.

Щодо групи країн з частковою відкритістю банківської системи для іно-

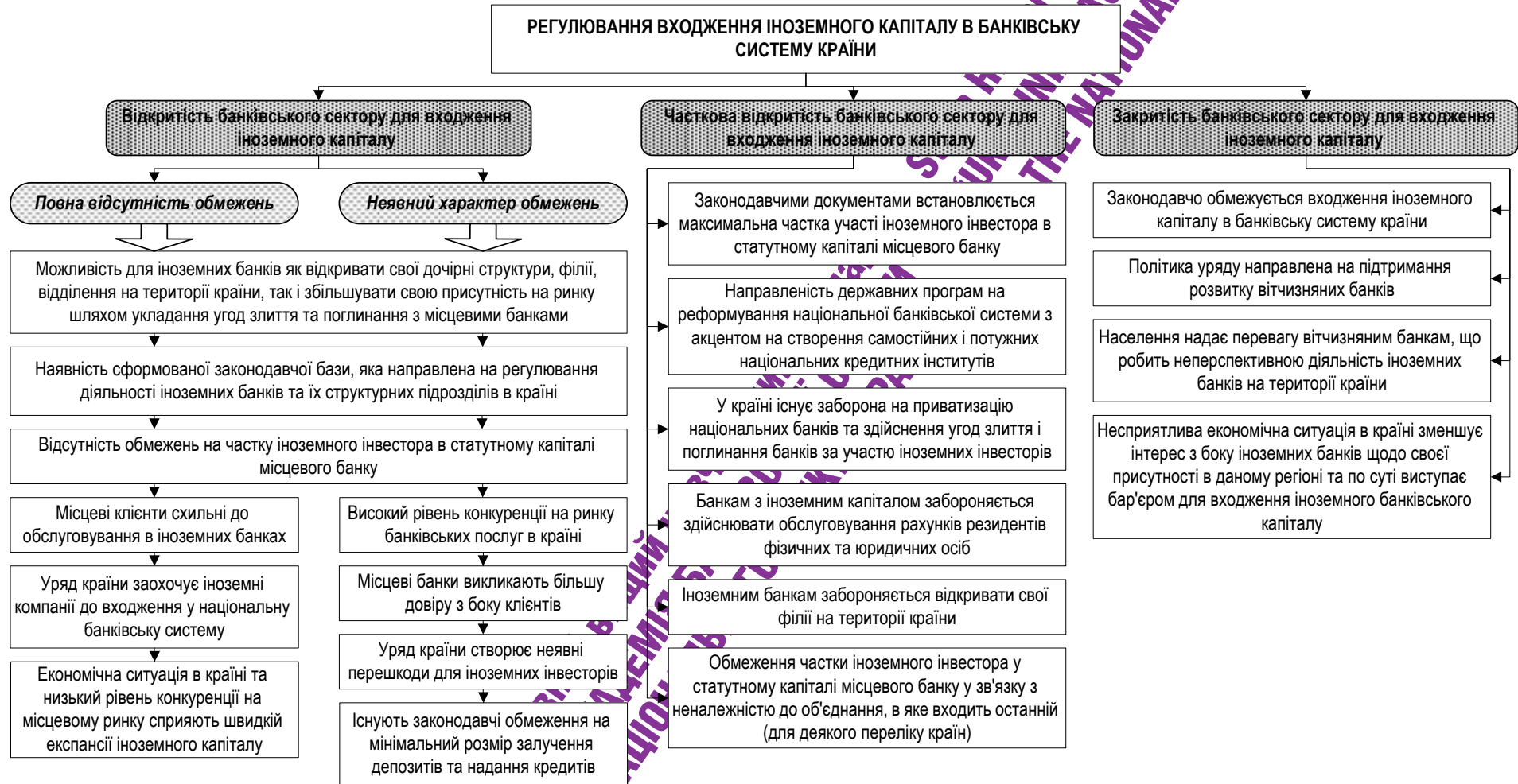

Рисунок 3.4 – Регулювання входження іноземного капіталу в банківську систему країни (авторська розробка)

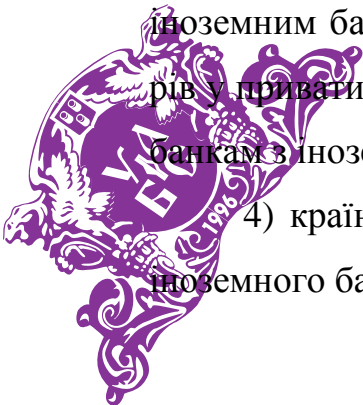

земних інвестицій, що забезпечується, перш за все, законодавчим регулюванням максимальної частки іноземного капіталу та переліком дозволених операцій для банків з іноземним капіталом, то до неї належать країни, які або тільки відкривають свій ринок для банків-нерезидентів з метою швидкого розвитку та використання новітніх зарубіжних розробок у сфері ведення банківського бізнесу, або ще остаточно не вирішили, яка частка іноземного капіталу необхідна для розвитку національної банківської системи та чи не завадить вона розвитку та функціонуванню вітчизняних банків.

Таким чином, дослідивши історичний досвід участі іноземних банків в банківському секторі різних країн, можна стверджувати, що доступ та масштаб експансії іноземних компаній та банків у банківську систему країни залежить від законодавчого регулювання даних питань, економічного стану країни та готовності банківської системи країни приймати іноземні банки та конкурувати з ними на ринку банківських послуг.

У даному аспекті можемо виокремити чотири групи країн за рівнем обмежень щодо участі іноземного банківського капіталу в банківській системі:

- 1) країни з повною відсутністю таких обмежень (Нова Зеландія, Чехія та ін.);
- 2) країни, в яких ці обмеження носять неявний характер, наприклад, окрема звітність банків з іноземним капіталом перед центральним банком, вступ до саморегулювних асоціацій банків або інтеграційних структур (Швейцарія, Японія та ін.);
- 3) країни, в яких банківський сектор є частково відкритим для входження іноземного банківського капіталу, що регулюється, наприклад, шляхом встановлення граничної частки участі іноземного інвестора в статутному капіталі банків, заборони на відкриття філій іноземних банків, заборони на обслуговування іноземним банком рахунків резидентів, заборони на участь іноземних інвесторів у приватизації державних банків, заборона на надання державної підтримки банкам з іноземним капіталом (Казахстан, Росія та ін.);
- 4) країни, банківський сектор яких є повністю закритим для входження іноземного банківського капіталу (Болівія, Гватемала, Ямайка та ін.).

3.2 Удосконалення системи регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні

Система регулювання іноземних банків в Україні на даний момент засвідчує про її неспроможність здійснювати належний контроль та прийняття необхідних рішень в напрямку регулювання банків з іноземним капіталом у вітчизняній банківській системі. Враховуючи складність регулювання банків з іноземним капіталом в Україні та часткою іноземного капіталу в банківській системі України на рівні 42 %, пропонуємо вдосконалити систему даного регулювання (рис. 3.5).

Дана система буде включати перебудову регулювання іноземних банків у наступних напрямках:

- входження іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему;
- діяльність іноземних банків в Україні;
- результати діяльності іноземних банків в Україні;
- вихід іноземних банків з українського ринку.

Надамо характеристику кожного із зазначених напрямів, які планується впровадити у напрямку удосконалення системи регулювання іноземних банків в Україні.

Щодо регулювання входження іноземних банків у вітчизняну банківську систему відразу відзначимо наявність ряду перешкод, які заважають впровадити такі регулюючі заходи, які б обмежували процес входження іноземного банківського капіталу або ж забороняли його проникнення взагалі тощо.

Вступаючи до СОТ, Україна взяла на себе ряд зобов'язань, що передбачають відкриття доступу до вітчизняного банківського сектору України з боку іноземних компаній та банків, які в свою чергу отримали можливість відкриття філій на території України.

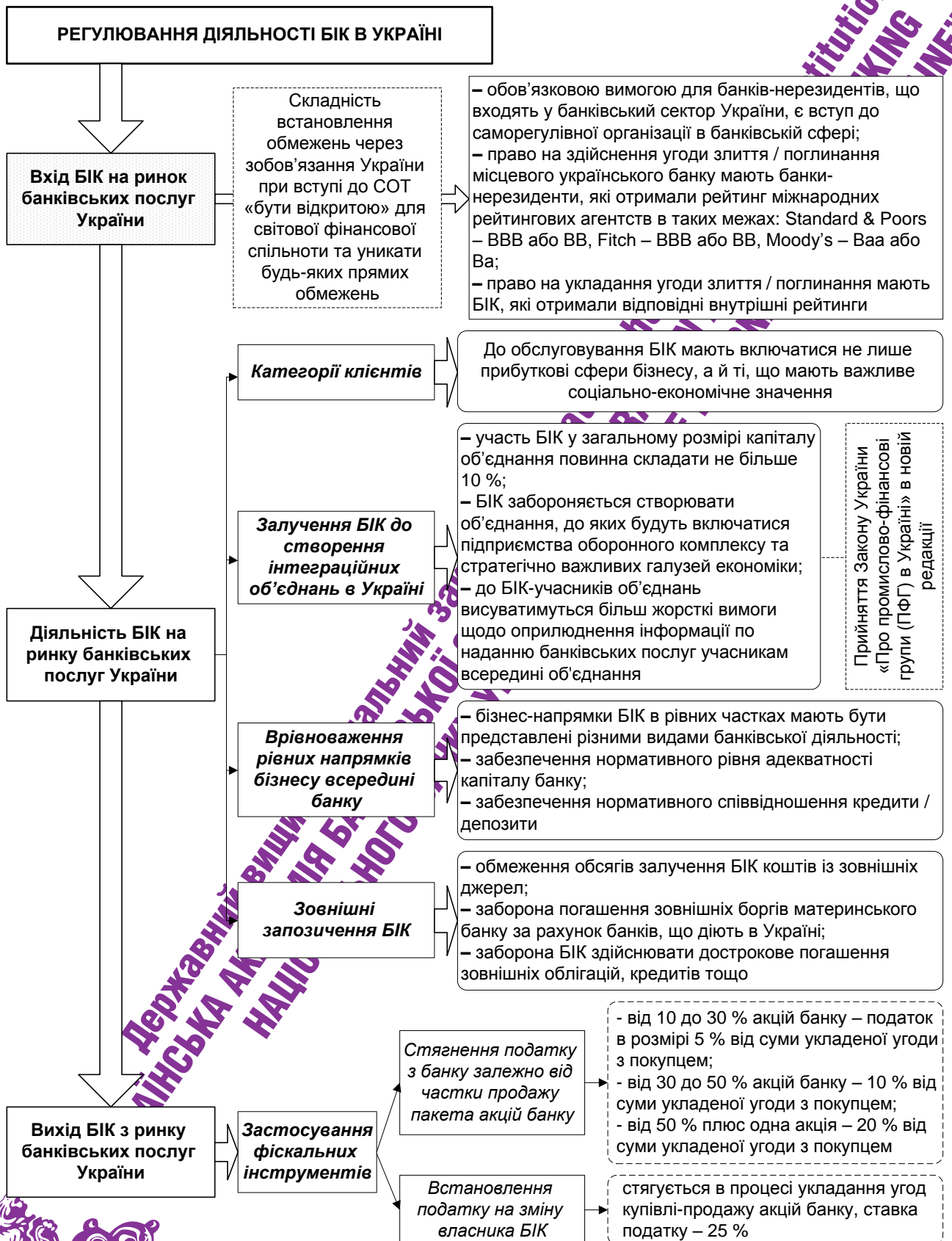

Рисунок 3.5 – Регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні

(авторська розробка)

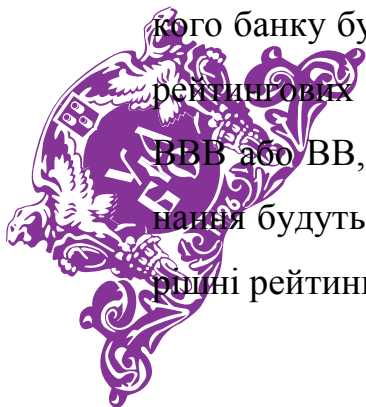

Дане твердження підтверджується документом Робочої Групи СОТ з питань входження України до даної організації, який відображує пункти, за якими Україна дала згоду в частині відкритості для іноземних інвестицій та інтеграцію у світовий фінансовий простір (табл. Е.1 додатку Е).

Тому в даному аспекті регулювання початкового входження іноземного капіталу до банківського сектору України не може містити широкого ряду вдосконалень, що мають бути оголошені та впроваджені НБУ або іншими державними органами. Впровадження ж певних адміністративних рішень щодо обмеження входження іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему, які будуть передбачати жорсткі процентні або інші обмеження щодо входження банків-нерезидентів, порушуватимуть виконання Україною тих пунктів, під якими вона підписувалася у період підготовки до вступу до СОТ.

Таким чином, можемо стверджувати про складність обмеження входження іноземного капіталу у банківську систему України через її зобов'язання «бути відкритою» для світової фінансової системи та уникати будь-яких прямих обмежень.

Єдиним варіантом вдосконалення регулювання притоку іноземного капіталу у вітчизняну банківську систему є залучення до цього процесу саморегулювальних організацій банків в Україні, до яких, в першу чергу, відноситься Асоціація українських банків (АУБ). Отже, ми уникнемо залучення державних органів до прямого обмеження входження банків-нерезидентів в Україну, а перекладемо дані обов'язки на АУБ. Пропонується встановити обов'язковою вимогою для банків-нерезидентів, що входять у банківський сектор України, вступ до АУБ як найбільшої саморегулювальної організації в банківській системі країни. У свою чергу право на здійснення угоди злиття / поглинання місцевого українського банку будуть мати банки-нерезиденти, які отримали рейтинг міжнародних рейтингових агентств в таких межах: Standard & Poors – BBB або BB, Fitch – BBB або BB, Moody's – Baa або Ba; право на укладання угоди злиття / поглинання будуть мати банки з іноземним капіталом, які отримали відповідні внутрішні рейтинги [15, 116].

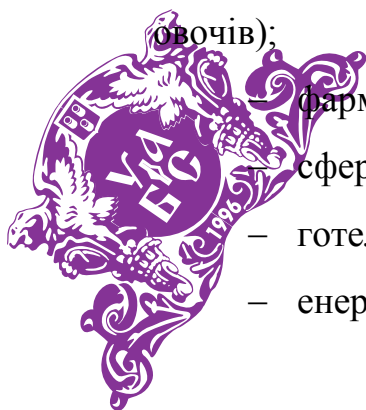

Таким чином, ми уникнемо порушення вимог СОТ та встановимо ряд вимог з боку вітчизняних саморегулювальних організацій в банківській системі, які створять можливості щодо обмеження входження банків-нерезидентів на український ринок та допускатимуть іноземні компанії і банки з іноземним капіталом, які мають непогані фінансові результати та показують фінансову стабільність і надійність порівняно з іншими іноземними учасниками. Це дасть змогу допускати на ринок лише потужні міжнародні фінансові та банківські групи, діяльність яких в Україні буде приносити лише позитивний довгостроковий ефект поряд з дрібними банками, що є неспроможними протистояти серйозним негараздам в процесі своєї діяльності.

Найважливішою складовою загальної системи регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні, на наш погляд, є їх регулювання в частині діяльності іноземних банківських структур у вітчизняній банківській системі. Результати діяльності банків з іноземним капіталом впливають на загальний стан банківської системи країни та створюють умови для руху грошових коштів у реальну економіку. Саме тому вважаємо за необхідне досконало зупинитися на розробці рекомендацій щодо регулювання діяльності банків з іноземним капіталом на ринку банківських послуг України.

Поширеною практикою банків з іноземним капіталом у країнах ведення свого бізнесу є направленість на обслуговування визначеного кола клієнтів з найбільш привабливих для кредитування галузей економіки. На сьогоднішній час банки в Україні мають найбільший інтерес до кредитування наступних сфер бізнесу:

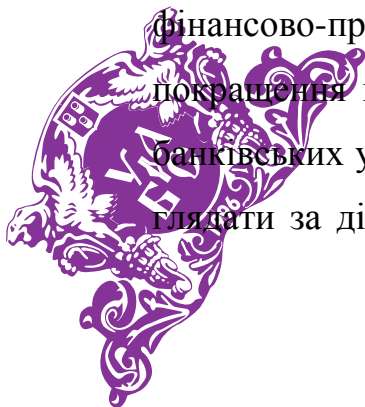
- торгівля (продукти харчування, одяг, взуття);
- сільське господарство (вирощування і переробка зернових культур і овочів);
- фармацевтика (аптечний бізнес);
- сфери по забезпеченню транспортного сполучення;
- готельний бізнес;
- енергетичний комплекс.

Зважаючи на таку ситуацію, банки з іноземним капіталом поряд з вітчизняними будуть також зацікавленими у обслуговуванні зазначених вище сфер бізнесу в Україні. Це у свою чергу створює проблему недофінансування окремих галузей національної економіки, до яких, в першу чергу, відносяться гірничо-металургійний комплекс, вибірково машинобудування та легка промисловість. Дані галузі потребують великих обсягів фінансування для оновлення основних фондів та виконання світових стандартів при виготовленні вітчизняної продукції. Як правило, банки з іноземним капіталом не зацікавлені у кредитуванні таких низькорентабельних та капіталомістких галузей і надають перевагу обслуговуванню малого і середнього бізнесу та кредитуванню споживчих потреб населення.

У зв'язку з цим, пропонуємо включати до обслуговування банків з іноземним капіталом не лише прибуткові сфери бізнесу, які не мають значного позитивного ефекту для реальної економіки України, а й ті, що мають важливе соціально-економічне значення. Цього можна досягти шляхом врахування відповідних вимог на етапі входження іноземного капіталу в банківську систему України та шляхом нагляду та контролю за операціями кредитування банків з іноземним капіталом з боку відповідних державних органів.

Як видно з зарубіжної практики, банки з іноземним капіталом є учасниками великих міжнародних фінансових та банківських груп, які, окрім банківських установ, також включають підприємства певних галузей та інші фінансові інститути (страхові, лізингові, клірингові компанії та ін.). В Україні процес інтеграції банків з іншими фінансовими установами та підприємствами не набув такого розмаху, як в розвинутих країнах, та носить характер неформальних об'єднань. У даному випадку участь банків з іноземним капіталом у створенні фінансово-промислових груп в Україні може розглядатися як один з напрямків покращення взаємодії реального сектору економіки (великих підприємств) та банківських установ. У свою чергу це надасть можливість контролювати та наглядати за діяльністю банків з іноземним капіталом в Україні, приймаючи за

необхідності відповідні регулюючі заходи з боку державних органів у даній сфері.

Тому ми пропонуємо залучати банки з іноземним капіталом до формування інтегративних об'єднань в Україні, але враховуючи ряд умов:

- участь банків з іноземним капіталом у загальному розмірі капіталу об'єднання повинна складати не більше 10 %;
- банкам з іноземним капіталом забороняється створювати об'єднання, до яких будуть включатися підприємства оборонного комплексу та стратегічно важливих галузей економіки;
- до банків з іноземним капіталом-учасників об'єднань висуватимуться більш жорсткі вимоги щодо оприлюднення інформації по наданню банківських послуг учасникам всередині об'єднання.

У 2011 р. втратив чинність закон «Про промислово-фінансові групи (ПФГ) в Україні», який визначав основні питання створення, реорганізації та ліквідації ПФГ в Україні, транснаціональних ПФГ, а також фінансово-економічні умови їх діяльності. Вважаємо за необхідне повернути даний закон, оскільки він повинен регламентувати процес об'єднання банківського капіталу з іншими видами капіталу, що є актуальним на даний момент.

Перш за все, даний закон повинен визначати особливості та види участі банків з іноземним капіталом у ПФГ. По-друге, необхідно дещо змінити поняття ПФГ в Україні. Так, в законі визначалося, що ПФГ створюється за рішенням Уряду України на певний термін з метою реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва і структурної перебудови економіки України. Вважаємо, що створення ПФГ в Україні має здійснюватися не лише за ініціативи та безпосереднього втручання державних органів в даний процес.

Банки та підприємства мають самостійно вирішувати питання про доцільність створення певного виду об'єднання, а державні органи мають лише контролювати створення об'єднання та створювати необхідне законодавче поле для регулювання та нагляду за діяльністю об'єднання. До того ж, необхідно залучати до інтеграційних процесів не лише підприємства, що належать до пріоритетних

галузей виробництва. Економіка України має розвиватися пропорційно, не створюючи переваг для окремих галузей. Невід’ємну роль у даних процесах можуть відіграти банки з іноземним капіталом, які на основі свого досвіду та сучасного бачення банківської справи матимуть позитивний ефект для економіки України. По-третє, детальної розробки потребує пункт про транснаціональні об’єднання, який визначатиме всі моменти щодо створення та діяльності міжнародних об’єднань на території України за ініціативи іноземних юридичних осіб. Перелічені вище пропозиції направлені на створення необхідного законодавства в області регулювання інтеграції іноземного банківського капіталу та капіталу українських підприємств.

Залучення до українських промислово-фінансових об’єднань банків з іноземним капіталом позитивно відобразиться на здійсненні банківського нагляду за діяльністю останніх. Обслуговуючи підприємства групи, банки з іноземним капіталом матимуть окреслене коло клієнтів, що відповідно полегшить слідкування за їх грошовими потоками, формуванням кредитного портфеля, рівнем проблемної заборгованості тощо.

Одним із пріоритетних напрямків удосконалення регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні є надання пропозицій щодо досягнення максимальної синергії між різними напрямками бізнесу всередині банку з іноземним капіталом та пропорційний розподіл між ними з метою розширення обсягу операцій банку та формування відповідного диверсифікованого кредитного портфеля з помірним рівнем ризику. Звісно, складно встановлювати правила для банку щодо вибору його пріоритетних напрямків бізнесу, оскільки більшість банків з іноземним капіталом і прийшли на український ринок з наміром отримати високі прибутки від обслуговування лише визначених сегментів ринку та галузей економіки. Однак, можна сформулювати ряд пропозицій, які можуть бути представлені наглядовими банківськими органами до банків з іноземним капіталом, які прагнуть здійснювати свою діяльність на території України.

На сьогодні банки в Україні надають свої послуги декільком сегментам банківського бізнесу, які відображені на рис. 3.6.

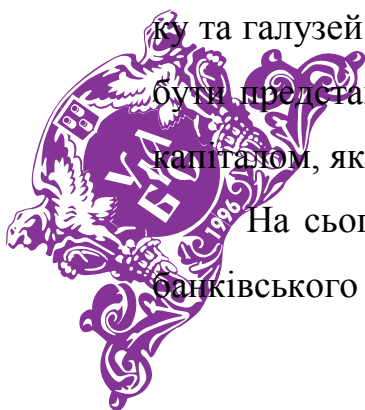

Рисунок 3.6 – Основні сегменти банківського бізнесу, в яких здійснюють свою діяльність банки в Україні

Відповідно, пропонується диверсифікувати бізнес банку з іноземним капіталом, який повинен включати як мінімум три види (або сегменти), що пропорційно розподілені у банку за обсягом операцій. В основному це стосується формування депозитного та кредитного портфеля банку з акцентом на останній. Формування кредитного портфеля банку, який включатиме заборгованість клієнтів різних сегментів банківського бізнесу створить умови для мінімізації імовірності реалізації кредитного ризику та супутніх йому ризиків. Така структура портфелю дасть змогу, навіть при виникненні проблемної заборгованості у банку, підтримувати дохідність кредитного портфеля на необхідному рівні та захищати банк від виникнення кризи у ньому. У свою чергу такий підхід забезпечить банку необхідний рівень адекватності його капіталу та забезпечення нормативного співвідношення кредити / депозити. Враховуючи розподіл активів банку на п'ять груп за ступенем ризику для розрахунку адекватності регулятивного капіталу банку, отримаємо пропорційний розподіл активів, який зменшить обсяг сумарних активів і певних позабалансових інструментів, що в результаті збільшить норматив адекватності капіталу банку. Все це свідчатиме про зважену політику управління активами і пасивами в банку та про його ви-

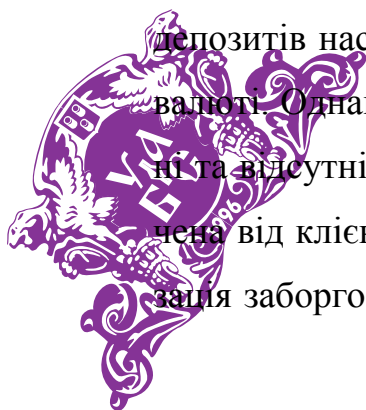
конання обов'язкових нормативів капіталу, що вимагається регулятивними органами.

Значної уваги заслуговує ситуація, пов'язана із зовнішніми запозиченнями банків з іноземним капіталом. У період стабільного росту національної економіки відбувається поступове зростання не тільки основних економічних показників, а й ресурсів банків, які направляються на вкладення в активні операції. Але, як показала ситуація останніх десяти років, кредитний бум 2002-2007 рр. і зростання всіх фінансових показників банків змінилися рядом значних проблем, пов'язаних з нестачею ліквідності та погіршенням конкурентоспроможності банківських установ. Єдиним способом втриматися на ринку та зберегти довіру клієнтів було залучення додаткових ресурсів із зовнішніх джерел. Найбільш поширеною практикою є випуск корпоративних облігацій банку, використання єврооблігацій та отримання синдікованих кредитів. Як правило, дані інструменти характеризувалися валютною складовою та відповідно підвищували частку іноземної валюти в балансах банків. Велика кількість кредитів населенню в іноземній валюті до 2008 р. й стала однією з головних причин сьогоднішніх проблем банків, у тому числі й з іноземним капіталом.

У період кризи та після неї перед банками постала необхідність повного розрахунку за залученими коштами у іноземних фінансових установах. Основними джерелами та шляхами погашення даних позик є:

- валютні депозити населення і підприємств (у тому числі за кордоном);
- реструктуризація боргу;
- введення тимчасової адміністрації;
- зовнішня підтримка від материнських структур.

Найбільш доцільним засобом у даному випадку є використання валютних депозитів населення і підприємств для погашення зовнішніх позик у іноземній валюті. Однак, враховуючи скрутне економічне становище в Україні на сьогодні та відсутність такого великого обсягу іноземної валюти, що може бути залучена від клієнтів у вигляді депозитів, мають місце такі засоби, як реструктуризація заборгованості та зовнішня підтримка від материнських структур. Ситуа-

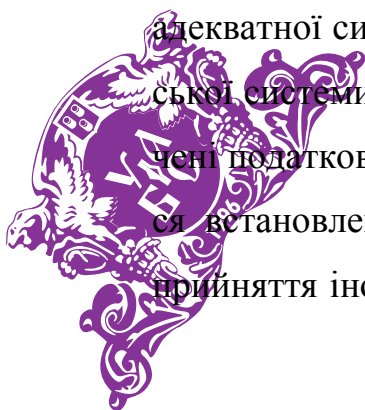

ція останніх років показує, що переважна кількість банків з іноземним капіталом не здатна була розрахуватися за своїми боргами самостійно та вимушена застосовувати зовнішню підтримку своїх власників за кордоном.

У такому разі виникає необхідність обмеження обсягів залучення іноземними банками коштів із зовнішніх джерел через підвищення фінансового тиску на саму банківську установу та її клієнтів. У той же час можна спостерігати ситуацію, коли зовнішні борги іноземного банку та його материнської структури за досить короткий період часу погашаються виключно за рахунок установ, що функціонують в Україні. Це здійснюється за прихованими схемами і є складним для контролю та нагляду, що вимагає додаткового моніторингу та заборону виконання таких розрахунків в Україні з подальшим застосуванням ряду штрафів та податків за порушення встановлених вимог. У даному аспекті необхідною є й заборона банкам з іноземним капіталом здійснювати дострокове погашення зовнішніх облігацій, кредитів тощо.

Поряд з регулюванням вступу іноземного капіталу в банківську систему України, необхідно приділити увагу удосконаленню системи заходів, які контролюватимуть процес виходу банків з іноземним капіталом з українського ринку банківських послуг. Так само, як і в разі обмеження доступу іноземного капіталу у вітчизняний банківський сектор, досить складно створити повністю дієву систему регулювання, яка б стримувала надмірно швидкий процес виходу банків-нерезидентів з України та забезпечувала відносно постійну структуру іноземних власників в банківській системі України. Це б сприяло сталому розвитку країни та створювало довгострокові перспективи для розвитку банківської галузі в Україні за участі іноземних учасників.

Однак, не зважаючи на існуючі складнощі, для створення ефективної та адекватної системи регулювання виходу банків з іноземним капіталом з банківської системи України можемо застосувати фіскальні інструменти, які передбачені податковою політикою країни. Головним чином, дані пропозиції стосуються встановлення додаткових податків, які матимуть безпосередній вплив на прийняття іноземною стороною рішення про вихід з українського ринку та до-

цільність такого виходу. Вважаємо, що саме система податків, які будуть податково введені, буде правомірним заходом з боку державних органів, та не суперечитиме правам банків-нерезидентів як господарюючих суб'єктів і не порушуватиме міжнародне право в даній сфері. У той же час, сплата таких податків буде для банків з іноземним капіталом обов'язковою процедурою відповідно до податкового законодавства України й слугуватиме дієвим інструментом по регулюванню процесу виходу іноземного капіталу з банківської системи України.

Так, пропонується впровадити нові види податків. По-перше, стягнення податку з банку залежно від частки продажу пакету акцій установи. Даний податок стягуватиметься у разі бажання іноземних власників продати банк іншим особам. Об'єктом оподаткування виступатиме сума угоди купівлі-продажу банку, а одиниця оподаткування буде встановлюватися у процентному відношенні залежно від розміру пакету акцій, який виставлений на продаж:

- від 10 до 30 % акцій банку – податок в розмірі 5 % від суми укладеної угоди з покупцем;
- від 30 до 50 % акцій банку – податок в розмірі 10 % від суми укладеної угоди з покупцем;
- від 50 % плюс одна акція (тобто контрольний пакет) – податок в розмірі 20 % від суми укладеної угоди з покупцем.

Отже, бачимо, що сума оподаткування буде зростати прямо пропорційно до бажання іноземних власників продати більшу частку акцій.

По-друге, встановлення податку на зміну власника банку з іноземним капіталом. Такий податок також стягуватиметься в процесі укладання угод купівлі-продажу акцій банку, однак матиме інший об'єкт оподаткування. У даному випадку об'єктом оподаткування буде виступати найбільший прибуток банку до оподаткування протягом останніх 12 місяців, а ставка податку складатиме 25 %. Вважається, що введення такого податку сприятиме встановленню у банках з іноземним капіталом в Україні більш довгострокової політики та направленістю їх діяльності на тривалий термін.

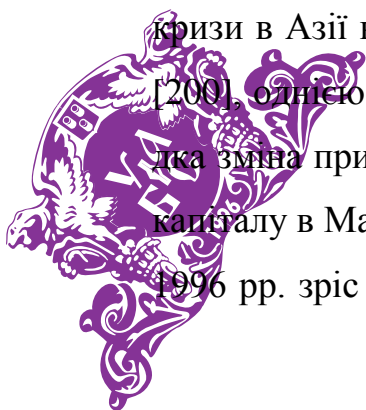

Таким чином, застосування податків для регулювання виходу іноземного банківського капіталу з України є економічно обґрунтованим, компетентним та пропорційним. Використання інструментів податкової політики змусить іноземних власників чітко обговорювати прийняття рішення про вихід з українського ринку та створить передумови для постійної і тривалої діяльності окремих банків з іноземним капіталом у банківській системі України.

3.3 Вплив монетарних інструментів державної грошово-кредитної політики на масштаби участі іноземного капіталу в банківській системі України

Історія розвитку перехідних економік засвідчує, що проблеми масового притоку іноземного капіталу у відповідних країнах виникали достатньо часто. З позиції монетарної влади результати такого притоку відрізняються від результатів припливу валютної виручки від експорту тільки відносно вищою волатильністю. Валютні ж резерви країни збільшуються, що супроводжується відповідним випуском національної валюти. Для уникнення зростання темпів інфляції центральному банку країни необхідно застосовувати заходи по фільтрації надлишкової грошової пропозиції або фільтрації припливу капіталу. У випадку вдалого використання заходів по фільтрації припливу капіталу можна на певний час забезпечити відповідність темпів приросту грошової пропозиції темпам приросту обсягів товарів та послуг на ринку й тим самим втримати рівень інфляції стабільно низьким.

Найбільше уваги вчених згадані проблеми привернули після масштабної кризи в Азії наприкінці 90-тих років XX ст. Наприклад, на думку Дж. Стігліца [200], однією з головних причин зазначеної кризи в Азії була масштабна і швидка зміна притоку капіталу на його відтік. Так, зокрема, валовий чистий притік капіталу в Малайзію, Індонезію, Південну Корею, Таїланд та Філіппіни за 1994-1996 рр. зріс з 41 млрд. дол. США до 93 млрд. дол. США відповідно. А вже в

наступному, 1997 р., від'ємне сальдо рахунку капіталу в зазначених країнах склало 12 млрд. дол. США, що і стало початком азіатської кризи.

Говорячи про пов'язані з експансією капіталу ризики, зазвичай відзначають:

– швидка ревальвація національної валюти, яка знижує конкурентоспроможність вітчизняних виробників на міжнародному та на внутрішньому ринках;

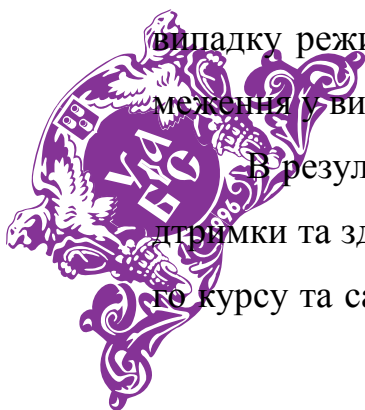
– приплив короткострокового іноземного капіталу, якому властива підвищена мобільність та чутливість до реальних або гіпотетичних змін на світовому фінансовому ринку. Нарощування обсягів такого капіталу може спричинити структурні перекося в економіці, окрім цього тривалість його перебування в країні на практиці неможливо передбачити;

– поява різного роду ринкових «бульбашок». Суттєвий приплив капіталу може спричинити «перегрів» фінансових ринків невеликих розмірів, характерних для країн з перехідними та граничними економіками, в тому числі і для України;

– послаблення самостійної монетарної політики. В умовах повної лібералізації руху капіталу, практично неможливо дотримуватися цільових орієнтирів по основним монетарним показникам, оскільки вони повністю будуть залежні від непередбачуваних потоків капіталу.

Можливість проведення незалежної монетарної політики тісно пов'язана з використанням режимом валютного курсу. Зокрема, при фіксованому обмінному курсі самостійність відсутня: діяльність монетарної влади повинна лиш слідувати руху капіталу, оскільки будь-які інші рішення зашкодять вирішенню поставлених завдань для підтримки фіксованого валютного курсу. У випадку режиму вільного валютного курсу для монетарної влади відсутні обмеження у виборі як цілей, так і інструментів грошово-кредитної політики.

В результаті подібних міркувань сформувалася теза про неможливість підтримки та здійснення одночасно вільного руху капіталу, фіксованого обмінного курсу та самостійної грошово-кредитної політики. Щодо сучасної ситуації в

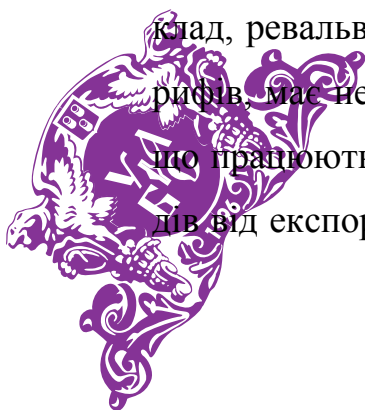

Україні, то цю тезу можна інтерпретувати так: за умови вільного руху капіталу, підтримка фіксованого валютного курсу гривні обумовлює обмеження або відсутність регулювання монетарних показників. Тобто, неможливо здійснювати інфляційне таргетування, не перейшовши до режиму вільного курсоутворення і / або не використовуючи обмеження на рух капіталу.

За умов масштабної експансії капіталу інфляційне таргетування на першому етапі може призвести до прискореної ревальвації гривні, яка часто розцінюється як негативне явище. На нашу думку, подібні побоювання перебільшені, адже зміна обмінного курсу гривні комплексно впливає на економіку. По-перше, це ефект доходу, що проявляється у зростанні доходів українського населення та здешевленні імпорту, що має позитивний вплив на економічне зростання. По-друге – це ефект заміщення, який характеризується зниженням конкурентоспроможності вітчизняної продукції та сповільнює економічне зростання.

Російськими вченими А. Улюкаєвим, О. Замуліним та М. Куликовим [125] досліджено вплив зазначених ефектів на прикладі Росії під час валютного «коридору», який мав місце у 1995-1998 рр., коли ревальвація рубля пояснювалася головним чином адміністративними причинами. У зазначений період сектор торгованих товарів та послуг (товари та послуги, що експортуються) явно програвав в конкуренції імпорту, проте неторговані товари та послуги (товари та послуги, що виробляються та споживаються всередині країни) компенсували ці втрати. В результаті, загальний вплив ревальвації на економіку Росії був практично нульовим.

В якості висновку можна зазначити, що зміцнення національної валюти має різний вплив на економіку, залежно від причин такого зміцнення. Наприклад, ревальвація національної валюти, пов'язана зі зростанням внутрішніх тарифів, має негативний вплив практично на всю економіку, особливо на галузі, що працюють на заміщення імпорту. Якщо ж вона викликана зростанням доходів від експорту або притоком капіталу, то сукупний вплив зміцнення націона-

льної валюти на економіку буде позитивним, в тому числі і на сектори експортних товарів та послуг.

Слабка національна валюта може бути вигідною експортерам. Проте вітчизняний експорт має виражений сировинний характер, підтримка якого за рахунок валютної політики не зовсім відповідає стратегічним цілям економічного розвитку України. Підтримку розвитку виробництва високотехнологічних товарів, які необхідні для диверсифікації експорту та всієї економіки, можна здійснювати й іншими методами, наприклад, за допомогою пільгового кредитування, спеціальних економічних зон тощо.

За таких умов слабка гривня не сприятиме економічному зростанню, оскільки для виробництва додаткових товарів немає вільних потужностей. В той же час, слабка гривня здорожує імпорт, зокрема й інвестиційний, а отже, сповільнюється нарощування виробничих можливостей вітчизняної економіки. На нашу думку, слабка гривня буде мати негативний вплив на прямі та портфельні іноземні інвестиції (рис. 3.7), оскільки наслідком такої валютної політики буде зниження рентабельності інвестицій в економіку України. Окрім цього, слід очікувати сповільнення зростання реальних доходів вітчизняного населення та відповідного зниження обсягів виробництва у споживчому секторі товарів та послуг. Тобто, на сучасний момент, ослаблення гривні не тільки не викличе зростання обсягів виробництва, а, скоріше навпаки, сповільнить економічний розвиток та зменшить приплив в Україну необхідних іноземних інвестицій та технологій.

Утім, вищезазначене не означає, що Національному банку України слід припинити регулювання обмінного курсу. Волатильність потоків капіталу означає нестабільність валютного курсу, а такий ефект є небажаним, а отже,

Національний банк повинен уникати серйозних коливань валютного курсу.

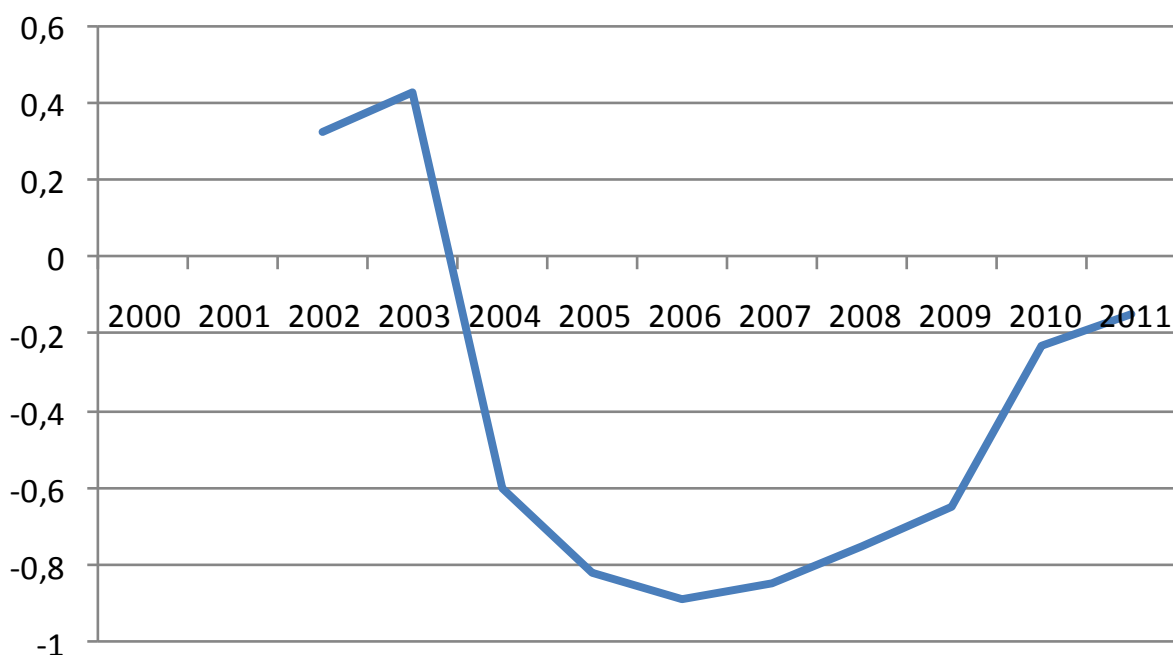

Рисунок 3.7 – 5-річний ковзний коефіцієнт кореляції між валютним курсом гривні до дол. США на початок року та обсягом портфельних інвестицій в Україну.

Як видно з рис. 3.7, починаючи з 2004 р. в Україні зберігається стійка негативна кореляція між валютним курсом та портфельними інвестиціями, а отже, можна стверджувати, що подальша девальвація гривні призведе до відтоку інвестицій з України.

Питанню можливості забезпечення регулювання валютного курсу без втрати контролю над монетарними показниками за рахунок запровадження контролю над рухом капіталу присвячено досить багато наукових праць, проте результати таких досліджень неоднозначні. Іноді фахівці приходять до різних висновків навіть при аналізі одних і тих же подій. Американські вчені Магуд, та Рейнхарт [188], проаналізували результати понад 30 емпіричних досліджень в сфері оцінки ефективності контролю над рухом капіталу в різних країнах. Вони довели, що контроль над рухом капіталу дозволяє підвищити частку довгострокового капіталу, забезпечивши можливість проведення самостійної монетарної політики та знизити тиск на валютний курс. У той же час, автори не дали одно-

значної відповіді на питання про те, чи здатний подібний контроль скоротити обсяг чистого припливу капіталу.

Проте, остання особливість не заважає тому, щоб контроль над потоками капіталу перетворити в досить ефективний антикризовий засіб. Режим вільного руху капіталу був властивий країнам, які найбільше постраждали під час кризи 90-х рр. в Азії. В той же час Китай та Індія, які зберігали в той час суттєві обмеження на рух капіталу, пережили кризу з мінімальними негативними наслідками. Сьогодні в Україні, в зв'язку з взятими на себе зобов'язаннями після вступу до СОТ, немає обмежень на рух капіталу, тому слід ретельно проаналізувати пов'язані з цим ризики.

Проаналізуємо спроби обмеження руху капіталу за допомогою різних інструментів в різних країнах світу.

Останнім часом багато країн з метою запобігання рецидивам кризи 2008-2009 рр., та з метою недопущення нових кризових явищ вдалися до контролю за припливом іноземного капіталу і застосуванню обмежень на фінансові операції на національних ринках. Зазвичай, все це використовують під час валютних війн, але й для боротьби з кризою ці заходи можуть виявитися досить корисними.

До кризи 2008 р. було прийнято вважати, що у вільного обігу капіталу немає ніяких недолків, а спроби захистити національну валюту чи фінансовий ринок спотворюють економіку. Але потім з'ясувалося, що ніяких інших способів захистити власні ринки від хвилі світової паніки просто не існує.

Вже на початку 2000-х рр. деякі країни поступово почали вводити контроль над потоками капіталу, який вони ж скасовували в 80-х рр. минулого століття. Після кризи 2008 р. ця тенденція стала масовою, адже введення обмежень могло б стримати поширення кризи.

У 2010 р. Таїланд ввів податок у розмірі 15 % на отримання процентного доходу та доходу за облігаціями. У Перу були збільшені вимоги до обов'язкових резервів для іноземних банків, а Південна Корея обмежила покупки іноземцями валютних опціонів.

Але лідером по захисним заходам стала Бразилія, в 2009 р. вона оголосила про початок валютних війн. У жовтні 2009 р. в країні був введений 2 % податок на інвестиції в акції. Через рік він був збільшений до 4 %, а ще через 2 тижні – до 6 %. Такі дії були пов'язані з «валютними війнами», реалізовані з початку 2009 р. зміцнився на 30 % до долара через м'яку монетарну політику ФРС США.

Найчастіше в останні роки вводився контроль над потоками капіталу в акції, а також на національний грошовий ринок.

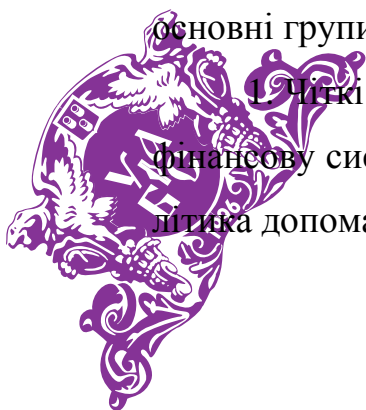
Фахівці з економіки вважають, що, за великим рахунком, такі заходи не здатні гарантовано захистити національну економіку від усіх кризових явищ [187]. З їх допомогою можна знизити дисбаланси на фінансових ринках і підготувати власні ринки до кризи. Наприклад, без контролю над потоками капіталу неможливо запобігти перегріву економіки за допомогою посилення монетарної політики. Більш висока ставка приверне на ринок більшу кількість інвесторів. Таким чином, руйнується зв'язок між монетарною політикою і динамікою обмінних курсів.

Введення довгострокового контролю над потоками капіталу дозволить країні маніпулювати валютою. Така практика використовується в Китаї [143].

Також введення контролю над потоками капіталу може служити інструментом для контролю над утворенням ринкових бульбашок. Його можна вводити на потоки капіталу певної категорії, який загрожує фінансовій стабільності. Наприклад, обмежувати вкладення в короткострокові спекулятивні інструменти і при цьому продовжувати стимулювати приплив довгострокових інвестицій.

Таким чином, можна розділити всі обмеження на потоки капіталу на дві основні групи.

1. Чіткі правила блокують приплив капіталу в країну. Ця стіна захищає фінансову систему від будь-яких коливань на зовнішніх ринках. Якраз така політика допомагає Китаю контролювати курс юаня.

2. Це обмеження, які вводяться тимчасово і тільки для вирішення конкретних завдань. Ця політика нагадує ворота: як тільки в світі все добре, вони відкриваються і потік капіталу вривається в економіку. Коли ситуація різко погіршується, ворота закриваються і криза не поширюється далі.

Проаналізуємо, як обмеження на потоки капіталу позначаються на волатильності фінансової системи і зростанні економіки. Слід зазначити, що умовно можна виділити 3 групи країн з різними характеристиками контролю руху капіталу.

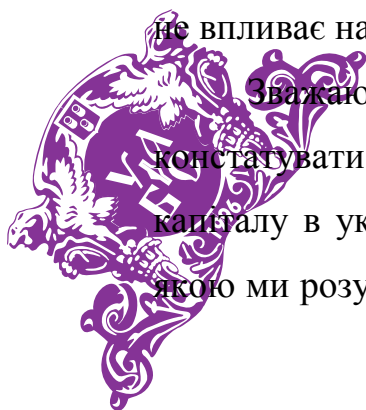
Група 1. Переважна більшість цих країн не вводили ніяких обмежень. Іноземці в цих країнах спокійно інвестували у різні категорії активів. До цієї групи відносяться в основному розвинені країни – Великобританія, Швейцарія, Італія, Греція, США та інші. Як можна помітити, частина з них вже потрапила в боргову яму, інші ж страждають від величезного державного боргу, який з'явився, багато в чому, завдяки відсутності яких би то не було обмежень на капітал.

Група 2. Дані країни ввели постійні обмеження на потоки капіталу, в першу чергу, це стосується ринку акцій. У цю категорію входять Китай, Індія, Південна Африка, Росія та інші.

Група 3. Ці країни вводили заходи тимчасового контролю. В цю групу країн потрапили Франція, Німеччина, Ірландія, Бразилія, Чилі, Австралія, Аргентина.

На основі порівняння динаміки всіх цих груп можна зробити наступні висновки. Введення довгострокового контролю над потоками капіталу призводить до помітного уповільнення зростання фінансового сектора. Однак ВВП цих країн зазвичай зростає швидше, ніж інших. Введення короткострокового контролю, зазвичай, не призводить до помітної зміни фінансового ринку і ніяк не впливає на економіку.

Зважаючи на закордонний досвід регулювання потоків капіталу, можемо констатувати, що одним з найкращих методів обмеження припливу іноземного капіталу в українську банківську систему буде фільтрація грошової маси, під якою ми розуміємо таку зміну параметрів грошової маси, в результаті якої зни-

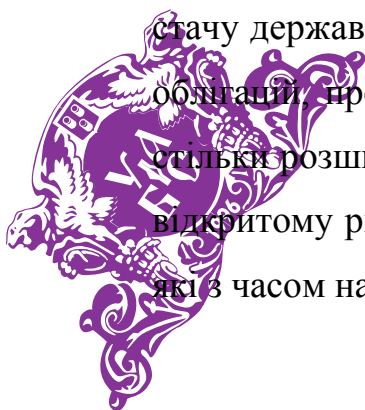
зяться ризики дестабілізації економіки (зокрема банківської системи) країни у випадку різкого відтоку іноземного капіталу.

Теоретично регулювання притоку капіталу може відбуватися за допомогою різних інструментів. Традиційно основним серед них є операції центрального банку на відкритому ринку – ліквідація центральним банком надлишкової грошової ліквідності через емісію та продаж цінних паперів. В промислово розвинутих країнах фондові ринки досить великі, що в свою чергу дозволяє центральним банкам практично непомітно, без впливу на ринкові процентні ставки, продавати економічним контрагентам додаткові цінні папери в обмін на вільні ресурси. Переважна частка країн з перехідною економікою має істотно менші фондові ринки, в тому числі й Україна. Ці обставини істотно обмежують ефективність операцій Національного банку на відкритому ринку.

Швидке нарощування центральним банком пропозиції цінних паперів на відносно малому фондовому ринку може викликати підвищення відсоткових ставок. Але арбітраж відсоткових ставок є однією з основних причин притоку капіталу. Тобто, операції центрального банку на відкритому ринку можуть як стримувати приплив капіталу, так і стимулювати його додатковий приплив, причому індикатором точки перелому є процентні ставки грошово-кредитного ринку.

Для мінімізації ризиків подібних операцій, як правило, використовуються найліквідніші та найнадійніші цінні папери (частіше за все – державні облігації). Боргові цінні папери інших емітентів застосовуються лише у виняткових випадках. Український ринок ОВДП є досить ліквідним, але його обсяги невеликі.

Подібна ситуація досить часто зустрічається на ринках перехідних економік, що розвиваються. У деяких випадках, наприклад, в Чилі і Колумбії, нестачу державних облігацій на ринку намагалися компенсувати випуском нових облігацій, проведеним урядом або державними підприємствами. Однак, це не стільки розширило можливості центральних банків по проведенню операцій на відкритому ринку, скільки створило додаткові витратні зобов'язання бюджету, які з часом набули загрозливих розмірів.

У Китаї для проведення інтервенцій активно використовується первинне розміщення облігацій Народного банку Китаю. В середині 2006 р. в обігу перебували облігації на суму 2,9 трлн юанів (13,8 % ВВП), що більш ніж в 2 рази перевищувало відповідний показник попереднього року. Таке бурхливе зростання випуску облігацій має свої витрати. В умовах постійного припливу капіталу подовжуються терміни погашення: якщо перші випуски склалися цілком з тримісячних облігацій, то в сьогоdnшній ринковій структурі переважають річні. Як результат, почала підвищуватися прибутковість цього інструменту, що створило загрозу залучення додаткового спекулятивного капіталу. Для боротьби з цією загрозою Народний банк почав використовувати адміністративні заходи. Зокрема, набула поширення практика неринкового розміщення облігацій серед державних банків. Народний банк зобов'язує банки викуповувати облігації за завищеною ціною, якщо ті дозволяють собі надлишковий ріст кредитного портфеля. Подібна міра дає можливість зафіксувати прибутковість, але ситуація не виглядає стійкою.

Таким чином, проблему управління рухом іноземного капіталу необхідно вирішувати комплексно, використовуючи весь доступний арсенал грошово-кредитних інструментів. Розглянемо систему монетарного впливу на рух іноземного капіталу в банківській системі України (табл. 3.1).

Дамо розгорнуту характеристику кожному з розглянутих інструментів, та проаналізуємо можливості їх використання Національним банком України.

Операції прямого та зворотнього РЕПО та операції на відкритому ринку в основному використовуються центральними банками для регулювання ліквідності комерційних банків.

На практиці дані інструменти обмежують джерела додаткової ліквідності і лише опосередковано впливають на рух іноземного капіталу, тобто лише у тих випадках, коли внутрішні резерви ліквідності вичерпані і банки змушені шукати її за кордоном.

Таблиця 3.1 – Характеристика системи монетарного впливу на рух іноземного капіталу в банківській системі України (складено автором)

Інструменти	Спосіб впливу	Обмеження застосування
РЕПО, операції на відкритому ринку	Регулювання ліквідності банків. Підвищення вартості таких операцій стимулює притік іноземного капіталу, оскільки банки змушені шукати додаткові дешевші джерела коштів, зниження вартості – навпаки стримує притік іноземного капіталу.	Невеликі обсяги коштів, що залучаються та розміщуються банками України на відкритому ринку.
Норми обов'язкового резервування	Обов'язкове резервування ресурсів, залучених в іноземній валюті. Підвищення норми резервування – стримує притік іноземного капіталу.	Тимчасовий характер використання, оскільки введення підвищених вимог по резервуванню таких ресурсів на тривалий період негативно відображається на банківській системі, особливо на великих банках.
Нормативи капіталізації	Запровадження нормативу відношення власного (регулятивного) капіталу до зовнішніх заборгованостей.	Можна регулювати лише приплив боргового іноземного капіталу, практично не впливає на власний капітал іноземного походження.
Депозити в НБУ	При низькій вартості – стримує притік іноземного капіталу, оскільки при надлишковій ліквідності відбуватиметься втрата певної частини доходу.	Існує межа підвищення вартості депозитів в НБУ – ставки по ОВДП, перевищення цієї межі почне стимулювати притік іноземного капіталу.
Валютні свопи	Пересування валютних ризиків на майбутнє за рахунок укладання форвардних угод.	Вартість валютного свопу буде вищою ринкових процентних ставок, окрім цього досить важко обмежити повторний вихід на ринок валюти, що пройшла по свопу.
Цінні папери іноземних емітентів	Допуск на ринок цінних паперів іноземних емітентів, що створить додатковий канал відтоку вільної іноземної валюти.	Високий рівень ставок на внутрішньому ринку України робить не вигідним для іноземних інвесторів залучення коштів на українському фондовому ринку.
Депозитні вимоги на зовнішні заборгованості	Зобов'язання банків резервувати певну частину залученого іноземного капіталу на депозитах НБУ на певний термін.	Подорожчання ресурсів, що за умови і так високих ставок, може дестабілізувати банківську систему.
Стабілізаційний фонд	Компенсація коливань попиту та пропозиції валюти на ринку шляхом купівлі-продажу відповідних активів	Наповнення фонду на постійній основі вимагає наявності значних регулярних надходжень валюти, які на сьогодні в Україні відсутні.

Дані інструменти грошово-кредитної політики могли б бути застосовані в Україні, проте банки залучають кошти Національного банку України в невели-

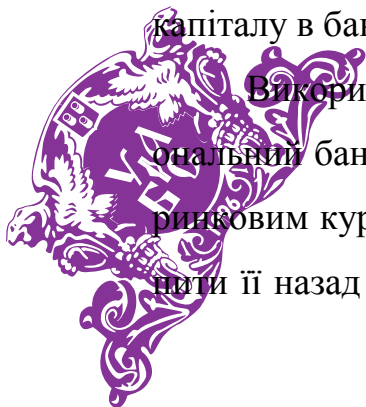
ких обсягах. Окрім цього, НБУ протягом останніх років цілеспрямовано вдосконалював механізм надання ліквідності, тому, на нашу думку, не варто змінювати принципи проведення даних операцій в бік їх ускладнення.

Підвищення норм обов'язкових резервів. Даний інструмент є досить простим у застосуванні, саме тому він набув широкого розповсюдження, проте його застосування обмежене рівнем розвитку банківської системи. За своєю суттю обов'язкове резервування є специфічним податком на банківську діяльність, тому його підвищення може негативно вплинути на розвиток банківської системи, особливо середніх і дрібних банків. Цей інструмент може розглядатися переважно як тимчасовий. Так, 01.07.2011 р. НБУ був змушений підвищити норми резервування з 7 до 8 % за коштами вкладів до запитання і коштів на поточних рахунках в іноземній валюті і з 4 до 6 % по короткостроковим депозитам в іноземній валюті [89], стимулюючи банки таким чином до продовження термінів залучення вкладів населення.

Введення додаткового нормативу капіталізації по відношенню до зовнішніх запозичень. В українській практиці подібного нормативу немає і не було, проте приклади його застосування можна спостерігати в ближньому зарубіжжі (зокрема, в Казахстані з квітня 2007 р.). Сутність даного нормативу – поставити у залежність зовнішні запозичення банків з обсягом їх власного (регулятивного) капіталу. Це практично буде означати для банківської системи обмеження зовнішніх запозичень.

Підвищення Національним банком депозитних ставок. Даний інструмент певною мірою схожий на операції на відкритому ринку. Поки депозитні ставки нижчі від ставок по ОВДП, він стримує приплив капіталу, при перевищенні цієї граничної межі депозити НБУ сприятимуть додатковому притоку іноземного капіталу в банківську систему.

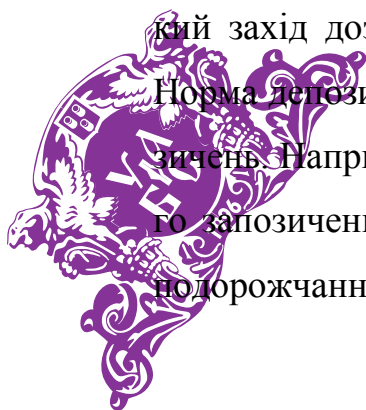
Використання валютних свопів. В рамках угоди про валютний своп Національний банк погоджується продати комерційному банку валюту за поточним ринковим курсом та одночасно зобов'язується у визначений момент часу викупити її назад за узгодженим форвардним валютним курсом. Такий крок дозво-

лить Національному банку відстрочити надлишкову валютну ліквідність. Форвардний валютний курс має бути достатньо вигідним для банків, для того щоб операція свопу була комерційно привабливою. В принципі, як ціна, так і форвардний валютний курс за свопом, повинні бути розраховані так, щоб спричинити стійкий відтік іноземного капіталу в необхідний час. Загальна вартість операції свопу для Національного банку буде в будь-якому випадку вищою за ринкові процентні ставки, що можна назвати основним недоліком такого інструменту. Окрім цього, слід заздалегідь обумовлювати неприпустимість повторного виходу законтракованої валюти на внутрішній ринок, а для цього потрібні або довірчі відносини з банком (що на практиці можливо лише з державними банками), або досить розвинена система моніторингу валютного ринку.

Залучення іноземних емітентів до розміщення їх цінних паперів на українському фондовому ринку. Даний інструмент виходить за межі повноважень НБУ, долучаючи до регулювання руху іноземного капіталу в банківській системі НКЦПФР. Дієвість таких операцій обумовлена високим рівнем розвитку вітчизняної банківської системи порівняно з іншими секторами фінансового ринку, в тому числі і їх лідерство в операціях на фондовому ринку. Поява додаткових напрямків інвестування надлишкових валютних ресурсів знизить ризики ревальвації гривні. Проте даний інструмент має і недоліки – він практично не працює на активізацію притоку іноземного капіталу, що може стати додатковим дестабілізуючим фактором під час кризи.

Запровадження депозитних вимог на зовнішні зобов'язання. Суть цього інструменту полягає в зобов'язанні банку заморозити на певний час на рахунок в Національному банку частину залученого ним іноземного капіталу. За своїм характером даний інструмент є податком на зовнішні запозичення. Проте, такий захід дозволяє знизити притік капіталу, не змінюючи відсоткові ставки. Норма депозитування може відрізнятись в залежності від виду та терміну запозичень. Наприклад, вона має бути вищою для короткострокового спекулятивного запозичення. Обмеженням застосування такого інструменту буде фактичне подорожчання ресурсів для банків, і, як наслідок, і для позичальників, що в

свою чергу призведе до неефективного перерозподілу іноземних інвестицій. В Бразилії на початку 90-х рр. XX ст. була застосована менш гнучка модифікація цієї схеми – запровадження 5 %-го податку на залучені з-за кордону ресурси для урівноваження вартості запозичень всередині країни та за кордоном. У результаті таких дій монетарної влади, розміщення облігацій бразильських емітентів за кордоном різко скоротилося, порівнюючи з періодом до введення податку.

В Україні ситуація з зовнішніми запозиченнями безумовно потребує врегулювання, оскільки як видно з рисунку 3.8, останні три роки спостерігається нарощування відтоку довгострокових позик і притік короткострокових позик, що є негативним явищем для вітчизняної банківської системи.

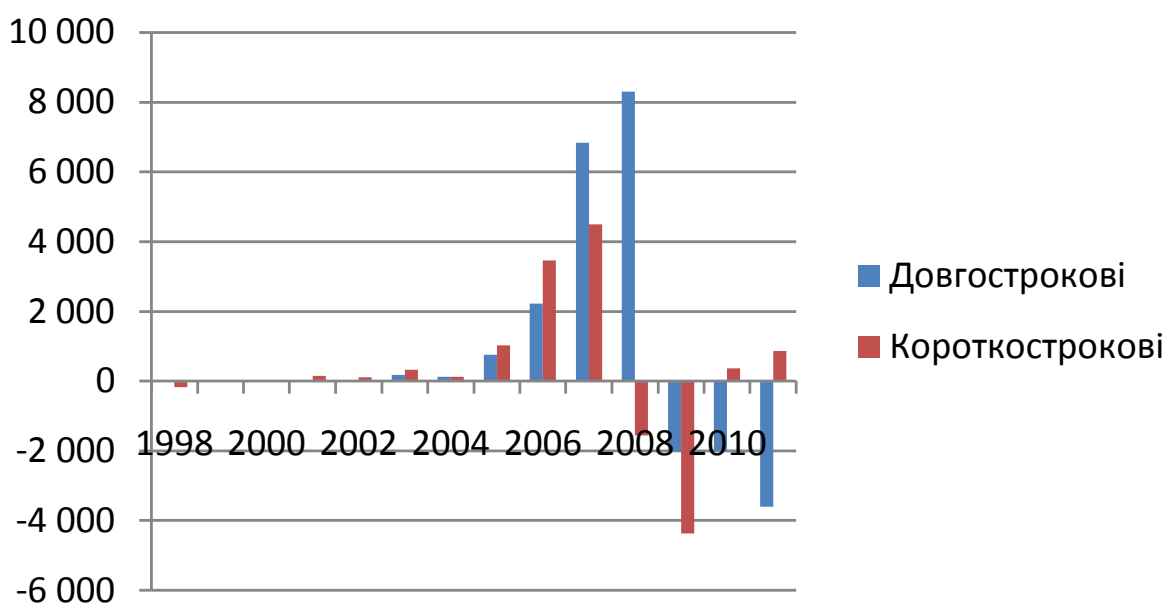

Рисунок 3.8. Динаміка зовнішніх запозичень вітчизняної банківської системи, млн. дол. США.

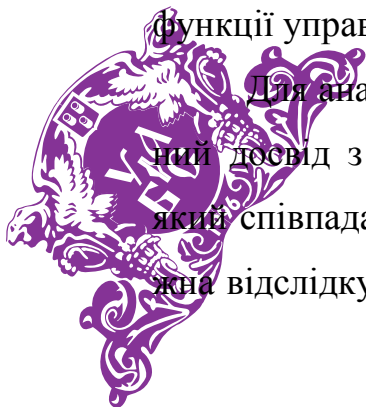
Використання спеціального стабілізаційного фонду є непоганим способом компенсувати коливання попиту та пропозиції на ринках капіталів. Для прикладу, в Росії, стабілізаційний фонд формується за рахунок відрахувань від експортного мита на нафту. З одного боку, це знижує надходження до бюджету,

а з іншого – формує незалежний, відмінний від резервного фонд, головною метою якого є стабілізація економіки. Така система успішно виконує функцію фільтрації грошової маси від валютної виручки від продажу нафти, проте не може впливати на зростання пропозиції грошей, яка буде обумовлена притоком іноземного капіталу. Може статися ситуація, коли світові ціни на нафту виявляться достатньо низькими, а притік капіталу – великим. В такому випадку сповільниться наповнення стабілізаційного фонду і він не зможе суттєво впливати на фільтрацію грошової маси.

Не зважаючи на всі переваги такого механізму, слід також відзначити й існування певних протиріч. В першу чергу, механізм управління Стабілізаційним фондом суперечить завданням регулювання притоку капіталу. Як агент Уряду, центральний банк країни повинен конвертувати в іноземну валюту відрахування до зазначеного фонду для того, щоб інвестувати її в дозволені зарубіжні активи, для чого змушений емітувати національну валюту. Але в якості органу грошово-кредитного регулювання, йому потрібно вилучати надлишкову гривневу ліквідність, утворену внаслідок притоку капіталу. Цілком можлива також ситуація, коли центральний банк постане перед необхідністю проводити дві протилежні операції одночасно, що є алогічним.

При збереженні за центральним банком країни обох функцій останнє протиріччя варто вирішити нормативно закріпленим, чітким розподілом пріоритетів між управлінням активами стабфонду та інфляцією. З позиції загальноекономічної логіки пріоритетне значення боротьби з інфляцією є достатньо обґрунтованим, проте при цьому доводиться нехтувати підвищенням ризиків при інвестуванні коштів стабілізаційного фонду та з втратою частини потенційного прибутку від їх розміщення. Альтернативним варіантом могла б стати передача функції управління його ресурсами іншому агенту.

Для аналізу проблем сучасної монетарної політики розглянемо міжнародний досвід з метою виявлення головних причин масового притоку капіталу, який співпадає з лібералізацією валютних і фінансових ринків. Такі явища можна відслідкувати, наприклад, в Кореї, в Іспанії та в нових країнах Європейсь-

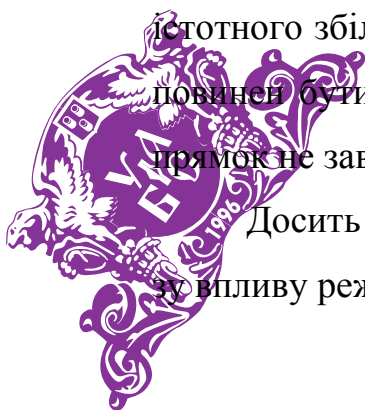
кого Союзу в 90-і рр. XX ст. В Таїланді, де зазначені ринки на той час вже були лібералізовані значною мірою, притік капіталу був обумовлений суттєвим зниженням внутрішніх податків. Окрім цього припливу капіталу сприяє очікування ревальвації національної валюти, а часом – її стабілізація після суттєвого ослаблення. Нарешті, іноземних інвесторів приваблює можливість здійснення арбітражу на різниці в світових та внутрішніх процентних ставках.

Варто зазначити, що згадані фактори присутні і в Україні, зокрема укріплення гривні після 2003 р., зростання кредитних ставок. Плюси від такого притоку суттєво перевищують мінуси, проте органам монетарного регулювання слід вживати заходів по його фільтрації. Отже, сучасні макроекономічні умови в Україні ставлять перед її монетарною владою нову задачу, з якою вони досі не стикалися.

Українська економіка вступає в нову фазу розвитку. Запас невикористовуваних виробничих потужностей практично вичерпаний, зовнішньоекономічні умови сприятливі, проте нарощення негативного сальдо торгового балансу, та подальша експансія іноземного капіталу в банківську систему загрожує Україні втратою економічної безпеки. Стабілізація подальшого розвитку банківської системи можлива лише за умови утримання частки іноземного капіталу на стабільному, нижчому від теперішнього, рівні. Результати розвитку економіки у 2008-2011 рр. свідчать про початок процесів, які ставлять перед монетарною владою нові завдання.

Діючі в даний час механізми фільтрації іноземного капіталу не здатні протидіяти негативним аспектам його припливу, а операції на відкритому ринку не можуть дати необхідного ефекту через недостатні розміри цього ринку. У таких умовах суворе дотримання інфляційних орієнтирів може призвести до істотного збільшення волатильності обмінного курсу. Фактично обмінний курс повинен бути «прив'язаний» до капітальних потоків, а їх розміри і навіть напрямки не завжди передбачувані.

Досить велика кількість досліджень зарубіжних вчених присвячена аналізу впливу режиму валютного курсу на різні показники економічного розвитку, і

переважна більшість авторів констатує наявність такого впливу. Отже, визначимо вплив режиму валютного курсу на окремі показники зовнішньої фінансової залежності банківської системи України. З цією метою ми висловимо наступну гіпотезу: притік та відтік іноземного капіталу достатньо сильно залежить від встановленого режиму валютного курсу.

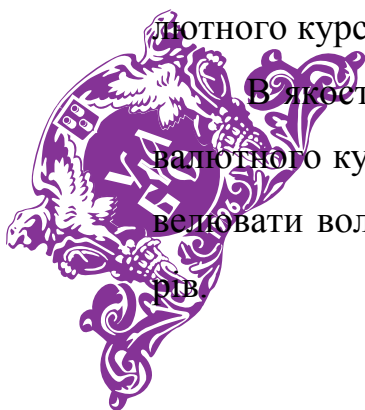
Для перевірки даної гіпотези ми обрали країни Східної Європи та країни СНД, вибірка ґрунтувалася на схожості економік, рівні розвитку країн, та спільному минулому (більшість обраних країн раніше належали до так званого «соцтабору»).

Дані відносно режиму валютного курсу взято з дослідження Б. Йовановича та М. Петрескі [186], дані стосовно показників притоку та відтоку прямих іноземних інвестицій, відношення консолідованих іноземних вимог до банків до ВВП, відношення короткострокового боргу до загальних резервів країни; частка короткострокового боргу в загальному борзі країни, взяті з Міжнародної фінансової статистики Світового Банку [103] (табл. 3.2).

Проаналізувавши основні показники, що характеризують проникнення іноземного капіталу на внутрішній ринок країни, ми отримали підтвердження гіпотези, а саме: більш жорсткий режим регулювання валютного курсу відповідає більшим показникам притоку капіталу, відтоку капіталу, відношення консолідованих іноземних вимог до банків до ВВП, відношення короткострокового боргу до загальних резервів країни; частка короткострокового боргу в загальному борзі країни. Іншими словами, волатильність транскордонних капітальних потоків прямопропорційно залежить від жорсткості режиму валютного курсу в країні.

Зокрема, залежність притоку прямих іноземних інвестицій від режиму валютного курсу продемонстрована на рис. 3.9.

В якості індикатора чутливості притоку іноземних інвестицій до режиму валютного курсу ми обрали стандартне відхилення, оскільки воно дає змогу нівелювати волатильність інвестицій в залежності від сезонних та інших факто-

Таблиця 3.2 – Оцінка різних режимів валютного курсу у відповідності до

[184]

Характеристика режиму	Бальна оцінка
Відсутні легальні торги	1
Попередньо оголошено фіксований курс або механізм управління курсом	1
Попередньо оголошено горизонтальну прив'язку яка обмежена або дорівнює +/-2%	1
Де факто фіксований курс	1
Попередньо оголошена повзуча прив'язка	2
Попередньо оголошений повзучий коридор який обмежено або дорівнює +/-2%	2
Де факто повзуча прив'язка	2
Де факто повзучий коридор який обмежено або дорівнює +/-2%	2
Попередньо оголошений повзучий діапазон який ширше +/-2%	3
Де факто повзучий коридор який обмежено або дорівнює +/-5%	3
Коридор, що рухається, який обмежено або дорівнює +/-2% (тобто дозволяє як підвищувати, так і знижувати курс з повним часом)	3
Кероване плавання	3
Вільне плавання	4
Вільне падіння	5
Подвійний ринок, на якому паралельні ринкові дані відсутні	6

У даному випадку ми спостерігаємо квадратичну залежність, причому варіація фактичних значень по країнам невисока.

Дуже схожа ситуація спостерігається і з відтоком прямих іноземних інвестицій, також із квадратичною залежністю (рис. 3.10).

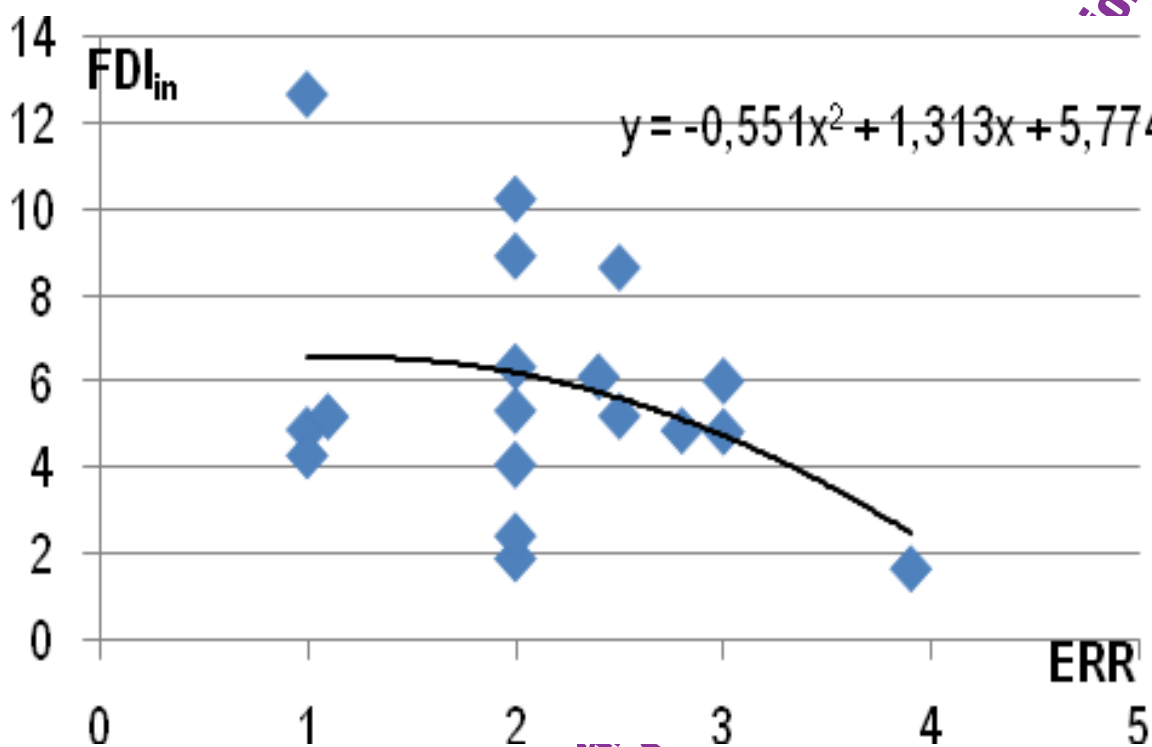

Рисунок 3.9 – Залежність притоку прямих іноземних інвестицій за 2000-2010 рр. від режиму валютного курсу в країнах Східної Європи та СНД (розраховано автором)

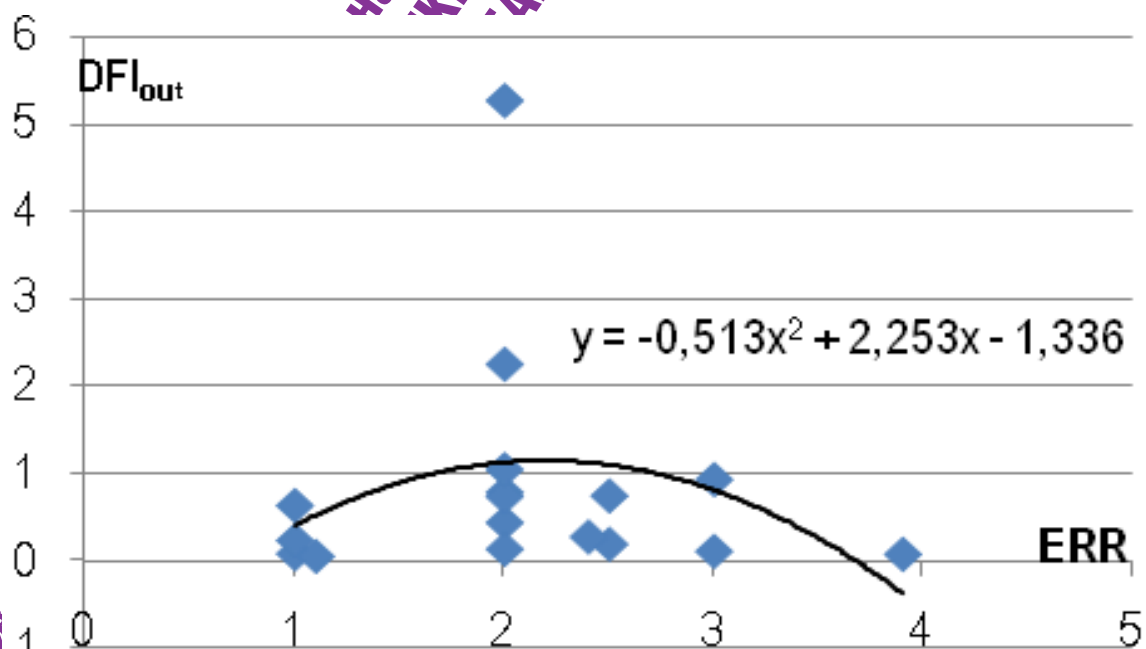

Рисунок 3.10. – Залежність відтоку прямих іноземних інвестицій за 2000-2010 рр. від режиму валютного курсу в країнах східної Європи та СНД (розраховано автором)

Як і у випадку з притоком, лише дві країни досить сильно відрізняються даною залежністю від усіх інших.

Деякий інший характер залежності спостерігається з показником консолідованих іноземних вимог до банків до ВВП. Вона має лінійний характер (рис. 3.11), а отже, в цій ситуації ми можемо констатувати більш простий рівень взаємодії. Щоправда, слід відзначити, що і маржинальних значень при цьому більше.

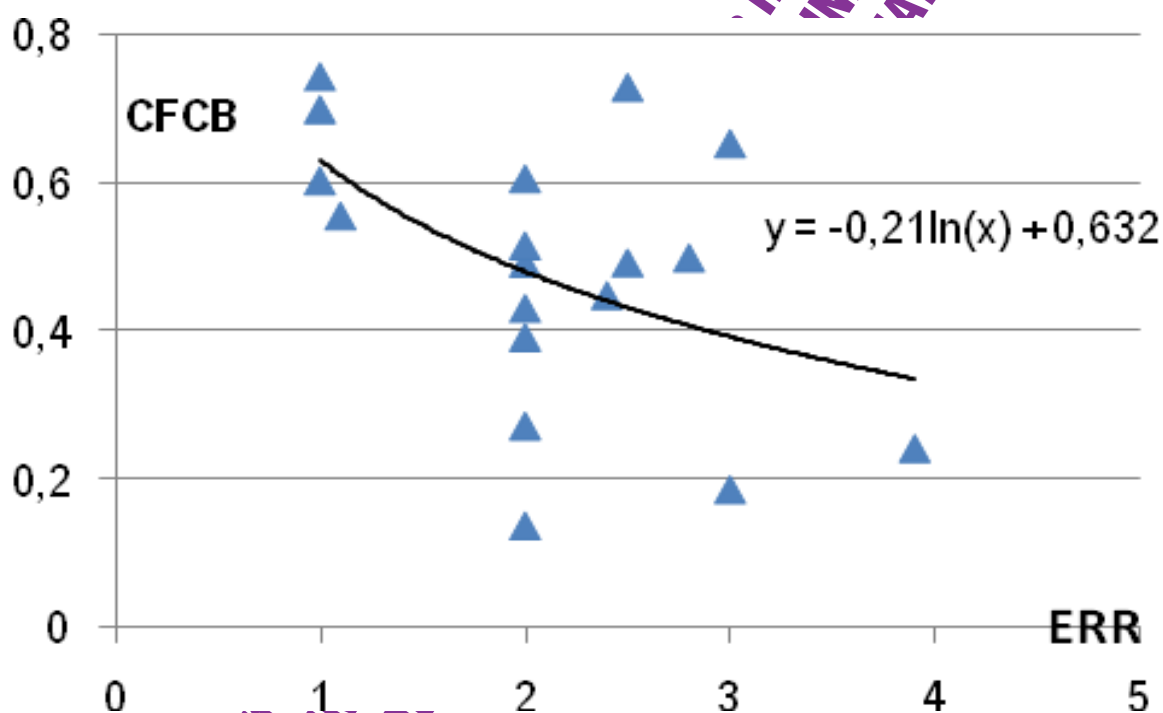

Рисунок 3.11 — Залежність консолідованих іноземних вимог до банків від режиму валютного курсу в країнах Східної Європи та СНД за 2000-2010 рр. (розраховано автором)

Аналізуючи залежність відношення короткострокового боргу до загальних резервів країни від жорсткості режиму валютного курсу, ми дійшли висновку, що її найкраще описує наступна формула (рис. 3.12).

Загалом, можна відзначити, що спостерігається наступна взаємозалежність — чим більше обмежень на валютному ринку, тим більше економіка схи-

льна до накопичення короткострокових боргів, що в принципі негативно відображається на її стабільності та стійкості до кризових явищ.

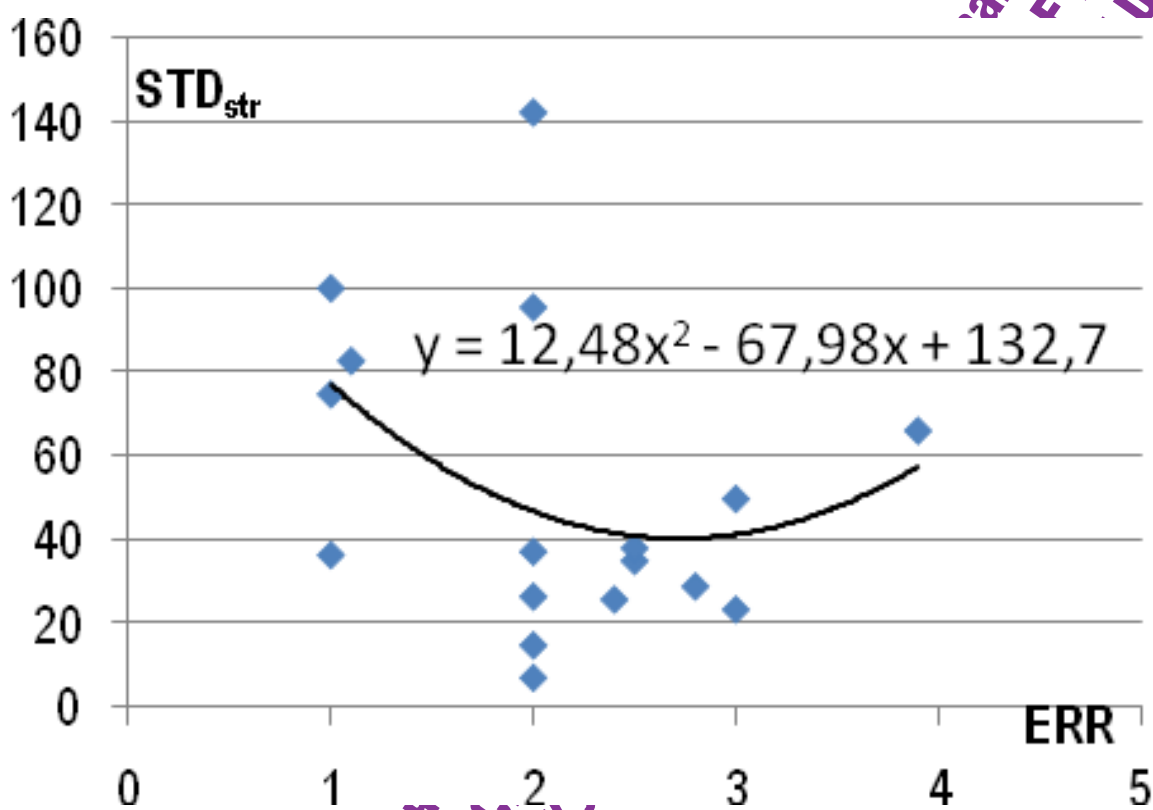
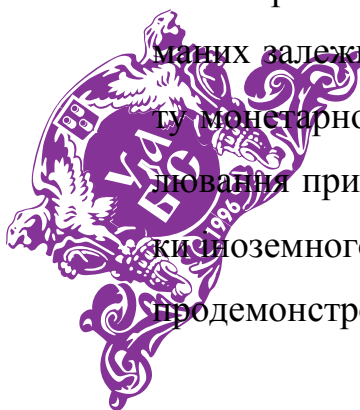

Рисунок 3.12. – Залежність відношення короткострокового боргу до загальних резервів країни за 2000-2010 рр. від режиму валютного курсу в країнах Східної Європи та СНД (розраховано автором)

І наостанок, ми проаналізували вплив режиму валютного курсу на частку короткострокового боргу в загальному борзі країни. Як видно з рис. 3.13, з високою мірою точності аналізовані показники характеризуються експоненціальною залежністю.

Враховуючи результати проведених нами розрахунків та характер отриманих залежностей, можемо констатувати, що використання такого інструменту монетарного регулювання економіки, як режим валютного курсу, для регулювання притоку та відтоку прямих іноземних інвестицій, а відповідно й частки іноземного капіталу в банківській системі є виправданим, та ефективним, що продемонстровано на прикладі досліджених країн Східної Європи та СНД.

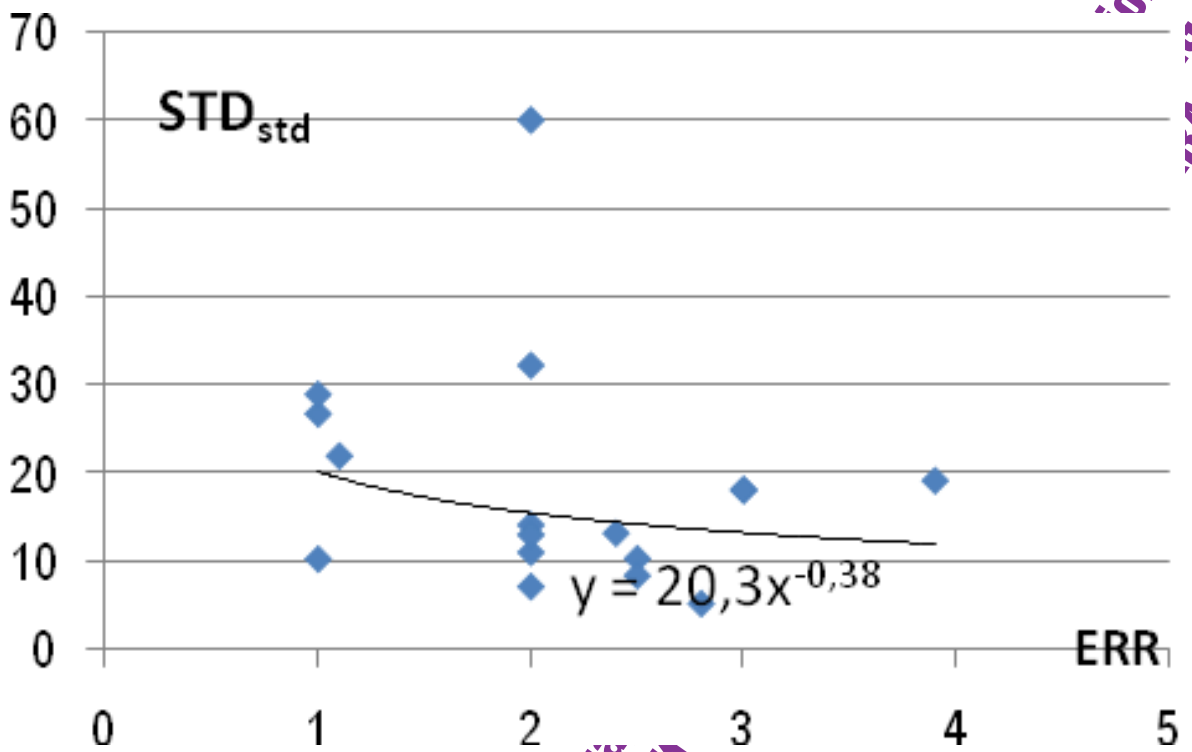
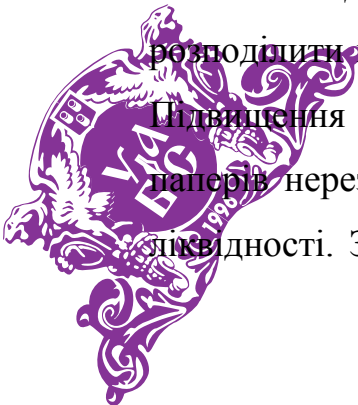

Рисунок 3.13 – Залежність частки короткострокового боргу в загальному борзі країни за 2000-2010 рр. від режиму валютного курсу в країнах східної Європи та СНД (розраховано автором)

Підсумовуючи даний підрозділ дисертаційної роботи, хочемо зазначити, що застосування інструментів, які могли б зменшити негативний вплив експансії іноземного капіталу на банківську систему та економіку в цілому є вкрай необхідним. Як показав аналіз, усі можливі в подібній ситуації заходи мають негативні сторони, а деякі з них можуть навіть погіршити ситуацію.

До оптимальних інструментів можна віднести активне застосування валютних свопів, зміна ставок обов'язкового резервування і депозитних ставок НБУ, а також допуск зарубіжних емітентів до вітчизняного фондового ринку. Як показав досвід інших країн, використання валютних свопів може успішно розподілити приплив капіталу в часі, знизивши тим самим його волатильність. Підвищення ставок обов'язкового резервування та випуск гривневих цінних паперів нерезидентами сприятимуть ефективному перерозподілу надлишкової ліквідності. Застосування інших можливих інструментів поки що представля-

ється проблематичним – їх використання можливе тільки при виконанні певних умов.

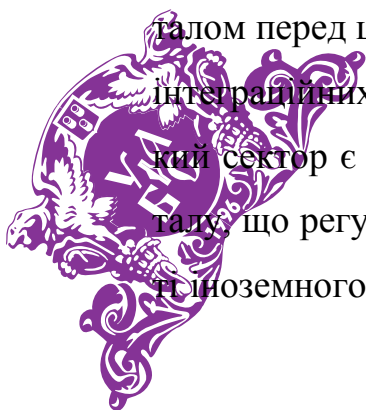
Окрім цього, проведені нами дослідження підтверджують, що в Україні вже давно назріла необхідність переглянути базові положення валютного регулювання, оскільки вони не відповідають сучасним вимогам економічного розвитку світової економіки.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі «Розвиток методичних та організаційних засад регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні» узагальнено світовий досвід регулювання участі іноземного банківського капіталу в банківських системах; удосконалено систему регулювання діяльності банків з іноземним капіталом в Україні; обґрунтовано вплив монетарних інструментів державної грошово-кредитної політики на масштаби участі іноземного капіталу в банківській системі.

За результатами розділу можна зробити наступні висновки:

1. За результатами узагальнення досвіду регулювання участі іноземного банківського капіталу в банківських системах в різних країнах світу автором виокремлено чотири групи країн за рівнем обмежень щодо участі іноземного банківського капіталу в банківській системі: 1) країни з повною відсутністю таких обмежень (Нова Зеландія, Чехія та ін.); 2) країни, в яких ці обмеження носять неявний характер, наприклад, окрема звітність банків з іноземним капіталом перед центральним банком, вступ до саморегулювних асоціацій банків або інтеграційних структур (Швейцарія, Японія та ін.); 3) країни, в яких банківський сектор є частково відкритим для входження іноземного банківського капіталу, що регулюється, наприклад, шляхом встановлення граничної частки участі іноземного інвестора в статутному капіталі банків, заборони на відкриття фі-

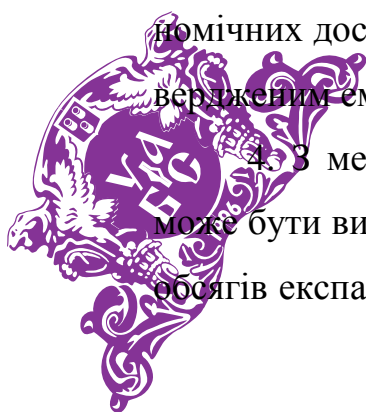

лій іноземних банків, заборони на обслуговування іноземним банком рахунків резидентів, заборони на участь іноземних інвесторів у приватизації державних банків, заборона на надання державної підтримки банків з іноземним капіталом (Казахстан, Росія та ін.); 4) країни, банківський сектор яких є повністю закритим для входження іноземного банківського капіталу (Болівія, Гватемала, Ямайка та ін.).

2. Враховуючи високий рівень зобов'язань щодо лібералізації ринку фінансових послуг, що взяла на себе Україна при вступі до СОТ, і як наслідок – обмеження можливостей застосування адміністративних інструментів для регулювання процесів входження, діяльності та виходу банків з іноземним капіталом з ринку, автором розроблено систему регулювання всіх стадій їх присутності на вітчизняному ринку з урахуванням національних економічних інтересів. Такий підхід орієнтований на застосування лише того інструментарію регулювання іноземного банківського капіталу, який може бути застосований в межах зобов'язань, що прийняті Україною при вступі до СОТ.

3. Значний вплив на масштаби участі іноземного капіталу в банківській системі України мають монетарні інструменти державної грошово-кредитної політики, які застосовуються НБУ. Автором визначено напрямки впливу на рух іноземного банківського капіталу та обмеження застосування таких монетарних інструментів, як: операції РЕПО, норми обов'язкового резервування, нормативи капіталізації, депозити в НБУ, допуск на вітчизняний ринок цінних паперів іноземних емітентів, депозитні вимоги на зовнішні запозичення, валютні свопи, створення стабілізаційного фонду. Особливу увагу в роботі приділено дослідженню впливу таких інструментів, як волатильність валютного курсу та його режиму, причому якщо вплив першого з них багаторазово було доведено в економічних дослідженнях, то вплив другого є неочевидним та до сьогодні непідтвердженим емпірично.

4. З метою обґрунтування, що вибір режиму валютного курсу напряму може бути використано центральним банком країни як інструмент регулювання обсягів експансії іноземного банківського капіталу в країну, автором побудова-

но функціональні залежності п'яти індикаторів руху іноземного банківського капіталу (приток і відтік прямих іноземних інвестицій, обсяг консолідованих зовнішніх вимог до банків, відношення короткострокового боргу до загальних резервів країни, частка короткострокового боргу в загальному борзі країни) від жорсткості валютних режимів, що застосовувалися в 17 країнах Східної Європи та СНД протягом 2000-2010 рр.

У випадку залежності притоку прямих іноземних інвестицій спостерігаємо квадратичну залежність останнього від режиму валютного курсу, причому варіація фактичних значень по країнам невисока. Дуже схожа ситуація спостерігається і з відтоком прямих іноземних інвестицій, також із квадратичною залежністю.

Деякий інший характер залежності спостерігається з показником консолідованих іноземних вимог до банків до ВВП. Вона має лінійний характер, а отже, в цій ситуації констатується більш простий рівень взаємодії. Щоправда, слід відзначити, що і маржинальних значень при цьому більше.

При аналізі залежності відношення короткострокового боргу до загальних резервів країни від жорсткості режиму валютного курсу, спостерігається наступна взаємозалежність — чим більше обмежень на валютному ринку, тим більше економіка схильна до накопичення короткострокових боргів, що в принципі негативно відображається на її стабільності та стійкості до кризових явищ.

Щодо аналізу впливу режиму валютного курсу на частку короткострокового боргу в загальному борзі країни, то з високою мірою точності аналізовані показники характеризуються експоненціальною залежністю.

Основні положення даного розділу дисертаційної роботи опубліковано автором в роботах [10, 32, 34, 35].

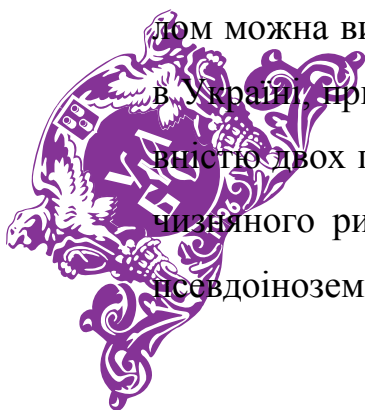
ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення науково-прикладної задачі, що полягає в удосконаленні науково-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо функціонування та регулювання іноземного капіталу в банківській системі України.

За результатами дисертаційного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Узагальнення категоріально-понятійного апарату в сфері дослідження форм функціонування та руху іноземного банківського капіталу свідчить про термінологічну неупорядкованість та несистемність, що обумовлює неузгодженість при застосуванні заходів регулятивного впливу. Всю сукупність банків з іноземним інвестором можна об'єднати в дві групи: банки без істотної участі іноземного інвестора; 2) банки з іноземним капіталом, в межах якої можна виокремити банки з істотною участю іноземного інвестора, банки під контролем іноземного інвестора, іноземні банки, банки з псевдоіноземним інвестором. Такий поділ здійснено за критеріями: 1) приналежність інвестора до фінансового сектору будь-якої країни; 2) частка участі іноземного інвестора у капіталі банку; 3) резидентність інвесторів, що приймають стратегічні рішення в банку та здійснюють фактичний контроль за їх виконанням.

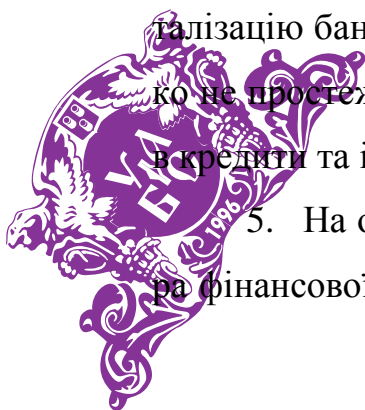
2. Найчастіше науковці датують початок процесу експансії іноземного банківського капіталу 1991 роком, тобто моментом створення банківської системи України, тоді як більш доцільно розпочинати періодизацію з 1993 р. – моменту фактичної появи першого банку з іноземним капіталом в Україні. Загалом можна виокремити п'ять етапів розвитку іноземного банківського капіталу в Україні, причому останній (2010-2012 рр.) характеризується одночасною наявністю двох протилежних тенденцій: вихід окремих іноземних інвесторів з вітчизняного ринку банківських послуг та стрімке зростання кількості банків з псевдоіноземним інвестором.

3. Можливості ринків країн Євросоюзу – рецепієнтів іноземного банківського капіталу з точки зору подальшого зростання присутності іноземного банківського капіталу на них на сьогодні вже вичерпані. Поточні тенденції зростання в Україні діяльності багатьох банків з іноземним капіталом слід вважати тимчасовою. Дослідження банківських систем 27 країн Євросоюзу за 2004-2010 рр. дозволяє стверджувати про відсутність єдиної, чітко вираженої тенденції впливу іноземного банківського капіталу на рівень конкуренції: у 9 країнах його зростання знижує рівень концентрації активів (підвищує рівень конкуренції); в 11 країнах – навпаки; для 11 країн побудовані залежності виявилися неадекватними. Аналіз впливу іноземного банківського капіталу на індекс концентрації активів банків та процентний спред в Україні за період 1993-2010 рр. показав, що при перевищенні часткою іноземного банківського капіталу в банківській системі України граничного рівня у 30 % банки з іноземним капіталом починають негативно впливати на розвиток конкурентних відносин на ринку банківських послуг.

4. Кореляційний і регресійний аналіз впливу іноземного банківського капіталу на окремі індикатори розвитку банківської системи та економіки України в цілому за 2002-2008 рр. та 2002-2011 рр. показав, що незалежно від кризових явищ іноземний банківський капітал в Україні: підвищує рівень фінансової глибини економіки, довіру населення до банківського сектору, кредитну активність банків по відношенню до домогосподарств, рівень кредитування нерезидентів, фінансування імпорту; зменшує рівень ліквідності банківської системи, особливо у частині співвідношення кредитів та депозитів. Вплив іноземного банківського капіталу на якість кредитного портфелю банків та рівень їх прибутковості до 2008 р. був позитивним, а після 2008 р. став негативним; на капіталізацію банківської системи – до кризи був негативним, а після неї вплив чітко не простежується; на рівень витрат по трансформації заощаджень населення в кредити та інвестиції – не вдалося чітко визначити зв'язок.

5. На основі побудованої однофакторної нелінійної залежності індикатора фінансової стійкості банківської системи від частки активів банків з інозем-

ним капіталом в сукупних активах банківської системи за 2002-2011 рр. та застосування методу подвійного пошуку дозволило стверджувати, що найвищий за цей період рівень фінансової стійкості банківської системи України (51,69) досягається при перебуванні частки активів банків з іноземним капіталом в сукупних активах банківської системи в межах від 0,026 до 0,091. Оптимальний рівень іноземного банківського капіталу в Україні складає 0,06.

6. Враховуючи високий рівень зобов'язань щодо лібералізації ринку фінансових послуг, що взяла на себе Україна при вступі до СОТ, і як наслідок – обмеження можливостей застосування адміністративних інструментів для регулювання процесів входження, діяльності та виходу банків з іноземним капіталом з ринку, розроблено систему регулювання всіх стадій їх присутності на вітчизняному ринку (входження, діяльність та вихід) з урахуванням національних економічних інтересів.

7. Значний вплив на масштаби участі іноземного капіталу в банківській системі України мають монетарні інструменти державної грошово-кредитної політики, які застосовуються НБУ. З метою обґрунтування, що вибір режиму валютного курсу на пряму може бути використано центральним банком країни як інструмент регулювання обсягів експансії іноземного банківського капіталу в країну, побудовано функціональні залежності п'яти індикаторів руху ІБК (приток і відтік прямих іноземних інвестицій, обсяг консолідованих зовнішніх вимог до банків, відношення короткострокового боргу до загальних резервів країни, частка короткострокового боргу в загальному борзі країни) від жорсткості валютних режимів, що застосовувалися в 17 країнах Східної Європи та СНД протягом 2000-2010 рр. Аналіз показав, що волатильність транскордонних фінансових потоків на пряму залежить від жорсткості режиму валютного курсу

в досліджуваних країнах.

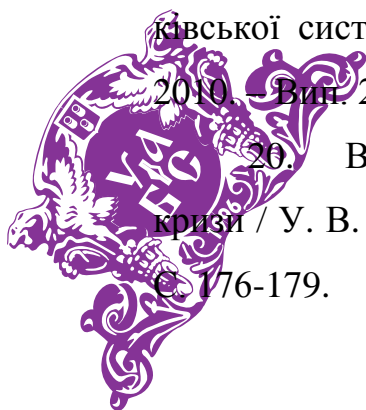

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеенко М. Д. Капітал банку : монографія. - К. : КНЕУ, 2002. - 276 с.
2. Амириди Ю. Интеграция требует хорошего сценария / Ю. Амириди, К. Булгаков, Е. Лукутина // Банковские технологии. – 2007. – № 10. – С. 20–29.
3. Аналіз банків України: огляди, графіки, факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bankografo.com> – Назва з екрану.
4. Балянт Г. Регулювання діяльності іноземних банків в умовах глобалізації та лібералізації руху капіталу / Г. Балянт // Світ фінансів. – 2008. – № 2 (15). – С. 20-26.
5. Банки Японии [Электронный ресурс] / Япония. Информационный портал. – Режим доступа: <http://japan.ru.com/banki-yaponii/>. – Название с экрана.
6. Банковская система Японии [Электронный ресурс] / Справочники банкира. Банковские системы. – Режим доступа: <http://www.prostobankir.com.ua/>. – Название с экрана.
7. Банковское дело : учебник. - [2-ое изд., перераб. и доп.]. под ред. Лаврушина О. И. - М. : Финансы и статистика, 2000. - 672 с.
8. Барановський О. Європейські банки: під тиском боргової кризи / О. Барановський // Вісник Національного банку України. - 2011. - № 12. - С. 16-23.
9. Басов В. Международный опыт банковского инвестирования [Электронный ресурс] / В. Басов // Всё о финансовых рынках. – 2005. – Режим доступа: http://www.spekulant.ru/archive/2005_04_st12.html. - Название с экрана.
10. Богма С. Д. Вплив іноземного капіталу на конкуренцію в банківському секторі України / С. Д. Богма, Я. О. Гусев // Вісник Української академії банківської справи. – 2012. – № 1. – С. 71-76.

11. Большой экономический словарь / Под ред. А. Н. Азрилияна. – 4-е изд. Доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 1248 с.
12. Буланин Д. Банковские системы в реформирующейся экономике / Д. Буланин. – СПб., ДБ, 2001. – 747 с.
13. Буров И. В. Иностранные инвестиции в банковском секторе стран с переходной и развивающейся экономикой : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук : спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / Буров Иван Викторович. – Москва, 2006. – 32 с.
14. В России могут запретить иностранные банки [Электронный ресурс] / Экономика, «Ньюмедиа Старз». – 2011. – Режим доступа: <http://www.dni.ru/economy/2011/12/23/224844.html>. - Название с экрана.
15. Васильева Т. А. Напрямки удосконалення системи регулювання іноземних банків в Україні / Т. А. Васильева, С. В. Леонов // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : збірник тез VII Міжнародної науково-практичної конференції (18-19 жовтня 2012 р.) / ЧІБС УБС НБУ. – Черкаси, 2012. – С. 49–52.
16. Верников А. В. Доля иностранного капитала в банковском секторе: вопросы методологии / А. В. Верников // Деньги и кредит. – 2006. – № 6. – С. 63-71.
17. Вікіпедія – вільна енциклопедія [Електронний ресурс] / Інформаційний ресурс. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org>. – Назва з екрану.
18. Владичин У. В. Економічна сутність іноземного банківництва / У. В. Владичин // Науковий вісник НЛІУ. – 2007. – Вип. 17.2. – С. 147-151.
19. Владичин У. В. Елементи системи державного регулювання іноземного банківництва / У. В. Владичин // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «УАБС НБУ». - Суми , 2010. – Вип. 28. - С. 129-137.
20. Владичин У. В. Іноземне банківництво в умовах світової фінансової кризи / У. В. Владичин // Економіка і регіон. – ПолтНТУ. – 2009. – № 1 (20). – С. 176-179.

21. Владичин У. В. Іноземне банківництво: ознаки та види / У. В. Владичин // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6. Т. 4. – С. 163-166.

22. Влияние иностранного капитала в банковском секторе Казахстана заметно растет [Электронный ресурс] / Студия Аналитические Ресурсы // Интернет-портал BANKER.KZ. – 2011. – Режим доступа: <http://www.banker.kz/index.php/topic/39752-vlijanie-inostrannogo-kapitala-v-bankovskom-se/>. – Название с экрана.

23. Выговская Л. Экспансия банков с иностранным капиталом пошла на убыль [Электронный ресурс] / Л. Выговская // Экономические известия. – 2011. – № 39. – Режим доступа: <http://finance.cizvestia.com/full/ekspansiya-bankov-s-inostrannym-kapitalom-poshla-na-ubyl>. - Название с экрана.

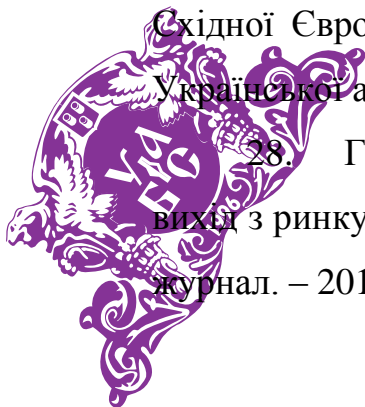
24. Гаврилюк А. М. Присутність іноземних банків в Україні: переваги та недоліки [Електронний ресурс] / А. М. Гаврилюк // Стратегічні орієнтири. – 2012. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1191>. – Назва з екрану.

25. Галицейська Ю. М. Вплив світової економічної глобалізації на присутність іноземного капіталу в банківській системі України [Електронний ресурс] / Ю. М. Галицейська // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2008. – Вип. 4, Т. 2. – Режим доступу: http://www.nbuvi.gov.ua/portal/Soc_gum/aprer/2008_4_2/71.pdf. - Назва з екрану.

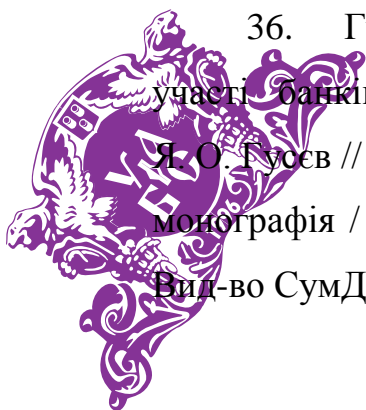
26. Геєць В. Іноземний капітал в банківській системі України [Електронний ресурс] / В. Геєць // Дзеркало тижня. - 2006. - № 26 (605).– Режим доступу: http://www.ief.org.ua/Text/DT_Inozkapital.pdf. - Назва з екрану.

27. Гольченко І. Е. Мотиви виходу іноземних банків на ринки країн Східної Європи та наслідки для місцевих банків / І. Е. Гольченко // Вісник Української академії банківської справи. - 2008. - № 1.- С. 92-97.

28. Грищенко О. О. Іноземні банки в Україні: подальша діяльність чи вихід з ринку? / О.О. Грищенко // Культура народів Причорномор'я : науковий журнал. – 2012. – № 229. – С. 35-38.

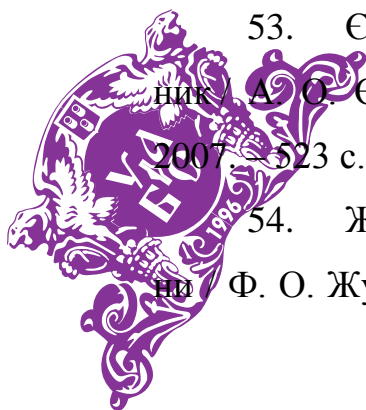
29. Грищенко О. О. Основные направления формирования интегрированной отчетности как фактора устойчивого развития банковской системы / О. О. Грищенко // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2012. – Вип. 2 (60). – С. 291-293.\
30. Грищенко О. О. Ретроспективний аналіз мотивів входу іноземного капіталу в банківську систему України / О. О. Грищенко // Культура народів Причорномор'я : науковий журнал. – 2012. – № 230. – С. 19-21.
31. Гусев Я. О. Вартість банківського бізнесу як економічна категорія / Я. О. Гусев // Вартість банківського бізнесу : монографія / [А. О. Єпіфанов, С. В. Леонов, Й. Хабер та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова та д-ра екон. наук С. В. Леонова. Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2011. – С. 77-79.
32. Гусев Я. О. Вплив іноземного капіталу на консолідаційні процеси в банківській системі України / Я. О. Гусев, С. Д. Богма // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць / ХІБС УБС НБУ. - Харків, 2012. - Вип.1 (12). - С. 46-49.
33. Гусев Я. О. Експансія іноземного капіталу в банківську систему України: сучасний стан, позитивні наслідки та супутні ризики / Я. О. Гусев // Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України збірник наукових праць. – 2010. – Вип. 30. – С. 358-364.
34. Гусев Я. О. Іноземний капітал в банківській системі: світовий досвід та вітчизняні реалії / Я. О. Гусев // Науковий Вісник ДДМА. – 2010. – № 1 (6Е). – С. 285-293.
35. Гусев Я. О. Особливості функціонування іноземного капіталу на банківському ринку України / Я. О. Гусев // Механізм регулювання економіки. - 2011. - № 4. - С. 247-256.
36. Гусев Я. О. Розвиток мотиваційних інструментів держави щодо участі банків у інноваційних процесах / В. В. Оніщенко, Ж. М. Довгань, Я. О. Гусев // Соціально-економічна мотивація інноваційного розвитку регіону : монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, професора О. В. Прокопенко. Суми : Вид-во СумДУ, 2012. – С. 244-250.

37. Гусев Я. О. Сезонна компонента при оцінці рівня надійності комерційних банків України / Я. О. Гусев, А. К. Титаренко // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України : збірник науково-технічних праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.13. – С. 308-313.
38. Гусев Я. О. Узагальнення науково-методичних підходів до управління ризиками банківської діяльності / В. В. Оніщенко, Я. О. Гусев // Управління ризиками банків : монографія у 2-х томах. Т. 1. Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова та д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2012. 283 с. – С. 37-50.
39. Гусев Я. О. Вплив іноземного капіталу на розвиток банківської системи України / Я. О. Гусев // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». - 2011. - № 3. - С. 99-105.
40. Гусев Я. О. Вплив світової фінансової кризи на діяльність банків з іноземним капіталом в Україні / Я. О. Гусев // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. Збірник наукових праць. - 2011. – Вип. 32. - С. 133-145.
41. Гусев Я. О. Маркетингові інновації банків з іноземним капіталом в Україні / Я. О. Гусев // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2011. - № 3. – Т. 2. - С. 151-158.
42. Дементьева К. Иностранное дело. Как себя чувствуют иностранные банки, пришедшие в Россию в преддверии кризиса [Электронный ресурс] / К. Дементьева, Е. Хвостик // Коммерсантъ. – 2011. – № 39 / С (4580). – Режим доступа: <http://www.kommersant.ru/doc/1597283>. - Название с экрана.
43. Денежное обращение и кредит капиталистических стран [Электронный ресурс] : Под ред. проф. Л. Н. Красавиной. – М., «Финансы», 1977. – Режим доступа: <http://www.kredit-moskva.ru/denobr.html>. - Название с экрана.
44. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрану.

45. Дзюблюк О. В. Комерційні банки в умовах переходу до ринкових відносин / О. Дзюблюк. - Тернопіль, 1996. - 140 с.
46. Диба М. І. Капіталізація банківської системи як чинник підвищення надійності економіки України / М. І. Диба, Є. С. Осадчий // Фінанси України. - 2008. - № 6. - С. 77-88.
47. Довгань Ж. М. Позитивні та негативні наслідки впливу іноземного капіталу на стійкість банківської системи України / Ж. М. Довгань // Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики. — 2011. — Вип. 1 (10), Ч. 2. — С. 38-44.
48. Довідка АУБ щодо питання відкриття в Україні філій іноземних банків [Електронний ресурс] / Асоціація українських банків. — Режим доступу: <http://aub.org.ua>. — Назва з екрану.
49. Дроздова Г. М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства : Навч. посібник для студ. вузів - К., Центр навч. літ., 2004. — 247 с.
50. Економічна енциклопедія [Електронний ресурс] / Словники з економіки та права — Режим доступу: http://ukrslov.com/Ekonomichna_entsyklopediya/page/firma_dochirnya.8386/. - Назва з екрану.
51. Енциклопедія банківської справи України / Редкол.: В. С. Стельмах (голова) та ін. - К., Молодь, інших Юре, 2001. - 680 с.
52. Єпіфанов А. О. Банки з іноземним капіталом як можлива загроза для національної економіки / А. О. Єпіфанов, Ф. І. Шпиг // Міжнародна банківська конкуренція: Теорія і практика : збірник тез доповідей І Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 травня 2006 р.) / ДВНЗ «УАБС НБУ». — Суми., 2006. — С. 7-8.
53. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків : Навчальний посібник / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак. — Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. — 523 с.
54. Журавка Ф. О. Сучасні тенденції розвитку валютного ринку України / Ф. О. Журавка, І. О. Школьник // Європейський вектор економічного роз-

виту : збірник наукових праць. – Вип. 1 (4). – Д.: Вид-во ДУЕП, 2008. – С. 16–21.

55. Забчук Г. Іноземний капітал в банківській системі України як стимул розвитку економіки / Г. Забчук // Вісник Тернопільського національного економічного університету. - 2008. - № 2. - С. 23-28.

56. Заграничное представительство банка [Электронный ресурс] / Предпосылки возникновения и развития. Международное банковское дело. – Режим доступа: <http://fin-result.ru/bankovskoe-delo9.html>. – Название с экрана.

57. Зеліско Н. Б. Вплив іноземного капіталу на функціонування банківської системи в Україні / Н. Б. Зеліско // Вісник університету банківської справи Національного банку України. – 2008. – № 3. – С. 116–118.

58. Иностранные банки в Казахстане пока остаются [Электронный ресурс] / Новости // Все банки Казахстана. – 2011. – Режим доступа: <http://allbanks.kz/news/view/Inostrannie-banki-v-Kazahstane-poka-ostayutsya/>. - Название с экрана.

59. Иностранный капитал в Японии [Электронный ресурс] / Консалтинговые финансовые услуги – Режим доступа: <http://finans-konsult.com.ua/inostran529.php>. - Название с экрана.

60. Информационно-аналитический доклад [Электронный ресурс] / Тематическая группа по взаимодействию в банковской сфере, Москва – международный финансовый центр. – 2011. – Режим доступа: http://www.mfc-moscow.com/assets/files/analytics/doklad_svod.pdf. - Название с экрана.

61. Івасів І. Вплив іноземних банків на банківську систему України / І. Івасів, Р. Корнилюк // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 10. – С. 84-91.

62. Інвестиційний словник [Електронний ресурс] / Фондова компанія «Пріорітет Сек`юрітіз». – Режим доступа: http://priority-securities.com.ua/ukr/fizlicam/slovnky/minoritarni_aktstione_415.html. - Назва з екрану.

63. Кобушко І. М. Стратегія розвитку інвестиційного ринку: теоретичні засади та вітчизняні реалії : монографія / І. М. Кобушко. – Суми : Сумський державний університет, 2012. – 527 с.
64. Коваль Г. І. Аналіз діяльності банків з іноземним капіталом в Україні / Г. І. Коваль, М. М. Зуй // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – 2007. – № 12. – С. 109-117.
65. Козырев А. В. Роль банков с иностранным капиталом в банковской системе Российской Федерации / А. В. Козырев // Молодой ученый. – 2011. – № 4. Т. 1. – С. 156-158.
66. Козюк В. Монетарна політика у глобальних умовах. – Тернопіль.: Вид-во «Підручники і посібники». – 2007. – 191 с.
67. Контрольний пакет акцій [Електронний ресурс] / Словник економічних термінів. – Режим доступу: <http://www.ekonomiks.net.ua>. – Назва з екрану.
68. Контрольный пакет акций [Электронный ресурс] / Экономический словарь. – Режим доступа: <http://abc.informbureau.com/>. – Название с экрана.
69. Корнилюк Р. В. Іноземні банки в Україні: вплив та регулювання: Монографія. / Р. В. Корнилюк, І. Б. Івасів, О. М. Диба. – К.: КНЕУ, 2012. – 234 с.
70. Корнилюк Р. В. Мотиви та цілі виходу банківського капіталу за національні межі [Електронний ресурс] / Р. В. Корнилюк // Економіка і регіон. – 2009. – № 4. – С. 212-217. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Eir/2009_4/212-217.pdf. – Назва з екрану.
71. Корнилюк Р. В. Наслідки експансії іноземних банків у національні банківські системи / Р. В. Корнилюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «УАБС НБУ». – Суми , 2010. – Вип. 28. – С. 148-155.
72. Косенко Ю. Г. Вплив іноземного капіталу на банківську систему України [Електронний ресурс] / Ю. Г. Косенко, О. В. Гладкова // Економічні науки. – 2008. – Режим доступу:

http://www.rusnauka.com/32_DWS_2008/Economics/36748.doc.htm. - Назва з екрану.

73. Косой А. М. Капитал коммерческого банка / А. Косой // Деньги и кредит. - 1993. - № 9. - С.33-44.

74. Костогриз В. Г. Іноземний капітал в банківській системі України: сучасна проблематика / В. Г. Костогриз, Ю. В. Беззубенко // Фінансовий простір. – 2012. – № 2. – С. 85-92.

75. Котляр А. Б. Іноземний капітал у банківській системі України: позитив і негатив [Електронний ресурс] / А. Б. Котляр // Економічні науки. Банківська система. – 2011. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/1_NIO_2011/Economics/78260.doc.htm. - Назва з екрану.

76. Крикуненко К. В. Основні офшорні юрисдикції світу: критерії оптимального вибору / К. В. Крикуненко // Вісник донецького національного університету. – 2009. – Вип. 2 – С. 347-351.

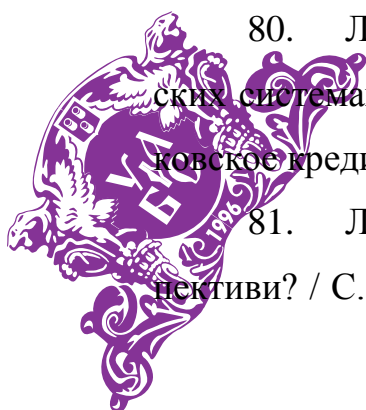
77. Кубах Т. Г. Переваги та недоліки присутності іноземного капіталу у банківському секторі України / Т. Г. Кубах // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 157. – С. 86-89.

78. Кузнецова Л. В. Вплив фінансової глобалізації, інтернаціоналізації та інтеграції на розвиток банківської системи України / Л. В. Кузнецова // Вісник Національного університету «Львівська політехніка».- 2007.- № 23 (606). - С. 294-299.

79. Кучукбаєва І. Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України та перспективи її розширення / І. Кучукбаєва // Вісник Київського національного університету імені Т. Г. Шевченка. – 2006. – № 86. – С. 27-29.

80. Лепетиков Д. В. Банки, контролируемые нерезидентами, в банковских системах стран с развивающимися экономиками / Д. В. Лепетиков // Банковское кредитование. – 2008. – № 2.

81. Леонов С. В. Банківська конкуренція в Україні: проблеми та перспективи? / С. В. Леонов, Т. А. Васильєва // Проблеми забезпечення стабільного

розвитку національних банківських систем: теорія, практика та світовий досвід. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (13-14 січня 2012 р.) / Львівська комерційна академія. - Львів, 2012. - С. 95-96.

82. Леонов С. В. Проблеми та перспективи використання інвестиційного потенціалу банківської системи в забезпеченні соціально-економічного розвитку міста / С. В. Леонов // Системний підхід до інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку міста / Монографія / за заг. редакцією д-ра екон. наук А. О. Єпіфанова та д-ра екон. наук Т. А. Васильєвої ; [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, О. Ф. Балацький та ін.]. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 270 с.

83. Линенко А. В. Вплив іноземного капіталу на функціонування банківської системи України / А. В. Линенко, Ю. Ю. Ренгевич // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – №1 (9). – С. 235-241.

84. Лозовский Л. Ш. Универсальный бизнес-словарь / Л. Ш. Лозовский, Б. А. Райзберг, А. А. Ратновский – М. ИНФРА-М, 1997. – 640 с.

85. Луцишин З. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації. – К.: Видавничий центр «Друк». – 2002. – 319 с.

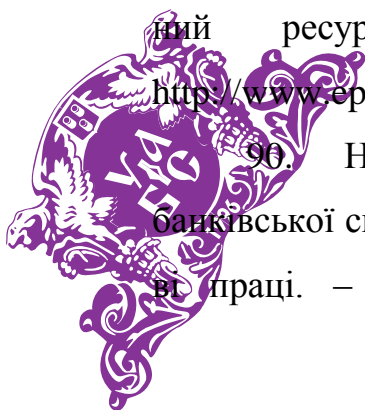
86. Міжнародне приватне право: Навч. посібник / За ред. В. М. Гайворонського, В. П. Жушмана. - К.: Юрінком Інтер, 2007. – 368 с.

87. Міщенко В. І. Особливості посткризового реформування фінансового сектору України / В. І. Міщенко // Фінанси України. – 2010. – № 10. – С. 3–14.

88. Моисеев С. Р. Иностранные банки: стратегия проникновения на рынок / С. Р. Моисеев // Финансы и кредит. – 2005. – № 12. - С.72-78.

89. Нацбанк змінив нормативи обов'язкового резервування [Електронний ресурс] / «Економічна правда». – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2011/06/16/289318/>. – Назва з екрану.

90. Нетудихата К. Л. Вплив іноземного капіталу на функціонування банківської системи України [Електронний ресурс] / К. Л. Нетудихата // Наукові праці. – 2009. – Т. 109, Вип. 96. – С. 21-25. – Режим доступу:

http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/Economy/2009_96/96-4.pdf. Назва з екрану.

91. Ніценко В. Роль іноземного капіталу у розвиток банківського сектору України [Електронний ресурс] / В. Ніценко, І. Чернега // Науковий клуб «SOPHUS». – 2011. – Режим доступу: <http://sophus.at.ua>. – Назва з екрану.

92. О деятельности иностранных банков и совместных банков с участием средств нерезидентов на территории российской федерации [Электронный ресурс] / Указ Президента РФ от 17.11.1993 № 1924. – Режим доступа: <http://giod.consultant.ru/page.aspx?1194839>. – Название с экрана.

93. О Концепции развития финансового сектора Республики Казахстан в посткризисный период [Электронный ресурс] / Указ Президента Республики Казахстан от 1.02.2010 № 923. – Режим доступа: <http://www.afn.kz/attachments/12/264/publish264-1633896258..pdf>. – Название с экрана.

94. Обзор банковского сектора Казахстана [Электронный ресурс] / АО «Рейтинговое агентство Регионального финансового центра города Алматы». – 2010. – Режим доступа: http://www.rfcaratings.kz/reports/Bank_report.pdf. – Название с экрана.

95. Одягайло Б. Системне зростання ознак глобалізації у фінансово-банківській сфері // Б. Одягайло // Банківська справа. – 2006. – № 5-6. – С. 15–22.

96. Осадчий Є. С. Етапи та форми входження іноземного банківського капіталу в Україну / Є. С. Осадчий // Фінанси, облік і аудит. – 2009. – № 14. – С. 142-150.

97. Осадчий Є. С. Мотиви збільшення іноземного капіталу в банківській системі України / Є. С. Осадчий // Фінанси, облік і аудит. – 2008. – № 12. – С. 104–110.

98. Основні принципи ефективного банківського нагляду [Електронний ресурс] / Банківський нагляд. Офіційний веб-сайт Національного банку України. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/Bank_supervision/index.htm. – Назва з екрану.

99. Офіційний веб-сайт «IBC Consulting Ltd.» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.globalcompanybusiness.com.ua/>. – Назва з екрану.
100. Офіційний веб-сайт Банку Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cbr.ru>. – Назва з екрану.
101. Офіційний веб-сайт Національного банку республіки Казахстан [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nationalbank.kz/>. – Назва з екрану.
102. Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс] / Економічні матеріали. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua>. – Назва з екрану.
103. Офіційний веб-сайт Світового банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/>. – Назва з екрану.
104. Пилипенко В. В. Вплив іноземного капіталу на фінансову стійкість банківської систем / В. В. Пилипенко / Вісник Донецького національного університету, серія економіка і право. – 2011. – Вип. 1, Т. 1. – С. 278-283.
105. Правовое регулирование банковской деятельности в РФ. Место ЦБ РФ в банковской системе РФ [Електронний ресурс] : Учебное пособие / Авторский коллектив Allpravo.Ru, 2007. – Режим доступа: <http://www.allpravo.ru/library/doc78p0/instrum5969/item5979.html>. – Название с экрана.
106. Про акціонери товариства [Електронний ресурс] / Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1146.106.10&nobreak=1>. – Назва з екрану.
107. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] / Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.635.27&nobreak=1#st47>. – Назва з екрану.
108. Про внесення змін до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [Електронний ресурс] / Закон України від 16.11.2006 № 358-V. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=358-16>. – Назва з екрану.

109. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій [Електронний ресурс] / Закон України від 03.06.1992 № 2402-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>. – Назва з екрану.

110. Про Єдиний митний тариф [Електронний ресурс] / Закон України від 05.02.1992 № 2097-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2097-12>. – Назва з екрану.

111. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму [Електронний ресурс] / Закон України від 28.11.2002 № 249-ІV. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1088.77.9&nobreak=1>. – Назва з екрану.

112. Про зовнішньоекономічну діяльність [Електронний ресурс] / Закон УРСР від 16.04.1991 № 959-ХІІ. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1085.19.41&nobreak=1>. – Назва з екрану.

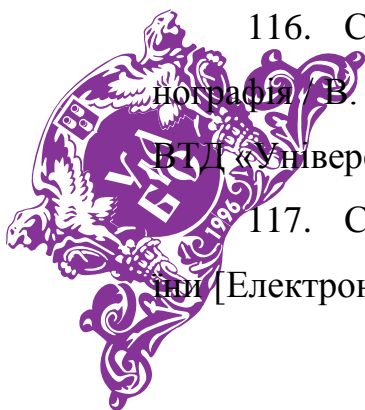
113. Про режим іноземного інвестування [Електронний ресурс] / Закон України від 19.03.1996 № 93 / 96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=93/96-%C2%D0>. – Назва з екрану.

114. Про систему валютного регулювання і валютного контролю [Електронний ресурс] / Декрет КМУ від 19.02.1993 № 15-93. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/15-93>. – Назва з екрану.

115. Радова Н. В. Пріоритети консолідації банківського капіталу у посткризовий період [Електронний ресурс] / Н. В. Радова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 1. – С. 55-59. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfbi/2011_1/07.pdf. – Назва з екрану.

116. Сало І. В. Контроль: інспектування, аудит, банківський нагляд : монографія / В. С. Стельмах, А. О. Єпіфанов, І. В. Сало, М. А. Єпіфанова. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 432 с.

117. Сашинська А. В. Злиття і поглинання в банківському секторі України [Електронний ресурс] / А. В. Сашинська, Є. О. Стрижак // Придніпровський

научный вестник. – 2011. – № 8. – Режим доступа: <http://www.rusnauka.com> –

Назва з екрану.

118. Сенинский С. Четверть банков в России имеют иностранный капитал [Электронный ресурс] / С. Сенинский // Экономика. Радио Свобода. – 2008. – Режим доступа: <http://www.svobodanews.ru/content/article/463468.html>. – Название с экрана.

119. Скоробогач О. Стан і тенденції розвитку процесів злиття і поглинання у банківській системі України / О. Скоробогач // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1 (30). – С. 62-66.

120. Слав'юк Р. А. Іноземний капітал в банківській системі України / Р. А. Слав'юк // Управління у сфері фінансів, страхування та кредиту : тези доповіді всеукраїнської науково-практичної конференції, 8-10 листопада 2007 р. - Л. :Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. - С. 135-137.

121. Смовженко Т. С. Управління процесом зростання участі іноземних інвесторів у роботі банківської системи України / Т. С. Смовженко, О. О. Другов // Вісник Національного банку України. – 2008. – № 1. – С. 16–19.

122. Степаненко Б. Інтернаціоналізація банківського сектору України: ціна й методи злиття та поглинання / Б. Степаненко // Економіст. - 2010. - № 1. - С. 12-16.

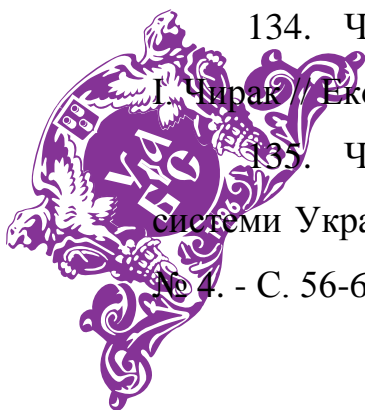
123. Ткачук Н. М. Теоретична сутність консолідаційних процесів банків / Н. М. Ткачук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «УАБС НБУ». - Суми, 2009. - Т. 24. - С. 359 – 366.

124. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник / В. Рокоча, О. Плотніков, В. Новицький та ін. - К.: Таксон, 2001. – 304 с.

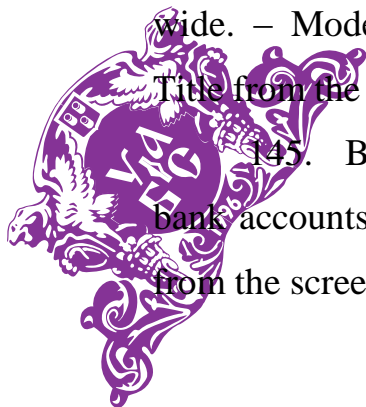
125. Улюкаев А. Предпосылки и последствия внедрения таргетирования инфляции в России / О. Замулин, М. Куликов // Экономическая политика. - 2006. - № 3.

126. Федорова В. А. Іноземний капітал у банківському секторі України: переваги та загрози / В. А. Федорова, О. Г. Михайленко // Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. – 2001. – № 3. – С. 139-144.
127. Финансы [Электронный ресурс] : толковый словарь. 2-е изд. / Б. Батлер, Б. Джонсон, Г. Сидуэл и др. – М.: «ИНФРА-М», Издательство «Весь Мир». – 2000. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/14510. - Название с экрана.
128. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородний, Г. Л. Вознюк. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
129. Футало Т. В. Банківське іпотечне кредитування: стан та перспективи розвитку / Т. В. Футало // Вісник ЛКА, серія економічна. – 2011. – Вип. 37. – С. 170-178.
130. Футало Т. В. Загрози експансії іноземних банків в Україну / Т. В. Футало // Збірник наукових праць. Торгівля і ринок України. – 2012. – Вип. 33. - С. 507-513.
131. Футало Т. В. Перспективи діяльності банків з іноземним капіталом в Україні / Т. В. Футало // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – Т. 1. - С. 153-157.
132. Хандруев А. 2007 год войдет в историю банковской системы как год продолжающейся консолидации / А. Хандруев // Банковские технологии. – 2007. – № 12. – С. 18-24.
133. Хандруев А. А. Иностраный капитал в банковской системе Российской Федерации: тенденции и перспективы [Электронный ресурс] / А. А. Хандруев // «Портфельный инвестор». – 2008. – № 6. – Режим доступа: <http://www.globfin.ru/articles/banks/rffc.htm>. - Название с экрана.
134. Чирак І. Вплив фінансової кризи на банківську систему України / І. Чирак // Економічний аналіз. – 2011. – № 8. – С. 421-424.
135. Чуб О. О. Вплив іноземного капіталу на ефективність банківської системи України / О. О. Чуб // Вісник Національного банку України. - 2009. - № 4. - С. 56-60.

136. Шагібов А. Г. Вплив іноземного капіталу на розвиток банківської системи України [Електронний ресурс] / А. Г. Шагібов // Економічні науки. Серія «Економічна теорія та економічна історія». Збірник наукових праць. ЛНТУ. - Луцьк, 2009. – Випуск 6 (23), Ч.2. – Режим доступу: http://www.nbuuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_etei/2009_6_2/38.pdf. - Назва з екрану.
137. Шамова І. В. Еволюція міжнародного банківництва в США / І. В. Шамова // Фінанси, облік і аудит. – 2009. – № 14. – С. 187-195.
138. Шапиева Т. Иностранные банки работу в Казахстане не прекращают [Электронный ресурс] / Т. Шапиева // Новости ТОО «Интернет портал Нур». – 2011. – Режим доступа: http://finance.nur.kz/lenta/inostrannye_banki_rabotu_v_kazahstane_ne_prekrawayut/. – Название с экрана.
139. Шевченко В. Ю. Іноземний капітал у банківському секторі України: економічні параметри та ризики / В. Ю. Шевченко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2007. – Вип. 91. – С. 13-15.
140. Энциклопедический словарь экономики и права [Электронный ресурс] / Словари и энциклопедии на Академике. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/. – Название с экрана.
141. Який роздіб [Електронний ресурс] / Статті. «Finance.ua». – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/0/all/2012/02/01/267873>. - Назва з екрану.
142. Abiad A. A New Database of Financial Reforms / A. Abiad, E. Detragiache, T. Tresselt // IMF Working Paper. – 2008. – № 08 / 266.
143. Baba C. Effectiveness of Capital Controls in Selected Emerging Markets in the 2000s / C. Baba, A. Kokenyne // IMF Working Paper. – 2011. – № 11 / 281.
144. Banking in Switzerland [Electronic resource] / Swiss Banking Worldwide. – Mode of Access: <https://www.swiss-privacy.com/banking-in-swiss.html>. - Title from the screen.
145. Banking systems [Electronic resource] / Omni NetBank – International bank accounts. – Mode of Access: <http://www.omninetbank.com/index.html>. - Title from the screen.

146. Barajas A. Banks During the Argentine Crisis: Were They All Hurt Equally? Did They All Behave Equally? / A. Barajas, E. Basco, V. H. Juan-Ramón, C. Quarracino // IMF Staff Papers. – 2007. – Vol. 54. – P. 621–662.
147. Beck T. Bank Competition, Financing Obstacles, and Access to Credit / T. Beck, A. Demirgüç-Kunt, R. Levine // World Bank Policy Research Working Paper. – 2003. – № 2996.
148. Bekaert G. Does Financial Liberalization Spur Growth / G. Bekaert, H. Campbell, C. Lundblad // Journal of Financial Economics. – 2005. – Vol. 77, № 1. – P. 3-55.
149. Board of Governors of the Federal Reserve System [Electronic resource] / Economic research & Data. Mode of Access: <http://www.federalreserve.gov>. - Title from the screen.
150. Bonin J. P. Bank performance, efficiency and ownership in transition countries / J. P. Bonin, I. Hasan, P. Wachtel // BOFIT Discussion Papers. – 2004. – № 7.
151. Chang C. E. Efficiency of multinational banks; an empirical investigation / C. E. Chang, I. Hasan, W. C. Hunter // Applied Financial Economics. – 1998. – Vol. 8. – P. 689-696.
152. Chetwin W. The Reserve Bank's local-incorporation policy / W. Chetwin // Reserve Bank of New Zealand: Bulletin. – 2006. – Vol. 69, № 4.
153. Chopra A. Opening up to Foreign Banks: Harnessing the Benefits and Avoiding the Pitfalls / A. Chopra // Mimeo, International Monetary Fund. – 2007.
154. Claessens S. How Does Foreign Entry Affect the Domestic Banking Market? / S. Claessens, A. Demirgüç-Kunt, H. Huizinga // Journal of Banking and Finance. – 2001. – Vol. 25 (5). – P. 891–911.
155. Clarke G. Bank lending to small businesses in Latin America: Does bank origin matter? / G. Clarke, R. Cull, M. Soledad, M. Peria, S. M. Sanchez // Journal of Money, Credit, and Banking. – 2005. – № 37. – P. 83–118.

156. Clarke G. Does foreign bank penetration reduce access to credit in developing countries? Evidence from asking borrowers / G. Clarke, R Cull, M. Soledad, M. Peria // Policy Research Working Paper, World Bank. U.S.A. – 2002.
157. Clarke G. The effect of foreign entry on Argentina's domestic banking sector [Electronic resource] / G. Clarke, R. Cull, L. D'Amato, A. Molinari // Documents & Reports. The World Bank. – Mode of Access: <http://www-wds.worldbank.org>. - Title from the screen.
158. Corcoran J. Foreign Banks Are Fleeing Russia [Electronic resource] / J. Corcoran // Banking. Bloomberg Businessweek. – 2011. – Mode of Access: http://www.businessweek.com/magazine/content/11_11/64219045793686.htm. - Title from the screen.
159. Crystal J. S. Has Foreign Bank Entry Led to Sounder Banks in Latin America? [Electronic resource] / J. S. Crystal, B. G. Dages, L. S. Goldberg // Federal Reserve bank of New York. – 2002. – Vol. 8, № 1. – Mode of Access: http://www.ny.frb.org/research/current_issues/ci8-1/ci8-1.html. - Title from the screen.
160. Dages B. Foreign and Domestic Bank Participation in Emerging Markets: Lessons from Mexico and Argentina / B. Dages, L. Goldberg, D. Kinney // Economic Policy Review. Federal Reserve Bank of New York. – 2000. – Vol. 6, № 3. – P. 17–36.
161. De Hass R. Foreign Banks and Credit Stability in Central and Eastern Europe. A Panel Data Analysis / R. De Hass, I. Van Lelyveld // Journal of Banking and Finance. – 2006. – Vol. 30, № 7. – P. 1927-1952.
162. Definition of 'Foreign Branch Bank [Electronic resource] / Investopedia. – Mode of Access: <http://www.investopedia.com/terms/f/foreignbranchbank.asp#axzz1nyo4eXWU>. - Title from the screen.
163. Demirgüç-Kunt A. Determinants of Commercial Banks Interest Margins and Profitability: International Evidence / A. Demirgüç-Kunt, H. Huizinga // World Bank Economic Review. – 1999. - Vol. 13 (2). – P. 379–408.

164. Demirguc-Kunt A. Opening to Foreign Banks. Issues of Stability, Efficiency, and Growth. / A. Demirguc-Kunt, R. Levine, H.-C. Min // The Implications of Globalization of World Financial Markets. – Bank of Korea, Seoul. – 1998.

165. Detragiache E. Foreign Banks in Emerging Market Crises: Evidence from Malaysia / E. Detragiache, P. Gupta // IMF Staff Working Paper. 2004. – № 04 / 129.

166. Detragiache E. Foreign Banks in Poor Countries: Theory and Evidence / E. Detragiache, T. Tressel, P. Gupta // Journal of Finance. – 2008 – Vol. 63, № 5. – P. 2123-2160.

167. European Commission [Electronic resource] / Eurostat. – Mode of Access: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>. – Title from the screen.

168. Fernando de Paula L. The determinants and effects of foreign bank entry in Argentina and Brazil: a comparative analysis. / L. Fernando de Paula, A. Jose Alves // Investigacion Economica, enero-marzo, ano – Universidad Nacional Autonoma de Mexico, Distrito Federal, Mexico. – 2007. – Vol. LXVI, № 259. – P. 63-102.

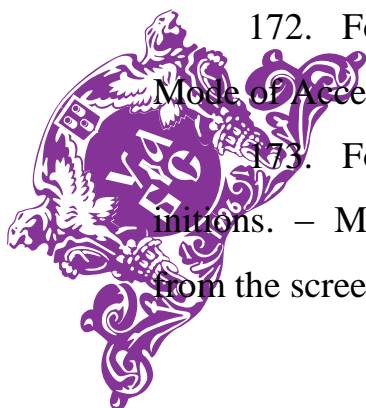
169. Financial reports [Electronic resource]. – BNP Paribas. – Mode of Access: <http://invest.bnpparibas.com/en/pid5859/annual-report.html>. - Title from the screen.

170. Financial Results [Electronic resource] / Credit Agricole S. A. – Mode of Access: <http://www.credit-agricole.com/en/Finance-and-Shareholders/Financial-reporting/Credit-Agricole-S.A.-financial-results/2011>. - Title from the screen.

171. Foreign Bank [Electronic resource] / Glossary of Statistical Terms. – Mode of Access: <http://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1020>. - Title from the screen.

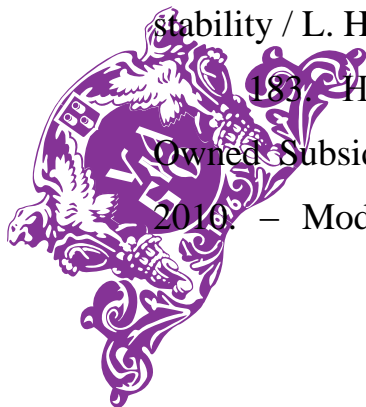
172. Foreign Bank Definitions [Electronic resource] / Ohio Revised Code. – Mode of Access: <http://codes.ohio.gov/orc/1119>. - Title from the screen.

173. Foreign Bank Law & Legal Definition [Electronic resource] / Legal Definitions. – Mode of Access: <http://definitions.uslegal.com/f/foreign-bank/>. - Title from the screen.

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING"
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE
"ДОСЖИВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
"УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

174. Foreign Banks and Foreign Insurance Companies [Electronic resource] / Rules and Regulations promulgated under the Investment Company Act of 1940. Mode of Access: <http://taft.law.uc.edu/CCL/InvCoRls/rule3a-6.html>. - Title from the screen.
175. Foreign Banks and the Federal Reserve [Electronic resource] / Federal Bank of New York. - Mode of Access: <http://www.newyorkfed.org/aboutthefed/fedpoint/fed26.html>. - Title from the screen.
176. Gabaraane M. Botswana Financial Services / M. Gabaraane // SATRN Working Paper Botswana, Institute for Development. - 2003. - № 2.
177. Gelos R. G. Consolidation and market structure in emerging market banking systems / R. G. Gelos, J. Roldos // Emerging Markets Review. - 2004. - № 5. - P. 39-59.
178. Giannetti M. A. Financial integration and entrepreneurial activity: Evidence from foreign bank entry in emerging markets / M. A. Giannetti, S. Ongena // Working paper, Center for Economic Policy and Research. - 2005.
179. Grosse R. Foreign bank activity in the United States: an analysis by country of origin / R. Grosse, L. G. Goldberg // Journal of Banking and Finance. - 1991. - Vol. 15. - P. 1093-1112.
180. Haber S. Foreign Banks and the Mexican Economy, 1997-2004 / S. Haber, A. Musacchio // Hoover Institution Stanford University. - 2005.
181. Harvey C. Banking policy in Botswana: orthodox but untypical [Electronic resource] / C. Harvey // Institute of Development Studies, Library Road, Brighton. - Mode of Access: <http://www.ids.ac.uk/files/Wp39.pdf>. - Title from the screen.
182. Hull L. Foreign-owned banks: implications for New Zealand's financial stability / L. Hull // Discussion Paper Series. Reserve Bank of New Zealand. - 2002.
183. Hunkar D. Bank Overview: Mexico's Top Five Dominated by Foreign Owned Subsidiaries [Electronic resource] / D. Hunkar // Finance. The banker. - 2010. - Mode of Access: <http://seekingalpha.com/article/210561-bank-overview->

mexico-s-top-five-dominated-by-foreign-owned-subidiaries?source=feed. Title from the screen.

184. Ilzetki E. O. Exchange Rate Arrangements into the 21st Century: Will the Anchor Currency Hold? / E. O. Ilzetki, C. M. Reinhart, K. Rogoff // Cambridge, MA: Harvard University, manuscript. – 2008.

185. Jennings J. Overview of Foreign Bank Supervision in the United States [Electronic resource] / J. Jennings // Seminar for Senior Supervisors from Emerging Economies. Federal Reserve System. – 2008. – Mode of Access: <http://siteresources.worldbank.org>. - Title from the screen.

186. Jovanovic B. Hemlock for policy response: Monetary policy, exchange rates and labour unions in SEE and CIS during the crisis / B. Jovanovic, M. Petreski // FIW Working Paper. – 2012. – № 8.

187. Klein M. W. Capital Controls: Gates and Walls Institution / M. W. Klein // Conference draft presented at the Fall 2012 Brookings Panel on Economic Activity September 13-14, 2012. Fletcher School, Tufts University, N.B.E.R. and Brookings.

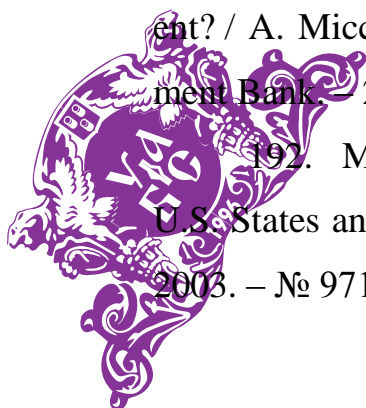
188. Magud N. Capital Controls: An Evaluation / N. Magud, C. Reinhart // NBER's International Capital Flows Conference, Santa Barbara, California. – 2004. – P. 645-674.

189. Matala S. Money and banking in Botswana / S. Matala, S. Legwaila, B. Phuthogo, B. Ntswaneng // Public Education Unit, Bank of Botswana. – 2001.

190. Mathieson D. J. The Role of Foreign Banks in Emerging Markets / D. J. Mathieson, J. Roldos // Paper presented at the third Annual Financial Markets and Development Conference in New York in April 2001.

191. Micco A. Bank ownership and performance: Are public banks different? / A. Micco, U. Panizza, M. Yanez // Working paper, Inter-American Development Bank. – 2004.

192. Morgan D. Foreign Bank Entry and Business Volatility: Evidence from U.S. States and Other Countries / D. Morgan, P. Strahan // NBER Working Paper. – 2003. – № 9710.

193. Paterson K. Mexico's Other Crisis: Foreign Banks [Electronic resource] / K. Paterson // Holding Corporations Accountable. – 2009. – Mode of Access: <http://www.corpwatch.org/article.php?id=15356>. - Title from the screen.
194. Peria M. How foreign participation and market concentration impact bank spreads: Evidence from Latin America / M. Peria, M. Soledad, A. Mody // Journal of Money, Credit, and Banking. – 2004. – № 36. – P. 511–537.
195. Pomerleano M. What Do Foreign Banks Do in Emerging Markets? [Electronic resource] / M. Pomerleano, G. Vojta // The World Bank. – Mode of Access: http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/Pomerleano_Vojta_presentation.pdf. - Title from the screen.
196. Regulatory Guide for Foreign Banks in the United States [Electronic resource] / Washington Regulatory Advisory Services. PricewaterhouseCoopers. – Mode of Access: http://www.pwc.com/en_US/us/banking-capital-markets/publications/assets/regguide_0506.pdf. - Title from the screen.
197. Roy A. D. Safety first and the holding of assets / A. D. Roy // Econometrica. – 1952. – 20 (3). – P. 431–449.
198. Schinasi G. J. Defining Financial Stability / G. J. Schinasi // IMF Working Paper, International Capital Markets Department. – 2004.
199. Schulz H. Foreign banks in Mexico: new conquistadors or agents of change? / H. Schulz // University of Pennsylvania. – 2004.
200. Stiglitz J. Globalization and its Discontents / J. Stiglitz // W.W. Norton, New York-London, 2002.
201. The Foreign Bank Supervision Enhancement Act of 1991 [Electronic resource] / Federal Reserve Bulletin. – 1993. – Mode of Access: http://findarticles.com/p/articles/mi_m4126/is_n1_v79/ai_13399961/. – Title from the screen.
202. The Gramm-Leach-Bliley Act of 1999 [Electronic resource] / Federal Trade Commission. – Mode of Access: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-106publ102/html/PLAW-106publ102.htm/>. – Title from the screen.

203. The International Banking Act of 1978 [Electronic resource] / FDIC Law, Regulations, Related Acts. – Mode of Access: <http://www.fdic.gov/regulations/laws/rules/8000-4800.html>. - Title from the screen.
204. The official web-site of the Central Bank of Argentina [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.bcra.gov.ar>. – Title from the screen.
205. The official web-site of The Swiss National Bank [Electronic resource] / Statistical publications. – Mode of Access: <http://www.snb.ch>. Title from the screen.
206. The Riegle-Neal Interstate Banking and Branching Efficiency Act of 1994 [Electronic resource] / The U.S Government Printing Office. – Mode of Access: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-103hr3841enr/pdf/BILLS-103hr3841enr.pdf>. - Title from the screen.
207. The Swiss Banking Sector [Electronic resource] / Basel, Swiss Bankers Association. – 2010. – Mode of Access: <http://www.swissbanking.org/en/kompendium-2010.pdf>. - Title from the screen.
208. Tripe D. New Zealand and the Financial Crisis of 2008 [Electronic resource] / D. Tripe // Centre for Banking Studies. Massey University. – 2009. – Mode of Access: <http://www.rbnz.govt.nz/research/workshops/june2009/3732339.pdf>. - Title from the screen.
209. Tschoel A. Foreign ownership in Mexican Banking: A Self- Correcting Phenomenon / A. Tschoegl // MPRA Paper. – 2007. – № 586.
210. Tschoel A. Who Owns the Major US Subsidiaries of Foreign Banks? [Electronic resource] / A. Tschoel // Financial Institutions Center. – Mode of Access: <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/03/0311.pdf>. - Title from the screen.
211. Van Horen N. Foreign banking in developing countries; origin matters / N. Van Horen // Emerging Markets Review. – 2007. – Vol. 8. – P. 81-105.
212. Vasylieva T. World financial crisis and Ukraine / T. Vasylieva, S. Leonov, L. Ostapenko // World financial crisis: causes, consequences, ways of overcoming / ed. Serhiy Kozmenko. – Sumy : Business Perspectives, 2009. - P. 122-148.

213. Wachtel P. Foreign Banking in The Central European Economies in Transition / P. Wachtel // Issue Paper for the Institute for East and West Studies. 1995.

214. YCharts - The Financial Terminal of the Web [Electronic resource]. – Mode of Access: <http://ycharts.com/>. - Title from the screen.

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

Додаток А

Окремі характеристики розвитку банківських систем та економік країн Європи

Таблиця А.1 – Валовий внутрішній продукт країн Європи в ринкових цінах, млн. євро [167]

Країна	Роки									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Європейський союз (27 країн)	10 609 823,9	11 060 219,3	11 695 008,8	12 397 498,0	12 466 915,5	11 752 551,4	12 258 374,3	12 641 993,2	12 950 372,5	13 373 654,1
Бельгія	291 292,0	303 357,0	318 697,0	335 610,0	346 180,0	340 398,0	354 378,0	368 976,0	380 274,8	394 711,5
Болгарія	20 387,9	23 255,8	26 476,7	30 772,4	35 430,5	34 932,8	36 052,4	38 483,2	:	:
Чехія	91 849,5	104 628,8	118 290,8	131 908,6	154 269,7	141 449,8	149 313,3	154 913,0	155 725,8	160 329,1
Данія	197 069,9	207 366,9	218 747,4	227 533,9	235 133,0	223 985,3	235 608,6	240 122,7	248 057,8	257 055,0
Німеччина	2 195 700,0	2 224 400,0	2 313 900,0	2 428 500,0	2 473 800,0	2 374 500,0	2 476 800,0	2 570 800,0	2 627 245,5	2 706 023,1
Естонія	9 685,3	11 181,7	13 390,8	16 069,4	16 304,2	13 839,6	14 305,3	15 973,0	16 965,0	18 120,2
Ірландія	150 560,4	163 461,5	178 297,2	189 932,9	179 989,8	160 595,9	155 992,3	156 438,0	159 199,4	164 968,2
Греція	185 265,6	193 049,7	206 892,9	222 771,1	232 920,3	231 642,0	227 317,9	215 088,2	209 470,9	211 612,9
Іспанія	841 294,0	909 298,0	985 547,0	1 053 161,0	1 087 749,0	1 047 831,0	1 051 342,0	1 073 383,0	1 092 704,6	1 121 868,0
Франція	1 655 570,9	1 718 046,9	1 798 115,3	1 886 792,1	1 933 195,0	1 889 231,0	1 932 801,5	1 987 699,4	2 027 969,8	2 092 928,4
Італія	1 397 728,3	1 436 379,5	1 493 031,3	1 554 198,9	1 575 143,9	1 519 695,1	1 553 166,2	1 580 220,2	1 611 049,1	1 653 865,8
Кіпр	12 596,0	13 598,2	14 670,5	15 901,5	17 157,1	16 853,5	17 333,6	17 761,4	18 237,9	18 988,7
Латвія	11 154,6	12 927,8	15 981,9	21 026,5	22 889,8	18 521,3	17 974,8	20 049,6	21 130,0	22 341,3
Литва	18 244,8	20 969,1	24 104,2	28 738,8	32 461,7	26 620,1	27 535,4	30 701,6	32 698,0	34 925,0
Люксембург	27 455,9	30 282,5	33 920,2	37 490,5	39 436,5	37 392,6	40 266,9	41 778,3	42 893,0	45 035,9
Угорщина	82 114,8	88 765,5	89 593,0	99 430,5	105 545,1	91 402,5	97 094,8	100 777,8	100 852,5	106 284,8
Мальта	4 544,7	4 810,5	5 056,0	5 437,5	5 828,4	5 810,8	6 123,3	6 393,2	6 641,4	6 957,5
Нідерланди	491 184,0	513 407,0	540 216,0	571 773,0	594 481,0	571 145,0	588 414,0	603 535,0	618 716,4	635 457,1
Австрія	234 707,8	245 243,4	259 034,5	274 019,8	282 746,0	274 818,2	286 197,3	301 308,5	310 563,3	322 637,2
Польща	204 236,5	244 420,1	272 088,9	311 001,7	363 153,7	310 418,2	354 310,0	369 522,9	379 068,0	398 802,1
Португалія	149 312,5	154 268,7	160 855,4	169 319,2	171 983,1	168 503,6	172 669,7	171 112,0	167 776,2	172 124,3
Румунія	61 063,9	79 801,9	97 751,0	124 728,5	139 765,4	118 196,0	124 058,9	136 479,9	140 686,7	152 553,9
Словенія	27 227,5	28 730,9	31 050,7	34 562,3	37 279,5	35 310,6	35 415,8	35 638,6	36 397,1	37 532,2

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Словаччина	33 994,6	38 489,1	44 501,7	54 810,8	64 413,9	62 795,2	65 743,5	69 058,2	70 706,6	74 171,2
Фінляндія	152 266,0	157 429,0	165 765,0	179 830,0	185 670,0	172 518,0	179 721,0	191 571,0	199 620,3	207 538,6
Швеція	291 634,1	298 353,3	318 170,8	337 944,2	339 255,7	292 472,1	349 216,3	387 059,1	405 897,7	419 741,5
Великобританія	1 771 682,4	1 834 296,6	1 948 861,0	2 054 236,2	1 800 710,8	1 564 475,7	1 706 301,9	1 739 397,2	1 870 371,3	1 938 954,0
Ісландія	10 674,1	13 111,9	13 315,9	14 932,4	10 303,7	8 660,4	9 477,0	10 098,6	10 502,5	11 102,9
Ліхтенштейн	2 782,4	2 942,9	3 188,7	3 362,4	3 467,1	3 249,3	:	:	:	:
Норвегія	209 423,5	244 582,1	271 001,2	287 712,2	311 284,9	270 010,7	315 233,8	347 815,8	377 360,4	397 990,3
Швейцарія	292 381,7	299 553,9	311 872,6	317 222,0	343 346,1	354 734,9	398 877,5	458 256,4	490 399,3	509 327,1
Хорватія	33 004,9	36 030,1	39 734,6	43 380,4	47 538,3	44 778,3	45 899,2	46 021,6	46 375,4	47 743,2
Македонія	4 442,0	4 813,5	5 230,6	5 966,5	6 692,6	6 702,4	6 943,7	7 281,6	7 745,0	8 387,7
Туреччина	319 942,7	392 514,2	425 030,9	479 209,1	498 601,7	440 367,3	552 842,4	546 713,3	598 894,9	656 877,4
США	9 529 142,2	10 146 290,5	10 654 029,9	10 236 191,2	9 716 820,8	9 993 547,5	10 957 607,3	10 843 678,2	11 818 832,4	12 120 287,0
Японія	3 746 841,0	3 682 155,6	3 469 983,6	3 181 244,6	3 287 696,3	3 614 690,0	4 144 643,0	4 221 566,3	4 626 020,0	4 657 916,6

Таблиця А.2 – Експорт товарів та послуг в країнах Європи в ринкових цінах, млн. євро [167]

Країна	Роки									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Європейський союз (27 країн)	3 790 497,6	4 105 236,8	4 618 795,0	4 967 131,3	5 143 117,1	4 317 806,1	4 977 679,9	5 483 944,9	5 792 926,6	6 207 085,1
Бельгія	221 194,0	238 737,0	257 498,0	277 203,0	292 766,0	246 335,0	283 533,0	312 420,0	327 949,0	350 283,0
Болгарія	10 587,6	9 427,2	16 206,2	18 299,3	20 626,7	16 595,7	20 697,8	25 596,2	:	:
Чехія	57 847,1	67 417,0	79 225,0	89 982,5	99 423,4	84 471,4	101 325,6	115 991,4	117 831,2	126 657,4
Данія	89 308,2	101 587,0	113 901,4	118 814,7	128 699,7	106 595,8	118 572,1	129 106,9	136 109,6	145 440,6
Німеччина	846 440,0	919 070,0	1 053 140,0	1 145 410,0	1 189 150,0	995 920,0	1 159 800,0	1 289 160,0	1 365 249,8	1 473 694,2
Естонія	7 077,5	8 690,2	9 735,1	10 778,1	11 547,2	8 960,8	11 360,7	14 805,1	15 567,3	16 805,3
Ірландія	125 198,6	132 526,2	140 706,6	152 389,0	150 180,9	145 902,0	157 673,0	164 768,3	172 525,4	181 696,4
Греція	41 412,4	44 806,6	47 732,6	52 423,5	56 238,0	44 456,9	48 879,9	51 664,8	55 254,1	59 148,1
Іспанія	218 201,0	233 387,0	259 130,0	283 331,0	288 216,0	250 109,0	283 936,0	323 198,0	341 468,1	359 480,9

Продовження таблиці А.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Франція	432 826,0	452 871,0	485 914,0	506 724,0	520 974,0	440 944,0	492 153,0	535 602,2	565 745,6	605 201,3
Італія	352 086,5	371 638,5	412 376,5	448 408,3	448 226,9	360 880,0	413 234,6	454 479,0	478 720,3	512 383,7
Кіпр	6 089,8	6 611,4	7 058,4	7 667,5	7 863,0	6 883,0	7 303,3	7 699,0	8 111,6	8 628,0
Латвія	4 913,0	6 226,2	7 202,4	8 939,7	9 863,6	8 136,2	9 670,4	11 892,5	12 884,4	13 958,4
Литва	9 460,5	12 023,3	14 185,3	15 474,7	19 333,0	14 481,1	18 793,6	23 879,0	25 881,3	28 105,8
Люксембург	41 823,0	47 171,1	57 616,7	65 955,9	68 878,1	60 183,9	66 435,8	70 408,3	70 416,0	77 036,7
Угорщина	52 016,2	58 538,3	69 653,3	80 841,5	86 188,0	70 919,8	84 030,7	92 983,3	102 835,7	113 615,4
Мальта	3 563,6	3 695,2	4 621,5	5 180,3	5 472,6	4 868,1	5 834,6	6 264,2	6 719,4	7 203,7
Нідерланди	326 111,0	357 453,0	393 475,0	424 229,0	453 442,0	392 879,0	459 246,0	498 722,0	520 769,7	549 997,3
Австрія	120 837,2	132 036,5	145 996,4	161 397,1	167 572,7	138 564,3	154 464,6	170 640,0	180 516,8	195 402,3
Польща	76 573,1	90 643,3	109 801,6	126 755,8	144 895,4	122 534,0	149 790,2	160 295,5	170 804,8	182 784,3
Португалія	41 874,6	42 668,9	49 712,6	54 498,1	55 801,9	47 235,8	53 560,8	60 660,2	64 209,6	69 250,4
Румунія	21 882,8	26 401,1	31 563,2	36 547,1	42 532,3	36 169,6	44 043,3	52 332,4	54 978,5	61 320,4
Словенія	15 739,9	17 864,3	20 661,3	24 040,6	25 030,4	20 617,7	23 170,7	25 765,5	27 388,8	29 601,5
Словаччина	25 341,1	29 348,7	37 599,4	47 606,5	53 766,0	44 507,5	53 414,9	61 519,2	63 239,0	68 096,2
Фінляндія	60 696,0	65 744,0	75 413,0	82 383,0	86 958,0	64 352,0	72 099,0	74 870,0	78 545,5	84 288,5
Швеція	134 027,3	144 496,3	162 607,6	175 292,4	178 388,0	140 260,9	173 628,4	193 541,2	206 599,5	220 173,8
Великобританія	447 369,8	484 157,6	556 072,1	546 558,7	531 049,4	444 011,9	509 181,2	561 526,9	617 371,2	662 134,0
Ісландія	3 636,7	4 160,9	4 293,3	5 173,4	4 569,8	4 565,3	5 320,1	5 895,3	6 058,6	6 290,9
Ліхтенштейн	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Норвегія	87 537,1	107 839,1	122 957,7	126 936,8	145 565,9	106 454,8	129 701,7	146 446,6	154 653,1	159 364,0
Швейцарія	135 457,1	146 795,0	163 720,3	178 405,5	193 574,6	183 369,0	213 616,5	242 391,9	260 521,0	273 082,3
Хорватія	14 160,8	15 223,9	16 960,7	18 281,7	19 897,6	16 178,3	17 589,8	18 097,1	18 579,3	19 725,3
Македонія	1 774,0	2 124,4	2 438,6	3 124,1	3 406,3	2 615,3	3 285,2	3 634,1	3 912,2	4 309,2
Туреччина	74 089,5	84 566,5	95 039,5	105 359,5	119 205,3	102 677,9	116 742,6	124 628,9	149 659,0	195 216,2
США	948 790,1	1 049 031,4	1 171 551,4	1 212 477,2	1 255 643,2	1 134 929,7	1 387 795,1	1 499 640,8	1 724 233,5	1 893 465,3
Японія	494 970,2	527 014,2	561 151,9	564 567,4	582 289,3	458 909,0	629 581,0	643 502,2	706 883,1	732 817,2

Таблиця А.3 – Імпорт товарів та послуг в країнах Європи в ринкових цінах, млн. євро [167]

Країна	Роки									
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Європейський союз (27 країн)	3 664 427,5	4 030 527,4	4 572 072,0	4 902 230,7	5 119 664,5	4 201 636,0	4 875 720,7	5 344 335,7	5 608 698,1	5 972 186,1
Бельгія	206 881,0	226 802,0	245 346,0	264 298,0	289 803,0	237 043,0	273 961,0	306 050,0	322 013,3	342 823,7
Болгарія	12 924,3	12 936,5	20 862,6	24 366,6	27 895,2	19 681,4	21 380,8	25 335,8	:	:
Чехія	57 040,8	64 558,5	75 661,6	86 473,0	95 737,1	78 740,9	96 558,5	109 583,7	110 580,3	118 732,2
Данія	79 707,0	91 414,6	106 949,2	113 617,4	121 239,7	98 189,0	106 166,5	116 153,7	123 643,2	133 107,7
Німеччина	735 670,0	803 080,0	923 090,0	975 430,0	1 034 980,0	877 410,0	1 024 350,0	1 157 740,0	1 248 211,2	1 360 377,1
Естонія	7 760,8	9 417,0	11 107,0	12 261,3	12 244,5	8 153,6	10 378,0	14 028,7	14 848,3	16 055,0
Ірландія	102 882,4	113 457,0	123 573,8	135 327,8	133 877,1	121 036,9	127 900,9	132 240,6	136 710,4	142 347,5
Греція	60 045,2	62 740,7	70 317,0	82 432,1	89 802,6	70 754,1	69 059,1	67 690,5	66 405,6	67 706,1
Іспанія	251 800,0	281 289,0	321 800,0	354 119,0	351 498,0	269 721,0	306 207,0	329 597,0	343 228,3	358 810,2
Франція	426 132,0	463 750,0	504 713,0	535 937,0	561 663,0	475 175,0	537 498,0	603 400,5	638 327,9	675 046,5
Італія	342 271,4	372 505,4	424 548,2	452 297,3	461 333,0	368 946,8	443 422,3	477 738,1	490 099,4	512 714,9
Кіпр	6 397,5	6 955,8	7 602,4	8 660,6	9 771,1	7 838,6	8 387,0	8 251,7	8 660,3	9 058,4
Латвія	6 658,0	8 098,0	10 646,8	13 169,1	13 007,9	8 410,5	9 926,4	12 666,4	13 884,2	15 216,8
Литва	10 754,7	13 507,2	16 623,3	19 288,5	23 163,3	14 878,5	19 146,3	24 336,7	26 325,1	28 766,4
Люксембург	35 185,9	39 463,8	47 173,4	53 846,5	56 224,2	48 550,5	53 877,1	58 219,2	58 139,2	64 062,1
Угорщина	54 972,7	60 408,5	70 473,1	79 955,1	85 708,6	66 479,4	77 718,3	85 569,2	93 760,2	103 508,6
Мальта	3 663,0	3 843,9	4 868,8	5 241,2	5 573,7	4 938,2	5 750,0	5 949,0	6 362,1	6 800,7
Нідерланди	289 894,0	313 688,0	351 669,0	377 234,0	404 047,0	354 094,0	415 316,0	450 181,0	465 221,5	491 936,5
Австрія	111 969,8	122 265,5	132 886,7	145 697,3	151 299,1	125 509,1	142 133,9	161 661,8	170 970,5	185 298,6
Польща	81 374,3	92 454,9	114 717,3	135 693,9	159 312,4	122 300,8	154 070,4	165 249,6	173 821,1	187 817,2
Португалія	54 294,2	57 190,5	63 685,2	68 044,7	73 124,7	59 717,2	65 937,1	67 293,1	64 589,3	66 433,1
Румунія	27 372,3	34 512,3	43 296,7	53 873,6	60 757,0	43 309,7	50 466,2	59 357,6	62 534,2	69 529,8
Словенія	16 091,4	17 981,5	20 821,9	24 635,9	26 231,0	20 110,6	22 970,7	25 393,1	26 871,6	29 023,5
Словаччина	26 286,0	31 144,2	39 394,7	48 211,7	55 300,8	45 030,9	54 273,0	59 720,4	61 426,3	65 991,1
Фінляндія	50 764,0	59 301,0	67 588,0	73 170,0	79 991,0	61 539,0	70 526,0	75 892,0	79 526,0	85 065,0
Швеція	110 166,0	121 153,1	136 847,4	150 078,5	155 888,1	121 310,9	151 766,5	169 425,3	181 356,6	193 478,7
Великобританія	495 469,0	546 608,7	615 818,6	608 880,1	580 182,9	472 787,2	555 441,6	593 314,7	628 826,1	650 436,6

Продовження таблиці А.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Ісландія	4 237,0	5 768,9	6 718,4	6 766,3	4 856,0	3 834,9	4 367,3	5 071,8	5 281,0	5 534,1
Ліхтенштейн	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Норвегія	59 474,2	68 106,2	76 321,0	87 615,2	91 849,5	75 667,2	90 648,9	98 017,8	104 154,2	108 750,6
Швейцарія	115 313,7	126 638,3	137 954,4	145 813,6	154 720,8	144 308,7	168 371,1	189 880,6	199 795,6	212 734,0
Хорватія	16 278,0	17 564,3	19 769,9	21 586,0	23 850,8	17 974,8	17 823,7	17 988,5	18 132,4	19 395,7
Македонія	2 667,8	2 943,1	3 371,4	4 224,2	5 099,5	4 060,3	4 572,7	5 165,1	5 503,1	6 115,4
Туреччина	82 375,9	98 094,3	115 628,6	129 716,3	141 307,1	107 545,7	147 273,9	174 957,5	198 544,1	247 628,2
США	1 446 177,3	1 629 933,3	1 784 246,6	1 732 798,2	1 738 169,7	1 415 686,8	1 777 702,3	1 914 080,5	2 162 929,2	2 383 456,8
Японія	421 633,4	475 179,4	517 543,5	510 780,2	575 910,8	445 661,3	580 000,0	681 037,3	748 965,4	782 496,3

Державний вищий навчальний заклад
 «УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ»
 НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
 State Higher Educational Institution
 «UKRAINE ACADEMY OF BANKING»
 OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Таблиця А.4 – Активи іноземних банків країн Європи, млрд. євро [167]

Країна	Роки				
	2007	2008	2009	2010	30.06.2011
Австрія	288,00	345,35	272,12	274,19	274,40
Бельгія	218,00	218,91	600,00	563,17	537,10
Болгарія	24,00	29,84	30,43	30,43	30,20
Кіпр	31,00	38,75	144,34	154,52	39,40
Чехія	135,00	141,46	48,44	44,30	161,40
Німеччина	0,00	1023,37	860,95	379,30	392,30
Данія	139,00	148,78	164,02	152,88	107,80
Естонія	36,00	36,84	22,67	30,27	29,00
Іспанія	336,00	350,06	328,37	309,44	305,50
Фінляндія	191,00	269,64	264,27	337,43	352,30
Франція	544,00	276,06	214,83	212,24	225,40
Греція	87,00	99,85	103,88	98,33	93,70
Угорщина	66,00	82,05	67,05	73,53	75,60
Ірландія	761,00	1082,96	821,83	731,95	635,30
Італія	265,00	233,49	236,31	229,18	237,90
Латвія	23,00	25,29	22,56	20,07	18,10
Люксембург	727,00	874,90	783,36	758,10	707,20
Литва	21,00	17,52	19,39	19,18	19,80
Мальта	32,00	36,41	33,66	40,91	40,30
Нідерланди	959,00	121,12	118,40	343,50	342,80
Польща	152,00	184,86	180,23	200,61	201,30
Португалія	103,00	96,00	109,29	117,71	114,10
Румунія	34,00	39,65	68,72	69,81	70,40
Швеція	6,00	4,51	3,15	6,57	6,70
Словаччина	12,00	15,06	15,44	14,64	48,90
Словенія	45,00	60,48	49,19	50,49	14,70
Великобританія	1322,00	1166,54	2352,07	3021,91	3012,80
Європейський союз (27 країн)	6557,00	7019,75	7944,97	8282,66	8094,40

Таблиця А.5 – Активи вітчизняних банків країн Європи, млрд. євро [167]

Країна	Роки				
	2007	2008	2009	2010	30.06.2011
Австрія	785	830,29	867,84	856,67	862,8
Бельгія	1 362	1 200,74	590,34	589,55	562,8
Болгарія	5	5,72	5,78	7,26	8,2
Кіпр	74	86,59	5,92	7,42	96,2
Чехія	4	6,04	96,04	99,77	8,1
Німеччина	6 625	8 934,20	7767,14	7517,46	7282,1
Данія	745	804,7	740,75	759,54	723,2
Естонія	0	0,41	0,35	0,45	0,5
Іспанія	3 008	3 287,29	3404,09	3498,35	3522,2
Фінляндія	98	116,29	117,8	126,31	130,1
Франція	5 876	6 874,35	6101,38	6172,73	6154,9
Греція	312	358,12	386,17	394,73	382,8
Угорщина	43	52,05	66,43	46,24	47,5
Ірландія	584	538,15	517,35	447,51	392,2
Італія	2 422	2 555,53	2474,86	2535,62	2532,7
Литва	5	4,42	4,69	5,52	5,6
Люксембург	88	133,18	90,51	62,37	63,3
Латвія	12	11,09	9,67	9,93	9,4
Мальта	7	7,72	8,79	9,7	10,3
Нідерланди	1 807	2 873,57	2529,7	2363,94	2399,9
Польща	70	69,93	83,42	99,38	109,8
Португалія	340	367,38	401,28	414	408
Румунія	5	4,88	11,56	12,01	11,8
Швеція	1 100	1 165,14	1222,01	1391,89	1416,8
Словенія	35	37,91	41,07	40,54	39,7
Словаччина	4	2,36	3,04	3,54	6,2
Великобританія	7 329	7 392,42	7299,35	7165,52	6939,4
Європейський союз (27 країн)	32745,00	37720,47	34847,33	34637,95	34126,40

Таблиця А.6 – Індекс Херфіндаля-Хіршмана для активів банків країн Європи [103]

Країна	Роки						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Австрія	0,0552	0,0560	0,0534	0,0527	0,0454	0,0414	0,0383
Бельгія	0,2102	0,2112	0,2041	0,2079	0,1881	0,1622	0,1439
Болгарія	0,0721	0,0698	0,0707	0,0833	0,0834	0,0846	0,0789
Великобританія	0,0376	0,0399	0,0394	0,0449	0,0412	0,0467	0,0522
Греція	0,1070	0,1096	0,1101	0,1096	0,1172	0,1184	0,1214
Данія	0,1146	0,1115	0,1071	0,1120	0,1229	0,1042	0,1077
Естонія	0,3887	0,4039	0,3593	0,3410	0,3120	0,3090	0,2929
Ірландія	0,0600	0,0600	0,0600	0,0700	0,0800	0,0900	0,0900
Іспанія	0,0482	0,0487	0,0442	0,0459	0,0497	0,0507	0,0528
Італія	0,0230	0,0230	0,0220	0,0328	0,0307	0,0298	0,0395
Кіпр	0,0940	0,1029	0,1056	0,1089	0,1019	0,1089	0,1170
Латвія	0,1021	0,1176	0,1271	0,1158	0,1205	0,1181	0,1005
Литва	0,1854	0,1838	0,1913	0,1827	0,1714	0,1693	0,1545
Люксембург	0,0369	0,0373	0,0333	0,0316	0,0309	0,0310	0,0343
Нідерланди	0,1726	0,1796	0,1822	0,1928	0,2168	0,2032	0,2052
Німеччина	0,0178	0,0174	0,0178	0,0183	0,0191	0,0206	0,0298
Польща	0,0692	0,0650	0,0599	0,0640	0,0562	0,0574	0,0559
Португалія	0,1093	0,1154	0,1134	0,1098	0,1114	0,1150	0,1203
Румунія	0,1116	0,1115	0,1165	0,1041	0,0922	0,0857	0,0871
Словаччина	0,1154	0,1076	0,1131	0,1082	0,1197	0,1273	0,1239
Словенія	0,1425	0,1369	0,1300	0,1282	0,1268	0,1256	0,1160
Угорщина	0,0798	0,0795	0,0823	0,0840	0,0819	0,0864	0,0806
Фінляндія	0,2680	0,2730	0,2560	0,2540	0,3160	0,3120	0,3550
Франція	0,0623	0,0727	0,0726	0,0679	0,0681	0,0605	0,0610
Чехія	0,1103	0,1155	0,1104	0,1100	0,1014	0,1032	0,1042
Швеція	0,0854	0,0845	0,0856	0,0934	0,0953	0,0899	0,0860
Європейський союз, середнє значення	0,1107	0,1128	0,1103	0,1105	0,1115	0,1097	0,1096

Додаток Б

Активи, власний капітал, кредитний портфель та депозити банків України

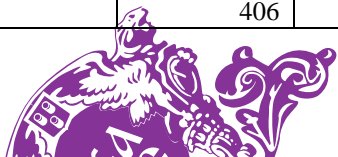
Таблиця Б.1 – Активи банків України, млн. грн. [3]

Банк	Роки									
	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
<i>I</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>
ОТП БАНК	22785	24682	29395	33717	17910	11176	7049,00	4407,00	2908,00	1513,00
ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	22007	22367	19457	18439	14634	7340	4422,00	2284,00	1849,00	971,00
БРОКБІЗНЕСБАНК	18940	15826	16163	14204	11980	6531	4769,00	2769,00	2233,00	1211,00
УКРГАЗБАНК	18157	13837	12090	14803	10314	4461	2387,00	1427,00	1081,00	497,00
СБЕРБАНК РОСІЇ	16933	9924	6198	4839	2007	1206	902,00	582,00	389,00	254,00
КРЕДИТПРОМБАНК	12508	14235	13578	14534	12504	7118	2905,00	1395,00	1306,00	873,00
ІНГ БАНК УКРАЇНА	10771	9633	9700	9506	5511	3471	2587,00	1597,00	1188,00	719,00
БАНК ФОРУМ	10474	14021	19453	20513	14419	7378	3753,00	1826,00	1172,00	636,00
ПІВДЕННИЙ	10208	10276	10703	11086	8202	4038	2303,00	1599,00	1239,00	955,00
ЕРСТЕ БАНК	10006	9832	8487	11030	6079	960				0,00
ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА	9179	6502	5367	4885	4557	2541	744,00			0,00
ВІЕЙБІ БАНК	9128	6662	7258	7749	6792	4407	2351,00	1294,00	962,00	633,00
РОДОВІД БАНК	9012	10480	16952	13196	9952	3675	1829,00	864,00	146,00	102,00
БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	8556	6036	4834	4059	2365	1404	1095,00	858,00	1043,00	630,00
СВЕДБАНК	8419	12250	13853	15984	9122	4123	2024,00	942,00	689,00	321,00
ХРЕЩАТИК	7392	7066	6426	5220	5882	3624	3145,00	1874,00	958,00	483,00
ІМЕКСБАНК	7304	6279	5663	6201	4016	2537	1626,00	834,00	449,00	249,00
ІНДЕКС-БАНК	6892	5332	5637	4510	3003	2723	2215,00	1150,00	775,00	386,00
УНІКРЕДИТ БАНК	6556	8494	8693	10618	6102	511	214,00	65,00	61,00	50,00
АВТОКРАЗБАНК	1059	861	700	679	515	315	226,00	146,00	120,00	92,00
УКР. ФІНАНСОВИЙ СВІТ	1050	804	879	705	507	417	396,00	98,00	33,00	0,00
ЄВРОБАНК	1038	752	415	151	114	77	28,00	0,00	0,00	0,00
СКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ КБ	1010	1105	1026	1414	1318	657	408,00	128,00	33,00	46,00
ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	993	950	955	1084	789	911	552,00	419,00	346,00	217,00
УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	967	1113	666	452	408	270	190,00	153,00	159,00	99,00
НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	955	678	422	479	632	417	335,00	251,00	214,00	179,00

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ПЕРШИЙ ІНВЕСТ. БАНК	917	832	801	946	967	790	588,00	501,00	358,00	247,00
КОМІНВЕСТБАНК	879	823	544	475	343	229	174,00	126,00	103,00	56,00
НОВИЙ	802	604	484	508	387	458	379,00	296,00	213,00	187,00
ЗАХІДІНКОМБАНК	796	881	794	1321	1206	863	673,00	525,00	353,00	272,00
ПОРТО-ФРАНКО	785	674	487	498	346	272	162,00	80,00	68,00	45,00
ЛЬВІВ	772	746	689	837	509	179	102,00	94,00	70,00	61,00
ФІНРОСТБАНК	757	464	324	343	323	225	62,00	50,00	21,00	20,00
БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	745	531	821	2387	1301	149	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРЕМІУМ	719	736	271	571	311	0	0,00	0,00	0,00	0,00
МЕТАБАНК	705	647	566	620	603	439	287,00	197,00	174,00	171,00
РАДИКАЛ БАНК	646	231	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
КОНТРАКТ	645	404	353	416	416	268	178,00	110,00	61,00	40,00
БАНК БОГУСЛАВ	615	600	497	473	244	40	0,00	0,00	0,00	0,00
ГРАНТ	591	507	447	477	381	238	201,00	190,00	154,00	117,00
ЧБРР	590	635	419	578	503	255	169,00	95,00	61,00	46,00
УНІКОМБАНК	587	565	1540	146	136	99	89,00	49,00	40,00	21,00
СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	583	533	506	516	308	222	164,00	142,00	135,00	110,00
АГРОКОМБАНК	561	633	562	597	507	348	285,00	145,00	83,00	60,00
МОРСЬКИЙ	548	466	415	398	249	160	101,00	88,00	41,00	48,00
РЕАЛ БАНК	528	385	344	335	258	207	197,00	179,00	168,00	156,00
УКРКОМУНБАНК	525	469	399	466	446	340	305,00	227,00	206,00	150,00
ІНПРОМБАНК	486	976	590	1065	800	549	376,00	375,00	246,00	124,00
КЛАСИКБАНК	471	425	370	61	61	66	44,00	37,00	30,00	22,00
ІНВЕСТБАНК	459	408	308	302	251	201	125,00	94,00	57,00	51,00
ТРАСТ-КАПІТАЛ	458	436	504	456	277	234	104,00	81,00	0,00	0,00
ПРОМЕКОНОМБАНК	458	381	346	444	388	307	267,00	174,00	218,00	218,00
ЄВРОПРОМБАНК	456	479	199	109	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
АСВІО БАНК	454	410	198	90	71	293	240,00	248,00	186,00	62,00
ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	451	235	225	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
УКООПСІЛКА	422	257	211	211	193	137	112,00	86,00	69,00	52,00
ПОЛКОМБАНК	412	383	286	290	263	210	153,00	122,00	149,00	115,00
АКОРДБАНК	406	476	321	168	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
РЕГІОН-БАНК	404	322	249	269	225	154	111,00	78,00	67,00	50,00
АКСІОМА БАНК	403	447	524	360	158	99	0,00	0,00	0,00	0,00
ДІАПАЗОН-МАКСИМУМ БАНК	397	213	458	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ФІНЕКСБАНК	394	219	199	208	385	179	69,00	45,00	29,00	24,00
БАНК ВОСТОК	392	1162	1304	1773	1427	853	572,00	254,00	142,00	24,00
ЛЕГБАНК	392	321	333	406	291	273	296,00	244,00	183,00	155,00
ІНТЕРБАНК	378	447	294	300	272	249	230,00	203,00	223,00	172,00
КРЕДИТВЕСТ	376	341	295	180	118	0	0,00	0,00	0,00	0,00
АРТЕМ-БАНК	368	550	543	609	586	388	318,00	190,00	110,00	24,00
БАНК СІЧ	353	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРОФІН БАНК	335	222	208	247	164	218	170,00	178,00	170,00	108,00
БАНК ТРАСТ	326	325	377	387	175	0	0,00	0,00	0,00	0,00
КОМЕРЦ. ІНДУСТР. БАНК	319	246	180	162	140	114	162,00	98,00	45,00	48,00
ЦЕНТР	293	171	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
СТОЛИЧНИЙ	287	220	183	185	125	57	38,00	29,00	8,00	25,00
КРЕДИТ-ОПТИМА	284	169	114	119	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
КОНКОРД	280	248	274	200	190	134	0,00	0,00	0,00	0,00
СТАНДАРТ	279	189	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
МОТОР-БАНК	263	273	142	131	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ОКСІ БАНК	258	268	199	142	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	232	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ЄБРФ	231	291	249	283	266	232	217,00	180,00	169,00	182,00
ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ	228	110	95	88	94	82	79,00	53,00	46,00	67,00
ПРОМ.-ФІНАНС. БАНК	226	178	235	213	202	224	208,00	141,00	138,00	172,00
ПРАЙМ-БАНК	224	180	170	147	181	92	78,00	78,00	53,00	35,00
БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	203	123	105	87	78	58	54,00	31,00	26,00	19,00
ГРІН БАНК	194	142	183	160	144	119	91,00	67,00	27,00	0,00
РАДАБАНК	169	114	106	114	76	72	67,00	53,00	43,00	33,00
ІНТЕРКРЕДИТБАНК	168	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
УКРБУДІНВЕСТБАНК	165	137	122	92	91	80	56,00	55,00	0,00	0,00
БАНК ВЕЛЕС	162	115	118	138	88	88	63,00	95,00	78,00	30,00
ФАМІЛЬНИЙ	161	96	108	113	174	151	123,00	67,00	62,00	126,00

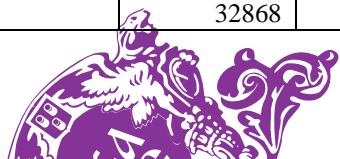
Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
УБРР	157	127	94	104	193	51	45,00	31,00	0,00	0,00
ТММ-БАНК	136	140	147	165	148	85	103,00	65,00	45,00	22,00
БАНК АЛЪЯНС	135	93	71	71	74	63	55,00	58,00	31,00	31,00
СП БАНК	132	154	127	147	140	109	90,00	77,00	56,00	28,00
БАНК СТОЛИЦЯ	101	230	197	457	458	416	195,00	83,00	0,00	0,00
БАНК 3/4	3399	732	75	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ІНДУСТРІАЛБАНК	3388	3282	3452	4376	3607	2686	1799,00	996,00	834,00	389,00
БМ БАНК	3368	2737	2926	3124	1251	374	0,00	0,00	0,00	0,00
ЗЛАТОБАНК	3233	2081	1548	872	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
УПБ	3220	2580	2208	1813	1517	627	443,00	322,00	259,00	193,00
УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК	3122	2434	1523	1346	620	417	298,00	230,00	221,00	143,00
ЄВРОГАЗБАНК	2982	2479	2185	339	307	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ТЕРРА БАНК	2913	1451	738	648	269	181	97,00	36,00	27,00	20,00
ДІАМАНТ	2864	2132	1515	1454	1243	1042	680,00	349,00	454,00	397,00
СЕБ БАНК	3228	3071	3384	2496	1380	822	614,00	352,00	376,00	233,00
ФОЛЬКСБАНК	2944	2771	2912	2971	1338	682	514,00	337,00	249,00	165,00
КОНВЕРСБАНК	2821	1087	1050	719	607	184	0,00	0,00	0,00	0,00
КИЇВ	2704	2965	3473	4887	3283	1661	1441,00	852,00	579,00	354,00
ЕКСПРЕС-БАНК	2661	3063	2689	2708	1767	1269	1455,00	2150,00	697,00	401,00
БАНК КІПРУ	2647	2018	1472	1861	911	611	437,00	239,00	244,00	271,00
ІНТЕГРАЛ - БАНК	2515	1680	1071	535	454	348	238,00	198,00	174,00	158,00
ПРОКРЕДИТ БАНК	2405	2404	2842	3454	2500	1850	1074,00	713,00	381,00	169,00
ТАСКОМБАНК	2396	1860	931	938	605	188	151,00	146,00	148,00	154,00
ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩА- ДЖЕНЬ	2362	1602	1180	1065	804	324	35,00	0,00	0,00	0,00
НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	2362	2065	1775	1321	852	601	462,00	455,00	332,00	196,00
ЕРДЕ БАНК	2255	1245	1222	300	177	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ЕКСПОБАНК	2192	2120	2093	2056	1371	846	734,00	493,00	445,00	265,00
ФІНБАНК	2191	1315	1027	899	455	324	212,00	117,00	39,00	24,00
БАНК КАМБІО	1903	1301	1311	779	490	371	294,00	70,00	0,00	0,00
ФОРТУНА-БАНК	1889	1592	1070	1158	504	431	352,00	194,00	163,00	43,00
МІСТО БАНК	1832	1715	1040	1309	782	598	389,00	301,00	263,00	75,00
ЕНЕРГОБАНК	1817	1774	1176	1232	1097	497	432,00	311,00	293,00	274,00

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
МІЖН. ІНВЕСТ. БАНК	1802	754	490	105	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ГЛОБУС	1784	1113	598	630	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
АСТРА БАНК	1727	1581	1505	1603	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
АРКАДА	1546	1471	1380	1273	1215	889	473,00	353,00	276,00	175,00
ДЕМАРК	1527	1306	1085	1194	1038	533	259,00	176,00	94,00	88,00
БАНК МЕРКУРІЙ	1518	1210	939	940	792	506	346,00	250,00	216,00	130,00
БАНК ПЕРШИЙ	1514	1487	1194	1354	1196	950	723,00	677,00	360,00	146,00
КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	1506	1369	1680	2651	1572	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ДАНІЕЛЬ	1486	1072	876	907	831	327	176,00	68,00	0,00	0,00
ІДЕЯ БАНК	1481	809	422	610	361	238	196,00	182,00	140,00	101,00
БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ	1454	508	199	378	274	185	0,00	0,00	0,00	0,00
ВБР	1442	472	191	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	1370	1096	946	1012	757	553	441,00	265,00	173,00	141,00
АКЦЕНТ-БАНК	1365	829	946	803	784	174	286,00	584,00	678,00	588,00
АПЕКС-БАНК	1288	766	121	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
ЮНЕКС	1266	819	649	594	187	137	145,00	146,00	47,00	43,00
ПОЛТАВА БАНК	1237	1215	1079	1133	830	501	439,00	384,00	323,00	210,00
АВАНТ-БАНК	1200	110	95	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
БАЗИС	1124	1318	1204	1204	967	674	491,00	307,00	225,00	158,00
ТК КРЕДИТ	1091	957	528	354	323	227	157,00	73,00	71,00	77,00
ДІВІ БАНК	1091	0	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
УКРГАЗПРОМБАНК	1088	987	761	669	471	390	417,00	264,00	260,00	425,00
КАПІТАЛ	1084	1049	865	985	893	484	314,00	234,00	106,00	81,00
ПРИВАТБАНК	145118	113437	86066	80165	56211	33777	22058,00	14714,00	9843,00	6811,00
УКРЕКСІМБАНК	75103	73172	57197	48325	28610	18650	10376,00	5296,00	3877,00	3545,00
ОЩАДБАНК	73968	59019	59927	57788	19291	11590	9515,00	5071,00	5608,00	4587,00
РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	51347	55100	54048	65362	44458	27773	19259,00	11859,00	9929,00	6262,00
UniCredit (УКРСОЦБАНК)	40207	41603	43657	49695	31227	17531	10763,00	7068,00	5158,00	3353,00
ПРОМІНВЕСТБАНК	38161	34613	30437	27489	26090	17596	14590,00	10603,00	7626,00	5518,00
ВТБ БАНК	37067	33145	28780	28344	11708	2837	1928,00	1008,00	856,00	435,00
ПУМБ	34866	18098	17400	20159	13897	6083	3577,00	1976,00	1388,00	1453,00
УКРСИББАНК	32868	46128	46348	55697	37664	22370	10669,00	5681,00	3792,00	1996,00

Продовження табл. Б.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
АЛЬФА-БАНК	27965	26595	28694	32310	15078	6284	2133,00	1010,00	563,00	436,00
НАДРА	26739	22908	24846	30547	21256	10294	5922,00	3888,00	2889,00	1603,00
ДЕЛЬТА БАНК	23216	13798	8465	5543	3564	1513	0,00	0,00	0,00	0,00
УНІВЕРСАЛ БАНК	6461	8585	9109	8101	2885	563	386,00	282,00	237,00	183,00
ПРАВЕКС-БАНК	5806	5656	7541	7268	6075	3583	2124,00	1641,00	1656,00	985,00
БТА БАНК	5744	3834	3202	3178	1159	287	146,00	109,00	98,00	71,00
КИЇВСЬКА РУСЬ	5644	4949	3743	4169	2463	986	627,00	426,00	322,00	252,00
СІПІБАНК (УКРАЇНА)	5574	5772	4168	5090	3612	2658	1573,00	1047,00	1128,00	880,00
СОЮЗ	4585	1830	1726	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
МАРФІН БАНК	4563	4128	5093	3779	1452	1219	1051,00	671,00	653,00	508,00
ПІВДЕНКОМБАНК	4562	2623	1389	799	657	445	227,00	151,00	113,00	50,00
МЕГАБАНК	4540	3509	3172	2941	2010	1121	812,00	589,00	434,00	349,00
ТАВРИКА	4385	3288	225	1923	1306	1000	655,00	624,00	428,00	201,00
КІБ КРЕДІ АГРІКОЛЬ	4222	4378	4503	5250	3041	2098	948,00	520,00	450,00	300,00
ПРЕУС БАНК МКБ	4161	3588	3180	2782	1454	664	467,00	285,00	211,00	167,00
УКРІНБАНК	3994	2658	1599	1690	1541	1241	709,00	612,00	533,00	419,00
АКТАБАНК	3802	1624	852	213	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00
КРЕДОБАНК	3794	4450	5475	6384	4597	3287	2028,00	1333,00	1168,00	893,00
ПЛАТИНУМ БАНК	3755	1631	1217	1257	879	374	88,00	0,00	0,00	0,00
КЛПРИНГОВИЙ ДІМ	3718	3494	2694	3276	2313	397	295,00	206,00	177,00	144,00
АКТИВ - БАНК	3404	2858	2074	2081	1870	1592	606,00	315,00	184,00	66,00

Таблиця Б.2 – Власний капітал банків України, млн. грн. [3]

Банк	Рок									
	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>
ОТП БАНК	3427,00	3437,00	2840,00	2486,00	1314,00	949,00	627,00	354,00	167,00	164,00
ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	1779,00	1857,00	2027,00	2476,00	1785,00	698,00	489,00	191,00	177,00	72,00
БРОКБІЗНЕСБАНК	2382,00	2367,00	2313,00	2317,00	2295,00	1025,00	606,00	382,00	191,00	136,00
УКРГАЗБАНК	2804,00	1991,00	95,00	1453,00	929,00	477,00	217,00	150,00	106,00	78,00
СБЕРБАНК РОСІЇ	2215,00	1105,00	1061,00	1073,00	257,00	120,00	106,00	93,00	84,00	77,00
КРЕДИТПРОМБАНК	2129,00	1857,00	1222,00	1704,00	1119,00	652,00	340,00	214,00	157,00	145,00
ІНГ БАНК УКРАЇНА	1704,00	1532,00	1400,00	829,00	602,00	498,00	220,00	169,00	81,00	67,00
БАНК ФОРУМ	1491,00	765,00	1867,00	1889,00	1347,00	767,00	368,00	220,00	141,00	77,00
ПІВДЕННИЙ	1588,00	1505,00	1457,00	1404,00	790,00	456,00	262,00	166,00	122,00	75,00
ЕРСТЕ БАНК	1212,00	1385,00	1018,00	1361,00	656,00	300,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА	1908,00	1907,00	1605,00	1258,00	1244,00	419,00	303,00	0,00	0,00	0,00
ВІЕЙБІ БАНК	332,00	280,00	672,00	902,00	649,00	553,00	296,00	88,00	81,00	74,00
РОДОВІД БАНК	3648,00	1154,00	4336,00	1410,00	1141,00	450,00	178,00	168,00	80,00	30,00
БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	600,00	578,00	569,00	514,00	405,00	170,00	133,00	115,00	108,00	98,00
СВЕДБАНК	953,00	1476,00	-1827,00	2346,00	838,00	572,00	266,00	137,00	68,00	56,00
ХРЕЩАТИК	549,00	570,00	657,00	757,00	690,00	352,00	240,00	179,00	118,00	73,00
ІМЕКСБАНК	1079,00	962,00	840,00	806,00	483,00	293,00	170,00	115,00	71,00	51,00
ІНДЕКС-БАНК	764,00	722,00	247,00	399,00	396,00	183,00	186,00	120,00	61,00	41,00
УНІКРЕДИТ БАНК	906,00	871,00	828,00	837,00	800,00	280,00	52,00	44,00	46,00	37,00
АВТОКРАЗБАНК	162,00	107,00	94,00	105,00	70,00	62,00	59,00	57,00	46,00	31,00
УКР. ФІНАНСОВИЙ СВІТ	209,00	206,00	196,00	180,00	115,00	108,00	70,00	39,00	33,00	0,00
СВРОБАНК	62,00	64,00	28,00	28,00	27,00	27,00	22,00	0,00	0,00	0,00
СКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ КБ	281,00	280,00	230,00	221,00	216,00	211,00	156,00	36,00	18,00	14,00
ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	140,00	73,00	107,00	152,00	80,00	74,00	41,00	34,00	32,00	31,00
УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	110,00	101,00	100,00	98,00	96,00	64,00	52,00	46,00	38,00	30,00
НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	1,00	53,00	97,00	66,00	66,00	60,00	54,00	48,00	43,00	33,00
ПЕРШИЙ ІНВЕСТ. БАНК	251,00	261,00	228,00	270,00	215,00	204,00	113,00	93,00	58,00	48,00
КОМІНВЕСТБАНК	128,00	112,00	91,00	87,00	78,00	74,00	57,00	42,00	33,00	12,00
НОВИЙ	91,00	98,00	39,00	53,00	62,00	60,00	58,00	45,00	32,00	32,00
ЗАХІДІНКОМБАНК	234,00	233,00	60,00	179,00	138,00	99,00	76,00	57,00	46,00	35,00
ПОРТО-ФРАНКО	115,00	108,00	109,00	110,00	58,00	58,00	31,00	26,00	20,00	15,00

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЛЬВІВ	110,00	119,00	81,00	129,00	128,00	60,00	29,00	29,00	24,00	20,00
ФІНРОСТБАНК	95,00	93,00	76,00	75,00	52,00	47,00	43,00	33,00	14,00	10,00
БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	240,00	213,00	212,00	153,00	152,00	126,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРЕМІУМ	259,00	78,00	77,00	71,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
МЕТАБАНК	113,00	112,00	97,00	103,00	98,00	95,00	92,00	78,00	74,00	66,00
РАДИКАЛ БАНК	122,00	76,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КОНТРАКТ	120,00	70,00	70,00	70,00	67,00	58,00	44,00	31,00	28,00	24,00
БАНК БОГУСЛАВ	190,00	190,00	184,00	174,00	126,00	40,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ГРАНТ	134,00	108,00	107,00	106,00	77,00	66,00	60,00	57,00	43,00	36,00
ЧБРР	87,00	80,00	79,00	77,00	76,00	54,00	47,00	34,00	33,00	29,00
УНКОМБАНК	490,00	488,00	468,00	68,00	64,00	61,00	38,00	35,00	33,00	16,00
СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	80,00	75,00	75,00	68,00	53,00	43,00	34,00	29,00	24,00	20,00
АГРОКОМБАНК	127,00	122,00	117,00	116,00	65,00	49,00	37,00	36,00	29,00	29,00
МОРСЬКИЙ	151,00	70,00	85,00	73,00	65,00	50,00	38,00	25,00	24,00	23,00
РЕАЛ БАНК	125,00	126,00	121,00	120,00	80,00	77,00	71,00	51,00	38,00	29,00
УКРКОМУНБАНК	149,00	100,00	93,00	93,00	83,00	56,00	41,00	35,00	29,00	21,00
ІНПРОМБАНК	-180,00	226,00	4,00	111,00	102,00	95,00	90,00	85,00	65,00	28,00
КЛАСИКБАНК	232,00	231,00	224,00	44,00	44,00	46,00	36,00	29,00	24,00	18,00
ІНВЕСТБАНК	95,00	75,00	62,00	58,00	43,00	37,00	32,00	26,00	22,00	16,00
ТРАСТ-КАПІТАЛ	89,00	62,00	62,00	57,00	47,00	46,00	43,00	42,00	0,00	0,00
ПРОМЕКОНОМБАНК	81,00	64,00	72,00	85,00	58,00	58,00	49,00	35,00	32,00	25,00
ЄВРОПРОМБАНК	125,00	77,00	76,00	75,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
АСВІО БАНК	124,00	123,00	76,00	74,00	51,00	50,00	49,00	41,00	31,00	22,00
ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	161,00	193,00	232,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
УКООПСПІЛКА	108,00	94,00	87,00	85,00	85,00	66,00	56,00	42,00	36,00	12,00
ПОЛКОМБАНК	105,00	98,00	87,00	87,00	81,00	66,00	42,00	38,00	35,00	35,00
АКОРДБАНК	92,00	99,00	99,00	81,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
РЕГІОН-БАНК	84,00	68,00	61,00	60,00	52,00	44,00	38,00	35,00	33,00	25,00
АКСІОМА БАНК	143,00	143,00	142,00	140,00	137,00	68,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ДІАПАЗОН-МАКСИМУМ БАНК	115,00	113,00	103,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ФІНЕКСБАНК	116,00	66,00	65,00	67,00	64,00	44,00	47,00	35,00	25,00	18,00
БАНК ВОСТОК	357,00	350,00	349,00	323,00	319,00	79,00	54,00	43,00	31,00	24,00
ЛЕГБАНК	87,00	86,00	86,00	71,00	63,00	59,00	49,00	40,00	35,00	29,00

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ІНТЕРБАНК	66,00	69,00	69,00	63,00	63,00	59,00	43,00	40,00	37,00	36,00
КРЕДИТВЕСТ	96,00	77,00	77,00	76,00	75,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
АРТЕМ-БАНК	93,00	92,00	75,00	80,00	78,00	76,00	38,00	37,00	36,00	6,00
БАНК СІЧ	120,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ПРОФІН БАНК	116,00	115,00	116,00	72,00	64,00	62,00	49,00	47,00	35,00	28,00
БАНК ТРАСТ	82,00	79,00	78,00	81,00	83,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КОМЕРЦ. ІНДУСТР. БАНК	120,00	75,00	74,00	71,00	64,00	51,00	37,00	35,00	30,00	27,00
ЦЕНТР	121,00	120,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
СТОЛИЧНИЙ	90,00	80,00	74,00	73,00	59,00	41,00	23,00	23,00	6,00	16,00
КРЕДИТ-ОПТИМА	68,00	67,00	67,00	67,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КОНКОРД	113,00	113,00	113,00	142,00	70,00	22,00	0,00	0,00	0,00	0,00
СТАНДАРТ	87,00	86,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
МОТОР-БАНК	127,00	115,00	87,00	86,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ОКСІ БАНК	128,00	91,00	82,00	81,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	121,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
СБРФ	191,00	192,00	191,00	190,00	188,00	179,00	171,00	99,00	106,00	102,00
ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ	106,00	49,00	49,00	36,00	36,00	30,00	24,00	23,00	19,00	17,00
ПРОМ.-ФІНАНС. БАНК	126,00	88,00	86,00	60,00	57,00	54,00	44,00	41,00	34,00	39,00
ПРАЙМ-БАНК	89,00	64,00	58,00	48,00	42,00	40,00	36,00	27,00	24,00	15,00
БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	52,00	52,00	45,00	45,00	44,00	35,00	31,00	26,00	20,00	16,00
ГРІН БАНК	69,00	68,00	66,00	64,00	61,00	59,00	58,00	56,00	18,00	0,00
РАДАБАНК	139,00	96,00	89,00	87,00	37,00	38,00	34,00	28,00	23,00	17,00
ІНТЕРКРЕДИТБАНК	130,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
УКРБУДІНВЕСТБАНК	94,00	77,00	72,00	62,00	60,00	35,00	35,00	33,00	0,00	0,00
БАНК ВЕЛЕС	122,00	74,00	74,00	59,00	56,00	48,00	44,00	41,00	38,00	15,00
ФАМІЛЬНИЙ	48,00	48,00	48,00	47,00	47,00	47,00	58,00	34,00	33,00	32,00
УБРР	66,00	66,00	42,00	71,00	71,00	29,00	30,00	31,00	0,00	0,00
ТММ-БАНК	93,00	92,00	90,00	48,00	42,00	39,00	36,00	29,00	27,00	17,00
БАНК АЛЬЯНС	72,00	52,00	52,00	47,00	45,00	40,00	37,00	30,00	23,00	18,00
СП БАНК	57,00	55,00	43,00	42,00	40,00	37,00	32,00	25,00	21,00	15,00
БАНК СТОЛИЦЯ	-12,00	111,00	-45,00	157,00	124,00	74,00	51,00	23,00	0,00	0,00
БАНК 3/4	377,00	74,00	75,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ІНДУСТРІАЛБАНК	726,00	686,00	555,00	558,00	471,00	423,00	328,00	150,00	106,00	80,00

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
БМ БАНК	291,00	329,00	244,00	357,00	171,00	63,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ЗЛАТОБАНК	268,00	237,00	197,00	163,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
УПБ	634,00	598,00	460,00	443,00	214,00	202,00	108,00	84,00	62,00	53,00
УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК	250,00	217,00	213,00	92,00	3,00	62,00	53,00	52,00	51,00	32,00
ЄВРОГАЗБАНК	207,00	166,00	120,00	78,00	75,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ТЕРРА БАНК	265,00	267,00	70,00	50,00	49,00	48,00	36,00	25,00	24,00	10,00
ДІАМАНТ	272,00	268,00	264,00	158,00	146,00	134,00	122,00	111,00	107,00	104,00
СЕБ БАНК	459,00	458,00	422,00	290,00	221,00	127,00	110,00	90,00	76,00	55,00
ФОЛЬКСБАНК	413,00	227,00	219,00	331,00	178,00	99,00	88,00	89,00	58,00	46,00
КОНВЕРСБАНК	205,00	101,00	96,00	100,00	66,00	43,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КІЇВ	782,00	687,00	1184,00	590,00	509,00	182,00	140,00	115,00	71,00	62,00
ЕКСПРЕС-БАНК	413,00	386,00	384,00	374,00	323,00	239,00	180,00	163,00	139,00	119,00
БАНК КІПРУ	697,00	619,00	618,00	622,00	121,00	82,00	76,00	65,00	59,00	40,00
ІНТЕГРАЛ - БАНК	184,00	124,00	86,00	85,00	92,00	77,00	51,00	48,00	42,00	29,00
ПРОКРЕДИТ БАНК	271,00	301,00	271,00	260,00	259,00	135,00	113,00	92,00	50,00	48,00
ТАСКОМБАНК	215,00	182,00	181,00	103,00	96,00	77,00	40,00	35,00	35,00	25,00
ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	286,00	232,00	184,00	181,00	167,00	72,00	35,00	0,00	0,00	0,00
НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	156,00	116,00	108,00	83,00	69,00	49,00	37,00	28,00	24,00	19,00
ЕРДЕ БАНК	236,00	225,00	106,00	101,00	67,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ЕКСПОБАНК	257,00	249,00	268,00	285,00	181,00	167,00	151,00	83,00	79,00	71,00
ФІНБАНК	133,00	127,00	127,00	127,00	101,00	99,00	55,00	51,00	18,00	17,00
БАНК КАМБІО	144,00	101,00	88,00	88,00	61,00	52,00	41,00	38,00	0,00	0,00
ФОРТУНА-БАНК	388,00	346,00	316,00	180,00	106,00	95,00	55,00	51,00	46,00	26,00
МІСТО БАНК	297,00	177,00	149,00	149,00	123,00	85,00	65,00	61,00	38,00	26,00
ЕНЕРГОБАНК	231,00	219,00	253,00	209,00	198,00	87,00	45,00	39,00	35,00	28,00
МІЖН. ІНВЕСТ. БАНК	100,00	79,00	76,00	72,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ГЛОБУС	199,00	185,00	177,00	166,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
АСТРА БАНК	1096,00	1073,00	1055,00	1051,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
АРКАДА	310,00	310,00	285,00	223,00	207,00	186,00	104,00	66,00	56,00	45,00
ДЕМАРК	214,00	194,00	189,00	188,00	171,00	125,00	71,00	69,00	26,00	25,00
БАНК МЕРКУРІЙ	219,00	166,00	111,00	88,00	73,00	65,00	60,00	50,00	39,00	32,00
БАНК ПЕРШИЙ	295,00	293,00	277,00	286,00	162,00	154,00	86,00	75,00	42,00	42,00
КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	508,00	506,00	498,00	511,00	338,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ДАНИЕЛЬ	164,00	144,00	115,00	115,00	110,00	77,00	58,00	44,00	0,00	0,00
ІДЕЯ БАНК	205,00	190,00	183,00	183,00	165,00	40,00	36,00	33,00	30,00	28,00
БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ	113,00	112,00	51,00	40,00	38,00	38,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ВБР	332,00	112,00	111,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	106,00	102,00	114,00	115,00	80,00	76,00	53,00	45,00	37,00	31,00
АКЦЕНТ-БАНК	184,00	184,00	179,00	151,00	130,00	127,00	158,00	66,00	62,00	56,00
АПЕКС-БАНК	199,00	122,00	120,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ЮНЕКС	343,00	329,00	325,00	325,00	82,00	59,00	54,00	53,00	38,00	18,00
ПОЛТАВА БАНК	216,00	216,00	212,00	203,00	190,00	119,00	64,00	58,00	46,00	34,00
АВАНТ-БАНК	91,00	81,00	80,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
БАЗИС	108,00	163,00	122,00	142,00	92,00	81,00	46,00	36,00	31,00	26,00
ТК КРЕДИТ	169,00	168,00	117,00	117,00	43,00	41,00	39,00	29,00	29,00	28,00
ДІВІ БАНК	126,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
УКРГАЗПРОМБАНК	158,00	156,00	143,00	129,00	115,00	100,00	89,00	76,00	70,00	62,00
КАПІТАЛ	191,00	161,00	138,00	114,00	86,00	61,00	47,00	35,00	26,00	21,00
ПРИВАТБАНК	16747,00	11880,00	10271,00	8196,00	5389,00	3288,00	2272,00	1466,00	956,00	549,00
УКРЕКСІМБАНК	17729,00	17454,00	10869,00	4506,00	2563,00	1840,00	1067,00	614,00	445,00	414,00
ОЩАДБАНК	17647,00	16626,00	16386,00	15472,00	2198,00	1791,00	776,00	355,00	254,00	240,00
РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	6472,00	6441,00	5313,00	7436,00	5223,00	3211,00	1746,00	1303,00	907,00	599,00
UniCredit (УКРСОЦБАНК)	6608,00	6570,00	6028,00	5176,00	3194,00	1927,00	1027,00	910,00	547,00	418,00
ПРОМІНВЕСТБАНК	5082,00	4590,00	5610,00	3262,00	2683,00	1573,00	1368,00	1167,00	1045,00	828,00
ВТБ БАНК	4057,00	4343,00	3248,00	2513,00	789,00	264,00	225,00	127,00	75,00	64,00
ПУМБ	4030,00	2851,00	2628,00	3487,00	2193,00	980,00	492,00	400,00	365,00	332,00
УКРСІББАНК	1259,00	4853,00	4902,00	4870,00	3033,00	2000,00	948,00	742,00	243,00	171,00
АЛЬФА-БАНК	4075,00	3121,00	2878,00	3308,00	1559,00	494,00	203,00	189,00	112,00	74,00
НАДРА	4029,00	479,00	475,00	1838,00	1755,00	1325,00	551,00	367,00	204,00	196,00
ДЕЛЬТА БАНК	1450,00	607,00	590,00	583,00	528,00	364,00	0,00	0,00	0,00	0,00
УНІВЕРСАЛ БАНК	455,00	546,00	836,00	867,00	518,00	77,00	71,00	69,00	62,00	49,00
ПРАВЕКС-БАНК	1060,00	891,00	1192,00	1324,00	725,00	363,00	175,00	143,00	96,00	91,00
БТА БАНК	1557,00	1536,00	1535,00	1532,00	67,00	62,00	50,00	31,00	27,00	21,00
КИЇВСЬКА РУСЬ	430,00	285,00	289,00	371,00	198,00	95,00	57,00	43,00	34,00	27,00
СІТІБАНК (УКРАЇНА)	785,00	706,00	814,00	849,00	380,00	256,00	199,00	164,00	123,00	104,00
СОЮЗ	351,00	258,00	157,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Продовження табл. Б.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
МАРФІН БАНК	521,00	510,00	511,00	518,00	137,00	134,00	136,00	119,00	116,00	63,00
ПІВДЕНКОМБАНК	369,00	231,00	143,00	132,00	127,00	73,00	59,00	54,00	41,00	14,00
МЕГАБАНК	651,00	637,00	634,00	333,00	322,00	188,00	116,00	76,00	61,00	58,00
ТАВРИКА	371,00	319,00	245,00	202,00	150,00	101,00	82,00	74,00	60,00	48,00
КІВ КРЕДІ АГРІКОЛЬ	617,00	511,00	698,00	624,00	285,00	189,00	83,00	57,00	45,00	34,00
ПРЕУС БАНК МКБ	552,00	293,00	293,00	469,00	116,00	67,00	61,00	48,00	39,00	35,00
УКРІНБАНК	580,00	429,00	388,00	432,00	430,00	441,00	99,00	95,00	84,00	78,00
АКТАБАНК	331,00	302,00	300,00	80,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
КРЕДОБАНК	721,00	625,00	591,00	536,00	432,00	258,00	159,00	148,00	140,00	124,00
ПЛАТИНУМ БАНК	375,00	372,00	363,00	362,00	361,00	17,00	27,00	0,00	0,00	0,00
КЛРИНГОВИЙ ДІМ	535,00	564,00	500,00	547,00	451,00	81,00	62,00	47,00	31,00	31,00
АКТИВ - БАНК	562,00	520,00	518,00	517,00	384,00	360,00	64,00	34,00	31,00	24,00

Таблиця Б.3 – Кредитний портфель банків України, млн. грн. [3]

Банк	Роки									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ОТП БАНК	1222,00	2252,00	3450,00	6018,00	9801,00	15628,00	31241,00	29056,00	21480,00	20139,00
ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	643,00	1142,00	1722,00	3195,00	5950,00	11454,00	15740,00	16659,00	18849,00	19186,00
БРОКБІЗНЕСБАНК	733,00	1247,00	1809,00	2816,00	4581,00	7203,00	10664,00	11390,00	12482,00	13510,00
УКРГАЗБАНК	345,00	688,00	969,00	1200,00	2164,00	4862,00	9260,00	9741,00	10540,00	16213,00
СБЕРБАНК РОСІЇ	223,00	287,00	422,00	617,00	849,00	1480,00	3771,00	4842,00	8972,00	15360,00
КРЕДИТПРОМБАНК	656,00	838,00	1016,00	1823,00	4799,00	8445,00	11812,00	11782,00	11072,00	12252,00
ІНГ БАНК УКРАЇНА	606,00	856,00	927,00	1313,00	1966,00	3142,00	7050,00	6976,00	6550,00	7874,00
БАНК ФОРУМ	483,00	733,00	1288,00	2379,00	5093,00	9627,00	16862,00	17000,00	14118,00	11320,00
ПІВДЕННИЙ	788,00	943,00	1312,00	1762,00	3002,00	6522,00	9152,00	8351,00	8425,00	8524,00
ЕРСТЕ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	534,00	2126,00	6691,00	6067,00	5383,00	5129,00
ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА	0,00	0,00	0,00	421,00	1600,00	3671,00	4520,00	5002,00	6364,00	9729,00
ВІЕЙБІ БАНК	406,00	576,00	618,00	1226,00	2571,00	4559,00	6147,00	6158,00	5473,00	6433,00
РОДОВІД БАНК	30,00	31,00	240,00	1275,00	2202,00	6132,00	9872,00	5355,00	4445,00	4374,00
БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	501,00	623,00	580,00	716,00	1108,00	1839,00	3015,00	3196,00	4158,00	5657,00
СВЕДБАНК	251,00	379,00	803,00	1446,00	2880,00	6923,00	13999,00	18127,00	15435,00	8724,00

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ХРЕЩАТИК	283,00	408,00	768,00	1336,00	2037,00	3439,00	3401,00	4080,00	4309,00	4514,00
ІМЕКСБАНК	171,00	297,00	491,00	935,00	1431,00	2372,00	3616,00	3902,00	5455,00	6805,00
ІНДЕКС-БАНК	272,00	529,00	701,00	1445,00	1589,00	1615,00	3801,00	3366,00	4366,00	5528,00
УНІКРЕДИТ БАНК	17,00	11,00	16,00	143,00	252,00	4694,00	9096,00	7993,00	6824,00	4523,00
АВТОКРАЗБАНК	55,00	61,00	104,00	163,00	221,00	391,00	528,00	613,00	688,00	830,00
УКР. ФІНАНСОВИЙ СВІТ	0,00	30,00	70,00	331,00	377,00	422,00	545,00	625,00	662,00	880,00
СВРОБАНК	0,00	0,00	0,00	13,00	55,00	73,00	85,00	269,00	475,00	412,00
СКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ КБ	27,00	3,00	96,00	309,00	506,00	1091,00	1356,00	1059,00	1096,00	1117,00
ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	158,00	222,00	267,00	377,00	685,00	551,00	688,00	615,00	629,00	646,00
УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	78,00	73,00	125,00	117,00	150,00	178,00	250,00	273,00	261,00	283,00
НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	143,00	164,00	221,00	273,00	373,00	507,00	475,00	409,00	582,00	802,00
ПЕРШИЙ ІНВЕСТ. БАНК	150,00	193,00	298,00	347,00	380,00	596,00	807,00	771,00	649,00	655,00
КОМІНВЕСТБАНК	36,00	80,00	89,00	109,00	153,00	207,00	287,00	298,00	335,00	406,00
НОВИЙ	135,00	136,00	104,00	309,00	310,00	295,00	341,00	406,00	480,00	512,00
ЗАХІДІНКОМБАНК	221,00	260,00	374,00	681,00	814,00	1129,00	1299,00	1026,00	1216,00	987,00
ПОРТО-ФРАНКО	24,00	29,00	38,00	111,00	167,00	217,00	339,00	308,00	411,00	499,00
ЛЬВІВ	42,00	51,00	63,00	72,00	144,00	374,00	699,00	622,00	611,00	623,00
ФІНРОСТБАНК	16,00	16,00	24,00	37,00	153,00	282,00	316,00	300,00	314,00	479,00
БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	0,00	0,00	0,00	0,00	120,00	803,00	1251,00	362,00	306,00	434,00
ПРЕМІУМ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	72,00	280,00	217,00	319,00	285,00
МЕТАБАНК	127,00	121,00	159,00	218,00	360,00	421,00	509,00	434,00	402,00	515,00
РАДИКАЛ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	174,00	503,00
КОНТРАКТ	21,00	43,00	69,00	100,00	149,00	249,00	242,00	221,00	216,00	359,00
БАНК БОГУСЛАВ	0,00	0,00	0,00	0,00	8,00	108,00	377,00	419,00	431,00	479,00
ГРАНТ	90,00	120,00	141,00	141,00	186,00	304,00	346,00	317,00	391,00	455,00
ЧБРР	14,00	31,00	50,00	96,00	184,00	265,00	329,00	250,00	265,00	357,00
УНІКОМБАНК	4,00	14,00	38,00	49,00	53,00	71,00	120,00	1530,00	658,00	732,00
СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	52,00	79,00	83,00	110,00	135,00	140,00	307,00	314,00	304,00	329,00
АГРОКОМБАНК	34,00	38,00	79,00	122,00	157,00	164,00	323,00	297,00	285,00	355,00
МОРСЬКИЙ	33,00	30,00	72,00	44,00	62,00	157,00	241,00	281,00	260,00	311,00
РЕАЛ БАНК	56,00	72,00	75,00	77,00	88,00	142,00	187,00	184,00	207,00	416,00
УКРКОМУНБАНК	108,00	119,00	127,00	177,00	184,00	287,00	323,00	282,00	282,00	315,00
ІНПРОМБАНК	91,00	171,00	255,00	285,00	420,00	658,00	915,00	668,00	856,00	960,00
КЛАСИКБАНК	14,00	19,00	29,00	36,00	52,00	38,00	56,00	322,00	303,00	381,00
ІНВЕСТБАНК	37,00	37,00	70,00	83,00	127,00	174,00	232,00	217,00	246,00	300,00

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ТРАСТ-КАПІТАЛ	0,00	0,00	47,00	67,00	140,00	149,00	257,00	188,00	154,00	192,00
ПРОМЕКОНОМБАНК	161,00	136,00	119,00	194,00	229,00	285,00	348,00	294,00	354,00	435,00
СВРОПРОМБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	81,00	147,00	375,00	377,00
АСВІО БАНК	33,00	154,00	194,00	72,00	8,00	0,00	0,00	181,00	338,00	371,00
ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15,00	27,00
УКООПСПЛКА	37,00	38,00	53,00	68,00	77,00	114,00	143,00	129,00	173,00	273,00
ПОЛКОМБАНК	91,00	87,00	105,00	134,00	152,00	166,00	191,00	195,00	270,00	287,00
АКОРДБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	99,00	145,00	171,00	297,00
РЕГІОН-БАНК	37,00	40,00	57,00	77,00	120,00	177,00	203,00	188,00	211,00	271,00
АКСІОМА БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	8,00	119,00	313,00	437,00	285,00	463,00
ДІАПАЗОН-МАКСИМУМ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	143,00	120,00	154,00
ФІНЕКСБАНК	7,00	7,00	12,00	30,00	56,00	187,00	153,00	147,00	112,00	78,00
БАНК ВОСТОК	0,00	112,00	200,00	449,00	588,00	1114,00	1556,00	889,00	531,00	355,00
ЛЕГБАНК	121,00	116,00	185,00	310,00	170,00	183,00	264,00	241,00	236,00	279,00
ІНТЕРБАНК	111,00	90,00	80,00	91,00	116,00	149,00	196,00	190,00	254,00	156,00
КРЕДИТВЕСТ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	81,00	118,00	169,00	65,00	92,00
АРТЕМ-БАНК	13,00	19,00	38,00	49,00	132,00	283,00	292,00	254,00	183,00	138,00
БАНК СІЧ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	220,00
ПРОФІН БАНК	74,00	129,00	131,00	127,00	144,00	93,00	128,00	59,00	63,00	209,00
БАНК ТРАСТ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	95,00	276,00	271,00	226,00	232,00
КОМЕРЦ. ІНДУСТР. БАНК	28,00	3,00	33,00	60,00	28,00	25,00	29,00	53,00	44,00	43,00
ЦЕНТР	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	74,00	9,00
СТОЛИЧНИЙ	16,00	0,00	3,00	22,00	47,00	121,00	183,00	199,00	234,00	247,00
КРЕДИТ-ОПТИМА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	58,00	71,00	96,00	146,00
КОНКОРД	0,00	0,00	0,00	0,00	102,00	139,00	164,00	261,00	226,00	261,00
СТАНДАРТ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	91,00	156,00
МОТОР-БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	44,00	60,00	71,00	116,00
ОКСІ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	53,00	161,00	173,00	210,00
БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	171,00
СБРФ	97,00	60,00	143,00	137,00	147,00	155,00	185,00	239,00	260,00	238,00
ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ	39,00	31,00	40,00	49,00	60,00	61,00	70,00	62,00	66,00	119,00
ПРОМ.-ФІНАНС. БАНК	134,00	78,00	112,00	130,00	105,00	130,00	142,00	123,00	82,00	143,00
ПРАЙМ-БАНК	31,00	27,00	38,00	39,00	38,00	55,00	77,00	99,00	74,00	110,00
БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	18,00	24,00	34,00	47,00	51,00	64,00	72,00	77,00	95,00	141,00
ГРІН БАНК	0,00	7,00	29,00	53,00	94,00	117,00	154,00	161,00	98,00	131,00

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
РАДАБАНК	28,00	27,00	33,00	42,00	47,00	15,00	29,00	60,00	62,00	102,00
ІНТЕРКРЕДИТБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	158,00
УКРБУДІНВЕСТБАНК	0,00	0,00	42,00	47,00	48,00	72,00	83,00	93,00	94,00	106,00
БАНК ВЕЛЕС	17,00	33,00	39,00	48,00	60,00	69,00	88,00	105,00	117,00	174,00
ФАМІЛЬНИЙ	59,00	11,00	23,00	45,00	84,00	109,00	59,00	52,00	36,00	43,00
УБРР	0,00	0,00	0,00	7,00	34,00	20,00	49,00	23,00	11,00	25,00
ТММ-БАНК	6,00	21,00	30,00	40,00	43,00	46,00	93,00	87,00	81,00	80,00
БАНК АЛЪЯНС	26,00	26,00	33,00	42,00	53,00	58,00	51,00	45,00	53,00	96,00
СП БАНК	23,00	39,00	53,00	66,00	84,00	117,00	109,00	86,00	62,00	81,00
БАНК СТОЛИЦЯ	0,00	0,00	27,00	94,00	137,00	272,00	309,00	310,00	115,00	106,00
БАНК 3/4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	27,00	249,00
ІНДУСТРІАЛБАНК	219,00	248,00	336,00	1080,00	1827,00	2246,00	2682,00	2506,00	2067,00	1840,00
БМ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	212,00	886,00	2365,00	2343,00	2252,00	2773,00
ЗЛАТОБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	757,00	1296,00	1682,00	2545,00
УПБ	141,00	163,00	228,00	250,00	389,00	895,00	1375,00	1530,00	1902,00	2233,00
УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК	105,00	136,00	128,00	192,00	285,00	415,00	932,00	1311,00	1826,00	2234,00
СВРОГАЗБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	130,00	210,00	314,00	379,00	696,00
ТЕРРА БАНК	15,00	11,00	18,00	37,00	108,00	161,00	385,00	269,00	457,00	1141,00
ДІАМАНТ	297,00	225,00	268,00	328,00	455,00	746,00	1074,00	1067,00	1575,00	1921,00
СЕБ БАНК	175,00	164,00	181,00	351,00	429,00	794,00	1833,00	2847,00	2447,00	1927,00
ФОЛЬКСБАНК	117,00	157,00	193,00	330,00	490,00	1033,00	2596,00	2320,00	2076,00	1813,00
КОНВЕРСБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	48,00	212,00	350,00	313,00	379,00	496,00
КИЇВ	251,00	424,00	643,00	1165,00	1333,00	2250,00	3564,00	4288,00	4946,00	2431,00
ЕКСПРЕС-БАНК	279,00	314,00	564,00	897,00	862,00	1220,00	1735,00	1697,00	1340,00	1432,00
БАНК КІПРУ	195,00	165,00	188,00	351,00	518,00	700,00	1357,00	1400,00	1685,00	2035,00
ІНТЕГРАЛ - БАНК	134,00	74,00	128,00	147,00	236,00	270,00	370,00	404,00	485,00	642,00
ПРОКРЕДИТ БАНК	143,00	300,00	538,00	875,00	1509,00	1970,00	2859,00	2286,00	2054,00	1757,00
ТАСКОМБАНК	120,00	74,00	96,00	95,00	142,00	387,00	702,00	756,00	851,00	997,00
ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	0,00	0,00	0,00	0,00	214,00	451,00	682,00	835,00	1154,00	1523,00
НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	130,00	159,00	204,00	312,00	433,00	702,00	930,00	1169,00	1415,00	2088,00
ЕРДЕ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	107,00	135,00	169,00	406,00	749,00
ЕКСПОБАНК	197,00	273,00	347,00	519,00	622,00	943,00	1699,00	1732,00	1433,00	1549,00
ФІНБАНК	8,00	18,00	68,00	134,00	186,00	303,00	458,00	622,00	751,00	1259,00
БАНК КАМБІО	0,00	0,00	38,00	200,00	275,00	335,00	512,00	963,00	912,00	1197,00
ФОРТУНА-БАНК	38,00	144,00	137,00	282,00	323,00	331,00	976,00	851,00	1207,00	1567,00

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
МІСТО БАНК	64,00	166,00	227,00	248,00	368,00	532,00	969,00	850,00	904,00	1162,00
ЕНЕРГОБАНК	157,00	184,00	129,00	198,00	330,00	554,00	1037,00	994,00	1105,00	1097,00
МІЖН. ІНВЕСТ. БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	54,00	322,00	459,00	634,00
ГЛОБУС	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	372,00	412,00	346,00	454,00
АСТРА БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	391,00	702,00	693,00	1115,00
АРКАДА	116,00	149,00	211,00	322,00	505,00	632,00	923,00	1112,00	1243,00	1382,00
ДЕМАРК	65,00	58,00	154,00	223,00	439,00	766,00	1034,00	1028,00	1125,00	1270,00
БАНК МЕРКУРІЙ	90,00	146,00	172,00	229,00	367,00	613,00	742,00	766,00	778,00	818,00
БАНК ПЕРШИЙ	124,00	234,00	351,00	476,00	751,00	702,00	912,00	817,00	928,00	950,00
КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	225,00	1088,00	841,00	846,00	1140,00
ДАНІЕЛЬ	0,00	0,00	35,00	88,00	213,00	456,00	450,00	433,00	503,00	690,00
ІДЕЯ БАНК	60,00	74,00	106,00	129,00	151,00	168,00	467,00	285,00	635,00	1151,00
БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ	0,00	0,00	0,00	0,00	92,00	141,00	264,00	93,00	315,00	1123,00
ВБР	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	172,00	344,00	916,00
БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	114,00	139,00	219,00	351,00	460,00	670,00	903,00	860,00	991,00	1295,00
АКЦЕНТ-БАНК	428,00	447,00	469,00	269,00	18,00	636,00	809,00	981,00	680,00	1226,00
АПЕКС-БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	266,00	298,00
ЮНЕКС	16,00	15,00	51,00	97,00	74,00	120,00	462,00	508,00	603,00	878,00
ПОЛТАВА БАНК	131,00	192,00	266,00	330,00	346,00	531,00	716,00	738,00	792,00	810,00
АВАНТ-БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	81,00	87,00	532,00
БАЗИС	92,00	112,00	186,00	338,00	415,00	714,00	956,00	943,00	982,00	822,00
ТК КРЕДИТ	56,00	51,00	53,00	92,00	92,00	137,00	226,00	430,00	610,00	561,00
ДІВІ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	310,00
УКРГАЗПРОМБАНК	345,00	138,00	179,00	190,00	206,00	288,00	443,00	494,00	600,00	705,00
КАПІТАЛ	59,00	85,00	138,00	197,00	316,00	519,00	671,00	668,00	798,00	849,00
ПРИВАТБАНК	5087,00	7288,00	9819,00	16096,00	28768,00	41694,00	72789,00	74992,00	101855,00	122922,00
УКРЕКСІМБАНК	2132,00	2431,00	3933,00	7401,00	13993,00	22350,00	38332,00	48309,00	52094,00	52753,00
ОЩАДБАНК	1746,00	1828,00	1903,00	1998,00	4457,00	8864,00	34883,00	44601,00	44778,00	58838,00
РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	4670,00	6771,00	8558,00	12730,00	21735,00	37253,00	54728,00	48725,00	43854,00	42725,00
UniCredit (УКРСОЦБАНК)	1947,00	2874,00	4171,00	7252,00	12690,00	24164,00	43689,00	40557,00	37474,00	37251,00
ПРОМІНВЕСТБАНК	4479,00	5342,00	7892,00	11308,00	14494,00	21177,00	24093,00	24462,00	25712,00	29227,00
ВТБ БАНК	322,00	640,00	661,00	1480,00	1970,00	9125,00	24909,00	26219,00	30519,00	33140,00
ПУМБ	798,00	710,00	990,00	1892,00	3505,00	8576,00	15412,00	13560,00	13620,00	19695,00
УКРСИББАНК	1439,00	2549,00	3753,00	7864,00	18212,00	30794,00	50412,00	45276,00	38699,00	23371,00
АЛЬФА-БАНК	335,00	372,00	613,00	1551,00	4869,00	11599,00	28037,00	25314,00	22908,00	23399,00

Продовження табл. Б.3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
НАДРА	1186,00	1773,00	2623,00	4298,00	7248,00	14566,00	24392,00	24793,00	24547,00	25184,00
ДЕЛЬТА БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	1121,00	2597,00	3112,00	4200,00	12313,00	18052,00
УНІВЕРСАЛ БАНК	153,00	173,00	214,00	282,00	453,00	2248,00	6710,00	6989,00	5253,00	5622,00
ПРАВЕКС-БАНК	675,00	871,00	1029,00	1426,00	2425,00	3921,00	5954,00	5695,00	5046,00	5081,00
БТА БАНК	40,00	34,00	64,00	90,00	199,00	750,00	1288,00	1642,00	2173,00	2231,00
КИЇВСЬКА РУСЬ	200,00	227,00	325,00	481,00	700,00	1850,00	3041,00	3101,00	3933,00	3939,00
СІПБАНК (УКРАЇНА)	765,00	736,00	694,00	880,00	1688,00	2196,00	3077,00	2409,00	2293,00	2200,00
СОЮЗ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	788,00	1526,00	3460,00
МАРФІН БАНК	349,00	398,00	415,00	666,00	918,00	1105,00	3381,00	3020,00	2948,00	3160,00
ПІВДЕНКОМБАНК	14,00	64,00	99,00	160,00	295,00	435,00	588,00	962,00	1605,00	2789,00
МЕГАБАНК	186,00	251,00	341,00	504,00	744,00	1340,00	2368,00	2412,00	2726,00	3408,00
ТАВРИКА	167,00	274,00	452,00	570,00	806,00	1078,00	1627,00	1969,00	2702,00	3267,00
КІБ КРЕДІ АГРІКОЛЬ	255,00	296,00	399,00	716,00	1542,00	2209,00	3750,00	3304,00	3350,00	3070,00
ПРЕУС БАНК МКБ	122,00	150,00	190,00	329,00	485,00	875,00	2293,00	2662,00	2772,00	2709,00
УКРІНБАНК	262,00	329,00	410,00	463,00	708,00	1043,00	1164,00	989,00	1710,00	2776,00
АКТАБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	118,00	278,00	625,00	1926,00
КРЕДОБАНК	676,00	790,00	1027,00	1613,00	2507,00	3552,00	5148,00	4841,00	4102,00	2025,00
ПЛАТИНУМ БАНК	0,00	0,00	0,00	50,00	325,00	643,00	1139,00	1013,00	1216,00	2516,00
КЛПРИНГОВИЙ ДІМ	103,00	110,00	133,00	200,00	251,00	1441,00	2371,00	2502,00	2664,00	2631,00
АКТИВ - БАНК	44,00	83,00	135,00	252,00	719,00	1395,00	1439,00	1500,00	2119,00	2684,00

Таблиця Б.4 – Депозити банків України, млн. грн. [3]

Банк	Роки									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ОТП БАНК	408,00	729,00	2088,00	3450,00	4082,00	6615,00	28355,00	7119,00	7786,00	8700,00
ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ	748,00	1206,00	1616,00	3167,00	5030,00	8967,00	10324,00	6985,00	10124,00	10717,00
БРОКБІЗНЕСБАНК	815,00	1637,00	1897,00	3400,00	4269,00	5965,00	8559,00	7575,00	9169,00	11591,00
УКРГАЗБАНК	299,00	865,00	1050,00	1532,00	2688,00	5183,00	7887,00	4040,00	5235,00	5615,00
СБЕРБАНК РОСІЇ	67,00	187,00	292,00	524,00	736,00	917,00	2095,00	1774,00	4280,00	7593,00
КРЕДИТПРОМБАНК	519,00	752,00	924,00	1744,00	3734,00	5617,00	7633,00	3911,00	6610,00	7071,00
ІНГ БАНК УКРАЇНА	277,00	365,00	763,00	1714,00	1280,00	2084,00	1977,00	1989,00	2393,00	2245,00
БАНК ФОРУМ	349,00	689,00	1031,00	2302,00	4265,00	7740,00	7879,00	7386,00	7558,00	6688,00

Продовження табл. Б.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ПВДЕННИЙ	674,00	961,00	1061,00	1671,00	2860,00	5375,00	6338,00	5681,00	7318,00	7061,00
ЕРСТЕ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	83,00	88,00	491,00	976,00	1433,00	1916,00
ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА	0,00	0,00	0,00	213,00	1077,00	1840,00	1896,00	1010,00	855,00	3561,00
ВЕЙБІ БАНК	420,00	585,00	906,00	1332,00	2750,00	3824,00	4418,00	2930,00	4357,00	5436,00
РОДОВІД БАНК	50,00	52,00	546,00	1308,00	2000,00	5130,00	6313,00	7992,00	4248,00	272,00
БАНК КРЕДИТ ДНІПРО	336,00	703,00	584,00	834,00	963,00	1493,00	2636,00	2414,00	3636,00	5585,00
СВЕДБАНК	199,00	488,00	638,00	1440,00	2448,00	3845,00	4641,00	3195,00	2396,00	611,00
ХРЕЩАТИК	170,00	713,00	1553,00	2481,00	2417,00	4146,00	3080,00	3338,00	4557,00	4851,00
ІМЕКСБАНК	168,00	321,00	586,00	1256,00	1857,00	2545,00	3455,00	1681,00	2223,00	2849,00
ІНДЕКС-БАНК	249,00	574,00	821,00	1700,00	2054,00	1664,00	2060,00	2083,00	2916,00	3610,00
УНІКРЕДИТ БАНК	8,00	15,00	13,00	22,00	29,00	1411,00	1665,00	1448,00	2028,00	1968,00
АВТОКРАЗБАНК	50,00	56,00	85,00	163,00	251,00	391,00	474,00	448,00	615,00	698,00
УКР. ФІНАНСОВИЙ СВІТ	0,00	0,00	57,00	140,00	230,00	264,00	380,00	478,00	499,00	661,00
СВРОБАНК	0,00	0,00	0,00	5,00	37,00	72,00	109,00	270,00	533,00	694,00
СКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ КБ	16,00	6,00	67,00	182,00	348,00	716,00	768,00	601,00	572,00	692,00
ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	103,00	181,00	257,00	259,00	731,00	621,00	600,00	582,00	649,00	585,00
УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ	44,00	81,00	99,00	106,00	143,00	211,00	196,00	232,00	276,00	272,00
НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ	135,00	153,00	173,00	270,00	330,00	555,00	367,00	238,00	504,00	750,00
ПЕРШИЙ ІНВЕСТ. БАНК	154,00	204,00	294,00	363,00	429,00	482,00	632,00	337,00	382,00	481,00
КОМІНВЕСТБАНК	34,00	57,00	69,00	101,00	131,00	202,00	280,00	302,00	421,00	445,00
НОВИЙ	135,00	166,00	212,00	286,00	389,00	302,00	427,00	385,00	434,00	533,00
ЗАХІДІНКОБАНК	149,00	253,00	371,00	509,00	685,00	998,00	993,00	551,00	566,00	537,00
ПОРТО-ФРАНКО	22,00	37,00	38,00	103,00	172,00	221,00	276,00	273,00	392,00	488,00
ЛЬВІВ	27,00	39,00	49,00	63,00	103,00	282,00	582,00	465,00	512,00	537,00
ФІНРОСТБАНК	4,00	0,00	13,00	6,00	132,00	190,00	182,00	197,00	243,00	431,00
БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ	0,00	0,00	0,00	0,00	4,00	480,00	904,00	5,00	114,00	50,00
ПРЕМІУМ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	225,00	457,00	181,00	42,00	254,00
МЕТАБАНК	81,00	89,00	109,00	181,00	318,00	457,00	473,00	418,00	470,00	557,00
РАДИКАЛ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	82,00	371,00
КОНТРАКТ	9,00	0,00	51,00	89,00	159,00	219,00	204,00	173,00	244,00	292,00
БАНК БОГУСЛАВ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	114,00	259,00	261,00	346,00	330,00
ГРАНТ	71,00	107,00	131,00	133,00	167,00	253,00	301,00	301,00	351,00	410,00
ЧБРР	9,00	20,00	51,00	108,00	188,00	392,00	420,00	308,00	497,00	425,00

Продовження табл. Б.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
УНКОМБАНК	0,00	7,00	12,00	50,00	36,00	71,00	35,00	1004,00	76,00	93,00
СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	84,00	109,00	112,00	126,00	173,00	246,00	352,00	274,00	296,00	353,00
АГРОКОМБАНК	23,00	46,00	67,00	148,00	196,00	260,00	274,00	235,00	266,00	267,00
МОРСЬКИЙ	18,00	16,00	25,00	34,00	84,00	146,00	282,00	303,00	300,00	333,00
РЕАЛ БАНК	43,00	48,00	54,00	55,00	74,00	108,00	144,00	156,00	218,00	303,00
УКРКОМУНБАНК	83,00	146,00	162,00	238,00	248,00	327,00	334,00	270,00	351,00	358,00
ІНПРОМБАНК	87,00	171,00	233,00	268,00	433,00	527,00	763,00	435,00	606,00	579,00
КЛАСИКБАНК	2,00	6,00	7,00	8,00	14,00	17,00	14,00	97,00	11,00	79,00
ІНВЕСТБАНК	31,00	27,00	42,00	74,00	124,00	163,00	176,00	183,00	230,00	243,00
ТРАСТ-КАПІТАЛ	0,00	0,00	26,00	43,00	73,00	93,00	265,00	255,00	225,00	212,00
ПРОМЕКОНОМБАНК	138,00	147,00	108,00	160,00	202,00	265,00	301,00	140,00	199,00	274,00
ЄВРОПРОМБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	26,00	91,00	251,00	293,00
АСВІО БАНК	36,00	95,00	98,00	19,00	0,00	0,00	0,00	121,00	277,00	297,00
ДОЙЧЕ БАНК ДБУ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	25,00	248,00
УКООПСПІЛКА	24,00	23,00	34,00	46,00	55,00	90,00	107,00	103,00	143,00	309,00
ПОЛКОМБАНК	57,00	77,00	83,00	91,00	115,00	130,00	130,00	136,00	197,00	217,00
АКОРДБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	54,00	114,00	194,00	223,00
РЕГІОН-БАНК	23,00	30,00	40,00	70,00	97,00	149,00	165,00	145,00	201,00	218,00
АКСІОМА БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	31,00	9,00	199,00	322,00	181,00	68,00
ДІАПАЗОН-МАКСИМУМ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	65,00	71,00	135,00
ФІНЕКСБАНК	2,00	0,00	8,00	15,00	124,00	297,00	122,00	119,00	141,00	266,00
БАНК ВОСТОК	0,00	106,00	174,00	426,00	756,00	858,00	750,00	719,00	787,00	25,00
ЛЕГБАНК	110,00	126,00	175,00	220,00	197,00	200,00	234,00	150,00	169,00	194,00
ІНТЕРБАНК	76,00	108,00	141,00	146,00	142,00	145,00	179,00	174,00	260,00	181,00
КРЕДИТВЕСТ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	20,00	64,00	153,00	80,00	75,00
АРТЕМ-БАНК	7,00	71,00	117,00	259,00	230,00	413,00	457,00	313,00	268,00	132,00
БАНК СІЧ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	117,00
ПРОФІН БАНК	76,00	116,00	105,00	111,00	136,00	87,00	150,00	74,00	88,00	85,00
БАНК ТРАСТ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	62,00	18,00	4,00	13,00	43,00
КОМЕРЦ. ІНДУСТР. БАНК	11,00	4,00	49,00	43,00	40,00	54,00	73,00	68,00	133,00	163,00
ЦЕНТР	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	31,00	33,00
СТОЛИЧНИЙ	7,00	1,00	0,00	4,00	16,00	60,00	86,00	72,00	94,00	134,00
КРЕДИТ-ОПТИМА	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15,00	16,00	39,00	80,00

Продовження табл. Б.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
КОНКОРД	0,00	0,00	0,00	0,00	66,00	120,00	86,00	156,00	129,00	154,00
СТАНДАРТ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	51,00	71,00
МОТОР-БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21,00	55,00	145,00	134,00
ОКСІ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	60,00	116,00	148,00	121,00
БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	111,00
ЄБРФ	8,00	30,00	33,00	34,00	36,00	44,00	51,00	45,00	91,00	38,00
ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ	35,00	18,00	21,00	38,00	28,00	36,00	32,00	26,00	41,00	102,00
ПРОМ.-ФІНАНС. БАНК	76,00	64,00	86,00	117,00	113,00	100,00	113,00	105,00	83,00	98,00
ПРАЙМ-БАНК	9,00	23,00	39,00	39,00	36,00	93,00	88,00	102,00	94,00	70,00
БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ	0,00	2,00	1,00	10,00	8,00	19,00	28,00	24,00	33,00	59,00
ГРІН БАНК	0,00	1,00	6,00	25,00	44,00	47,00	46,00	19,00	33,00	25,00
РАДАБАНК	13,00	19,00	25,00	33,00	33,00	37,00	26,00	16,00	17,00	30,00
ІНТЕРКРЕДИТБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	33,00
УКРБУДІНВЕСТБАНК	0,00	0,00	21,00	20,00	21,00	30,00	29,00	50,00	59,00	38,00
БАНК ВЕЛЕС	5,00	39,00	50,00	8,00	18,00	25,00	35,00	35,00	21,00	20,00
ФАМІЛЬНИЙ	60,00	7,00	6,00	23,00	66,00	68,00	26,00	22,00	17,00	19,00
УБРР	0,00	0,00	0,00	15,00	3,00	109,00	20,00	5,00	27,00	11,00
ТММ-БАНК	5,00	16,00	36,00	59,00	46,00	75,00	76,00	55,00	45,00	43,00
БАНК АЛЬЯНС	9,00	7,00	12,00	11,00	11,00	25,00	16,00	19,00	26,00	8,00
СП БАНК	9,00	26,00	43,00	49,00	63,00	86,00	98,00	73,00	68,00	55,00
БАНК СТОЛИЦЯ	0,00	0,00	57,00	137,00	325,00	303,00	240,00	114,00	48,00	45,00
БАНК 3/4	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	9,00	127,00
ІНДУСТРІАЛБАНК	223,00	521,00	637,00	1075,00	1854,00	2693,00	3246,00	2048,00	2183,00	2134,00
БМ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	169,00	596,00	1446,00	1127,00	1318,00	2066,00
ЗЛАТОБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	703,00	827,00	1134,00	1846,00
УПБ	96,00	131,00	154,00	257,00	371,00	841,00	992,00	992,00	1574,00	1707,00
УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК	73,00	31,00	159,00	216,00	332,00	509,00	1104,00	854,00	2036,00	2622,00
ЄВРОГАЗБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	94,00	135,00	291,00	628,00	1101,00
ТЕРРА БАНК	3,00	3,00	7,00	32,00	58,00	131,00	387,00	460,00	666,00	1551,00
ДІАМАНТ	90,00	63,00	166,00	299,00	474,00	884,00	993,00	897,00	1520,00	2133,00
СЕБ БАНК	107,00	152,00	178,00	332,00	381,00	634,00	940,00	1025,00	857,00	911,00
ФОЛЬКСБАНК	96,00	162,00	217,00	363,00	518,00	447,00	442,00	403,00	436,00	513,00
КОНВЕРСБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	116,00	400,00	534,00	513,00	664,00	1189,00

Продовження табл. Б.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
КИЇВ	215,00	450,00	714,00	1222,00	1395,00	2415,00	2883,00	1017,00	817,00	692,00
ЕКСПРЕС-БАНК	155,00	371,00	1738,00	1165,00	936,00	1274,00	2074,00	2224,00	2584,00	2089,00
БАНК КІПРУ	164,00	162,00	171,00	340,00	473,00	659,00	815,00	418,00	436,00	875,00
ІНТЕГРАЛ - БАНК	58,00	78,00	108,00	138,00	217,00	250,00	381,00	275,00	395,00	439,00
ПРОКРЕДИТ БАНК	104,00	229,00	494,00	745,00	1200,00	1682,00	2756,00	1200,00	1407,00	1531,00
ТАСКОМБАНК	87,00	80,00	92,00	106,00	95,00	471,00	659,00	621,00	1337,00	1701,00
ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ	0,00	0,00	0,00	0,00	196,00	250,00	519,00	434,00	886,00	1523,00
НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ	77,00	184,00	264,00	293,00	387,00	619,00	937,00	1221,00	1426,00	1834,00
ЕРДЕ БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	45,00	126,00	142,00	409,00	724,00
ЕКСПОБАНК	153,00	242,00	281,00	366,00	465,00	672,00	1193,00	1079,00	1091,00	1239,00
ФІНБАНК	4,00	16,00	58,00	118,00	165,00	250,00	647,00	645,00	541,00	975,00
БАНК КАМБІО	0,00	0,00	17,00	174,00	232,00	378,00	574,00	774,00	990,00	1517,00
ФОРТУНА-БАНК	3,00	77,00	111,00	240,00	293,00	335,00	833,00	503,00	728,00	1215,00
МІСТО БАНК	13,00	160,00	142,00	213,00	338,00	508,00	846,00	430,00	457,00	798,00
ЕНЕРГОБАНК	216,00	250,00	263,00	353,00	388,00	782,00	799,00	606,00	972,00	1169,00
МІЖН. ІНВЕСТ. БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15,00	308,00	519,00	1431,00
ГЛОБУС	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	189,00	283,00	241,00	469,00
АСТРА БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	77,00	374,00	412,00	445,00
АРКАДА	47,00	217,00	282,00	362,00	696,00	870,00	715,00	506,00	829,00	828,00
ДЕМАРК	48,00	60,00	92,00	152,00	377,00	690,00	749,00	630,00	817,00	978,00
БАНК МЕРКУРІЙ	96,00	151,00	176,00	259,00	397,00	671,00	705,00	590,00	872,00	1034,00
БАНК ПЕРШИЙ	79,00	217,00	428,00	529,00	646,00	838,00	588,00	656,00	887,00	1063,00
КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	72,00	236,00	100,00	71,00	151,00
ДАНІЕЛЬ	0,00	0,00	21,00	91,00	190,00	540,00	618,00	557,00	663,00	909,00
ІДЕЯ БАНК	64,00	83,00	106,00	141,00	167,00	175,00	353,00	212,00	487,00	1011,00
БАНК РУСКИЙ СТАНДАРТ	0,00	0,00	0,00	0,00	62,00	22,00	28,00	20,00	40,00	223,00
ВБР	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	79,00	305,00	1070,00
БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА	108,00	126,00	199,00	385,00	468,00	651,00	790,00	725,00	949,00	1136,00
АКЦЕНТ-БАНК	258,00	388,00	275,00	58,00	31,00	34,00	182,00	181,00	277,00	676,00
АПЕКС-БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	183,00	116,00
ЮНЕКС	1,00	8,00	87,00	91,00	78,00	105,00	247,00	110,00	403,00	676,00
ПОЛТАВА БАНК	125,00	230,00	284,00	362,00	347,00	507,00	703,00	781,00	962,00	985,00
АВАНТ-БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	7,00	9,00	567,00

Продовження табл. Б.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
БАЗИС	126,00	171,00	222,00	407,00	496,00	740,00	871,00	897,00	828,00	710,00
ТК КРЕДИТ	28,00	20,00	26,00	89,00	82,00	128,00	151,00	215,00	728,00	879,00
УКРГАЗПРОМБАНК	158,00	76,00	72,00	241,00	215,00	162,00	474,00	448,00	594,00	574,00
КАПІТАЛ	48,00	61,00	144,00	203,00	285,00	542,00	565,00	512,00	705,00	734,00
ПРИВАТБАНК	4735,00	7634,00	11117,00	16982,00	24882,00	38094,00	57088,00	49835,00	75183,00	91842,00
УКРЕКСІМБАНК	2035,00	2593,00	3202,00	5154,00	7714,00	10968,00	18576,00	19425,00	27332,00	31682,00
ОЩАДБАНК	3630,00	5210,00	4250,00	8283,00	8441,00	13907,00	17197,00	24524,00	24421,00	38585,00
РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ	4337,00	7458,00	8550,00	15167,00	17082,00	23011,00	27241,00	27668,00	28342,00	27635,00
UniCredit (УКРСОЦБАНК)	2021,00	3979,00	5714,00	8350,00	10993,00	16211,00	14270,00	12340,00	15337,00	17708,00
ПРОМІНВЕСТБАНК	3959,00	6334,00	9065,00	12927,00	15382,00	20959,00	15042,00	14593,00	19482,00	16507,00
ВТБ БАНК	335,00	596,00	683,00	1479,00	1982,00	3871,00	5049,00	5170,00	8085,00	11936,00
ПУМБ	781,00	791,00	1201,00	2389,00	3045,00	5064,00	7452,00	5765,00	8003,00	20094,00
УКРСИББАНК	1326,00	2721,00	3310,00	5529,00	6916,00	11554,00	16862,00	14149,00	17867,00	20701,00
АЛЬФА-БАНК	129,00	165,00	397,00	793,00	2666,00	5246,00	19148,00	7421,00	9653,00	12174,00
НАДРА	768,00	1376,00	2083,00	3441,00	5647,00	11571,00	14773,00	8520,00	7782,00	8667,00
ДЕЛЬТА БАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	262,00	1070,00	3444,00	4277,00	6728,00	10353,00
УНІВЕРСАЛ БАНК	82,00	155,00	175,00	277,00	433,00	733,00	2428,00	3244,00	3189,00	3149,00
ПРАВЕКС-БАНК	639,00	1101,00	1273,00	1818,00	2722,00	3905,00	3828,00	4377,00	2834,00	3169,00
БТА БАНК	31,00	49,00	48,00	59,00	147,00	650,00	539,00	578,00	827,00	1545,00
КИЇВСЬКА РУСЬ	157,00	239,00	298,00	442,00	636,00	1820,00	2554,00	2192,00	3503,00	3793,00
СІПІБАНК (УКРАЇНА)	214,00	264,00	382,00	737,00	1429,00	1316,00	3596,00	3064,00	4201,00	4196,00
МАРФІН БАНК	320,00	436,00	373,00	678,00	905,00	1192,00	1297,00	1677,00	2251,00	2595,00
ПІВДЕНКОМБАНК	9,00	49,00	74,00	131,00	291,00	371,00	450,00	955,00	1916,00	2837,00
МЕГАБАНК	189,00	278,00	419,00	629,00	831,00	1352,00	1893,00	1390,00	1806,00	2278,00
ТАВРИКА	88,00	292,00	464,00	474,00	706,00	1053,00	1455,00	1416,00	2172,00	2407,00
КІБ КРЕДІ АГРІКОЛЬ	169,00	388,00	362,00	444,00	1068,00	1266,00	2843,00	2602,00	3120,00	3002,00
ПРЕУС БАНК МКБ	114,00	160,00	208,00	379,00	535,00	656,00	494,00	720,00	1311,00	1135,00
УКРІНБАНК	292,00	401,00	442,00	589,00	657,00	944,00	943,00	475,00	1256,00	2141,00
АКТАБАНК	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	132,00	548,00	1088,00	2914,00
КРЕДОБАНК	592,00	824,00	975,00	1570,00	2423,00	3250,00	3470,00	3606,00	2972,00	2633,00
ПЛАТИНУМ БАНК	0,00	0,00	0,00	25,00	185,00	247,00	668,00	68,00	574,00	2841,00
КЛПРИНГОВИЙ ДІМ	51,00	63,00	101,00	185,00	248,00	1627,00	2267,00	1675,00	2472,00	2609,00
АКТИВ - БАНК	27,00	124,00	220,00	452,00	513,00	1077,00	1161,00	840,00	1438,00	2187,00

Додаток В

Вихідні дані для перевірки гіпотез щодо впливу іноземного капіталу на банківську систему України

Таблиця В.1 – Ключові показники розвитку економіки України [44, 102]

Показник	Роки									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Активи /ВВП	0,30013728	0,394769	0,410002	0,50520555	0,6488727	0,858856	1,026661	1,096657	1,007093	0,922024
Кредити/ВВП	0,18700611	0,25395	0,25677	0,32489003	0,4506644	0,59227	0,774239	0,791919	0,676929	0,610205
Депозити до ВВП	0,17477968	0,233706	0,245131	0,30525245	0,3416625	0,393871	0,379451	0,366732	0,384871	0,374243
Депозити до запитання/Строкові депозити	0,91642822	0,760477	0,760746	0,60192051	0,5071084	0,490388	0,426683	0,556764	0,577187	0,552273
M1/M3	0,62666886	0,563087	0,534655	0,51035475	0,4752092	0,464293	0,43925	0,482182	0,485713	0,456213
Грошова маса/Грошова база	2,11402608	2,378038	2,338123	2,34498865	2,6854458	2,791779	2,762761	2,49941	2,649062	2,857682
Чиста процентна маржа	6,00	5,78	4,90	4,90	5,30	5,03	5,30	6,21	5,79	5,34
Частка споживчих кредитів в активах банків	0,04802727	0,08413	0,103175	0,14866561	0,1655483	0,185834	0,191187	0,136891	0,112765	0,104158
Відношення кредитів домогосподарствам до ВВП	0,0161906	0,036982	0,046738	0,08077662	0,1507112	0,222533	0,295858	0,264137	0,193557	0,153139
Кредити державному сектору до ВВП	0,000868	0,000221	0,000113	0,000011	0,000008	0,000005	0,000013	0,006302	0,008145	0,006493
Частка проблемних кредитів	0,0500	0,0368	0,0355	0,0236	0,0182	0,0149	0,0245	0,0967	0,1158	0,1002
Резерви під активні операції до активів банків	0,05761797	0,05074	0,051238	0,04362759	0,0376367	0,032614	0,049735	0,122234	0,136518	0,130336
Відсоток виконання формування резерву, %	98,2	99,7	100,5	100,9	100,1	100,04	100,1	100,05	100,01	100,00
Темп росту ВВП, %	105,1	108,0	115,1	124,5	114,8	122,7	128,6	113,0	113,8	121,3
ВВП на душу населення, дол. США	4 685	5 594	7 273	9 372	11 630	15 496	20 495	19 832	23 600	28 775
Індекс промислового виробництва, %	107,0	116,8	112,5	103,1	106,2	107,6	94,8	78,1	111,2	107,6
Індекс інфляції (Індекс споживчих цін), %	99	108	112	110	112	117	122	112	109	105
Експорт товарів та послуг, млн.дол. США	22 012,4	27 328,2	37 980,2	40 421,5	45 873,2	8 989,2	78 696,7	49 223,7	63 067,1	82 107,4
Імпорт товарів та послуг, млн.дол. США	18 508,0	24 409,2	31 004,1	39 052,0	48 846,9	4 878,3	92 181,2	50 604,4	66 180,2	88 854,9
Відношення кредитів нефін. корпораціям до ВВП	0,16896063	0,214716	0,207436	0,2402934	0,2949588	0,361405	0,467973	0,506068	0,462752	0,43801

Таблиця В.2 – Ключові показники розвитку банківської системи України [102]

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Частка іноземного капіталу в сукупному капіталі банків України	13,70	11,30	9,60	19,50	27,60	35,00	36,70	35,80	40,60	41,90
ROA	1,00	0,80	0,90	1,00	1,20	1,10	0,80	-3,60	-1,40	-0,70
ROE	6,90	6,40	6,90	8,50	9,70	9,40	6,10	-26,20	-9,40	-5,00
Адекватність капіталу	14,70	12,90	13,70	11,90	12,50	11,60	12,90	13,80	14,60	14,70
Ліквідність	20,50	25,50	27,90	28,30	22,50	22,20	17,10	20,80	23,40	23,60
Кредити до депозитів	115,50	93,00	96,20	96,70	121,00	135,10	169,90	207,70	170,80	155,00

Додаток Г

Індикатори фінансової стійкості банківської системи України

Таблиця Г.1 – Індикатори фінансової стійкості банківської системи України [102]

Основні індикатори: в процентах, у базисних пунктах; довідкові ряди даних: млн.грн.		Звітна дата										
		2005 Q4	2006 Q4	2007 Q4	2008 Q4	2009 Q4	2010 Q4	2011 Q1	2011 Q2	2011 Q3	2011 Q4	2012 Q1
Код	Основні ІФС депозитних корпорацій											
1	2	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
I1	Співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів	14,95	14,19	13,92	14,01	18,08	20,83	20,02	19,20	18,87	18,90	17,88
I2	Співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів	11,54	10,84	10,09	11,15	14,23	15,11	14,37	14,29	14,11	13,99	13,57
I3	Співвідношення недіючих кредитів ² без урахування резервів до капіталу	325,99	352,44	313,82	9,16	31,97	29,17	28,50	25,78	26,49	25,76	26,90
I4	Співвідношення недіючих кредитів ² до сукупних валових кредитів	57,99	59,76	48,12	3,88	13,70	15,27	15,45	15,41	15,30	14,73	14,85
926S	Частка в сукупних валових кредитах: Резиденти	98,56	98,35	97,54	96,85	96,56	96,29	96,94	97,07	97,70	98,23	97,83
DT00	Частка в сукупних валових кредитах: Депозитні корпорації	6,67	6,94	9,68	3,77	2,67	3,36	3,56	3,42	4,15	4,71	5,03
CB00	Частка в сукупних валових кредитах: Центральний банк	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
OF00	Частка в сукупних валових кредитах: Інші фінансові корпорації	1,07	1,00	1,22	1,24	1,82	1,70	1,68	1,56	1,79	1,92	2,08
GG00	Частка в сукупних валових кредитах: Сектор заг. держ. управління	0,00	0,00	0,00	0,00	0,75	1,12	1,11	1,06	1,02	1,00	0,98
NF00	Частка в сукупних валових кредитах: Нефінансові корпорації	67,96	59,83	53,61	56,26	60,00	63,53	64,81	65,79	66,53	67,13	67,12
OD00	Частка в сукупних валових кредитах: Інші сектори-резиденти	22,86	30,58	33,02	35,58	31,32	26,58	25,78	25,24	24,21	23,48	22,63
NR00	Частка в сукупних валових кредитах: Нерезиденти	1,44	1,65	2,46	3,15	3,44	3,71	3,06	2,93	2,30	1,77	2,17
I6	Норма прибутку на активи	1,31	1,34	1,22	0,88	-4,38	-1,40	-0,02	-0,11	-0,55	-0,74	0,16
I7	Норма прибутку на капітал	10,37	11,38	10,52	7,29	-32,25	-9,73	-0,15	-0,74	-3,78	-5,01	1,10
I8	Співвідношення процентної маржі до валового доходу	48,36	54,49	55,45	51,16	66,76	65,98	67,80	65,95	64,42	63,07	62,23
I9	Співвідношення непроцентних витрат до валового доходу	65,99	59,79	60,76	52,95	61,08	61,89	68,62	66,02	64,43	68,26	67,85
I10	Співвідношення ліквідних активів до сукупних активів	18,03	14,28	11,60	9,35	11,45	10,22	10,57	10,26	9,79	10,64	–
I11	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	40,17	37,83	39,93	32,99	35,88	91,19	90,94	89,34	91,71	94,73	93,14
I12	Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу	1,41	10,55	13,38	33,10	28,51	21,61	23,49	20,02	13,83	8,41	9,09

Продовження табл. Г.1

1	2	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Рекомендовані ІФС депозитних корпорацій												
I13	Співвідношення капіталу до активів	11,90	12,47	11,58	12,85	13,10	14,63	13,92	14,50	14,78	14,76	14,60
I14	Співвідношення великих відкритих позицій до капіталу	202,61	191,44	174,06	187,36	169,21	161,21	173,82	148,37	160,31	164,46	177,94
926G	Частка в сукупних валових кредитах: Внутрішня економіка	98,56	98,35	97,54	96,85	96,56	96,29	96,94	97,07	97,70	98,23	97,83
110W	Частка в сукупних валових кредитах: Країни з розвинутою економікою, за винятком Китаю	1,07	1,09	2,20	2,85	3,16	3,54	2,89	2,75	2,15	1,60	1,99
200W	Частка в сукупних валових кредитах: Інші країни з економікою, що розвивається, включаючи Китай	0,37	0,56	0,27	0,30	0,28	0,17	0,18	0,18	0,15	0,17	0,18
605W	Частка в сукупних валових кредитах: Африка	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
603W	із них: Частка в сукупних валових кредитах: Нижня Сахара	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
904W	Частка в сукупних валових кредитах: Центральна та Східна Європа	0,04	0,02	0,04	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,05	0,06
901W	Частка в сукупних валових кредитах: Співдружність незалежних держав та Монголія	0,18	0,26	0,21	0,26	0,24	0,15	0,15	0,15	0,13	0,11	0,11
505W	Частка в сукупних валових кредитах: Азія, у т. ч. Китай	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
405W	Частка в сукупних валових кредитах: Близький Схід	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
205W	Частка в сукупних валових кредитах: Західна півкуля	0,15	0,28	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
I18	Співвідношення доходу від торговельних операцій до валового доходу	7,21	8,25	7,45	16,46	4,45	3,22	4,47	4,78	5,69	5,12	5,01
I19	Співвідношення витрат на утримання персоналу до непроцентних витрат	43,21	47,15	49,10	48,13	40,67	40,73	35,29	38,82	40,84	38,91	42,39
I20	Спред між ставками за кредитами і депозитами (базисні пункти)	683	654	546	816	586	721	744	829	746	567	537
I21	Спред між найвищою та найнижчою міжбанківськими ставками (базисні пункти)	2 279	830	939	2 753	2 499	1 790	1 267	1 449	3 153	2 900	1 799
I22	Співвідношення депозитів клієнтів до сукупних валових кредитів (крім міжбанківських)	95,05	74,90	64,86	48,36	45,27	56,01	58,44	59,77	58,67	61,19	63,25
I23	Співвідношення кредитів в іноземній валюті до сукупних валових кредитів	44,58	50,48	51,45	60,32	52,59	48,23	47,56	46,28	43,97	42,13	42,16
I24	Співвідношення зобов'язань в іноземній валюті до сукупних зобов'язань	43,47	50,31	49,77	59,04	55,83	51,25	51,32	50,76	51,06	49,76	50,90

Додаток Д

Окремі характеристики банківських систем Мексики і Казахстану

Таблиця Д.1 – Найбільші злиття та поглинання в банківській системі Мексики за період 1994-2004 рр. (післякризовий період)

Дата	Об'єкт придбання	Банк-покупець	Ціна, млн. дол. США	Пояснення
13.06.1995	Probursa	BBV	350	Банк «BBV» збільшив свою частку з 20% у банку «Probursa» до 70%
21.04.1997	Mexicano	BSCH	379	Банк «Santander» придбав 75% акцій банку «Banco Mexicano»
11.05.1998	Confia	Citibank	195	Банк «Citibank» придбав 100% банку «Banco Confia»
24.05.2000	Serfin	BSCH	1,540	Банк «Santander» придбав 100% банку «Serfin»
28.08.2000	Bancomer	BBVA	1,400	Банк «BBVA» додатково придбав 32,2% акцій і отримав контроль над банком «Bancomer»
31.10.2000	Inverlat	Bank of Nova Scotia	40	Банк «Bank of Nova Scotia» збільшив свою частку у «Inverlat» до 55%
6.08.2001	Banamex	Citigroup	12,480	Банк «Citigroup» придбав 99,9% акцій банку «Banamex»
25.11.2002	Bital	HSBC	1,135	Група «HSBC» придбала 99,5% акцій банку «Bital»
5.03.2003	Santander-Serfin	Bank of America	1,645	Група «Bank of America» придбала 24,9% акцій від «BSCH»
20.04.2004	BBVA Bancomer	BBVA	3,910	Група «BBVA» збільшила свою частку у «BBVA Bancomer» до 97,8%

Джерело: Thomson SDC, Bloomberg, Trade Press.

Дочірні банки іноземних фінансових інститутів у республіці Казахстан станом на 2011 р. [101]

1. АТФБанк - UniCredit Bank Austria AG (Австрія)
2. ДВ Банк ВТБ Казахстан - ВАТ «Банк ВТБ» (Росія)
3. ДБ Сбербанк ВАТ – «Сбербанк России» (Росія)
4. ДБ Альфа-банк ВАТ – «Альфа-Банк» (Росія)
5. Хоум Кредит Банк - Рихард Бенишек (Чехія)
6. ДБ RBS Kazakhstan - Royal Bank of Scotland (Великобританія)
7. ДБ HSBC Банк Казахстан - HSBC Bank plc. (Великобританія)
8. Сітібанк Казахстан - Citibank N.A. (США)
9. Банк Позитив Казахстан - Bankpozitif Kredi ve Kalkinma Bankasi Anonim Sirketi (Турція), кінцевим власником є BankHapoalim (Ізраїль)
10. ДБ ТАІБ Казахський Банк - «ТАІВ BANK BSC ©» (Бахрейн)
11. ДБ КЗІ Банк - T.C. Ziraat Bankasi A.S. (Турція)
12. Шинхан Банк Казахстан - «Shinhan Bank» (Півд. Корея)
13. Ісламський Банк Al Hilal - «Al Hilal Bank» (ОАЕ)
14. Данабанк - Punjab National Bank (Індія)
15. ДБ НБ Пакистана - Національний Банк Пакистану (Пакистан)
16. ДБ Банк Китаю - «Bank of China Limited (BOC Limited)» (Китай)
17. ТПБ Китаю - Industrial and Commercial Bank of China (Китай)

Додаток Е

Зобов'язання України щодо її відкритості у наданні фінансових послуг країнам-членам СОТ

Таблиця Е.1 – Зобов'язання України щодо її відкритості у наданні фінансових послуг країнам-членам СОТ

Сектор або підсектор	Обмеження доступу до ринку	Обмеження по національному режиму
1. Усі страхові послуги та послуги, пов'язані зі страхуванням		
Іноземні страхові компанії можуть надавати страхові послуги через дочірні підрозділи лише після 5 років з моменту вступу України до СОТ		
(i) Пряме страхування (включаючи страхування на неповну вартість): (А) Послуги зі страхування життя (В) Послуги зі страхування збитків (включаючи морське та авіаційне страхування)	(1) Без зобов'язань, окрім: - страхування ризиків відносно морського судоходства та комерційної авіації і космічних запусків та фрахту (включаючи супутники), з таким страхуванням, що покриває частково або повністю наступне: товари при транспортуванні, транспортний засіб, що перевозить товари, та будь-яке зобов'язання, що виникає звідси; - перестраховання; - допоміжні послуги до страхування. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім пунктів, вказаних у стовпці з обмеженнями доступу до ринку.	(1) Без зобов'язань, окрім пунктів, вказаних у стовпці з обмеженнями доступу до ринку. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(ii) Перестраховання та послуги ретроцесії (iv) Допоміжні послуги до страхування такі, як консультування, актуарні послуги, оцінка ризику та послуги з урегулювання скарг	(1) Без зобов'язань, окрім: - страхування ризиків відносно морського судоходства та комерційної авіації і космічних запусків та фрахту (включаючи супутники), з таким страхуванням, що покриває частково або повністю наступне: товари при транспортуванні, транспортний засіб, що перевозить товари, та будь-яке зобов'язання, що виникає звідси; - перестраховання; Після 5 років з дати вступу: ніяких обмежень. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Без зобов'язань, окрім пунктів, вказаних у стовпці з обмеженнями доступу до ринку. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(iii) Страхове посередництво, таке як брокерство та агентство	(1) Без зобов'язань, окрім: - страхування ризиків відносно морського судоходства та комерційної авіації і космічних запусків та фрахту (включаючи супутники), з таким страхуванням, що покриває частково або повністю наступне: товари при транспортуванні, транспортний засіб, що перевозить товари, та будь-яке зобов'язання, що виникає звідси; - перестраховання; Після 5 років з дати вступу: ніяких обмежень. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Без зобов'язань, окрім пунктів, вказаних у стовпці з обмеженнями доступу до ринку. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.

Продовження табл. Е.1

Сектор або підсектор	Обмеження доступу до ринку	Обмеження по національному режиму
2. Банківська справа та інші фінансові послуги (виключаючи страхування)		
(v) Прийняття депозитів та інших фондів, що підлягають поверненню, від населення	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(vi) Надання позик всіх видів, включаючи споживчий кредит, іпотечний кредит, факторинг і фінансування комерційних трансакцій	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(vii) Фінансовий лізинг	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(viii) Усі види послуг по оплаті та передачі грошей, включаючи кредитні, платіжні та дебетні картки, дорожні чеки та банківські тратти	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(ix) Гарантії та зобов'язання	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(x) Торгівля за власний рахунок або за рахунок клієнтів, на валютному, позабіржовому ринку чи іншим шляхом, наступним:		
- (А) інструменти грошового ринку (включаючи чеки, векселі, депозитні сертифікати)	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
- (В) іноземна валюта	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.

Продовження табл. Е.1

Сектор або підсектор	Обмеження доступу до ринку	Обмеження по національному режиму
- (С) деривативи, включаючи, але не обмежуючи, ф'ючерси та опціони	(1) Без зобов'язань. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
- (D) інструменти, пов'язані з валютним курсом та процентною ставкою, включаючи такі продукти, як свопи, форвардні контракти щодо майбутньої процентної ставки	(1) Без зобов'язань. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
- (E) перехідні цінні папери	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
- (F) інші інструменти, що вільно обертаються, включаючи злитки	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(xi) Участь в емісії всіх видів цінних паперів, включаючи андеррайтинг та розміщення як агента (публічно або приватно) та надання супутніх послуг до даних випусків	(1) Немає. (2) Немає. (3) Тільки юридичні особи, зайняті виключно у випуску цінних паперів, і банки. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(xii) Грошове брокерство	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(xiii) Управління активами, таке як управління портфелем, всі форми управління спільними інвестиціями, управління пенсійними фондами, послуги зберігача, депозитарія та довірчі послуги	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.

Продовження табл. Е.1

Сектор або підсектор	Обмеження доступу до ринку	Обмеження по національному режиму
(xiv) Розрахункові та клірингові послуги для фінансових активів, включаючи цінні папери, деривативи та інші інструменти, що вільно обертаються	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(xv) Надання та передача фінансової інформації, обробка фінансових даних та пов'язаного програмного забезпечення поставальниками інших фінансових послуг	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.
(xvi) Консультування, посередництво та інші додаткові фінансові послуги щодо всіх видів діяльності, перерахованих у параграфах (v)-(xv), включаючи звіт про кредитні операції та кредитний аналіз, дослідження і надання порад щодо інвестицій та формування портфелю, рекомендації щодо поглинань та корпоративної перебудови і стратегії	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.	(1) Немає. (2) Немає. (3) Немає. (4) Без зобов'язань, окрім тих пунктів, що вказані у горизонтальній секції.

- (1) – іноземне постачання;
- (2) – споживання за кордоном;
- (3) – комерційна присутність;
- (4) – присутність фізичних осіб.

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Додаток Ж

Довідки по впровадженню результатів дисертаційного дослідження

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«КРЕДОБАНК»

СУМСЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ ФІЛІЇ

вул. Горького, 22, м. Суми, 40011

тел./факс: (0542) 608-300

www.kredobank.com.ua

e-mail: office.sumy@kredobank.com.ua

код ЄДРПОУ 22360822

Голові спеціалізованої вченої ради
Д55.081.01

ДВНЗ «Українська академія
банківської справи

Національного банку України»
д.е.н., проф. Сніфанову А.О.

15.05.2012 № 19-115/282

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Спеціалістами СВ ПАТ «КРЕДОБАНК» здійснено критичний аналіз наукових положень, викладених в дисертаційній роботі Гусева Ярослава Олександровича на тему «Участь іноземного капіталу в банківській системі України», поданій в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, з позиції можливості їх впровадження в поточну діяльність.

В результаті ознайомлення з матеріалами дисертації фахівці СВ ПАТ «КРЕДОБАНК» дійшли висновку, що ряд положень роботи, які присвячені аналізу ризиків, з якими стикаються банки з іноземним капіталом при входженні на ринок банківських послуг приймаючої країни, представляють інтерес для банку в контексті використання в поточній діяльності.

Так, зокрема, при підготовці аналітичних пропозиції до ПАТ «КРЕДОБАНК» враховано пропозиції дисертанта щодо коригування стратегії функціонування банку на ринку банківських послуг України з урахуванням специфічних ризиків, притаманних банкам з іноземним капіталом.

Директор СФ ПАТ «КРЕДОБАНК»

С.П.Холоша

СУМСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

пл. Незалежності, 2, м. Суми, 40000, тел. (0542) 60-77-55, факс 63-18-16

E-mail: mail@state-gov.sumy.ua Код ЄДРПОУ 14005581

8.05.2012р № 337-18/14

На № _____ від _____

**Голові спеціалізованої вченої ради Д55.081.01
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»
д.е.н., проф. Єпіфанову А.О.**

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційної роботи
Гусєва Ярослава Олександровича
на тему «Участь іноземного капіталу в банківській системі України»,
поданої в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01
Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи Національного банку України»**

Ознайомлення з основними науковими результатами, викладеними в дисертаційній роботі Гусєва Я.О. на тему «Участь іноземного капіталу в банківській системі України», поданій в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, дозволяє дійти висновку, що вона містить цілий ряд наукових положень, які є суттєвими при вирішенні завдань головного управління економіки Сумської обласної державної адміністрації, зокрема: проведення державної інвестиційної політики, формування напрямів інвестиційної політики області; розроблення та реалізація заходів, спрямованих на нарощування інвестиційних ресурсів, створення сприятливого інвестиційного клімату в області; участь у роботі із залучення інвестицій та кредитних ресурсів на розвиток економічного потенціалу області тощо.

Результати дисертаційного дослідження Гусєва Я.О. використовуються при розробці практичних заходів щодо реалізації Стратегії соціально-економічного розвитку Сумської області на період до 2015 року «Нова Сумщина-2015» відповідно до розділу VI «Стратегічний напрямок №4: Розвиток інноваційно-інвестиційної інфраструктури», підрозділу 6.2 «Формування інфраструктури регіонального інноваційного розвитку», п. 6.2.2 «Підвищення інвестиційної привабливості області». Зокрема, враховані пропозиції дисертанта щодо оцінки впливу участі іноземного банківського капіталу на показники економічного стану країни в цілому та регіону зокрема, а також прийнято до уваги розроблені дисертантом інструменти регулювання такого впливу.

**Заступник голови – керівник
апарату Сумської обласної
державної адміністрації**

О.М.Цупро

21.05.2012 № 153-14/218
 Голові спеціалізованої вченої ради Д55.081.01
 ДВНЗ «Українська академія банківської справи
 Національного банку України»
 д.е.н., проф. Єпіфанову А.О.

ДОВІДКА

**про впровадження наукових результатів, отриманих
 Гусевим Ярославом Олександровичем при підготовці дисертаційної роботи
 на тему «Участь іноземного капіталу в банківській системі України»
 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
 за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Ознайомлення з дисертаційною роботою Гусева Ярослава Олександровича на тему «Участь іноземного капіталу в банківській системі України», яка подана в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 при ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит, показало, що вона містить ряд науково обґрунтованих наукових результатів, які мають практичну значимість з точки зору впровадження в поточну діяльність ПАТ "ВТБ БАНК".

Так, зокрема, в поточній діяльності ПАТ "ВТБ БАНК" в контексті коригування стратегічних напрямків формування конкурентної стратегії ПАТ "ВТБ БАНК" на ринку банківських послуг України враховуються пропозиції дисертанта щодо впливу іноземного капіталу в банківській системі на конкурентне середовище на ринку.

**Заступник Голови Правління
 ПАТ «ВТБ БАНК»**

М.В. Суганяка

40011300

ПАТ «ВТБ Банк»

Вул. Воровського, б. 24
 Київ, 01601, Україна

Телефон:
 +380 (44) 391-54-09
 +38 (800) 50-77-60

Факс:
 +380 (44) 486-04-90

<http://www.vtb.ua>

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Леніна, 13, м. Дніпропетровськ, 49000

тел. (056) 770-42-04, факс 770-42-07

11.05.2012 № 12-132/4356

На № _____

Голові спеціалізованої вченої ради Д55.081.01
 ДВНЗ «Українська академія банківської справи
 Національного банку України»
 д.е.н., проф. Єпіфанову А.О.

ДОВІДКА
ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Даною довідкою підтверджується, що в практичній діяльності Управління Національного банку України в Дніпропетровській області враховуються наукові рекомендації, викладені у дисертаційному дослідженні Гусева Ярослава Олександровича на тему «Участь іноземного капіталу в банківській системі України», поданому в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 в ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Відповідно до чинного законодавства територіальні управління НБУ в межах своїх повноважень забезпечують нагляд за діяльністю розташованих на території регіону банків та їх відокремлених підрозділів, а також реалізацію заходів, спрямованих на зміцнення банківської системи. Серед банків-юридичних осіб області є банки з іноземним капіталом, що у різні періоди мали певну специфіку ризиків, пов'язану із особливостями стратегій. Тому наукові розробки, присвячені проблемам функціонування в Україні банків з іноземним капіталом, викликають зацікавленість з боку фахівців територіальних управлінь НБУ.

Наукові положення дисертаційного дослідження Гусева Я.О. щодо особливостей функціонування іноземного капіталу в банківській системі України враховуються фахівцями Управління Національного банку України в Дніпропетровській області при підготовці аналітичних матеріалів та пропозицій до проектів нормативно-правових актів.

0035306

Заступник начальника управління -
 начальник відділу грошового обігу
 і касових операцій

Ю.В.Григоренко

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

вул. Кірова, 21, м. Суми, 40000, тел. (0542) 67-56-09, факс 67-56-10
E-mail: info@sumy.bank.gov.ua Код ЄДРПОУ 09337304

16.05.2014р. № 2279-12/318

На № _____ від _____

Голові спеціалізованої вченої ради
Д55.081.01
ДВНЗ «Українська академія
банківської справи
Національного банку України»
д.е.н., проф. Єпіфанову А.О

ДОВІДКА

про впровадження результатів наукового дослідження,
виконаного Гусевим Ярославом Олександровичем
на тему «Участь іноземного капіталу в банківській системі України»
та поданого в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Функції та права територіальних управлінь НБУ реалізуються в різних сферах діяльності Національного банку як центрального банку країни, зокрема у сфері регулювання грошового обороту, валютного регулювання та валютного контролю, організації готівково-грошового обороту, банківського нагляду, організації розрахунків, бухгалтерського обліку, звітності банків, економічного аналізу, статистики та в деяких інших сферах відповідно до функцій НБУ.

Цією довідкою підтверджується факт врахування в поточній діяльності Управління Національного банку України в Сумській області результатів наукового дослідження, виконаного Гусевим Ярославом Олександровичем на тему «Участь іноземного капіталу в банківській системі України», та поданого в спеціалізовану вчену раду Д55.081.01 на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Особливу цікавість викликали розрахунки, представлені в дисертаційній роботі Гусева Я.О., які демонструють кількісні оцінки впливу рівня участі іноземного капіталу в банківській системі на рівень фінансового-економічного розвитку економіки країни та банківської системи (зокрема - показники фінансової глибини фінансового ринку, показники довіри до банківської

системи, рівень трансакційних витрат, кредитну активність домогосподарств, рівень політизованості банківського сектору, якість банківських активів). Ці результати наукового дослідження Гусева Я.О. враховуються фахівцями Управління Національного банку України в Сумській області при підготовці відповідних пропозицій до Генерального економічного департаменту центрального апарату Національного банку України в контексті реалізації цим департаментом функцій аналізу та прогнозування макроекономічних показників впливу економічної політики України на діяльність банківської системи та показники макроекономічного розвитку, аналізу економічних та фінансових зв'язків на макrorівні.

Начальник Управління

О.В.Фоменко

Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи
Національного банку України»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

д.е.н., проф. І.О.Школьник

АКТ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Гусева Ярослава Олександровича «Участь іноземного капіталу в банківській системі України» у навчальний процес факультету банківських технологій ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»

від 08.05.2012 року

м. Суми

Акт складено комісією у складі :

- Голова – декан факультету банківських технологій
к.е.н., доц. Гончарук Т.І.
- Члени комісії: завідувач кафедри банківської справи
д.е.н., проф. Васильєва Т.А.,
заступник декана факультету банківських технологій
к.е.н., ст.викл. Олексіч Д.В.

Комісія провела роботу щодо визначення фактичного впровадження результатів дисертаційного дослідження Гусева Ярослава Олександровича «Участь іноземного капіталу в банківській системі України» у навчальний процес факультету банківських технологій ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Комісія розглянула наступні матеріали:

1. Дисертаційну роботу Гусева Ярослава Олександровича «Участь іноземного капіталу в банківській системі України».
2. Робочі програми курсів дисциплін:
 - 2.1. «Банківський нагляд» (викладається на денному та заочному відділенні за програмами підготовки магістрів за спеціальністю 8.03050802 «Банківська справа»).
 - 2.2. «Банківська система» (викладається на денному та заочному відділенні за програмами підготовки бакалаврів за напрямом 6.030508 «Фінанси і кредит» (Банківські технології і процеси));

- 2.3. «Банківська справа» (викладається на денному відділенні за програмами підготовки бакалаврів за напрямками 6.030503 «Міжнародна економіка» та 6.030502 – «Економічна кібернетика»).
3. Видані навчально-методичні матеріали для вивчення вищезазначених дисциплін.

У результаті проведеної роботи комісією встановлено:

1. Розроблені в дисертаційній роботі Гусева Ярослава Олександровича «Участь іноземного капіталу в банківській системі України» методичні і науково-теоретичні положення впроваджені як розділи курсів наступних дисциплін:
- 1.1 «Банківський нагляд». Теми: «Світовий досвід банківського регулювання і нагляду», «Банківське регулювання і банківський нагляд в Україні».
- 1.2 «Банківська система». Теми: «Банківська система України», «Регулювання діяльності банків».
- 1.3 «Банківська справа». Тема: «Банківські системи України та інших держав», «Державне регулювання банківської діяльності».
2. Застосування в навчальному процесі факультету банківських технологій ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» матеріалів дисертаційного дослідження Гусева Ярослава Олександровича «Участь іноземного капіталу в банківській системі України» надало можливість поглибити науково-методичні основи викладання перелічених дисциплін та підвищити якість підготовки фахівців з економічних спеціальностей.

Голова комісії

Т.І. Гончарук

Члени комісії:

Т.А. Васильєва

Д.В. Олексіч